

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΠΖ' - ΤΕΥΧΟΣ 2 - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΠΖ' - ΤΕΥΧΟΣ 2 - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. **ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ**

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἑπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισακούλης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΔΟΚΙΜΙΩΝ: Κωνσταντῖνος Χολέβας, Λίτσα Ἰ. Κατζηφότη, Βασίλειος Τζέροπος

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Ν. Κάλτζιας, Ἰασιῶν 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
<http://www.ecclesia.gr> e-mail: periodika@ecclesia.gr

Γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἀνακοινώσεων καὶ εἰδήσεων ἀπευθύνεσθε:

- γιὰ τὸ περιοδικὸ ΕΚΚΛΗΣΙΑ: periodika@ecclesia.gr
- γιὰ τὸ περιοδικὸ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ: efimerios@ecclesia.gr
- γιὰ τὸ περιοδικὸ ΘΕΟΛΟΓΙΑ: theologia@ecclesia.gr

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ	68
ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ	
Περὶ τῶν Ἱερατικῶν Κλήσεων.....	69
ΜΗΝΥΜΑΤΑ	
Πρὸς τοὺς Ἱεροσπουδαστὲς γιὰ τὶς Ἱερατικὲς Κλήσεις	71
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	
<i>Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου,</i> <i>Συγχαρητήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πατριάρχη τῶν Σέρβων</i>	73
ΟΜΙΛΙΑΙ	
<i>Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου,</i> <i>Προσφώνησις πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη</i> <i>κ. Βαρθολομαῖον</i>	74
<i>Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου,</i> <i>Ἀντιφώνησις</i>	78
Καθ' ὁδὸν πρὸς ἓνα οἰκολογικὸν πολιτισμὸν	81
ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ	
Ἅγιος Φωτίου τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Φωτίου	85
<i>Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀβύδου κ. Κυρίλλου,</i> Ἅγιος Φώτιος καὶ τὸ Πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης.....	88
ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ	
<i>Μεγάλου Πρωτοπρεσβυτέρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Γεωργίου Τσέτση,</i> Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ μεταξὺ προσκυνήματος καὶ «θηροσκευτικῆς Τουρισμοῦ»	90
<i>Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου,</i> Ἡ καλλιέργεια τοῦ προσκυνηματικοῦ πνεύματος καὶ οἱ σύγχρονοι ποιμαντικοὶ προβληματισμοὶ.....	99
<i>Πρωτοπρεσβυτέρου Γερασίμου Ζαμπέλη,</i> Οἱ Προσκυνηματικὲς Περιηγήσεις στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Λευκάδος καὶ Ἱθάκης	105
<i>Πρωτοπρεσβυτέρου Παναγιώτη Καποδίστρια,</i> Τὰ Ἐπάνησα ὡς Πανορθόδοξοι Προσκυνηματικοὶ Προορισμοί: Ζάκυνθος, Ἱστορία - Παραδόσεις.....	108
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ	
<i>Σεβ. Μητροπολίτου Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου κ. Δημητρίου,</i> Περὶ Ἠσυχαστηρίων	115
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	133
ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ.....	134
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	135
ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ	143

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ

Ο ΠΩΣ κάθε χρόνο κατά την Γ΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν (τῆς Σταυροπροσκυνήσεως) στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀναγιγνώσκεται Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρόσκληση σὲ νέους ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ διακονήσουν ὡς κληρικοὶ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Στὸ παρὸν τεῦχος δημοσιεύουμε τὴν σχετικὴ Ἐγκύκλιο καθὼς καὶ τὸ Μήνυμα ποὺ ἀποστέλλει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος πρὸς τοὺς σπουδαστὲς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν Μέσης καὶ Ἀνωτάτης Παιδείας.

Θὰ διαβάσετε ἐπίσης τὴν Συγχαρητήριο Ἐπιστολὴ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου πρὸς τὸν νεοεκλεγέντα Πατριάρχη τῶν Σέρβων κ. Εἰρηναῖο.

Στὴν Ἐνότητα τῶν ΟΜΙΛΙΩΝ δημοσιεύουμε δύο ὁμιλίες, τὶς ὁποῖες ἐξεφώνησε ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος κατὰ τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψή του στὴν Καλαμάτα καὶ τὴν ἀντίστοιχη προσφώνηση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου.

Τὸ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ εἶναι ἀφιερωμένο στὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τοῦ Μεγάλου Φωτίου, προστάτου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ποὺ ἔλαβε χώρα στὴν Ἱερὰ Μονὴ Πεντέλης στὶς 5.2.2010, δηλαδὴ κατὰ τὴν παραμονὴ τῆς κυριωνύμου Ἡμέρας.

Στὰ ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ συνεχίζουμε τὴ δημοσίευση τῶν εἰσηγήσεων ποὺ πραγματοποιήθηκαν κατὰ τὸ Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων, τὸ ὁποῖο διοργάνωσε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴ Ζάκυνθο (13-15 Νοεμβρίου 2009).

Στὴ στήλη τῶν ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΩΝ θὰ βρεῖτε μία ἐνδιαφέρουσα εἰσήγηση-γνωμοδότηση περὶ τῆς ἰδρύσεως Ἡσυχαστηρίων, τὴν ὁποία παρουσίασε στὴ Διαρκῆ Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου κ. Δημήτριος καὶ ἡ ὁποία ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τῆς Δ.Ι.Σ.

Ἡ ὕλη τοῦ τεύχους Φεβρουαρίου συμπληρώνεται ἀπὸ τὶς συνήθεις ὑπηρεσιακὲς δημοσιεύσεις καὶ ἀπὸ τὶς εἰδησεογραφικὲς στήλες τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Χρονικῶν καὶ τῶν Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν δραστηριοτήτων.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Περὶ τῶν Ἱερατικῶν Κλήσεων*

(Ἀθήνησι 9ῃ Φεβρουαρίου 2010)

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 436
Ἀριθμ. Ἀθήνησι 9ῃ Φεβρουαρίου 2010
Διεκπ. 279

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2890

Πρὸς
Τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα
Τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Κατέφθασε ἡ πανσεβάσμιος καὶ φωσφόρος Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ἡ ὁποία ὀρίζει τὸ μέσον τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία προβάλλει καὶ προσκυνεῖ τὸν τρισόλβιο καὶ ζωοποιὸ Σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ὄπλο τῆς σωτηρίας καὶ τὸ καύχημα τῶν πιστῶν καὶ τὴν δόξα τῆς Ἐκκλησίας. Προβάλλει καὶ προσκυνεῖ τὸν Τίμιο Σταυρὸ, τὸ σύμβολο τῆς Ἀναστάσεως, μὲ σκοπὸ ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ μᾶς τονώσει στὸν πνευματικὸ μας ἀγῶνα, τὸν ὁποῖο διεξάγουμε ἐντονότερα κατ' αὐτὴν τὴν περίοδο, ὥστε νὰ μὴν ἀποκάμουμε, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ μᾶς ὑπενθυμίσει ὅτι τὸ πέρας τῶν πνευματικῶν μας κόπων δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ τὸ φῶς καὶ ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως.

Μέσα σὲ τοῦτο τὸν κοσμοσωτήριο συμβολισμό τῆς σημερινῆς Κυριακῆς, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει θεσπίσει νὰ τιμᾷ καὶ νὰ προβάλλει τὶς Ἱερατικὰς Κλήσεις, τὸ κάλεσμα δηλαδή πὺρὸ ἴδιος ὁ Θεὸς ἀπευθύνει σὲ νέους κυρίως ἀνθρώπους, προκειμένου αὐτοὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὸν δύσκολο

δρόμο τῆς ἀφιερώσεως στὸ Θεὸ καὶ τῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἶναι ὄντως ἡ ἱερωσύνη ἓνας σταυρικὸς καὶ ἀνηφορικὸς δρόμος, μία πορεία δύσκολη ἐν μέσῳ πολλῶν ἐμποδίων, ἐν μέσῳ πολλῶν δοκιμασιῶν, ἐν μέσῳ τῆς κακίας τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος, τὸ ὁποῖο πάντοτε ἀντιστρατεύεται τὸ φῶς τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ.

Ἰδιαιτέρως στὴν ἐποχὴ μας, ὅπου ἡ παγκοσμιοποίηση προωθεῖται διὰ τῆς ἰσοπεδώσεως τῶν λαῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν, ἡ ἐκκοσμίκευση ἐπιχειρεῖ νὰ εἰσβάλλει δριμύτερα στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀλλοιώσει τὸ φρόνημα κλήρου καὶ λαοῦ, «ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς». Ζώντας σὲ μία κοινωνία πὺρὸ πανθομολογουμένως παρουσιάζει ἔλλειμμα ἠθους καὶ ἐκπτώση ἀξιῶν, οἱ χριστιανοί, καὶ πολὺ περισσότερο οἱ κληρικοί, ὀφείλουμε νὰ διαθέτουμε αὐξημένο τὸ ὀρθόδοξο ἠθος καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα, οὕτως ὥστε νὰ ἀντισταθοῦμε σὲ τὶς ἀντίθεες δυνάμεις, τὶς ὄρατὲς καὶ τὶς ἀόρατες, καὶ νὰ γίνουμε οἱ φωτισμένοι καθοδηγητὲς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἱερατικὴ κλήση ἀποτελεῖ πρόσκληση καὶ δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο: «οὐ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται» θὰ πεῖ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, καὶ θὰ προσθέσει: «ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω»¹. Πέρα δὲ ἀπὸ τὴν ἱερατικὴ κλήση, τὴν ὁποία ἀπευθύνει ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο, ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἐνδυναμώνει, ἐνισχύει καὶ ἐμπνυχώνει τοὺς ἱερεῖς μας στὸ θεάρεστο ἔργο τους.

Ὁ ἱερέας, κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, «ἐνῶ μέχρι χθὲς ἦταν ἓνας ἀπλὸς ἄνθρωπος ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς, μὲ τὴν χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύ-

ματος γίνεται καθοδηγητής του λαού, πρόεδρος, διδάσκαλος της ευσεβείας, μυσταγωγός των άρρητων Μυστηρίων. Και τὰ ἐπιτελεῖ ὅλα ταῦτα χωρὶς νὰ ἔχει ἀλλάξει στὸ σῶμα ἢ στὴν μορφή του, ἀλλ' ἐνῶ παραμένει ἐξωτερικὰ ἴδιος μὲ πρὶν, ἡ ἀόρατη ψυχὴ του ἔχει μεταμορφωθεῖ πρὸς τὸ καλύτερο, μὲ τὴν ἐπενέργεια τῆς ἀοράτου δυνάμεως καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ»².

Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προβάλλει σήμερα καὶ τονίζει τὴν σπουδαιότητα τῶν ἱερατικῶν κλήσεων. Μέσα στὸ σύγχρονο γίγνεσθαι τῶν πολλαπλῶν ἀνακατατάξεων καὶ τῆς πνευματικῆς συγχύσεως, τὸ γεγονός ὅτι ὁ Θεὸς μιᾶ στίς καρδιές νέων ἀνθρώπων καὶ τοὺς καλεῖ νὰ γίνουν τὰ ὄργανα διὰ τῶν ὁποίων διαχέει τὴν χάρη Του στὴν Ἐκκλησία, ἀποτελεῖ μεγίστη εὐλογία γιὰ τὸν κάθε πιστό, γιὰ ὁλόκληρο τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁφείλουμε, ἐπομένως, ὅλοι μας νὰ χαίρουμε καὶ νὰ δοξάζουμε τὸν Θεό, κάθε φορὰ πὺ μᾶθαινομε ὅτι ἓνα νέο παιδί σκέπτεται νὰ ἀκολουθήσει τὸν δρόμο τῆς ἱερωσύνης. Ὁφείλουμε νὰ τὸ ἐνθαρρύνουμε στὴν ἀπόφασή του αὐτή, ἐφόσον δὲν ἀποτελεῖ προῖον ἐπιπολαιότητας ἢ ζήλου χωρὶς ἐπίγνωση. Ὁφείλουμε τέλος νὰ προσευχόμεσθε στὸν σταυρωθέντα καὶ ἀναστάντα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, ὥστε νὰ τὸν ἐνισχύει καὶ νὰ τὸν ἐνδυναμώνει, καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ τὸν προφυλάσσει ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ τὶς παγίδες τοῦ ἀντικειμένου.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ζοῦμε σὲ μία ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἀνθρώπινες ἀξίες κατακρημνίζονται καὶ τὰ σύμβολα πολεμοῦνται. Τὸ κοσμικὸ πνεῦμα προσπαθεῖ συστηματικὰ νὰ ἐξοβελίσσει ἀπὸ τὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων κάθε τι τὸ ὁποῖο δὲν ἐξυπηρετεῖ τὶς σκοπιμότητες τοῦ πνευματικοῦ ἀποχρωματισμοῦ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ἐκκλησία μας προβάλλει σήμερα ἓνα πα-

νανθρώπινο Σύμβολο, τὸν Τίμιο καὶ ζωοποιὸ Σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Προβάλλει ἐπίσης καὶ τὶς ἱερατικὲς κλήσεις, καθότι ὁ ἱερέας μὲ τὴν ζωὴ του ἀποτελεῖ ζωντανὸ σύμβολο τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, πηγὴ ἀγιασμοῦ τῶν πιστῶν καὶ ἀνανέωση τῆς ἐλπίδας καὶ τῆς προοπτικῆς τῆς Ἀναστάσεως, μὲ τὴν ἐπιτέλεση τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄς εὐχηθοῦμε ὅλοι μας κι ἄς προσευχηθοῦμε, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν νὰ διασώξει τὴν Ἐκκλησία Του ἀπὸ πάσης προσβολῆς τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν καὶ νὰ ἐνισχύει ὅλους μας, κληρικούς καὶ λαϊκούς, ποιμένες καὶ ποιμαινομένους, στὴν κατὰ Θεὸν πολιτεία. Ἰδιαίτερα μάλιστα σήμερα ἄς συνευχηθοῦμε μὲ τὸν ὑμνωδὸ, ὥστε «ἡ ἀήτητος, καὶ ἀκατάλυτος, καὶ θεία δύναμις τοῦ Τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ», νὰ μὴ μᾶς ἐγκαταλείπει ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μας.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Λήμνου καὶ Ἁγίου Εὐστρατίου Ἱερόθεος
- † Ὁ Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου Δημήτριος
- † Ὁ Βεροίας καὶ Ναούσης Παντελεήμων
- † Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης Ἀνδρέας
- † Ὁ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου Παντελεήμων
- † Ὁ Νικαίας Ἀλέξιος
- † Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος
- † Ὁ Ἐλασσῶνος Βασίλειος
- † Ὁ Φθιώτιδος Νικόλαος
- † Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου Χρυσόστομος
- † Ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ Ἰγνάτιος
- † Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Κύριλλος
- Ὁ Ἀρχιεραγματεὺς
- Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* Ἐστᾶλη σὲ ὅλους τοὺς Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ νὰ ἀναγνωσθεῖ κατὰ τὴν Γ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.

1. Ματθ. 19, 19-12.

2. Λόγος εἰς τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Πρὸς τοὺς Ἱεροσπουδαστὲς γιὰ τὶς Ἱερατικὲς Κλήσεις*

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀγαπητά μας παιδιά,

Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἑβδομάδα τὴν ἀφιερωμένη στὶς ἱερατικὲς κλήσεις, ἐπικοινωνοῦμε καὶ πάλι μαζί σας, γιὰ νὰ σᾶς ἐκφράσουμε τὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τῶν Ἐπισκόπων τῆς, τῶν πνευματικῶν σας πατέρων, πρὸς σᾶς, τοὺς ἱεροσπουδαστὲς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολείων καὶ Ἀνωτάτων Σχολῶν.

Κατὰ τὴν ἑβδομάδα αὐτὴ, πὸν κορυφώνεται μὲ τὴν Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία προβάλλει τὸν Τίμιο Σταυρὸ στὰ μέσα ἀκριβῶς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὅπως παλιὰ ὁ Μωυσῆς ὑψωσε στὴν ἔρημο τὸ χάλκινο φίδι στὸ μέσον τοῦ καταυλισμοῦ τῶν Ἑβραίων, τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου, πὸν εἶναι «Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία» κατὰ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Πρβλ. Α΄ Κορ. 1, 23-24). Μὲ τὸ ἴδιο σκεπτικὸ προβάλλονται καὶ οἱ ἱερατικὲς κλήσεις, διότι ὁ ἱερέας στέκει ὄντως στὸ μέσον τῆς κοινωνίας καὶ μάλιστα ὀφείλει νὰ βρίσκεται ὑψωμένος, πάνω ἀπὸ τὴν κακία καὶ τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου, ὁρόσημο καὶ παράδειγμα καὶ πρότυπο τῆς ἐν Χριστῷ σταυρικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπόδειξη τῆς χαρᾶς τῆς Ἀναστάσεως.

Ἡ ἱερατικὴ κλήσις ἀποτελεῖ πρόσκληση καὶ ἐπιλογή καὶ δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο: «οὐ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται» θὰ μᾶς πεῖ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Δέν εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι προορισμένοι οὔτε διατεθειμένοι νὰ κάμουν ἀπειρες θυσίες στὴν προσωπικὴ τους ζωὴ προκειμένου νὰ

ἀφιερωθοῦν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ. Καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτόν θὰ προσθέσει: «ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω» (Ματθ. 19, 11-12). Ἔχετε ἐπομένως σεῖς γίνεαι ἀποδέκτες τούτης τῆς κλήσεως τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία ὀφείλετε νὰ καλλιεργήσετε, νὰ ἀυξήσετε καὶ νὰ ἀκολουθήσετε, ἔχοντας πλήρη συναίσθηση καὶ γνώση τοῦ δύσκολου ἔργου ποῦ καλεῖσθε νὰ ἀναλάβετε, αὐτοῦ τῆς διακονίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ἱερέας, κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, «ἐνῶ μέχρι χτῆς ἦταν ἕνας ἄπλὸς ἄνθρωπος ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς, μὲ τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γίνεαι καθοδηγητὴς τοῦ λαοῦ, πρόεδρος, διδάσκαλος τῆς εὐσεβείας, μυσταγωγὸς τῶν ἀρρητῶν Μυστηρίων. Καὶ τὰ ἐπιτελεῖ ὅλα αὐτὰ χωρὶς νὰ ἔχει ἀλλάξει στὸ σῶμα ἢ στὴν μορφὴ του, ἀλλ' ἐνῶ παραμένει ἐξωτερικὰ ἴδιος μὲ πρὶν, ἡ ἀόρατη ψυχὴ του ἔχει μεταμορφωθεῖ πρὸς τὸ καλύτερο, μὲ τὴν ἐπενέργεια τῆς ἀόρατης δυνάμεως καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ» (Λόγος εἰς τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων). Παράλληλα ὁμοῦ μὲ τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ φέρει εἰς πέρας τὸ ἔργο, πὸν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐμπιστεύεται, εἶναι ἀνάγκη ὁ ἱερέας νὰ εἶναι ἐφοδιασμένος μὲ πνευματικὰ ὄπλα: μὲ τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, μὲ τὴν ζώνη τῆς ἀληθείας, μὲ τὰ ὑποδήματα τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, μὲ τὴν μάχιρα τοῦ πνεύματος, καὶ προπάντων μὲ μεγαλοψυχία καὶ πίστη πρὸς τὸν Θεό (Πρβλ. Ἁγ. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ὁμιλία εἰς τὴν ἀποδημίαν τοῦ ἐπισκόπου Φλαβιανοῦ, PG 49, 50).

Μέσα σὲ ἕνα διαρκῶς μεταβαλλόμενο γίγνεσθαι, ὅπου ἡ παγκοσμιοποίηση προωθεῖται διὰ

* Γιὰ τὴν ἑβδομάδα Ἱερατικῶν Κλήσεων (1-7.3.2010)

της ισοπεδώσεως τῶν λαῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν, καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ «ὑπερ-γνώση» ἐξαιρεῖ τὸ κοσμικὸ φρόνημα, ἡ ἐκκοσμίκευση ἐπιχειρεῖ νὰ εἰσβάλει δριμύτερα στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀλλοιώσει τὸ φρόνημα κλήρου καὶ λαοῦ, «ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς» (Ματθ. 24, 24). Ζώντας σὲ μιὰ κοινωνία ποὺ πανθομολογουμένως παρουσιάζει ἔλλειμμα ἡθους καὶ ἔκπτωση ἀξιῶν, οἱ διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλουμε νὰ διαθέτουμε αὐξημένο τὸ Ὁρθόδοξο ἥθος καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα, προκειμένου νὰ ἀντισταθοῦμε στὶς ἀντίθετες δυνάμεις, τὶς ὁρατὲς καὶ τὶς ἀόρατες, καὶ νὰ γίνουμε οἱ φωτισμένοι καθοδηγητὲς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἔχουμε ἐπίσης ἀνάγκη νὰ ἐφοδιαστοῦμε μὲ τὴν ἐπίγνωση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐπανακτήσουμε τὶς δυνάμεις καὶ τὶς ἀρετὲς τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, ὅπως αὐτὲς ἔχουν διαμορφωθεῖ καὶ ἐκφρασθεῖ μέσα στὴν μακροαίωνα Παράδοσή μας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ πνευματικὰ ἐφόδια εἶναι ἰδιαίτε-
 ρως χρήσιμα γιὰ τὴν μελλοντικὴ σας διακονία καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ καλλιεργήσετε καὶ νὰ τὰ ἀποκτήσετε, παράλληλα μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς ἱερατικῆς σας κλήσεως. Ὁ ρόλος τῶν γονέων σας καὶ τῶν πνευματικῶν σας πατέρων, καθὼς ἐπίσης τῶν διδασκάλων σας καὶ τῆς δικῆς σας ἐπιμέλειας, εἶναι καίριος καὶ καθοριστικός.

Φοιτῶντες στὰ Ἐκκλησιαστικὰ Σχολεῖα καὶ στὶς Ἐκκλησιαστικὲς Ἀκαδημίες ἔχετε ἐνώπιόν σας μία ἀνεπανάληπτη εὐκαιρία ὥστε νὰ ἐνισχύσετε τόσο τὶς γνώσεις σας γύρω ἀπὸ τὶς ἀλήθειες τῆς Πίστεώς μας, ὅσο καὶ νὰ ἀποκτήσετε τὸ Ὁρθόδοξο βίωμα, τὴν ἐμπειρία τῆς λατρευτικῆς καὶ μυστηριακῆς ζωῆς. Διότι ὅσο πιὸ καλὰ προετοιμασθεῖτε τώρα, τόσο πιὸ σωστὰ καὶ πιὸ ἔτοιμοι θὰ μπορέσετε νὰ ἀντιμετωπίσετε τὶς ἄπειρες προκλήσεις καὶ ἀπαιτήσεις τῆς ἱερατικῆς ζωῆς, τῆς διακονίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἐν Χριστῷ καθοδηγήσεώς τους, ἰδιαίτερα στὴν ἐποχὴ μας, ποὺ τὰ πάντα κρίνονται καὶ τὰ πάντα ἀμφισβητοῦνται.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀποφοιτήσετε πλέον, δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶτε ὅτι πάντοτε εἴμαστε μαθητὲς τοῦ Χρι-

στοῦ, ὅτι ὀφείλουμε νὰ μαθητεύουμε συνεχῶς στὸ Εὐαγγέλιο καὶ στὴν μακρόχρονη ἐμπειρία καὶ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, προκειμένου νὰ ἀντλοῦμε ἀδιάκοπα τοὺς λόγους τῆς Ἀληθείας καὶ τὶς σωστὲς ἀπαντήσεις ἀπέναντι σὲ κάθε ἐρώτημα τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἄπτεται τῆς πνευματικῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς.

Ἀγαπητὰ μας παιδιά,

Θέλουμε νὰ σᾶς συγχαροῦμε γιὰ τὴν κλίση σας νὰ ἀκολουθήσετε τὸ κάλεσμα τοῦ Θεοῦ. Προσευχόμαστε γιὰ σᾶς καὶ παρακαλοῦμε τὸν Κύριο νὰ σᾶς δίνει σταθερότητα στὴν ἀπόφασή σας, νὰ σᾶς ἐνισχύει στὴν πίστη καὶ νὰ σᾶς εὐλογεῖ ἀπομακρύνοντας ἀπὸ τὴν καρδιά σας κάθε κακία. Ὡς πνευματικοὶ σας πατέρες καὶ ὡς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἀνησυχοῦν γιὰ τὴν λογικὴ ποίμνη τοῦ Χριστοῦ, στρέφουμε καθημερινὰ τὸ βλέμμα μας πρὸς σᾶς μὲ ἐλπίδα καὶ προσμονή. Σὲ κάθε σας προσπάθεια, σὲ κάθε σας αἴτημα, θὰ μᾶς βρεῖτε ἀρωγούς καὶ συμπαραστάτες.

Συγχαίρουμε ἐπίσης καὶ εὐγνωμονοῦμε τοὺς καθοδηγητὲς σας, ποὺ μὲ τὸν δικό τους τρόπο συμβάλουν καὶ αὐτοὶ τὰ μέγιστα στὴν κατάρτισή σας καὶ στὴν προετοιμασία σας γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῆς κλήσεως τοῦ Θεοῦ. Τοὺς εὐλογοῦμε καὶ τοὺς εὐχαριστοῦμε, ποὺ καταθέτουν καὶ τὸν δικό τους κόπο καὶ τὴ δική τους ἀγωνία προκειμένου νὰ σᾶς μεταλαμπαδεύσουν τὴν ἐπιστημονικὴ γνώση ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα.

Μὰ πάνω ἀπὸ ὅλους εὐχαριστοῦμε καὶ εὐγνωμονοῦμε τὸν πανάγαθο Θεό, ποὺ ἀκόμα καὶ σὲ δύσκολους καιροὺς φροντίζει νὰ ἐμπνέει στὶς καρδιὲς τῶν νέων ἀνθρώπων σάν καὶ σᾶς τὴν θεϊκὴ Του ἀγάπη, τὸ πνεῦμα τῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν αὐταπάρηση ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ζωὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ τὴν κλήση τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ του.

Μὲ πατρικὲς εὐχὲς καὶ ἐν Χριστῷ ἀγάπη

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Συγχαρητήριοις ἐπιστολή πρὸς τὸν Πατριάρχη τῶν Σέρβων

*Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου*

(23.1.2010)

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἰππεκίου, Μητροπολίτα Βελιγραδίου καὶ Καρλοβικίου καὶ Πατριάρχα τῶν Σέρβων, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Εἰρηναῖε, τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Πληροφορηθέντες τὴν ἐπαξίαν, χάριτι Θεοῦ, ἐκλογὴν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἰς τὴν περιβλεπτον καὶ πολυεύθυνον θέσιν τοῦ Προκαθημένου τῆς ἐν Σερβίᾳ συνεκλεκτῆς, εὐχόμεθα ἐξ ὁ-

λης καρδίας ὅπως ὁ θεῖος τῆς Ἐκκλησίας Δομήτωρ ἀναδεικνύῃ Ὑμᾶς φάρον ἀειλαμπῆ τῶν Ἱερῶν Παραδόσεων ἐν τῇ κατὰ Σερβίαν Ἐκκλησίᾳ, χαριζόμενος τὴν πρωθιεραρχικὴν ποιμαντορίαν Ὑμῶν μακρὰν καὶ γαληνιώσαν, ἄληστον τοῖς ἐπιγιγνομένοις μνήμην καταλιμπάνουσαν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, κατασπαζόμενοι καὶ αὐθις φιλαδέλφως τὴν Ὑμετέραν περισπούδαστον Μακαριότητα φιλήματι ἀγίῳ, διατελοῦμεν

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος, Πρόεδρος

Προσφωνήσις πρὸς τὴν Α.Θ.Π.
τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου

(Ι. Ναὸς Ὑπαπαντῆς, Καλαμάτα, 2.2.2010)

Παναγιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχα κ. Βαρθολομαῖε,

Ἐν πνευματικῇ χαρᾷ, βαθυτάτῃ συγκινήσει καὶ ἀδόλφῳ ἀγάπῃ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ τῆς Μεσσηνίας δέχεται ἐν θείᾳ ἱερουργίᾳ τοῦ ὑψίστου τῶν Μυστηρίων τὴν «Εὐσεβῆ Πηγὴν» τοῦ Γένους ἡμῶν, προερχομένην ἐκ τῆς βασιλευούσης Πόλεως τῆς Ὁρθοδόξου Οἰκουμένης. Μέσα εἰς τὴν ἀνταύγειαν τοῦ ἱεροῦ τούτου Μυστηρίου τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος, σᾶς ὑποδεχόμεθα ὡς τὸν ἄγγελον τῆς ἐλπίδος καὶ τὸν φύλακα τῆς εὐσταθείας τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν, Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί, Ἐντιμότατοι Ἀρχοντες, Φιλόχριστε λαὸ τοῦ Θεοῦ,

Ἴδου ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ἐν «ἡμέρᾳ εὐαγγελίας» (Δ΄ Βασ. ζ΄ 9) «ἀνῆρ εὐαγγελίας» (Β΄ Βασ. ιη΄, 200), φέρων οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ στήθους ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων τὸν Τίμιον Σταυρὸν «τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων», ἐν καρτερίᾳ καὶ ὑπομονῇ πολλῇ ἄχρι τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐν τῇ βεβαιότητι ὅτι «ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολείται εἰς τὸν αἰῶνα» (Ψαλμ. θ΄ 9). Ὑποδεχόμενοι τὸν Προκαθήμενον τῆς πρωτοθρόνου Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὅστις ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἱερὰν γῆν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀπὸ «τὴν μεγάλην πόλιν, τὴν πρώτην μετὰ τὴν πρώτην» κατὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, ὑποδεχόμεθα ἐν τῇ οὐσίᾳ Σίμωνα Κυρηναῖον, ὅστις κρατᾷ ὑψωμένον τὸν Τίμιον Σταυρὸν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ διαφυλάττει ἄσβεστον τὴν πρὸ αὐτοῦ κανδήλαν, ἡ ὁποία ἀενάως φωτίζει τὸ Γένος

τῶν Ὁρθοδόξων ἐν τῷ σεβαστῷ τεμένει τοῦ Φαναρίου. Εἰς τὸ πρόσωπον ὑμῶν, τὸ ἀκτινοβολοῦν τὴν εὐγένειαν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα τῆς μαρτυρίας, ἀπενίζομεν τὸν τε εὐσχήμονα Ἰωσήφ ἀλλὰ καὶ τὸν νυκτερινὸν Μαθητὴν Νικόδημον, τοὺς μὴ δειλιάσαντας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ «δόξα ἡμῶν ἐστὶ ἐπειδὴ τὰς μερίμνας ἡμῶν ἀναδέχεται».

Ὁ «προσφέρων καὶ προσφερόμενος» Κύριος ἐχαρίσατο ἡμῖν ταύτην τὴν ἐξαίρετον ἡμέραν διὰ τὸν μεσσηνιακὸν λαὸν τῆς μετὰ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος εὐχαριστιακῆν κοινωνίαν, εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον τοῦ ναοῦ τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία, φανεροῦται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς Σῶμα Χριστοῦ καὶ θεμελιώνεται ἡ κοινωνία, ὡς κοινωνία καὶ δωρεὰ τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, κοινωνία καὶ δωρεὰ, ἡ ὁποία τελικὰ ὀδηγεῖ καὶ ἐκφράζεται ὡς σύναξις καὶ ἔκφρασις ἐνότητος, τῆς ἐνότητος ἡ ὁποία ὑπερβαίνει κάθε ψυχολογική, συναισθηματική, φυλετική, κοινωνική, πολιτική ἢ πολιτιστικὴ διάστασις καὶ τῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία αἶρει τὰς χρονικὰς κατηγορίας τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

Θεμέλιον τῆς εὐχαριστιακῆς αὐτῆς συνάξεως ἀποτελεῖ τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως ἡ Ὁρθοδοξία, μετὰ τὸν πλέον σαφῆ τρόπο. Ὅταν ἀπαγγέλλεται τὸ σύμβολο τῆς πίστεως, ὡς ἡ σύνοψις τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καὶ κηρυγματικῆς ἔκφρασις τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως καὶ κοινωνίας, ἡ ὁποία ἐκφράζεται μετὰ τὸ ἐπισκόπου, δωροδόχου τῆς χάριτος, καὶ τοῦ λαοῦ «ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων», ὅταν ἐπισημαίνε-

ται ἡ μνεῖα τῶν Ἁγίων καὶ ἡ μνημόνευσις τῶν Διπύχων. Εἰς τὸ ἱερόν θυσιαστήριον ἐκφράζεται ἡ πορεία τῆς τοπικῆς καὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἐντὸς τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι, ὡς κοινωνίας μελῶν, καὶ ὡς κοινωνία, μεταξὺ τῶν λοιπῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Αὐτὴ ἡ εὐχαριστιακὴ ἀλληλοπεριχώρησις καὶ ἡ διαχρονικὴ σὺνάξις «ἐπὶ τῷ αὐτῷ» ἐπιβεβαιοῦται μεταξὺ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα ἐκφράσεως τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

Ἡ σημερινὴ συλλειτουργία ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, τὸ ὁποῖον ἐθεμελίωσεν 150 χρόνια πρὶν ὁ ἀείμνητος Ἀρχιεπίσκοπος Μεσσηνίας Προκόπιος Γεωργιάδης καὶ εἶτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, κ. Ἱερωνύμου εἰκονίζουσι καὶ διαμηνύουσι τὴν ἄρρηκτον ἐνότητα τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὁποίας ἀνήκει καὶ ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία τῆς Μεσσηνίας, ἀλλ' ἐν ταυτῷ καὶ τὸν ἄμεσον πνευματικὸν σύνδεσμον τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Μεσσηνίας, πρὸς τὴν πρωτόθρονον τῆς Ὁρθοδοξίας Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γεγονός τὸ ὁποῖον διαπιστοῦται καὶ ἐκ τῆς τοπικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Δεσμοὺς αἵματος, παραδόσεων, ἡθῶν καὶ ἐθίμων φέρουσι ἐγγύτερα Σᾶς, τοὺς ἐκ τῆς Βασιλίδος

προερχομένους, με ἐμᾶς τοὺς οἰκοῦντας εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν αὐτὸν ἄκρον τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ δεσμοὶ ἐκκλησιαστικοὶ οἱ ὁποῖοι ἐπιβεβαιῶνουν τὴν ἴδιαν τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα. Ὁ σεβασμὸς τῶν Μεθωναίων εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ ἡγαπημένου μαθητοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ναοῦ ἐπ' ὀνοματί του, ὡς πολιούχου ἁγίου τῆς ἐπισκοπῆς Μεθώνης, καὶ ἡ υἰοθέτησις ἐκ μέρους τῶν ἐπισκόπων τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, «τὸν ἐπικαλούμενον ὡς ἡγαπημένον», ἐπὶ τῶν σφραγιδοβούλων, ἀποδεικνύει ὁμοῦ μετὰ τῆς τιμῆς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἔκφρασις σεβασμοῦ καὶ τιμῆς, ἀποδοχῆς καὶ ἀναγνωρίσεως, ἐκ μέρους τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ πνευματικοῦ τῆς συνδέσμου πρὸς τὴν πρωτοκλήτειον καὶ Ἰωάννειον ἀποστολικότητα τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, μαρτυρουμένης διὰ τῆς κοινῆς ἀποστολικῆς δράσεως Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου εἰς τὰς ἀσιατικὰς καὶ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας, καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἀποστολικῶν παραδόσεων διησφαλίσθη ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος διαδοχὴ τάξεως καὶ πίστεως εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς τοπικῆς ἐπισκοπῆς.

Τοὺς ἱεροὺς δεσμοὺς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μεσσηνιακῆς Ἐκκλησίας, σφυρηλατηθέντας ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἐκφράζουσι καὶ εἰς τὸν λειτουργικὸν θεσμόν τῶν τοπικῶν καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, διὰ τῆς συμμετοχῆς των οἱ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, οἱ ἀρχεῖς καὶ ὁ λαὸς τῆς Καλαμάτας ὑποδέχονται τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο

ἐπίσκοποι Μεσσηνίας Ἰωάννου εἰς τὴν Δ΄ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, καὶ Μεθώνης Ἀθανασίου εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ Φωτίου, ἐν Κων/πόλει σύνοδον τοῦ 879.

Τοὺς ἀκαταλύτους δεσμοὺς πίστεως καὶ παραδόσεως διαπιστώνουμε ἐκ τῆς «ἐκ παραδόσεως» καταγωγῆς, ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Ἀνδρουσῆς, τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθανασίου Α΄ τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὁ ὁποῖος ἐλάμπρυνεν τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον σὲ χρόνους δύσκολους διὰ τὴν πίστιν, τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἦθος, ἐκλεγείς Πατριάρχης ἐκ τῆς τάξεως τῶν μοναχῶν, καὶ τοῦ ἐξ Ἀλαγονίας καταγομένου Προκοπίου τοῦ Πελεκάση, Μητροπολίτου Σμύρνης καὶ εἶτα Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσε σεβασμὸν, ἀρετὴν, βαθεῖαν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν καὶ ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου του ἀτρυτόπονον ἐνδιαφέρον. Ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις του, ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦτο ἄνθρωπος τῆς συναλλαγῆς καὶ τῶν εὐκόλων συμβιβασμῶν. Ὑποδείξας ἀπόλυτον σεβασμὸν πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ κανονικὴν τάξιν καὶ πρὸς τὰ δικαιώματα τὰ συνδεδεμένα πρὸς τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα καὶ τὰς εὐθύναις αὐτοῦ, μὴ ὑποκύψας εἰς συστάσεις καὶ πιέσεις καὶ μὴ διστασὰς νὰ ἔλθῃ εἰς ἀντίθεσιν καὶ σύγκρουσιν πρὸς τὰ μᾶλλον ἰσχυρὰ πρόσωπα τῶν ἡμερῶν του, ἀκόμη καὶ πρὸς ἡγεμόνας, διὸ καὶ δὲν δίστασεν, ὅταν ἐκεῖνος ἔκρινεν, νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου του.

Ἡ πλήρωσις τῆς Μητροπόλεως Σμύρνης μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ Γρηγορίου, τοῦ μετέπειτα ἐθνομάρτυρα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄, ἡ ἐπίλυσις τῶν προβλημάτων σχετικὰ μὲ τὴν διαδοχὴν εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς θρόνους Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀντιοχείας, ὡς καὶ τῆς Μητροπόλεως Μολδοβλαχίας, ἡ ἵδρσις τῆς Ὁρθόδοξης Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Ὀδησσοῦ, καὶ τὸ ἄοκνον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναστηριακῆς περιουσίας, τέλος δὲ ἡ κατάργησις τοῦ συστήματος ἐκπροσωπήσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν Ἀρχιερέων διὰ λαϊκῶν παραγόντων, ἀποδεικνύουν τὸν ἱκανὸν ἀλλὰ καὶ ἀπτόητον χαρακτήρα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ ἀνυποχώρητον αὐτοῦ.

Εἰς τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τῆς μεσσηνιακῆς

γῆς ἡ παρουσία καὶ δρᾶσις τοῦ προσφυγικοῦ ἑλληνισμοῦ ἀποδεικνύουν τοὺς ἄρρηκτους, τέλος, δεσμοὺς αἵματος, ἠθῶν καὶ ἐθίμων μεταξὺ τοῦ ἐν ἐξορία εὐρισκομένου ποιμνίου τῆς Ἀγίας του Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Μεσσηνίας. Αὐτὸ τὸ ποιμνιον συνήνησαν καὶ εὐλόγησαν δύο ἐκ Φαναρίου ἐξέχουσαι προσωπικότητες, οἱ ἀείμνηστοι Μητροπολίται Περγάμου Ἀδαμάντιος καὶ Χαλδίας Κύριλλος, οἱ ὁποῖοι συμμετείχον, κατὰ τὸ ἔτος 1956, ἐπὶ ἀρχιερατείας Χρυσόστομου τοῦ Δασκαλάκη, εἰς τὴν Παμμεσσηνιακὴν Πανήγυριν τῆς Παναγίας καὶ μὲ τὴν παρουσία τους, καὶ μὲ τὸν λόγον τους ἐλάμπρυναν τὰς ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις. Θὰ ἀποτελοῦσε τέλος παράλειψιν ἐὰν δὲν ἀναφέρετο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκ Καλαμῶν καταγομένου ἀειμνήστου Μητροπολίτου Γαλλίας Μελετίου Καραμπίνη, ὁ ὁποῖος εὐρισκόμενος ὡς ποιμὴν εἰς τὸ Παρίσι, ποτὲ δὲν λησιμόνησε τὴν πατρίδα του καὶ πάντοτε ἐφρόντιζε καὶ ἀνταπεκρίνετο παντοιοτρόπως εἰς τὰς ἀνάγκαις τῶν ἐν Γαλλίᾳ μεσσηνίων φοιτητῶν. Καὶ ἡ παράδοσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν δεσμῶν συνεχίζεται καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τοῦ Θρόνου, ὄχι μόνον μὲ τὴν ἔντονον καὶ οὐσιαστικὴν δρᾶσιν τῶν ὁμογενῶν Μεσσηνίων ἐν Ἀμερικῇ καὶ Αὐστραλίᾳ ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προσφορὰν κληρικῶν ὄλων τῶν βαθμῶν τῆς ἱερωσύνης εἰς τὴν διακονίαν τοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ εὐρισκομένου ποιμνίου.

Ὅλα τὰ προαναφερθέντα ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία παραμένει καὶ θὰ παραμένει προκαθεζομένη, οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνοδικῶν ἀποφάσεων, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπὶ αἰῶνας πλήρης Πνεύματος Ἁγίου ἐβάσταζεν οὐχὶ μόνον τὸν ἴδιον Αὐτῆς σταυρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν σταυρὸν τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀναπληροῦσα τὰ ἐλλείποντα εἰς αὐτὰ κενὰ ἐπὶ πολλὰς δεκαετίας. Ἡ πνευματικὴ παράδοσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πεπληρωμένη θείας σοφίας καὶ εἰρήνης, καθιστᾷ τὸν Θρόνον τοῦτον εὐσεβῆ πηγὴν ἐνότητος, γενεῶν καὶ γλωσσῶν, ἵνα ὦμεν ἐν οἱ πάντες.

Ὁ εὐσεβὴς κληρὸς καὶ λαὸς τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς Μητροπόλεως σεμνύεται, Παναγιώτατε Δέσποτα, διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἱστορικὴν στιγμὴν τῆς συναντήσεώς του μετὰ τῆς Σεπτῆς Κορυφῆς τῆς Ὁρ-

θοδοξίας, διότι εἰς τὴν σεβασμίαν καὶ ἁγίαν μορφήν Σας ἀναγνωρίζει τὸ πρόσωπον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἣ ὁποία ἐπὶ αἰῶνας καὶ μέχρι σήμερον ἔχει ἀναδειχθεῖ καὶ σαρκώνει τὰ ἱερά καὶ ὄσια τοῦ Γένους τῶν Ὁρθοδόξων καὶ εἰδικώτερον τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν γένους· διότι πηδαλιουχεῖ με συνέσιν καὶ σοφίαν τὸ σκάφος τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν περιφρούρησιν καὶ τὴν ἀνάδειξιν τῆς μαρτυρίας τῆς πίστεως μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην· διότι μεριμνᾷ διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν διορθοδόξων καὶ διαχριστιανικῶν προβλημάτων, χωρὶς νὰ ἀγνοῇ τὴν εὐθύνην διὰ τὴν αὐθεντικὴν συγκρότησιν καὶ λειτουργίαν κάθε τοπικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος· διότι ὡς φιλόστοργος Μήτηρ ἀγωνιᾷ καὶ φροντίζει νυχθημερὸν διὰ πάντα τὰ τέκνα Αὐτῆς καὶ δι' ἕνα-στον· διότι μερίζεται τὴν θλίψιν καὶ προσφέρει τὴν

χαρὰν καὶ τὴν εὐλογίαν εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν γένος. Ὁ εὐσεβὴς αὐτὸς λαός, οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι, ἔχουν πλήρη συνείδησιν τῆς διαχρονικῆς προσφορᾶς καὶ τῆς συγκρονικῆς μαρτυρίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ζοῦν κατὰ τὴν ἱεράν αὐτὴν στιγμὴν τὴν συγκλονιστικὴν ἐμπειρίαν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς συναντήσεως μετὸν Πατριάρχην τοῦ Γένους. Ὡς ταπεινὸς ἐπίσκοπος τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς Μητροπόλεως, ὁ ὁποῖος λειτουργεῖ καὶ ὡς μνήμη καὶ ὡς ἀνάμνησις τοῦ σώματος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, αἰσθάνομαι τὴν βαθύμυχον ἀνάγκην νὰ Σᾶς εὐχαριστήσω, Παναγιώτατε Δέσποτα, δι' ὅσα ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία μεριμνᾷ καὶ φροντίζει ὑπὲρ τῶν ἑαυτῆς τέκνων.

Σᾶς εὐχαριστοῦμεν!

Ἐντιφώνησις τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου

(1. Ναὸς Ὑπαπαντῆς, Καλαμάτα, 2.2.2010)

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κύριε Ἱερώνυμε,
Ἱερώτατε Μητροπολίτα Μεσσηνίας κύριε Χρυσόστομε καὶ λοιποὶ Ἱερώτατοι ἀδελφοί,
Ἐντιμώτατοι Ἄρχοντες τῆς θεοσκεπάστου πόλεως τῆς Καλαμάτας καὶ τοῦ θεοσώστου Νομοῦ Μεσσηνίας,
Πιστὲ καὶ εὐλογημένε λαὲ τοῦ Θεοῦ!

«Κατακόσμησον τὸν νυμφῶνα σου», Καλαμάτα, Σιών τῆς Μεσσηνίας, «καὶ ὑπόδεξαι τὸν βασιλέα Χριστόν! ἄσπασαι τὴν Μαριάμ, τὴν ἐπουράνιον πύλην», ἡ ὁποία σὲ εἰσάγει εἰς τὴν σωτηρίαν! Ἰδοῦ, «ὁ τοῖς Χερουβὶμ ἐποχοῦμενος καὶ ὑμνούμενος ὑπὸ τῶν Σεραφίμ, σήμερον τῷ θεῷ ἱερῷ κατὰ νόμον προσφερόμενος, πρεσβυτικαῖς ἐνθρονίζεται ἀγκάλαις», κατὰ τὸν ἱερὸν ὑμνογράφον! Ὁ προαιώνιος Θεός, ὡς βρέφος τεσσαρακονθήμερον προσφέρεται ὑπὸ τῆς Παναγίας Μητρὸς Του εἰς τὸν Ναόν, πού εἶναι ἰδικὸς Του Ναὸς - ὁ ἴδιος ἐλατρεύετο ἐκεῖ ἀπὸ τὸν παλαιὸν Ἰσραήλ! καὶ ὑπαντᾶται ὑπὸ τοῦ σεβασμίου γέροντος ἱερέως Συμεῶν, πού τὸν ἀναγνωρίζει, τὸν προσκυνεῖ, καὶ διακηρύττει μὲ μεγάλην φωνὴν ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ, ἡ λύτρωσις ὅλων τῶν ἐθνῶν, καὶ τοῦ Ἰσραήλ! Ἔρχεται βασταζόμενος εἰς τὰς ἀγίας ἀγκάλας τῆς Μητρὸς Του, ὁ ἀμήτωρ κατὰ τὴν Θεότητα, καὶ ὑποφητεύεται ὑπὸ τῆς σεμνῆς γεροντίσσης χήρας Ἄννης, ὁμολογούμενος καὶ καταγγελλόμενος ἐνώπιον τοῦ πλήθους τῶν προσκυνητῶν τοῦ Ναοῦ ὡς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος! Χαρῆτε, σεβάσμιοι γέροντες καὶ σώφρονες γερόντισσαι, χαρῆτε ἱερεῖς καὶ μονάζουσαι, διότι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Συμεῶν καὶ τῆς Ἄννης ἡ ἱερωσύνη, ἡ σωφροσύνη, τὸ τίμιον γῆρας, ἀγιάζονται καθὼς συναντῶνται μὲ τὸν μόνον Ἅγιον καὶ προσκυνοῦν τὴν θεῖαν ἐνανθρώ-

πησίν Του! Προσφέρεται τεσσαρακονθήμερος ὁ Ἐμμανουήλ, τιμῶν καὶ τηρῶν τὴν ἐντολὴν πού ὁ ἴδιος, διὰ τοῦ Μωυσέως, εἶχε νομοθετήσει! Καταδέχεται ὁ Νομοδότης νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Νόμου καὶ νὰ τηρήσῃ ὄχι μόνον τὸ πνεῦμα του, ἀλλὰ καὶ τὸ γράμμα του, χωρὶς, ἀσφαλῶς, νὰ δεσμεύεται ἢ νὰ ὑποχρεοῦται διὰ κάτι τέτοιο, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰσαγάγῃ ἡμᾶς εἰς τὸ νέον φῶς τῆς Χάριτος καὶ παραλλήλως νὰ μᾶς δώσῃ δίδαγμα μέγα, ὅτι ὅσον μεγαλύτεροι εἴμεθα, ὅσον ὑψηλότερα ἰστάμεθα, ὅσον σπουδαιότερας καὶ πλέον ὑπευθύνους θέσεις κατέχομεν, τόσο προσεκτικώτερον καὶ μὲ ἄκραν συνέπειαν καὶ εὐλάβειαν «νομοφυλακεῖν ὀφείλομεν», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μεγάλου Φωτίου, δηλαδὴ ὀφείλομεν νὰ τηροῦμεν τοὺς Νόμους. Ὅχι μόνον τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεθέντας καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας του, ἀλλὰ καὶ τοὺς Νόμους τῆς Πολιτείας, τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον διαβιοῦμεν, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, οἱ τελευταῖοι δὲν συγκρούονται μὲ τοὺς πρώτους, διότι τότε ἰσχύει ἀπροφασίστως τό: «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον, ἢ ἀνθρώποις».

Ἀλλά, λησμονήσατε, ἀγαπητοί, πρὸς στιγμὴν τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Ναὸν τοῦ νόμου, τῆς σκιᾶς καὶ τοῦ γράμματος! Ἐδῶ, εἰς τὴν πόλιν σας, εἰς τὴν Καλαμάταν, εἰς τὸν ὠραῖον Μητροπολιτικὸν Ναὸν σας, τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐορταζομένου γεγονότος σεμνυνόμενον, τὸν πρὸ ἑκατὸν καὶ πενήκοντα ἀκριβῶς ἐτῶν θεμελιωθέντα ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν πατέρων σας, διὰ νὰ στεγάσουν τὴν πίστιν τῶν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν εὐλάβειαν τῶν πρὸς τὴν Παναγίαν, τὸν Ναόν, τὸν ὁποῖον εἰς εἶδος καὶ κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν ὑψώσατε καὶ ἀπετελειώσατε, καὶ ζημιωθέντα ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν σεισμῶν πλήρως ἀποκατεστήσατε, εἰς τὸν Ναὸν πού εἶναι τὸ σύμβολον τῆς πό-

λεως και τὸ σημεῖον ἀναφορᾶς ὄλων τῶν Μεσσηνίων, ἐδῶ ἐκκλησιάζει σήμερον τὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν Τῆς ἡ Παναγία Μητέρα, ἡ ἄμωμος λεγῶ, καὶ ἐδῶ προσφέρει συννόμως τὸ ἀνθρώπινον εἰς τὸ θεῖον! Τὸ εἰς τὰς ἀγκάλας Τῆς βρέφος, ἐξ ἄκρας συλλήψεως εἶναι Θεὸς καὶ Ἄνθρωπος ἐν ταυτῶ, φέρον ἐξ ἀρχῆς συνυφασμένας ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως καὶ ἀτρέπτως, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὰς δύο φύσεις, τὰς δύο θελήσεις, τὰς δύο ἐνεργείας, εἰς τὸ ἐν Θεανδρικὸν Αὐτοῦ πρόσωπον! Ἔτσι, εἶναι ταυτοχρόνως ὁ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος! Καὶ ἡ Θεοτόκος ἐπίσης εἶναι συγχρόνως ἡ ἐκκλησιαζομένη καὶ προσφέρουσα ἀλλὰ καὶ ὁ Ναὸς ὁ ἔμψυχος τοῦ Θεοῦ! Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ὄρος «Παναγία ἡ Ὑπαπαντή», τὸν ὁποῖον χρησιμοποιεῖτε ἐδῶ εἰς τὴν Μεσσηνίαν, ὅσον καὶ ἐὰν ἐκ πρώτης ὄψεως παρουσιάξῃ κάποιαν σύγχυσιν τῶν πραγμάτων, ἐν τούτοις εἶναι σωστὸς καὶ δόκιμος! Χαρῆτε, λοιπόν, εὐσεβεῖς Μεσσηνιοί! Χαρῆτε, κληρὸς καὶ λαός! Χαρῆτε μητέρες, βλέπουσαι τὴν Μητέρα τῆς Ζωῆς νὰ ἐκκλησιάζεται καὶ νὰ ἐκκλησιάζῃ τὴν ἰδίαν τὴν Ἐκκλησίαν!

Ἐορτάσατε, κατὰ τὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσίν μας, σήμερον τὴν Ἐορτὴν τῆς Μητέρας! Πανηγυρίσατε κυκλοῦσαι τὴν «Παναγίαν τὴν Ὑπαπαντὴν», καὶ ἴδετε εἰς τὸ πάνσεπτον πρόσωπόν Τῆς ὑπόδειγμα Μητρὸς, κανόνα ἀσφαλῆ καὶ εἰκόνα

ἁγίαν τιμίας μητρότητος! Ζηλώσατε τὴν ἀρετὴν Τῆς, τὴν εὐλαβῆ φιλοτεκνίαν καὶ στοργὴν Τῆς, τὴν εὐσέβειάν Τῆς, τὴν ὑπακοὴν Τῆς εἰς τὸν Νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ! Ἐλάτε εἰς τὸν Ναόν, βρέφη ἄθῶα καὶ παιδία ἀπειρόκακα, χαρῆτε, σκιρτήσατε, χορεύσατε, «παίξατε» μαζὶ μὲ τὸν μικρὸν Χριστόν! Χαρίσατέ του τὸ ἀπόνηρον χαμόγελό σας καὶ τραγουδήσατε Του μὲ τὰ ἀμόλυντα στόματά σας, ὅπως ξέρετε, ὅπως μορεῖτε, τὴν ἀγάπην σας δι' Αὐτόν! Πέστε Του μὲ τὰ γλυκὰ δάκρυά σας τὰ παράπονα τοῦ κόσμου διὰ τὴν ἀδικίαν καὶ τὸ κακὸ πὺν ἐπικρατεῖ, καὶ ζητήσατε Του νὰ κάμῃ ἔλεος καὶ δι' ἐμᾶς τοὺς μεγαλυτέρους, καὶ διὰ τὸν κόσμον ὅλον!

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά!

Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου, μᾶς δίδει διὰ πρώτην φορὰν τὴν εὐλογημένην εὐκαιρίαν καὶ τὴν μεγάλην χαρὰν νὰ ὑπαντήσωμεν ἀλλήλους εἰς τὸν εὐλογημένον τόπον σας! Νὰ ἔλθωμεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ἁγίαν Σιών τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, καὶ ἀπὸ τὸ πάντοτε, παρὰ τοὺς θυελλώδεις ἀνέμους καὶ τὰς καταγιγίδας, ὀλοφώτεινον καὶ τηλαυγέστατον Φανάριον, τὴν πολύπαθον ἱεράν Καθέδραν τῆς σκηνίτιδος Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνδόξου Ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, πραγματοποιοῦντες τὴν πρώτην εἰς τὴν ἱστορίαν ἐπίσκεψιν ἐν ἐνεργείᾳ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν ἱστορικὴν πόλιν σας! Μᾶς ἔστειλεν ἡ Παμμακάριστος Παναγία, ἡ Ὑπέριμα-

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψιν τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκονομικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου σὴν Καλαμάτα

χος Στρατηγός τῶν εὐσεβῶν, ἡ πολλάκις καὶ πολυτρόπως Φανερωμένη εἰς τὴν ζωὴν μας, ἡ Ὁδηγήτρια τῶν βημάτων μας, ἡ Βαλουκλιώτισσα τῶν θρύλων μας, ἡ Μουχλιώτισσα τῆς κατασκευαστικῆς σιωπῆς, ἡ Καμαριώτισσα ποῦ σᾶς καμαρώνει καὶ σᾶς ἀπὸ μακρῶν, νὰ σᾶς φέρωμεν τὴν εὐλογίαν, τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ποῦ εἶναι ἡ πολυσέβαστος πνευματικὴ Μήτηρ καὶ Τροφὸς τοῦ Γένους! Νὰ σᾶς φέρωμεν ἄρωμα βυζαντινῆς εὐσεβείας, ρωμαϊκῆς ἀρχοντιᾶς, ὀσιακῆς ὑπομονῆς, μαρτυρικῆς ἐγκατεργασίας, ἀγιασμένης χαρμολύπης καὶ ζωντανῆς ἐλπίδος! Νὰ σᾶς εἴπωμεν ὅτι ἡ Πόλις δὲν εἶναι μακρῶν σας. Εἶναι μαζί σας! Σᾶς ἔχει εἰς τὴν καρδίαν της! Σᾶς ἔχομεν εἰς τὴν καρδίαν μας, ὅπως σᾶς ἔχομεν καὶ εἰς τὴν προσευχὴν μας! Ὅλους σας, ὅλον τὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸν λαόν, μὲ τοὺς Ποιμένας του, τοὺς ἄρχοντάς του, τὴν ἱερὰν κληρονομίαν του, τοὺς καημούς του, τὶς χαρὲς του, τὰ προβλήματα του, τὰ πάντα!

Εὐχαριστοῦμεν τὸν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Μεσσηνίας καὶ λίαν ἀγαπητὸν ἀδελφὸν κ. Χρυσόστομον, ὁ ὁποῖος μᾶς προσεκάλεσε, θέλων νὰ ἀναθερμάνῃ τὴν ἀκατάλυτον καὶ ἱερὰν σχέσιν τοῦ ποιμνίου του μὲ τὴν Μητέρα καὶ εὐσεβῆ πηγὴν τοῦ Γένους. Ἄξιός ἐστὶν ὁ διάδοχος τῶν διαπρεπῶν προκατόχων του, φιλοδοξεῖ ἀξιεπαίνως νὰ ἀνεβάσῃ ἀκόμη ὑψηλότερον τὸ ἤδη ὑψηλὰ εὐρισκόμενον πνευματικὸν καὶ κοινωνικὸν ἐπίπεδον τῆς θεοσώστου Ἐπαρχίας του. Ἡ λιπαρὰ πολιτεία του, ἡ λαμπρὰ ἀκαδημαϊκὴ παρουσία του, ἡ ὅλη πολιτεία του, προμνηστεύονται μίαν εὐλογημένην καὶ πολὺκαρπὸν ἀρχιερατείαν, ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ λαοῦ. Τὸν εὐχαριστοῦμεν καὶ διὰ τὴν ὥραιαν, ἐμπνευσμένην καὶ πλήρη εὐλαβείας προσφώνησίν του καὶ ἐπιγράφομεν τοὺς καλοὺς λόγους καὶ τὸν σεβασμὸν εἰς τὸν ἅγιον Πατριαρχικὸν ἡμῶν Θρόνον. Εὐχαριστοῦμεν πρωτίστως τὸν πολυφίλητον καὶ περισπούδαστον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον Ἱερώνυμον, ὁ ὁποῖος μετὰ πάσης σὺν φρονος σπουδῆς καὶ πολλῆς καὶ εὐκρινοῦς φιλαδελφίας ἀναδεικνύει τὴν συνοδικότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ καλλιεργεῖ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀγαστὴν συνεργασίαν ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικῶν

Ἐπαρχιῶν τῆς Χώρας, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἁγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς ποτινῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Τὸν εὐχαριστοῦμεν ἰδιαίτερος διὰ τὴν παρουσίαν του καὶ συλλειτουργίαν του, ἡ ὁποία καὶ μεγεθύνει τὴν χαρὰν καὶ πνευματικὴν ἀγαλλίασίν μας! Ἀνάλογον εὐχαριστίαν ἀπευθύνομεν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς συλλειτουργοὺντας καὶ συμπροσευχομένους ἀγαπητοὺς ἀγίους ἀδελφοὺς Ἱεράρχας, οἱ ὁποῖοι προφρόνως προσῆλθον «σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης» (Ἐφ. 4, 3). Ἀδελφοὶ ἐν Κυρίῳ καὶ συλλειτουργοὶ λίαν ἡμῖν ἀγαπητοί, σᾶς εὐγνωμονοῦμεν καὶ σᾶς ἀσπαζόμεθα ὑπερῆδιστα.

Χαιρετίζομεν ἀκόμη τὴν παρουσίαν τῶν Ἀρχόντων τῆς Τοπικῆς Ἀυτοδιοικήσεως, τῶν ἐκπροσώπων τοῦ θεοφρουρήτου στρατεύματος, τῶν σωμάτων ἀσφαλείας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπὶ μέρους Ἀρχῶν καὶ φορέων εὐθύνης. Πρὸς σὲ δέ, πιστέ, εὐλογημένη καὶ πολυαγαπημένη λαὲ τοῦ Θεοῦ, τέκνα φωτόμορφα τῆς κατὰ Μεσσηνίαν, λοιπὴν Πελοπόννησον καὶ πᾶσαν γῆν Ἑλλάδος Ἐκκλησίας, ἀπὸ καρδίας εὐχόμεθα πλουσίαν τὴν χάριν τοῦ ὑπανθηθέντος Χριστοῦ καὶ τὴν προστασίαν τῆς Παναγίας Μητρὸς Του! Ὅλους, Κληρὸν, λαὸν καὶ πιστοὺς ἄρχοντας, σᾶς ἀγαπῶμεν, σᾶς εὐλογοῦμεν καὶ σᾶς προσκαλοῦμεν νὰ μᾶς ἔρχεσθε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἐκεῖ ἅγια μέρη καὶ προσκνήματα τῶν πατέρων μας, ὅπου ἐπὶ αἰῶνας ἐδοξάσθη ἡ Ὁρθοδοξία καὶ τὸ Γένος! Νὰ ἔρχεσθε, διότι Πόλις εἶναι τὸ σπίτι μας, τὸ μεράκι, τὸ ὄραμα καὶ ἡ παρηγοριά μας. Νὰ ἔρχεσθε διὰ νὰ βιώνετε τὸ θεότευκτον μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀρχοντιὰ τῆς Ρωμηοσύνης. Ἐὰν κάθε ἐκεῖ ἐπίσκεψίς σας διὰ σᾶς θὰ εἶναι χαρὰ καὶ ἱκανοποίησις καὶ μαθητεία, δι' ἐμᾶς ποῦ σηκώνομε τὴν ἱστορίαν τόσον πολλῶν αἰώνων, θὰ εἶναι ἐνίσχυσις καὶ ὑπόσχεσις ἀπὸ σᾶς ὅτι δὲν μᾶς ἀφήνετε μόνους χωρὶς συμπαράστασις, χωρὶς ἀλληλεγγύην, χωρὶς ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐστία τὴν πρωτογενῆ ποῦ δὲν πρέπει νὰ σβῆσῃ ποτέ.

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ, ἔρρωσθε καὶ εὐδοῦσθε, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα! Ἡ χάρις, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ νὰ εἶναι πάντοτε μαζί σας καὶ μαζί μας. Ἀμήν!

Καθ' ὁδὸν πρὸς ἕναν οἰκολογικὸν πολιτισμὸν

Τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
κ. Βαρθολομαίου

(Ὁμιλία στό Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας, 1.2.2010)

Ὁ αἰὼν πού πέρασε ὑπῆρξε ὁ πιὸ βίαιος αἰὼν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἦτο περίοδος ἀπεριγράπτου ὀμότητος τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι εἰς τὸν συνάνθρωπον, ἀλλὰ καὶ πρωτόγνωρης βαρβαρότητος ἔναντι τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Μετὰ τοὺς δύο αἰματηροὺς παγκοσμίους πολέμους, διεξάγεται σήμερον, ὅπως ἐγράφη, «ἕνας τρίτος παγκόσμιος πόλεμος κατὰ τῆς φύσεως». Πράγματι, ἐὰν ἱεραρχούσαμε τὰ μεγάλα παγκόσμια προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας, θὰ τοποθετούσαμε εἰς τὴν πρώτην θέσιν τὸ οἰκολογικὸν πρόβλημα, κυριολεκτικῶς ὡς θέμα ζωῆς καὶ θανάτου. Δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν ἄδικον ἐκεῖνοι πού ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ οἰκολογικὴ κρίσις εἶναι «ἡ μεγαλύτερα κρίσις εἰς τὴν ἱστορικὴν πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος», τὸ ἀπόγεον τῆς ὁποίας δὲν ἐβιώσαμεν ἀκόμη. Ζῶμεν ὅμως ἤδη τὰς σοβαρὰς ἐπιπτώσεις τῆς, τὴν δραματικὴν μείωσιν τῆς βιοποικιλότητος, τὴν ἐρήμωσιν, τὴν καταστροφὴν τῶν δασῶν, τὴν μόλυνσιν τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ τῶν ὑδάτων, τὰς ὀδυνηρὰς συνεπειὰς τῆς κλιματικῆς ἀλλαγῆς, καθὼς καὶ τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς προεκτάσεις ὅλων αὐτῶν.

Εἰς τὸν αἰῶνα «λήθης τῆς ἁμαρτωλότητος» ἀπεκαλύφθησαν αἱ καταστροφικαὶ δυνάμεις τῆς ἁμαρτίας ἢ τῆς ἀλλοτριώσεώς μας, δηλαδὴ τῆς ἀλαζονείας καὶ τοῦ προμηθεϊκοῦ τιτανισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, τόσον εἰς τὰς ἀνθρωπολογικὰς καὶ κοινωνικὰς ὅσον καὶ εἰς τὰς κοσμικὰς διαστάσεις των. Ἡ κοινὴ ρίζα ὅλων τῶν μορφῶν τῆς ἀνθρωπίνης καταστροφικότητος εἶναι ὄντως ἡ αὐτοαποθέωσις τοῦ ἀνθρώπου, τὸ «σύμπλεγμα τοῦ Θεοῦ», ὅπως ὠνομάσθη. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐκθρονισθέντος Θεοῦ δὲν ἐκάθησεν ὁ «διαφωτισμένος ἀνθρώπος», ἀλλὰ ὁ ἐπηρμένος «ἀνθρωποθεός».

Δὲν ἀρνούμεθα, φυσικά, ὅτι ὁ νεωτερικὸς ἀνθρώπος ἤλλαξε τὴν ἱστορίαν, ἐδημιούργησε πολλὰ ἄξια λόγου εἰς τὸν χῶρον τῆς πολιτικῆς, τῆς κοινωνίας, τῆς οἰκονομίας, τῆς παιδείας, τῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς πείνας, τῆς ἐνδείας, τῆς ἀσθενείας. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀποσιωπήσωμεν τὴν «διαλεκτικὴν τῆς νεωτερικότητος» καὶ τὴν ἀμφισημίαν τῆς προόδου, νὰ μὴ ἀναλογισθῶμεν τὸ βαρὺ τίμημα, τὸ ὁποῖον πληρώνει ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης εἰς πολλοὺς τομεῖς καὶ ἰδίως ἀναφορικῶς πρὸς τὸ φυσικὸν περιβάλλον.

Δὲν εἶναι διόλου τυχαῖον ὅτι διὰ τὸ περιβάλλον, τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν προστασίαν του, λέγονται, γράφονται, συζητοῦνται τόσα πολλά, ὅτι διατυπώνονται ποικίλαι θέσεις καὶ ἀντιθέσεις, ἐμφανίζονται βίαιαι ἀντεγκλήσεις καὶ ἀντιπαραθέσεις. Ἀκόμη καὶ σήμερον πού εὐρισκόμεθα εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου δὲν φαίνεται νὰ συνετιζόμεθα. Μᾶλλον τρέφομεν αὐταπάτας, ἢ –τὸ χειρότερον– γνωρίζομεν ἀλλὰ συνεχίζομεν ὡς νὰ μὴ ἐγνωρίζαμεν, θυσιάζοντες τὴν φύσιν εἰς ἀλλοτρίους θεοὺς, ὑποτάσσοντες τὴν οἰκολογίαν εἰς τὴν οἰκονομίαν. Ἡ ἀλήθεια ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ πρόοδος, ὅταν αὐτὴ συντελεῖται εἰς βάρος τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, δὲν φαίνεται νὰ κινητοποιῇ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν καὶ τὴν βούλησιν, δὲν φαίνεται νὰ συγκλονίξῃ τὴν ψυχὴν μας.

Ἡ μεγάλη δύναμις τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ἐπιστήμη, δυστυχῶς συνεχίζει νὰ λειτουργῇ ὡς θεραπαινὶς τοῦ οἰκονομισμοῦ καὶ ὄχι ὡς διάκονος τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου καὶ τοῦ κόσμου του. Φαίνεται μάλιστα ὅτι αἱ τελευταῖαι ἐκπληκτικαὶ ἀνακαλύψεις εἰς τὸν τομέα τῆς Γενετικῆς καὶ τῶν Νευροεπιστημῶν ἀνεθέρμαναν τὴν ἐγγενῆ ἀλαζονείαν τῆς ἐπιστήμης ἔναντι τῆς φύσεως.

Δὲν ἀρνούμεθα, βεβαίως, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ

έρρευνα και ή ανάπτυξις τής τεχνολογίας προάγουν νέας λύσεις και τεχνικάς αντιμετώπισεις τών πολλών προβλημάτων τής σήμερον. Εΐναι όμως βέβαιον ότι ή επιστημονικοτεχνική πρόοδος έχει συνεπείας θετικάς και άρνητικάς, ότι δημιουργεί όχι μόνον κερδισμένους αλλά και χαμένους, ότι μαζί με τὰ προβλήματα πού έπιλύει, δημιουργεί και νέα προβλήματα, τὰ όποια και ή ίδια δυσκολεύεται νά αντιμετώπιση. Δία τούτο τόσον ή άποθέωσις τής τεχνολογίας και τής επιστήμης, όσον και ή δαιμονοποιήσις των εΐναι στάσεις λανθασμένα. Μέτρον τής προόδου εΐναι και θα παραμείνη ό σεβασμός του άνθρωπίνου προσώπου.

Άδυνατούμεν νά πιστεύσωμεν ότι αυτός πού καταστρέφει τό φυσικόν περιβάλλον, τούς όρους τής άνθρωπίνης ζωής, ένδιαφέρεται ειλικρινώς δια τόν άνθρωπον, δια την έλευθερίαν, την πρόοδον και την ευημερίαν του. “Όποιος επιδιώκει ανάπτυξιν εις βάρος του περιβάλλοντος, στρέφεται αυτόμάτως και κατά του άνθρωπίνου προσώπου. Η άμαρτία κατά τής φύσεως εΐναι άμαρτία και κατά του άνθρώπου. Εΐναι άρνησις τής κοινωνίας και τής σχέσεως, άρνησις νά μοιρασθώμεν τόν κόσμον με τούς άλλους. Δέν ύπάρχει βιώσιμος ανάπτυξις, ή όποία νά μη συναρτάται με τόν σεβασμόν τής φύσεως και του συνανθρώπου.

Εΐναι καιρός αί λέξεις μέτρον, όρια, σεβασμός, ευθύνη νά επανεισέλθουν εις την ζωήν μας, έν ό-

ψει και του γεγονότος ότι εΐμεθα τεχνικώς εις θέσιν νά υπερβώμεν τὰ όρια και τὰ μέτρα. Η άποδοχή όρίων και ό σεβασμός των δέν εΐναι άδυναμία, στάσις ασύμβατος με την αυτοσυνειδησίαν και αυτοπεποίθησιν του συγχρόνου άνθρώπου, αλλά συνεπεία τής ύπευθυνότητος και τής έλευθερίας του. Οί πειραματισμοί του άνθρώπου με την φύσιν και την άνθρωπίνην φύσιν άναιρούν όριστικώς την νεωτερικην αυταπάτην ότι τό επιστημονικώς και τεχνικώς έφικτόν εΐναι και άγαθόν. Δέν εΐναι δυνατόν νά έγκαθιδρυθῆ ό οικολογικός πολιτισμός χωρίς την ύπέρβασιν του επιστημονισμού, τής έξουσιαστικής νοστοροπίας, του κητικού τρόπου ζωής, τής χρησιμοθηρίας, του άκρεστου καταναλωτισμού των άτόμων και των μαζών, του άτομικού και του κοινωνικού ευδαιμονισμού.

Η πορεία μας προς την έδραΐωσιν του οικολογικού πολιτισμού δέν ήμπορεί παρά νά εΐναι οικολογική. Δέν εΐναι δυνατόν νά πορευώμεθα προς τόν οικολογικόν πολιτισμόν και νά λαμβάνωνται άποφάσεις χωρίς νά ύπολογίζωνται αί έπιπτώσεις των εις τό περιβάλλον, χωρίς σεβασμόν των οικολογικών προτεραιοτήτων. Η συνεχιζόμενη φетиχοποιήσις τής οικονομικής προόδου ύποσκάπτει την θεμελίωσιν μιάς βιώσιμου οικονομίας, ή όποία θα τροφοδοτη την άειφόρον ανάπτυξιν αλλά και θα τροφοδοτηται από αυτήν.

Οί Καθηγηγαι του Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας άπένευμαν τιμητική διάκριση στον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο μετά την όμιλία του Παναγιωτάτου

Εἶναι σαφές ὅτι ἡ πορεία πρὸς τὸν οἰκολογικὸν πολιτισμὸν εἶναι ἐπίπονος καὶ ἀπαιτητικὴ. Τὰ οἰκολογικὰ προβλήματα εἶναι ἐπιτακτικὰ καὶ παγκόσμια. Ἀπαιτεῖται ἐγρηγόρσις, πολύπλευρος εὐαισθητοποίησις καὶ κινητοποιήσις, συνεργασία καὶ ἀλληλεγγύη, συμβολὴ ὅλων ἡμῶν, ὡς ἀτόμων, ὡς ομάδων, ὡς κοινωνιῶν. Καὶ ἂν ἀκόμη αἱ σύγχρονοι Κασσάνδρα δὲν ἔχουν δίκαιον ὅταν ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἤδη πιὸ ἀργὰ ἀπὸ ὅσον φανταζόμεθα, εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ οἰκολογικὰ προβλήματα θὰ ὀξύνονται κατὰ τὰ χρόνια πού ἔρχονται. Ὅντως, ἡ προστασία τοῦ περιβάλλοντος δὲν εἶναι σήμερον πολυτέλεια, ἀφοῦ, ὅπως ὀρθῶς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν τίτλον τοῦ σημερινοῦ Συμποσίου, ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς αἰεφόρου ἀναπτύξεως, ἡ ὁποία εἶναι ζωτικὸς ὄρος τῆς ζωῆς εἰς τὸν πλανήτην Γῆ.

Ἐὰν ἰσχύουν ὅλα αὐτά, τότε εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ «τεχνικὴ τῶν μικρῶν βημάτων» δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως. Εἶναι ἀναγκαῖα μία κοπερνίκεια στροφή, μία ριζικὴ ἀλλαγὴ τῆς νοοτροπίας μας, ὑπέρβασις τῆς ἐκμεταλλευτικῆς στάσεώς μας ἔναντι τῆς κτίσεως, μετάβασις ἀπὸ τὴν κτητικὴν εἰς τὴν μετοχικὴν ἀξιολογίαν, ἀπὸ τὴν καταστροφικὴν ἀλαζονείαν καὶ ἐπαρσιν ἀπέναντι εἰς τὴν φύσιν, εἰς τὴν οἰκολογικὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν δημιουργικὴν ἀντίστασιν εἰς τὴν συντελουμένην γεωκτονίαν. Ἄλλως, θὰ θεραπεύωμεν περιστασιακῶς τὰ συμπτώματα μόνον καὶ θὰ μένωμεν ἐγκλωβισμένοι εἰς τὰ ἀδιέξοδά μας, ἀφοῦ τὸ πνεῦμα πού ἀνέδειξε τὴν «κορωνίδα» τῆς δημιουργίας εἰς ἀπειλὴν τοῦ κόσμου, θὰ παραμένῃ ἄθικτον καὶ ἐνεργόν.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ περιβάλλοντος ἀρχίζει μέσα εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ νοῦς μας χρῆζει, λοιπόν, θεραπείας καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὀφείλει νὰ ξεκινήσῃ ἡ ἀλλαγὴ, ἡ μετάνοια. Εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς νοοτροπίας τοῦ Ἔχειν καλεῖται νὰ συμβάλῃ ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ ἀποκτήσῃ σαφῆ οἰκολογικὸν προσανατολισμὸν. Εἰς αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴν νοὸς ἡμποροῦν νὰ προσφέρουν πολλὰ καὶ αἱ μεγάλαι θρησκευτικαὶ παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι ταμιευτήρες ζωτικῶν ἀληθειῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν προορισμὸν του.

Ἐδῶ εὐρίσκεται καὶ ἡ μεγάλη σημασία τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως. Γνωρίζομεν ὅτι ὅλα τὰ

προβλήματά μας ἔχουν τὴν πνευματικὴν των διαστάσιν, ὅτι συνδέονται μὲ τὴν εἰκόνα πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν ἑαυτόν του, διὰ τὴν σχέσιν του μὲ τὸν Θεόν, τὸν συνάνθρωπον καὶ τὸν κόσμον. Μέσα εἰς ἕνα πολιτισμὸν, εἰς τὴν βίασιν τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται διαταραγμένοι σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν, τὸν συνάνθρωπον καὶ τὴν φύσιν, ἀνελάβομεν νὰ προβάλλωμεν τὰς σωστικὰς ἀληθείας τῆς πίστεώς μας καὶ τὸ ἀνεξάντλητον οἰκολογικὸν δυναμικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας. Στόχος μας ἦτο ἐξ ἀρχῆς ἡ συμβολὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἑνὸς οἰκολογικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐβοηθήσαμεν νὰ ἀναδειχθοῦν μέσα ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον θεολογικὴν ὀπτικὴν νέαι διαστάσεις τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος, τόσον ἀναφορικῶς πρὸς τὰ αἴτια τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς δυνατότητας ὑπερβάσεώς της. Αἱ προσπάθειαι ἡμῶν ἐκαρποφόρησαν ὄχι μόνον εἰς διαχριστιανικὸν καὶ διαθρησκευτικὸν ἐπίπεδον, ἀλλὰ καὶ εἰς διεπιστημονικόν, διακρατικὸν καὶ παγκόσμιον, μὲ ποικίλας πρωτοβουλίας, μὲ τὰ ὀκτώ διεθνῆ οἰκολογικὰ Συμπόσια ἐν πλῶ καὶ πολλὰ συνέδρια, σεμινάρια, ἡμερίδας, ὀμιλίας, μὲ ἀποτελεσματικὰς κινητοποιήσεις, ἔμπρακτον οἰκολογίαν καὶ πολλὰς ἄλλας δράσεις. Αἱ δραστηριότητες αὗται σὺν Θεῷ θὰ συνεχισθοῦν.

Αἰσθανόμεθα ἱκανοποίησιν διότι μὲ ὅλας αὐτάς τὰς εὐλογημένας δράσεις τῶν τελευταίων εἴκοσι ἐτῶν προβάλλεται ὁ δυναμισμὸς τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησιοτραφοῦς πνευματικότητος. Εἶναι ἐκπληκτικὸν πόσοι συνάνθρωποί μας, ἀδιάφοροι διὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ οἰκολογικὸν καὶ ἀσκητικὸν της περιεχόμενον καὶ ἀνακαλύπτουν τὸν πνευματικὸν της πλοῦτον καὶ τὸν προσωποκεντρικὸν τῆς πολιτισμὸν.

Κυριαὶ καὶ Κύριοι,

Πυρήνας τοῦ πολιτισμοῦ πού παρήγαγεν ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ὁ πολιτισμὸς τοῦ προσώπου. Εἶναι ὁ πολιτισμὸς τῆς προτεραιότητος τῆς σχέσεως, τῆς σχέσεως μὲ τὸν Τριαδικὸν Θεόν, μὲ τὸν συνάνθρωπον καὶ μὲ τὸν κόσμον. Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, δι' ἡμᾶς προϋπόθεσις τοῦ οἰκολογικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ προσώπου. Ἡ ἀντίστασις μας εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἔχειν, εἶναι ἀγὼν διὰ τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὴν ἀγάπην διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τὴν προστα-

σίαν τῆς κτίσεως. Τὸ πνεῦμα εἶναι ἀδιαίρετον. Πολιτισμὸς τοῦ προσώπου καὶ οἰκολογικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἀλληλένδετοι ἐκφάνσεις τῆς μιᾶς ὀρθοδόξου πνευματικότητας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν ταυτότητος.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐπρόδωσε ποτὲ τὴν γῆν ἐν ὀνόματι τοῦ οὐρανοῦ, ὅπως ἤθελεν ὁ φιλόσοφος τοῦ Ὑπερανθρώπου. Ἡ χριστιανικὴ πίστις δὲν ὀδηγεῖ εἰς περιφρόνησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς κτίσεως. Οὕτε, βεβαίως, ὑπῆρξεν ἡ Βίβλος, μὲ τὸ «Αὐξάνασθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς» (Γεν. 1, 28), ἡ ἀπαρχὴ τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος καὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ ἀνθρώπου εἰς βάρος τῆς ὑπολοίπου δημιουργίας. Ἡ νεωτερικὴ σχέσις ἀνθρώπου καὶ κτίσεως μὲ τὴν συνακόλουθον ἀντικειμενοποίησιν καὶ ἀλόγιστον ἐκμετάλλευσιν τῆς φύσεως εἶναι διαστρέβλωσις τῆς αὐθεντικῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας καὶ κοσμολογίας καὶ ὄχι συνέπειά της.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι δυϊστικός, δὲν εἶναι ἀνθρωπομονιστικός, οὔτε φυσικὰ ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ἐκφάνσεις τοῦ οἰκολογικοῦ νεομυστικισμοῦ καὶ μὲ τὴν εἰδωλοποίησιν τῆς «μητρὸς φύσεως». Ἡ χριστιανικὴ πίστις εἶναι ὀλιστική. Ὁ ἄνθρωπος δὲν σώζεται χωρὶς τὴν κτίσιν. Ὅλη ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀποκάλυψις τοῦ πῶς δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν εἰς τὸν κόσμον χωρὶς νὰ τὸν καταστρέφωμεν, χωρὶς νὰ τὸν ἐξουσιάζωμεν, τί δηλαδὴ σημαίνει εὐχαριστιακὴ σχέσις μὲ τὴν δημιουργίαν. Ὁ εὐχαριστιακὸς πολιτισμὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐθεντικὸς οἰκολογικὸς πολιτισμὸς.

Εἰς τὴν νεοπρωταγορικὴν ἐποχὴν μας ἡγεῖ ἔντο-

να ὁ λόγος τοῦ σοφιστοῦ Πρωταγόρου «Πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος», μὲ νοηματοδοτήσεις πρωτίστως εὐδαιμονιστικές. Ὁ Πλάτων εἶχε ἀντιπαραθέσει, ὡς γνωστόν, εἰς τὸν πρωταγόρειον ἀφορισμὸν τὸ «Πάντων χρημάτων μέτρον Θεός». Ἄνθρωπος χωρὶς Θεὸν καὶ θεός-Ἰδέα χωρὶς τὸν ἄνθρωπον, δὲν εἶναι ὅμως ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα διὰ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔδωσε τὴν ἰδικήν του ἀπάντησιν: Πάντων χρημάτων μέτρον Θεάνθρωπος. Ὁ πρωταγορικὸς ἄνθρωπος - μέτρον ἀνεδείχθη εἰς ἄμετρον κυρίαρχον καὶ ἐκμεταλλεὺτὴν τῆς κτίσεως, εἰς «ἄχθος ἀρούρης». Ὁ θεός-Ἰδέα ἦτο καὶ εἶναι «πολὺ ψηλά» καὶ μακρὰν διὰ νὰ ἀκούσῃ τὴν κραυγὴν ἀγωνίας τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ ἐνδιαφεροθῇ διὰ τὰς τύχας τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ κόσμου. Ὁ Θεὸς αὐτὸς παραμένει τὸ «πρῶτον ἀκίνητον», ἀφοῦ κάθε κίνησις, καὶ φυσικὰ κάθε κίνησις, καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, θὰ ἐσημεινεν ἀτέλειαν καὶ ἔνδειαν.

Ὁ σαρκωθεὶς Λόγος τοῦ Θεοῦ προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἐν αὐτῇ τὴν σάρκα τοῦ κόσμου, καινοποιώντας καὶ ἀγιάζοντας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ πάντα. «Ἐλευθέρα μὲν ἡ κτίσις γνωρίζεται, Υἱοὶ δὲ φωτὸς οἱ πρὶν ἐσκοτισμένοι» (Καταβάσιαι τῶν Θεοφανείων, Η' Ὠδή). Ἡ ἐν χάριτι κλήσις τῶν πιστῶν εἶναι νὰ ζοῦν εὐχαριστιακῶς, νὰ ἀληθεύουν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἀγάπης, νὰ καλλιεργοῦν καὶ νὰ ὁμορφαίνουν τὴν πλάσιν ὡς φύλακες καὶ οἰκονόμοι καὶ νὰ τὴν ἀναφέρουν ἐν ταπεινώσει πρὸς τὸν Δημιουργόν.

Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν προσοχὴν σας.

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ὁ Ἑορτασμός τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Φωτίου

(5.2.2010)

Μὲ λαμπρότητα ἑορτάστηκε καὶ ἐφέτος ἡ μνήμη τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Φωτίου, Πατριαρχοῦ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Μεγάλου, Προστάτου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ πρωὶ τῆς 5.2.2010 τελέσθηκε στὸ Καθολικὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πεντέλης, ὁ Ὅρθρος καὶ ἡ Θεία Λειτουργία, ἱερουργουῖντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου μετὰ δύο Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λήμνου καὶ Ἁγίου Εὐστρατίου κ. Ἱεροθέου καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέου.

Παρέστησαν ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας στὴν Ἀθήνα, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀξώμης κ. Πέτρος, ὁ Ἐξαρχος τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Ἀθήνα Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Δαμιανὸς Πάνου, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος, Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, Γουμένισσης κ. Δημήτριος, Βεροίας κ. Παντελεήμων, Ξάνθης κ. Παντελεήμων, Ἐλασσῶνος κ. Βασίλειος, Φθιώτιδος κ. Νικόλαος, Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, Θεσσαλιώτιδος κ. Κύριλλος, Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Νικόλαος, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Κορωνείας κ. Παντελεήμων, οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννης, Νεοχωρίου κ. Παῦλος, Ναζιανζοῦ κ. Θεοδώρητος, καὶ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολογιώτατος κ. Κύριλλος Μισιακούλης.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ποὺ εὑρίσκεται στὸ χῶρο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης, πραγματοποιήθηκε ἡ καθιερωμένη, κατὰ τὴν ἡμέ-

ρα αὐτή, σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μὲ τοὺς Καθηγητὲς καὶ τοὺς λοιποὺς διδάσκοντες στὶς Θεολογικὲς Σχολὲς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης.

Τῆς Συσκέψεως προΐστατο ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἑναρξὴ εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἡ σοφὴ ἐπιλογή τῆς ἑορτῆς τοῦ ἱεροῦ Φωτίου γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς ἐπίσημης συναντήσεως καὶ κοινῆς διασκέψεως τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ τοὺς ἔλλογιμωτάτους καθηγητὲς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης γιὰ ἓνα σύγχρονο θεολογικὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἤδη διαμορφώσει μία μακρὰ παράδοση ἐποικοδομητικῆς συνεργασίας γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς διαχρονικῆς ἀξίας τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως.

Ὑπὸ τὴν ἐννοια αὐτὴ ὑποδέχομαι μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκπροσώπους τῆς ποιμανούσας Ἐκκλησίας καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, ὅπως καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς συμμετέχοντες στὴν παροῦσα συνάντηση, εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι ἡ εἰσήγηση, οἱ παρεμβάσεις καὶ οἱ προτάσεις θὰ φωτίσουν σημαντικὲς πτυχὲς τοῦ θέματος».

Θέμα τῆς ἐφετινῆς συσκέψεως ἦταν: «Ὁ ἱερός Φώτιος καὶ τὸ πρωτεῖον τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης». Εἰσηγητὴς ἦταν ὁ καθηγητὴς τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἀβύδου κ. Κύριλλος (Κατερέλος). Ὁ Εἰσηγητὴς λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τίς συναντήσεις τῶν μικτῶν θεολογικῶν ἐπιτροπῶν διαλόγου σημειώνει: «Εἶναι πράγματι ἐντυπωσιακὸ ὅτι σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ κείμενα ποὺ ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὴ μικτὴ θεολογικὴ ἐπιτροπὴ διαλόγου Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκ-

κλησίας και Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὴ Δ΄ γενικὴ συνέλευση τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς στὸ Bari τῆς Ἰταλίας (1987), στὴν καταληκτικὴ του παραγράφο, ἀφοῦ προηγουμένως τονίζεται ὅτι ἡ μυστηριακὴ κοινωνία δὲν εἶναι δυνατὴ ἄνευ κοινωνίας ἐν τῇ πίστει, γίνεται ἀναφορὰ σὲ μία ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τῆς συνόδου ποὺ συνήλθε κατὰ τὰ ἔτη 879-880 στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἡ σύνοδος αὐτὴ, μετὰ ἀπὸ μία πολυτάραχη καὶ ὀδυνηρὴ γιὰ τὴν Ἀνατολὴ ἐκκλησιαστικὴ περίοδος, ἀναγνώρισε τὸν Ἱ. Φώτιο ὡς Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη, ἀπηγόρευσε ὁποιαδήποτε προσθήκη στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ὄρισε ὅτι ἕκαστος θρόνος μπορεῖ νὰ διατηρεῖ τὰ ἀρχαῖα ἔθνη καὶ τὶς παραδόσεις του.

Εἶναι βεβαίως ἐντυπωσιακὸ καὶ ἐνδιαφέρον ὅτι γίνεται ἡ ἀναγωγή σὲ μία σύνοδο ποὺ συνιστᾶ τὴν τελευταία συναγωγὴ Ἀνατολῆς καὶ Δύσης πρὶν ἀπὸ τὴν ὀριστικὴ τους ρήξη τὸ 1054. Κυρίως ἐντυπωσιακὸ καὶ ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἡ σύνοδος ποὺ προβάλλεται σήμερα ὡς πρότυπο συμφωνίας μετὰ τὴ Δύση εἶναι ἐκείνη ποὺ ἀκύρωσε τὴ σύνοδο ποὺ εἶχε ἀναγνωρίσει ὡς Πατριάρχη τὸν Ἰγνάτιο, ἀκριβῶς δέκα χρόνια προηγουμένως, τὸ 869-870. Ἡ πρὸ δεκαετίας αὐτὴ σύνοδος εἶναι ἐκείνη ποὺ ἔθεσε στὰ μέλη τῆς ὡς προϋπόθεση γιὰ τὴ συμμετοχὴ τους σ' αὐτὴ τὴν ἀναγνώριση τοῦ παπικοῦ πρωτείου, εἶναι ἐκείνη ποὺ θεωρεῖται ὡς

ἡ Η΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, εἶναι αὐτὴ ποὺ μαζί μετὰ τὴ Β΄ Σύνοδο στὴ Λυών (1274) καὶ τὴ σύνοδο Φερράρας- Φλωρεντίας μνημονεύονται στὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ Συντάγματος *Pastor aeternus* τῆς Α΄ Βατικανῆς Συνόδου τὸ 1870, ὅπου καταγράφεται ἡ ρωμαιοκαθολικὴ διδασκαλία γιὰ τὸ ἀλάθητο τοῦ Πάπα».

Σὲ ἄλλο σημεῖο ὑπογράμμισε: «Ὁ πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ πάπας Νικόλαος, ἀκόμα καὶ μέσα στὴν περίοδο τῆς κοινῆς παραδόσεως τῆς α΄ χιλιετίας ἐμφανίζονται νὰ ἐκπροσωποῦν διαφορετικὲς μεταξὺ τους Ἐκκλησιολογίες.

Κατηγορήθηκε ἀπὸ τὸν πάπα Νικόλαο ὅτι ἀνήλθε ἀντικανονικὰ στὸν πατριαρχικὸ θρόνο μετὰ τὴν «ἀθρόον» χειροτονία του στοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης. Στὴν ἀπολογητικὴ του ἐπιστολὴ στὸ Νικόλαο τὸν Αὐγούστο - Σεπτέμβρη τοῦ 861 θὰ μνηστεῖ τῆς λαμπρῆς του σταδιοδρομίας στὴν αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ καὶ τῆς ὑπηρεσίας του ὡς καθηγητοῦ στὸ πανδιδακτήριο τῆς Μαγναύρας, θέσεις ποὺ τοῦ εἶχαν προσδώσει κῦρος καὶ ἀναγνώριση, ὥστε νὰ μὴν χρειάζεται τὴν ἄνοδο στὸν πατριαρχικὸ θρόνο γιὰ νὰ τὰ ἀποκτήσει. Καταδεικνύει διάθεση εἰρήνης καὶ καταλλαγῆς γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ἐνότητας, ἐνῶ θὰ ἀκολουθήσει ἡ σύγκληση τῆς Πρωτοδευτέρας συνόδου γιὰ νὰ ἐπουλωθοῦν τελείως οἱ πληγῆς τῆς εἰκονομαχίας».

«Ἀποτελοῦσε καὶ ἀποτελεῖ βασικὴ ἀντιλήψη τῆς

Ἀποψη ἀπὸ τὴν αἴθουσα τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης ὅπου ἐορτάσθηκε ἡ μνήμη τοῦ ἱεροῦ Φωτίου

Ἀνατολῆς, ἤδη ἀπὸ τὸν Ἅγ. Ἰγνάτιο, ὅτι ἡ Ἐκκλησία στὴν εὐχαριστιακὴ συνάξῃ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἀποκαλύπτεται ὡς καθολικὴ, ὡς τὸ πλήρες σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία ἀποβαίνει στὴν ἱστορία συγκεκριμένη μορφὴ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, αὐτὴ εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία σύμφωνα μὲ τὴν Μαρτυρίου Πολυκάρπου ἐπιγραφή ἀποτελεῖ «παροικίαν» τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὡς παρουσία ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία δὲν συνιστᾷ τμήμα τῆς Καθολικῆς, ἀλλὰ τὸν τόπον, εἰς τὸ ὁποῖον «σύνολος ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐνδημοῖ», ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας. Εἶναι ἀπόλυτα σύμφωνο μὲ τὴν ἀρχαία παράδοση ὅτι κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία εὐρισκομένη σὲ κοινωνία μὲ τις ἄλλες τοπικὲς Ἐκκλησίες ἀποτελεῖ φανέρωση τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπισημαίνει τελευταῖα καὶ τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας (2007) καὶ προηγουμένως τὸ κείμενο τοῦ Μονάχου (1982). Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ ἡ καθολικότητα κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας νοεῖται ὡς διαχρονικὴ κοινωνία μὲ τὴ μία Ἐκκλησία σὲ κάθε τόπο. Λογικὴ συνέπεια αὐτῶν τῶν ἐκκλησιολογικῶν θεωρήσεων εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀυταρκειᾶς καὶ τῆς ἀυτονομίας τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ παρεπομένως ἡ ποικιλία τῶν ἐκφραστικῶν μορφῶν τῆς μιᾶς καὶ ἐνιαίας πίστεως τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν πού συνδέονται μὲ τὸ σύνδεσμο καὶ τὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης.

Ἀπέναντι σ' αὐτὲς τὶς ἐκκλησιολογικὲς θεωρήσεις ἴστανται στὴ Δύση πολιτικὲς καὶ πολιτιστικὲς ἐξελίξεις κατὰ τὸν 9ο αἰῶνα, πού δὲν ἀφήνουν ἀδιάφορη τὴ θεολογικὴ σκέψη καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, πού ἤδη εἶχε ἀρχίσει νὰ πορεύεται τὸ δικό της δρόμο».

Τέλος ὁ Θεοφιλέστατος ὁμιλητής, συμπλήρωσε: «Ἡ ρωμαλέα καὶ γεραρὰ στάση τοῦ ἱ. Φωτίου ἀπέναντι στοὺς πάπες Νικόλαο, Ἀνδριανὸ καὶ Ἰωάννη καταδεικνύει ὅτι ἡ ποικιλομορφία γίνεται δεκτὴ σὲ δευτερευούσης σημασίας θέματα, ποτὲ ὅμως σὲ θέματά που ἐγγίζου καὶ ἀφοροῦν στὴ δογματικὴ διδασκαλία τοῦ Filioque, ἐνῶ ἡ ὅλη πολιτεία τοῦ ἱ. Φωτίου καταδεικνύει ἐπίσης ὅτι ὁ

34^{ος} Ἀποστολικὸς κανὼν ἴσχυσε κατὰ τὴν α' χιλιετία ὄχι μόνο στὸ ἐπαρχιακὸ ἐπίπεδο ἀλλὰ καὶ στὸ παγκόσμιο. Τὸ πρωτεῖο σὲ ὁποιοδήποτε ἐπίπεδο δὲν νοεῖται καὶ δὲν ἀσκεῖται ἔξω ἀπὸ τὴ συνοδικότητα. Ἡ θέση τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ ἔξω ἢ ὑπεράνω τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, ἔξω καὶ ὑπεράνω τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἡ ἔρευνα τῶν ἱστορικῶν πηγῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱ. Φωτίου μαρτυρεῖ ἀναμφίβολα ὅτι ὁ δρόμος ὥστε νὰ φθάσουμε ὁμολογοῦντες «ἓνα Κύριον, μίαν πίστιν, ἓν βάπτισμα» εἶναι ἄκομα μακρὺς, εἶναι ὅμως ἓνας δρόμος ἀνοικτὸς σὲ ὅσους μὲ νηφαλιότητα καὶ βαθὺ αἶσθημα εὐθύνης διεξάγου καὶ στηρίζου τὸ διεξαγόμενο διάλογο ἀληθείας καὶ ἀγάπης, « ἵνα πάντες ἐν ὧσι, ... ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ (Ἰω. 17,21). Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αὐτὸ τὸ δρόμο ἀκολουθοῦν οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὑπὸ τὴ συντονιστικὴ κατεύθυνση τῆς Πρωτοθρόνου Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου».

Παρεμβάσεις ἔκαναν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος. Ἐπίσης καὶ οἱ Ἐλλογιμώτατοι κ.κ. Νικόλαος Μητσόπουλος, Γεώργιος Γαλίτης, - Ἠλίας Οἰκονόμου, Χρήστος Βούλγαρης καὶ Βλάσιος Φειδᾶς.

Ὁ Μακαριώτατος ἔκλεισε τὴν ὅλη ἐκδήλωση ἀφοῦ εὐχαρίστησε τόσο τὸν Εἰσηγητὴ ὅσο καὶ τοὺς συνέδρους.

Στὶς 13.00 ὁ Μακαριώτατος παρέθεσε ἐπίσημο γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν Ἐλλογιμωτάτων Καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, τὸ ὁποῖο τίμησε μὲ τὴν παρουσία Του ὁ εὐρισκόμενος στὴν Ἀθήνα Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν προσφωνήση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἀντιφώνησε χαίρετιζοντας τὴν ὅλη ἐκδήλωση καὶ τοὺς παρακαθημένους καὶ ἀναφέρθηκε στο ἱερὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου Φωτίου.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱεραῆς Συνόδου)

στη Μοραβία, έπειδή κατά τους παπικούς ισχυρισμούς η περιοχή ανήκε στη δικαιοδοσία της Ρώμης.

10. Ο ι. Φώτιος ανέρχεται εκ νέου για δεύτερη φορά στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως μετά το θάνατο του Ίγνατίου, πριν καν φθάσει η παπική αντιπροσωπεία και αρχίσει τις εργασίες της ή σύνοδος το 879.

11. Στο Commonitorium, το μνημόνιο που έφεραν μαζί τους οι παπικοί αντιπρόσωποι, έζητείτο από το Φώτιο να ζητήσει συγγνώμη ενώπιον της συνόδου, κάτι που ασφαλώς θεωρήθηκε απαράδεκτο και δέν συνέβη.

12. Στη σύνοδο των ετών 879/80, στη β' συνεδρία, σύμφωνα με το παπικό αίτημα, ο Τύρου Θωμάς, εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Άντιοχείας και μόνος επιζών από τους συμμετασχόντες

έκπροσώπους των Πατριαρχείων της Άνατολής στη σύνοδο των 869/70, έπρεπε να ζητήσει συγγνώμη από τον πάπα και ο τελευταίος να δώσει τη συγγνώμη του. Το αίτημα απερρίφθη από τη σύνοδο, σύμφωνα με την οποία αρμόδιος να παράσχει τη συγγνώμη ήταν ο καθ' ού έγένετο το έγκλημα, δηλ. ο Πατριάρχης Φώτιος.

13. Όταν στην τετάρτη συνεδρία της συνόδου οι παπικοί αντιπρόσωποι ζήτησαν να απαγορευθεί ή «άθρόον» χειροτονία λαϊκών, το αίτημα απερρίφθη από τα Πατριαρχεία της Άνατολής. Οί κατά τόπους Έκκλησίες μπορούσαν να έχουν διαφορετικά έθιμα σε δευτερευούσης σημασίας θέματα.

14. Με τον κανόνα 1 της συνόδου 879/80 αναγνωρίστηκε ή πλήρης έσωτερική αυτονομία όλων των Πατριαρχείων. Όσους κληρικούς άθώνει ή καθαιρεί ο Κωνσταντινουπόλεως, ο Ρώμης θεωρεί ως άθώους ή καθηρημένους και αντίστροφα.

Ό Θεοφιλέστατος Έπίσκοπος Άβύδου κ. Κύριλλος έκφωνεί την όμιλία του κατά τον επίσημο Συνοδικό Έορτασμό του Μεγ. Φωτίου.

Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ μεταξὺ προσκυνήματος καὶ «θρησκευτικοῦ Τουρισμοῦ»

Τοῦ Μεγάλου Πρωτοπρεσβυτέρου
τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου Γεωργίου Τσέση

(Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων,
Ζάκυνθος, 13-15.11.2009)

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

Στις 22 Ἰουλίου 2007, ἓνα τροχαῖο δυστύχημα στὰ περίχωρα τῆς Γρενόβλης, εἶχε κοστίσει τὴν ζωὴ 26 ἀτόμων. Ἐπρόκειτο γιὰ μίαν ὀμάδα πολωνῶν Ρωμαιοκαθολικῶν πιστῶν ποὺ ἐπέστρεφαν ἀπὸ μίαν ἐπίσκεψη στὸ περιώνυμο προσκύνημα τῆς Notre-Dame de la Salette, κτισμένο τὸ 1846 σὲ ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Isere, στὸν τόπο ὅπου, σύμφωνα μὲ μίαν παράδοση, εἶχε φανερωθεῖ ἡ Παναγία σὲ δύο γάλλους βοσκούς. Ἡ ἀπειρία τοῦ ὁδηγοῦ ἀφ' ἑνός, καὶ ὁ ἐλαττωματικὸς ἐξοπλισμὸς τοῦ λεωφορείου ἀφ' ἑτέρου, ἦταν οἱ δύο παράγοντες ποὺ προκάλεσαν τὸ μοιραῖο, σὲ μιὰ ἀπτόμη κατηφορικὴ στροφῆ.

Τὸ τραγικὸ αὐτὸ περιστατικὸ ἔγινε γιὰ πολλὰς μέρες πρωτοσέλιδη εἶδησις στὸν πολωνικὸ, γαλλικὸ καὶ διεθνῆ ἡμερησίο Τύπο. Ἡ Πολωνικὴ Κυβέρνησις ἐκήρυξε τριήμερο ἐθνικὸ πένθος, ἡ Ἐκκλησία ὀργάνωσε νεκρώσιμες ὁλονυκτίες, ἐνῶ ὁ Πρόεδρος τῆς Πολωνίας Lech Kaczynski μετέβη στὴν Γρενόβλη προκειμένου ὅπως ἐπισκεφθεῖ καὶ παραμυθήσει τοὺς ἐπιζήσαντες, οἱ ὅποιοι θεραπεύονταν σὲ νοσοκομεῖο τῆς πόλεως αὐτῆς. Ἀπευθύνοντας δὲ σ' αὐτοὺς λόγους παρηγορίας, ὁ Πρόεδρος Kaczynski δὲν παρέλειπε νὰ προσθέσει ὅτι οἱ Πολωνικὲς Ἀρχὲς θὰ προέβαιναν σὲ ἔρευνα σχετικὰ μὲ τὰ αἷτια τοῦ δυστυχήματος, ὡς καὶ σὲ «ἐξονυχιστικὸ ἔλεγχον τῆς φερεγγυότητος καὶ τῆς μεθόδου ἐργασίας τῶν ἐξειδικευμένων σὲ προσκυνηματικὰ ταξίδια πρακτορείων τουρισμοῦ»¹.

Ἡ τελευταία αὐτὴ παρατήρησις τοῦ Πολωνοῦ

Προέδρου δὲν ἦταν τυχαία. Ἀπεναντίας, διερμήνευε τὸν φόβον τῆς Κυβερνήσεως καὶ πολλῶν ταξιδιωτικῶν γραφείων τῆς χώρας του, μήπως τὸ πολύνεκρο τραγικὸ αὐτὸ περιστατικὸ, σὲ συνάφεια μὲ παρόμοιο τροχαῖο δυστύχημα ποὺ εἶχε συμβεῖ τὸ 2002 στὴν Οὐγγαρία, θὰ ἐπέφερε καίριον πλήγμα στὴν ἀνθοῦσα καὶ λίαν κερδοφόρον τουριστικὴ βιομηχανία τῆς Πολωνίας.

Ἄν ἐπέλεξα νὰ ξεκινήσω τὴν ὁμιλία μου μὲ τὸ ἀνωτέρω τραγικὸ συμβάν καὶ μὲ τὶς ἀντιδράσεις ποὺ ἀκολούθησαν, εἶναι γιὰ νὰ ἐπισημάνω ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ τουρισμὸς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μετεβλήθη σὲ ἓνα πολυδιάστατον παγκόσμιον φαινόμενον, μὲ πολλὰς παραμέτρους καὶ μεγάλα οικονομικά, ἐνίοτε δὲ καὶ πολιτικά, συμφέροντα².

Σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψη τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ Ἀρχιεπισκόπου Raul Gonsalves, μέλους τοῦ Ποιμαντικῶν Συμβουλίου Ποιμαντικῆς Μεταναστῶν καὶ Ἀποδήμων, στὴν σημερινὴ ἐποχὴ τῆς καλπάζουσας παγκοσμιοποιήσεως, ὁ τουρισμὸς «ἀποτελεῖ μίαν πολυεθνικὴν καὶ πολυδιάστατην βιομηχανία (industry), ἓνα σημαντικὸν στοιχεῖον τῆς κοινωνικῆς, πολιτισμικῆς, πολιτικῆς καὶ οικονομικῆς πραγματικότητος τῆς ἐποχῆς μας»³. Μιὰ βιομηχανία ποὺ ἀναπτύσσεται μὲ ταχύτατους ρυθμούς, συγκεκριμένα δὲ κατὰ 23% ταχύτερα ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη δραστηριότητα. Βιομηχανία ποὺ ἀπασχολεῖ, ποικιλοτρόπως καὶ σὲ διάφορα ἐπίπεδα, ἓνα στοὺς κάθε ἐννέα κατοίκους τῆς γῆς, καὶ ἡ ὁποία ἀποφέρει τεράστια κέρδη, τὰ ὁποῖα τὸ 2005 ἀνέρχονταν ἐτησίως σὲ 3.5 τρισεκατομμύρια δολάρια⁴!

Σύμφωνα μὲ στοιχεῖα ποὺ κοινοποιήθηκαν πρὸ διετίας στὰ πλαίσια τοῦ «Περιβαλλοντικοῦ Προγράμματος τοῦ ΟΗΕ», (United Nations Environ-

ment Programme), σήμερα 950 εκατομμύρια ανθρώπων, σε παγκόσμια κλίμακα, πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπὸ τὸν τουρισμό, ἐνῶ οἱ πρόσοδοι ἀπὸ τὴν ἐνασχόληση αὐτὴ ἀντιπροσωπεύουν τὸ 10.4% τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, σὲ παγκόσμια πάντοτε κλίμακα⁵. Σημειωθῆτω, ὅτι τὸ 2006, τὴν Εὐρώπη μόνον, ἐπισκέφθηκαν 463 εκατομμύρια περιηγητῶν, παρουσιάζοντας αὐξηση κατὰ 16.5% σὲ σχέση μετὰ τὸ 2002! Οἱ χῶρες ποὺ φιλοξένησαν τὸν μεγαλύτερο ἀριθμὸ τουριστῶν ἦταν ἡ Γαλλία (77 ἑκατ.), ἡ Ἰσπανία (56 ἑκατ.), ἡ Ἰταλία (37.5 ἑκατ.), τὸ Ἡνωμένο Βασίλειο (30.5 ἑκατ.) καὶ ἡ Γερμανία (22 ἑκατ.)⁶, ἐνῶ σύμφωνα μετὰ στατιστικὰς τοῦ «Συνδέσμου Ἑλληνικῶν Τουριστικῶν Ἐπιχειρήσεων» ποὺ κοινοποιήθηκαν τὸν Ἰούλιο τοῦ 2007, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀλλοδαπῶν τουριστῶν οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐπισκεφθεῖ τὴν Ἑλλάδα τὸ 2006, ἀνερχόταν σὲ 14.4 εκατομμύρια⁷, ἐνῶ στὸ πρῶτο ὀκτάμηνο (Ἰανουάριος-Αὐγούστος) τοῦ λήγοντος ἔτους 2008, οἱ διεθνεῖς ἀφίξεις σὰ κυριότερα ἀεροδρόμια ἀνέρχονταν σὲ 8.5 περίπου εκατομμύρια⁸.

Καθίσταται λοιπὸν σαφὲς ὅτι ὁ τουρισμὸς διαδραματίζει πλέον ἓνα καθοριστικὸ ρόλο στὴν ὅλη οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη μιᾶς κοινωνίας, μιὰ καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβάλλει τὴν βελτίωση τῶν ὑποδομῶν, συντελεῖ στὴν ἀνθιση τοῦ ἐμπορίου, ἐνθαρρύνει τὴν ποιοτικὴ παραγωγή τῆς τοπικῆς χειροτεχνίας καὶ, τὸ κυριότερο, ἀπασχολεῖ κόσμο καὶ γίνεται ἀφορμὴ δημιουργίας νέων θέσεων ἐργασίας, ποὺ συμβάλλουν μεγάλως στὴν ἀνοδο τοῦ βιοτικῆ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων μιᾶς περιοχῆς. Ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν θὰ μᾶς διαψεύσουν βέβαια οἱ κάτοικοι τῆς Πάφου, τῆς Γερμασίας, τοῦ Παραλιμνίου ἢ τῆς Ἁγίας Νάπας! (Ὅταν λίγο πρὶν τὴν εἰσβολὴ ἐπισκέφθηκα τὸ (1973) τὴν Ἁγία Νάπα, δὲν ὑπῆρχε σχεδὸν τίποτα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, ἓνα-δύο οἰκῆματα, καὶ μία ὑποτυπώδης ψαροταβέρνα στὴν παραλία!!)

Ὁ ὅρος *tourism*-«τουρισμός», (δηλ. αὐτὸ ποὺ λέμε «περιήγηση» στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα), χρησιμοποιήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1937 ἀπὸ τὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, τὴν προκατόχο τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν (ΟΗΕ), προκειμένου ὅπως χαρακτηρισθοῦν ἐκεῖνοι ποὺ ἀποδημοῦσαν πρὸς ξένους τόπους γιὰ ἓνα διάστημα περισσοτέ-

ρο τῶν 24 ὡρῶν⁹. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ, δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ λεχθεῖ ὅτι οἱ πρῶτοι «περιηγηταί»-«τουρίστες» ὑπῆρξαν ἀναμφίβολα οἱ χριστιανοί, δοθέντος ὅτι ἡ ἀποδημία γιὰ προσκύνημα σὲ χῶρους ἱερούς, κυρίως στοὺς Ἁγίους Τόπους, ἦταν σύννηθες φαινόμενο ἤδη ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς πρωτογενοῦς Ἐκκλησίας. Τὸ «Ὀδοιπορικὸ» τῆς μοναχῆς Αἰθερίας ποὺ περιγράφει τὶς διατριβές της στὸ Σινᾶ, στὴν Παλαιστίνη καὶ τὴν Ἀντιόχεια, δίνει μία σαφῆ ἰδέα περὶ τῆς εὐλαβοῦς αὐτῆς συνήθειας τῶν χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων¹⁰. Ἀλλὰ καὶ τὰ «Γεροντικά» καὶ πολλὰ ἄλλα ἁγιοπατερικὰ βιβλία μιλοῦν «γιὰ τὶς εὐλογημένες περιηγήσεις τῶν Χριστιανῶν σὲ Μοναστήρια καὶ ἐρημητήρια μετὰ μοναδικὸ σκοπὸ τὴν πνευματικὴ τους κατάρτιση καὶ τὴν σωματικὴ καὶ –κυρίως– τὴν ψυχικὴ τους ὑγεία»¹¹.

Ὡστόσο, πρέπει νὰ ὑπομνησθεῖ ὅτι ἡ «προσκυνηματικὴ ἀποδημία» δὲν εἶναι ἴδιον τοῦ Χριστιανισμοῦ μόνον. Διότι καὶ οἱ πιστοὶ πολλῶν ἄλλων γνωστῶν θρησκειῶν, ἀναλαμβάνουν κοπιώδεις ἀποδημίες γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ ἱερὰ προσκυνήματα τῆς θρησκείας τους. Ὅπως λ.χ. οἱ Ἰνδουῖστοι στὸ Benares τῶν Ἰνδιῶν, οἱ βουδδισταὶ στὸ Angkor τῆς Καμπότζης, οἱ μουσουλμάνοι στὴν Μέκκα. (Καὶ νὰ μὴ λησμονεῖται ὅτι ἡ «ἱερὰ ἀποδημία», τὸ γνωστὸ «χατζιλίκι» στὴ Μέκκα, εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πέντε πυλῶνες ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίζεται ὁ «Οἶκος τοῦ Ἰσλάμ»).

Ἡ ἀποδημία γιὰ λόγους ἀναψυχῆς, γι' αὐτὸ δηλαδή ποὺ ἀποκαλοῦμε πλέον «τουρισμὸ», εἶναι σχετικὰ πρόσφατο φαινόμενο. Ἄρχισε νὰ ἐμφανίζεται, κάπως δειλά, περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος, ἀναπτύχθηκε σὶς ἀρχές τοῦ 20ου αἰῶνος μετὰ τὴν ναυπήγηση πολυτελῶν ὑπερωκεανίων καὶ τὴν ἀνέλιξη τοῦ διεθνοῦς σιδηροδρομικοῦ δικτύου, καὶ κορυφώθηκε, ἐκδημοκρατιζόμενο, κατὰ τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ ἰδίου αἰῶνος, μετὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀεροναυτικῆς βιομηχανίας καὶ τὴν ἀεροπορικὴ σύνδεση σχεδὸν ὅλων, ἀκόμη καὶ τῶν πιὸ ἀπομακρυσμένων, χωρῶν τῆς ὑφῆλιου. Καὶ ἀκριβῶς, μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια τῆς παγκόσμιας τουριστικῆς δραστηριότητος, ἀναπτύχθηκε τελευταίως, μετὰ ταχύτατος μάλιστα ρυθμούς, καὶ ὁ λεγόμενος «θρησκευτικὸς τουρισμὸς», γιὰ τὸν ὁποῖο σήμερα γίνεται εὐρύτατα λόγος, στὴν Ὁρθόδοξη Κύπρο,

στην Ελλάδα, την Ρουμανία, την Ρωσία, όπου μάλιστα συνήλθε το 5ο «Πανευρωπαϊκό-Πανορθόδοξο Συνέδριο Προσκυνηματικού Τουρισμού».

Στην ανάπτυξη του «Θρησκευτικού Τουρισμού» συνετέλεσαν πολλοί παράγοντες. Όπως λ.χ. η λογοτεχνία με διάφορα ιστορικού περιεχομένου μυθιστορήματα και ταξιδιωτικές αναμνήσεις· τὰ εύρειας κυκλοφορίας, και εξειδικευμένα στην προβολή αξιοθέατων τόπων και μνημείων, περιοδικά, (όπως τὸ GEO, τὸ ANIMAN, ἢ τὸ National Geographic Magazine)· ἢ κινηματογραφικὴ βιομηχανία, πὸν ὄχι σπάνια ἐπιλέγει ἱστορικά, χριστιανικά και μὴ, μνημεῖα ὡς σκηνικὸ γιὰ τὸ «γύρισμα» μιᾶς ταινίας· ἢ τηλεόραση με διάφορα documentaires ἀρχαιολογικοῦ ἢ πολιτισμικοῦ ἐνδιαφέροντος· τελευταίως δὲ και τὸ Διαδίκτυο. Χάρις λοιπὸν στοὺς παράγοντας αὐτοὺς, ἄγνωστα μέχρι ἐσχάτων χριστιανικά μνημεῖα ἢ περιοχὲς τοῦ κόσμου, ἄρχισαν πλέον νὰ μπαίνουν στὸν παγκόσμιο τουριστικὸ χάρτη, ὡς προορισμοὶ μείζονος «θρησκευτικοῦ ἐνδιαφέροντος».

Παράδειγμα, ἡ Rosslyn Chapel, ἕνας κομψὸς Ἀγγλικανικὸς Ναὸς τοῦ 15ο αἰῶνος στὰ περὶχωρα τοῦ Ἐδιμβούργου, πὸν βρισκόταν στὸ ἐπίκεντρο τῆς πλοκῆς τοῦ γνωστοῦ και πολὺκροτου μυθιστορήματος τοῦ Dan Brown “*Da Vinci Code*” και τῆς ὁμώνυμης ταινίας. Ὁ ὁποῖος Ναὸς, ἐνῶ στερεῖται πληρώματος ὁσάκις τελοῦνται Ἱ. Ἀκολουθίες, (λόγω τῆς ἐκκοσμηκεύσεως τῆς κοινωνίας), σὲ ἐκτὸς θρησκευτικῶν ἐκδηλώσεων ὄρες, κατακλύζεται ἀπὸ τουρίστες, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐπισκέπτονται ἀπλῶς γιὰ νὰ δοῦν τὸν χῶρο (ἢ ἂν θέλετε τὸ «σκηνικό-ντεκόρ») ὅπου ἐκτυλισσόταν ἡ ὑπόθεση τοῦ ἐν λόγω ἀμφιλεγόμενου μυθιστορήματος¹². Σήμερα, ὁ ἱστορικὸς αὐτὸς Ναὸς ἀπέβη ὁ δημοφιλέστερος τουριστικὸς προορισμὸς τῆς Σκωτίας.

Ἄλλο παράδειγμα, ἡ Medjugorje. Μία πόλις τῆς Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, ἡ ὁποία σὲ λίγα χρόνια εἶχε μία καταπληκτικὴ οικονομικὴ ἀνάπτυξη, ἔπειτα ἀπὸ μία πληροφορία πὸν εἶχε διοχετεύσει μέσω Διαδικτύου ἕνας Φραγκισκανὸς ἱερομόναχος, ὁ Slavko Barbaric, και σύμφωνα με τὴν ὁποία ἡ Παναγία εἶχε φανερωθεῖ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1981 σὲ ἕξι παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, δίνοντας, μέσω αὐτῶν, μηνύματα εἰρήνης και ἀγάπης στὸν κόσμο. Ἐκτοτε, ἡ μικρὴ αὐτὴ κωμόπολις, δέχεται μυριάδες «προ-

σκυνητῶν», πὸν προέρχονται ἀπὸ παρα-ἐκκλησιαστικὲς ὀργανώσεις και «χαρισματικὰ κινήματα», κυρίως τῆς Ἰταλίας, τῆς Αὐστρίας και τῆς Γερμανίας, και σήμερα τείνει νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ «*Λούρδη τῶν Βαλκανίων*»¹³. Καὶ τοῦτο, παρὰ τὴν ἀπαγόρευση τοῦ Βατικανοῦ¹⁴, και τὶς σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις τοῦ τοπικοῦ Ἐπισκόπου Ratko Peric.

Ἀναζητώντας ὑλικὸ γιὰ τὴν ἐκπόνηση τῆς ὀμιλίας αὐτῆς, βρῆκα στὸ Διαδίκτυο οὐκ ὀλίγα ἐνδιαφέροντα κείμενα σχετικὰ με προσπάθειες διαφορῶν, ἐπισήμων και μὴ, φορέων τῆς Ἑλλάδας και τῆς Κύπρου, οἱ ὁποῖες στόχευαν στὴν ἀνάπτυξη τοῦ τουρισμοῦ, μάλιστα δὲ τοῦ θρησκευτικοῦ τουρισμοῦ, στὶς δύο αὐτὲς ἀδελφὲς χῶρες.

Ἐνα ἀπὸ αὐτά, ἀφοροῦσε σὲ κάποιον συνέδριο τὸ ὁποῖο εἶχε συνέλθει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ἰπουργείου Τουριστικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος, με σκοπὸ τὴν ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων σχετικὰ με τὶς «*Δυνατότητες ἀνάπτυξης τοῦ Θρησκευτικοῦ Τουρισμοῦ στὴν Φωκίδα*».

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ θέματος, ἀφοῦ πρῶτα μιλοῦσε γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Πολιτείας και τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν προσκυνηματικὸ τουρισμὸ, ὅπως και γιὰ τὶς προσπάθειές τους νὰ διαμορφωθεῖ ἕνα θεσμικὸ πλαίσιο προωθήσεως τοῦ Θρησκευτικοῦ Τουρισμοῦ σὲ μία χώρα ὅπως ἡ Ἑλλάδα, με πληθὺν χριστιανικῶν προσκυνημάτων και ἱστορικῶν Μονῶν, στὴν συνέχεια ὑπογράμμισε, χωρὶς περιστροφές, ὅτι «*βασικὸς στόχος*» τοῦ ἐγχειρήματος ἦταν νὰ ἐξελιχθεῖ ἡ Ἑλλάδα «*σὲ πόλο ἔλξης τουριστῶν*», μιὰ και τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ τουρισμοῦ, τοῦ θρησκευτικοῦ δηλ. τουρισμοῦ, «*θα παίξει καθοριστικὸ ρόλο στὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τοῦ τόπου μας*». Προχωρώντας δὲ περαιτέρω, πρότεινε και σειρὰ ὄλη πρακτικῆς φύσεως μέτρων γιὰ τὴν εὐώδοση τοῦ ἐγχειρήματος. Τὰ μέτρα αὐτά, μεταξὺ ἄλλων, ἦταν ἡ «*ἀποκατάσταση τῶν προσκυνημάτων και τῶν ἱστορικῶν Μονῶν στὸ πλαίσιο τῆς πολιτιστικῆς και τουριστικῆς ἀνάπτυξης*», ἡ ἔκδοση «*Προσκυνηματικοῦ Ὁδηγοῦ*» με περιληπτικὲς πληροφορίες περὶ ὄλων τῶν προσκυνημάτων τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὀργάνωση «*ἐμποροπανηγύρεων*», «*παζαριῶν*» και «*παραδοσιακῶν γλεντιῶν*» σὲ πλατεῖες χωριῶν, οἱ προσαρμογὲς τῶν ξενοδοχειακῶν μονάδων και ἐστιατοριῶν στὶς «*ἰδιαίτερες ἀπαιτήσεις τοῦ θρησκευτικοῦ τουρι-*

μοῦ», καὶ τέλος ἡ ἀνέγερση ἑνὸς Πανελληνίου Ἱεροῦ Καθιδρύματος «ποῦ θὰ βοηθοῦσε στὴν ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς μὲ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ Θρησκευτικοῦ καὶ Προσκυνηματικοῦ Περιγητισμοῦ, τοῦ μοναδικοῦ Τουρισμοῦ ποῦ ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ ἐκλείψει, ἀλλὰ ἀντίθετα πρὸς τὰ ἄλλα εἶδη, παρουσιάζει πάντα ὄλο καὶ περισσότερο ἀνοδικὲς τάσεις»¹⁵.

Ἄλλο κείμενο ἀναφερόταν σ' ἕνα διεθνὲς συμπόσιο μὲ θέμα τὸν «Πολιτιστικὸ Τουρισμό», τὸ ὁποῖο θὰ συνερχόταν τὸν Νοέμβριο τοῦ 2006 μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐκδηλώσεως «Φιλοξενία 2006», ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς HELEXPO (τοῦ ἐπίσημου αὐτοῦ φορέως διοργανώσεως ἐκθέσεων στὴν Ἑλλάδα) καὶ τοῦ «Ἀλεξάνδρειου Τεχνολογικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ἰδρύματος Θεσσαλονίκης».

Στὸ ἐνημερωτικὸ αὐτὸ κείμενο, οἱ διοργανωτὰί τῆς ὡς ἄνω ἐκδηλώσεως, ἀφοῦ πρῶτα παρέθεταν στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὶς ἐνέργειες τῆς Πολιτείας καὶ τῶν τουριστικῶν φορέων νὰ διαφοροποιήσουν τὴν τουριστικὴ προσφορὰ στὴν Ἑλλάδα, παρατηροῦσαν ὅτι «ὁ πολιτιστικὸς τουρισμὸς εἶναι, ἴσως, ἡ σπουδαιότερη μορφή ἐναλλακτικοῦ τουρισμοῦ, ἰδίως γιὰ τὴν Ἑλλάδα, χώρα μὲ ἀπαράμιλλα ἀνταγωνιστικὰ πλεονεκτήματα στὴ βάση τῶν πόρων ποῦ στηρίζουν τὴν τουριστικὴ οἰκονομία»¹⁶. Ἐπειτα δὲ ἀπὸ τὴν γενικὴ αὐτὴ τοποθέτηση, οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ Συμποσίου παρουσίαζαν μίαν δέσμη «εἰδικῶν μορφῶν πολιτιστικοῦ τουρισμοῦ», ὅπου συμπεριλαμβάνονταν, μεταξὺ ἄλλων, οἱ «ἀθλητικὲς ἀναμετρήσεις», ὁ «γαστρονομικὸς τουρισμὸς», περιπατοὶ σὲ «δρόμους κρασιοῦ», ἐπισκέψεις σὲ μουσεῖα καὶ ἐθνικὰ πάρκα, «φεστιβάλ», «συνάξεις-ἀνταμώματα», «ἐκθέσεις», «συνέδρια», δίπλα δὲ στὶς εἰδικὲς αὐτὲς κατηγορίες εὑρίσκει κάποιον θέση καὶ ὁ «θρησκευτικὸς τουρισμὸς»¹⁷!!

Ἄλλο κείμενο ἦταν μίαν ὁμιλία τῆς (τότε) Ὑπουργοῦ Τουρισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ποῦ εἶχε γίνῃ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2006 στὰ πλαίσια τοῦ 5ου Συνεδρίου τοῦ «Συνδέσμου Ἑλληνικῶν Τουριστικῶν Ἐπιχειρήσεων», καὶ ὁποῖο ἦταν ἀφιερωμένο στὸν «Τουρισμὸ καὶ τὴν Ἀνάπτυξη».

Παρουσιάζοντας τὸ Κυβερνητικὸ πρόγραμμα ὅσον ἀφορᾷ στὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς τουριστικῆς προσφορᾶς στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀφοῦ παρατηροῦσε

ὅτι «ἡ διαφοροποίηση τοῦ τουριστικοῦ προϊόντος εἶναι τὸ κλειδὸ τῆς βιώσιμης, ταχύρυθμης καὶ μακροπρόθεσμης τουριστικῆς ἀνάπτυξης», ἡ Ὑπουργὸς μιλοῦσε περὶ τῶν μέτρων ποῦ ἐλαμβάνοντο ἀρμοδίως γιὰ νὰ προωθηθοῦν «νέες μορφὲς ἐναλλακτικοῦ τουρισμοῦ ποῦ δὲν καλύπτονται ἀπὸ τὸν ἀναπτυξιακὸ νόμο» τῆς Ἑλλάδος, καὶ προέβαλλε ὡς πρότυπα ἐναλλακτικοῦ τουρισμοῦ τὴν «γαστρονομία», τὸν «θαλάσσιο», τὸν «ἀναρριχητικὸ», τὸν «καταδυτικὸ», τὸν «ἀθλητικὸ» τουρισμὸ, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὸν «θρησκευτικὸ τουρισμὸ»¹⁸. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ἐπιβεβαίωνε καὶ σὲ συνέντευξή τῆς στὸ ρωσικὸ περιοδικὸ «Ἑλλάδα»¹⁹ τὸν Μάιο τοῦ 2007, ὅπου, μιλώντας γιὰ τὶς προσπάθειες τοῦ Κράτους νὰ ἐμπλουτισθεῖ τὸ «τουριστικὸ προϊόν» (sic) τῆς Ἑλλάδος, τόνιζε ὅτι «στὸ πλαίσιο αὐτὸ προωθοῦμε τὴν ἀνάπτυξη ὅλων τῶν νέων μορφῶν τουρισμοῦ: τὸν ἱματικὸ, τὸν πολιτιστικὸ, τὸν περιγητικὸ, τὸν χιονοδρομικὸ, τὸν θάλασσιο, τὸν συνεδριακὸ, τὸν προσκυνηματικὸ, τὸν γαστρονομικὸ, τὸν ἀθλητικὸ, τὸν τουρισμὸ τῶν πόλεων»²⁰. Νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ διμηνιαῖο αὐτὸ περιοδικὸ ἐκδίδεται στὴ Μόσχα σὲ συνεργασία μὲ τὸ «Ἑλληνο-Ρωσικὸ Ἐμπορικὸ Ἐπιμελητήριον» καὶ στοχεύει στὴν προώθηση στὴν Ρωσία τῶν ἑλληνικῶν καὶ κυπριακῶν τουριστικῶν ὑπηρεσιῶν, ἔχει δὲ τὴν στήριξη πολλῶν ἀρμοδίων φορέων τῆς Ἑλλάδας (ΥΠΕΞ, ΕΟΤ) καὶ τῆς Ρωσίας, τοῦ Δημάρχου Μόσχας, ὅπως εἶχε τὴν ὑποστήριξη καὶ τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Μόσχας Ἀλεξίου Β'.

Στὰ ἴδια μῆχη κύματος μὲ τὴν Ἑλλάδα βρίσκεται καὶ ἡ Κύπρος, ὅσον ἀφορᾷ στὴν προώθηση τοῦ θρησκευτικοῦ ἢ προσκυνηματικοῦ τουρισμοῦ. Ἔτσι, διαπιστώνουμε ὅτι ὁ «θρησκευτικὸς τουρισμὸς», μαζὶ μὲ διάφορα ἄλλα «τουριστικὰ προϊόντα», ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα τμήματα τῆς τουριστικῆς «ἀγορᾶς» τῆς Κύπρου, ποῦ περιλαμβάνει τὸν «συνεδριακὸ», τὸν «μαθητικὸ καὶ φοιτητικὸ», τὸν «ἐπαγγελματικὸ καὶ ἐπιχειρηματικὸ», τὸν «κοινωνικὸ» τουρισμὸ, ὡς καὶ τὸν «τουρισμὸ τῆς τρίτης ἡλικίας»²¹.

Ὅπως εἶχε τονισθεῖ στὸ «Πρῶτο Διεθνὲς Συνέδριο γιὰ τὸν Θρησκευτικὸ Τουρισμὸ», ποῦ εἶχε συνέλθει πρὸ διετίας στὴν Λευκωσία, ἡ Κύπρος, «ἀνὰ τοὺς αἰῶνες συγκέντρωσε σωρεῖα σημαντικῶν κειμηλίων, παμπάλαιων εἰκόνων, τοιχο-

γραφιών και χτισμάτων» και «είχε την τύχη να προικοδοτηθεί με ιδιαίτερα αξιόλογα μνημεία μιᾶς ἄλλης σημαντικῆς θρησκείας, τοῦ Μουσουλμανισμοῦ». Ὡς ἐκ τούτου, τονιζόταν στὸ Συνέδριο, ἡ προώθηση τῶν «θρησκευτικῶν περιηγήσεων» (sic) ἀποτελοῦν «πρόκληση», καὶ παρέχουν δυνατότητες ἀναδείξεως τῆς θρησκευτικῆς κληρονομίας τῆς Κύπρου, «στὰ πλαίσια τῶν πολιτιστικῶν διαδρομῶν πού ἀναδεικνύουν τὴν πολιτιστικὴ κληρονομιά τῶν λαῶν»²².

Καθὼς γνωρίζετε ἐνδεχομένως, τὸν σχεδιασμὸ Θρησκευτικῶν Διαδρομῶν στὴν Κύπρο ἔχει ἀναλάβει ὁ Κυπριακὸς Ὄργανισμὸς Τουρισμοῦ (ΚΟΤ), σὲ συνεργασία μὲ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Ταμεῖο Περιφερειακῆς Ἀνάπτυξης, τὸ ὁποῖο χρηματοδοτεῖ τὸ ὅλον ἐγχείρημα κατὰ 50%. Ἐκεῖνο ὅμως πού ἔχει ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι, ὁ σχεδιασμὸς τῶν «θρησκευτικῶν περιηγήσεων» δὲν θὰ λειτουργήσει αὐτόνομα, ἀλλὰ «συμπληρωματικὰ καὶ σὲ συνέργεια μὲ ἄλλα ἐξειδικευμένα προϊόντα, ὅπως π.χ. Μονοπάτια τῆς Φύσης, Δρόμοι Κρασιοῦ, Πολιτιστικὴ Διαδρομὴ Κύπριδα Ἀφροδίτη, συμβάλλοντας στὴν στήριξη τῆς τουριστικῆς δραστηριότητος καθὼς καὶ στὴ διασφάλιση τῆς αἰεφόρου καὶ βιώσιμης ἀνάπτυξης τῆς ὑπαίθρου τῆς Κύπρου»²³.

Διεξερχόμενος κανεὶς τὰ ὡς ἄνω κείμενα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα σχετικὰ γραπτά, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἐκφράσει χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση γιὰ τὶς προσπάθειες πού καταβάλλονται προκειμένου ὅπως ἕνας τόπος, προικισμένος μὲ μοναδικές φυσικὲς καλλονές καὶ ἀνεκτίμητης ἀξίας μνημεία, ὅπως ἡ Κύπρος, ἡ Ἑλλάδα, ἡ Ρωσία, ἡ Γεωργία, ἡ Οὐκρανία, ἡ Ρουμανικὴ Μολδαβία, ἀποκτήσει μίαν ἄξια τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἱστορίας τῆς τουριστικῆς ὑποδομῆς, πού θὰ εἶναι ἀναπόσπαστο μέρος τῆς προσπάθειας γιὰ μίαν μακροπρόθεσμη καὶ βιώσιμη ἀνάπτυξη τῆς χώρας.

Ὡστόσο, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκρύψει κανεὶς καὶ κάποιον ἐρεθισμὸ ὅταν διαπιστώνει ὅτι ἕνας πανάρχαιος ἱερὸς θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὸ «προσκύνημα», ἐκλαμβάνεται ἀπλῶς ὡς ἕνα «τουριστικὸ προϊόν», ὡς «πραμάτεια», ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς παντοειδεῖς οἰκονομικοὺς παράγοντας πού ἀναμένεται νὰ συμβάλει καὶ αὐτὸς στὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν εὐημερία ἑνὸς τόπου. Καὶ βεβαίως ἐνο-

γλεῖται, βλέποντας ὅτι οἱ περὶ τὸν τουρισμὸν ἀσχολούμενοι, ἀδυνατοῦν νὰ διακρίνουν τὴν εἰδοποιὸ διαφορὰ πού ὑπάρχει μεταξὺ «τουρισμοῦ» καὶ «προσκυνηματος». Δηλ. μεταξὺ αὐτοῦ πού κατὰ κύριο λόγο στοχεύει στὴν ἀναφυχὴ τοῦ τουρίστα, καὶ ἐκείνου πού ἔχει μίαν πνευματικὴ διάσταση καὶ ἀποσκοπεῖ ὄχι στὴν «ἀναφυχή», ἀλλὰ στὴν «ψυχικὴ ἀνάταση» καὶ τὴν ἐν Κυρίῳ αὐξηση τῶν προσκυνητῶν.

Ὅπως ἔγινε ἤδη λόγος, ἡ ἔνταξη τοῦ «θρησκευτικοῦ τουρισμοῦ», μέσα στὰ εὐρύτερα πλαίσια τῆς τουριστικῆς καὶ ἀναπτυξιακῆς πολιτικῆς μιᾶς χώρας, εἶναι πλέον σύνθητες φαινόμενο σὲ ὅλα τὰ μῆκη καὶ πλάτη τῆς ὑφῆλίου. Δὲν εἶναι δὲ τυχαῖο ὅτι καὶ στὴν γειτονικὴ Τουρκία, ὅπου, μετὰ τὸν Μικρασιατικὸ ξερριζωμὸ καὶ τὴν Συνθήκη τῆς Λωζάννης τὸ 1923, ἦταν ἀδιανόητο νὰ πραγματοποιηθεῖ μίαν ὀρθόδοξη λατρευτικὴ Σύναξη στὴν Ἀνατολία, σήμερα, ἐπίσημοι κρατικοὶ φορεῖς, ὅπως τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Τουρισμοῦ, ἡ Διεύθυνση Θρησκευτικῶν Ὑποθέσεων, οἱ Δημοτικὲς Ἀρχὲς τῆς Καππαδοκίας, τῆς Ἰωνίας, τῆς Λυκίας, τῆς Βιθυνίας ἢ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ἐνθαρρύνουν πλέον τὰ ὀρθόδοξα προσκυνηματικὰ ταξίδια, ἀνοίγοντας διάπλατα τὶς πύλες ἀλειτούργητων μέχρις ἐσχάτων, καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἐρειπωμένων, Ναῶν μας. Καὶ τοῦτο, παρὰ τὶς κατὰ διαστήματα δυναμικὲς ἀντιρρήσεις ὀρισμένων ἀκραίων ἐθνικιστικῶν στοιχείων.

Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς μίαν χειρονομία καλῆς θελήσεως τῶν Ἀρχῶν τῆς Τουρκίας στὴν προσπάθεια ἐξομαλύνσεως τῶν σχέσεων τῆς μὲ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὄντως εἶναι μίαν εὐπρόσδεκτη χειρονομία πού ὀπωσδήποτε συντελεῖ στὴν προσέγγιση τῶν λαῶν τῶν δύο χωρῶν. Ὡστόσο, πρέπει νὰ ὁμολογηθεῖ ὅτι, σὲ περιφερειακὸ τουλάχιστον ἐπίπεδο, τὰ οἰκονομικὰ ὠφέλη τῆς Τουρκίας ἀπὸ τὶς ἐπισκέψεις χιλιάδων προσκυνητῶν τόσο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ διασπορὰ σὶς προγονικὲς ἐστίες, σὶς ρίζες τοῦ γένους, δὲν εἶναι διόλου εὐκαταφρόνητα.

Πρέπει ὅμως νὰ ὑπογραμμισθεῖ ὅτι, ἂν κρατικοί, δημοτικοὶ καὶ τουριστικοὶ φορεῖς τῆς γειτονικῆς χώρας, δίνουν ἔμφαση κυρίως, (ἂν ὄχι ἀποκλειστικά), στὸ πολιτικό-οἰκονομικὸ σκέλος τοῦ

Θρησκευτικού Τουρισμού, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, πού ἐδῶ καὶ δεκαπέντε χρόνια ἠγεῖται τῶν προσκυνημάτων ἀνά τὴν Μικρὰ Ἀσία, δίνει μία ἄλλη ἔμφαση, καὶ τοποθετεῖ μέσα στοῦ σωστοῦ ἐκκλησιαστικό, πνευματικό καὶ ποιμαντικό του πλαίσιο, τὸ ἐπ' ἐσχάτων ἀναβιωθὲν πανάρχαιο εὐλαβὲς ἔθος τοῦ «προσκυνηματικῶς ἀποδημεῖν».

Ἔτσι, μιλώντας κατὰ τὴν διάρκεια Ἑσπερινῶν στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τῆς Μαλακοπῆς (Καππαδοκίας) τὸν Ἰούλιο τοῦ 2005, ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, ἀπευθυνόμενος σὲ ὄμιλο προσκυνητῶν πού τὸν εἶχαν συνοδεύσει, ρωτοῦσε: «Ποῖον εἶναι τὸ κινεῖν αἴτιον τῶν ἐπισκέψεών μας (στὴν Καππαδοκία); Μία εὐλαβὴς ἰδιοτροπία ἢ ἔστω μία καλὴ προσκυνηματικὴ συνήθεια;» Καὶ ἔδινε τὴν ἀπάντησι. Εὐρισκόμεθα ἐδῶ στὴν Καππαδοκία, ἔλεγε, διότι ὁ τόπος αὐτός «ἐκπέμπει ἀγιότητα, ὁσιότητα, μαρτυρικότητα, εὐαγγελικότητα». Καὶ συνέχιζε, τονίζοντας μὲ ἔμφαση, ὅτι «ἐρχόμεθα καὶ θὰ ἐπανερχόμεθα ὡς πεινώντες καὶ διψῶντες νὰ πίνωμεν καὶ τρώγωμεν ἐν Θεαῖς Λειτουργίαις τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἶμα τοῦ Κυρίου ἐδῶ ὅπου λειτουργικῶς ζῶντες ἐβίωσαν οἱ Καππαδόκαι Ὁρθόδοξοι..., ἐρχόμεθα καὶ θὰ ἐρχόμεθα διὰ νὰ ἐπαναβαπτίζόμεθα εἰς τὸ προσευχητικὸν κλίμα, τὸ ὁποῖον περιορρεῖ τὸν ὄλον ὑποβλητικὸν χῶρον..., ἐρχόμεθα καὶ θὰ ἐρχόμεθα πάλιν, διότι αἰσθανόμεθα ἐνταῦθα πληρέστερον τὸ μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ ἀγιότητος καὶ τῆς πραγματικότητος τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐνός μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον συμμετέχουν οἱ πρὸ ἡμῶν, οἱ σύγχρονοι ἡμῶν καὶ ὅσοι μετὰ ἀπὸ ἡμᾶς θὰ ἔχουν λάβει τὸ χριστοσφράγισμα τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, ζήσαντες, ζῶντες καὶ ζήσοντες ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου»²⁴.

Ἴδου λοιπόν, ἐκλεκτὴ ὁμήγουρις, ἢ πεμπτουσία τοῦ βιώματος αὐτοῦ πού ἡ Ἐκκλησία ἀποκαλεῖ «προσκύνημα», καὶ ὄχι «τουρισμό», ἔτσι ὅπως διατυπώνεται ἀπὸ χεῖλη Πατριαρχικά.

Παρενθετικῶς, θὰ ἦταν ἴσως ἐνδιαφέρον νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι τὸ θέμα αὐτό, εἶχε συμπεριληφθεῖ στοῦ ἀρχικὸ πινάκιο θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, πού εἶχε καταστρώσει ἡ Α΄ Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου τὸ 1961. Μόνον πού τότε δὲν γινόταν λόγος περὶ «θρησκευτικοῦ τουρι-

σμοῦ», ἀλλὰ περὶ «ἀναπτύξεως τοῦ ἔθους τῶν Ὁρθοδόξων ὁδοιποριῶν πρὸς τὰ ἐκασταχοῦ Ἱερὰ Προσκυνήματα»²⁵.

Ἐνα μνημόνιο τὸ ὁποῖο εἶχε ὑποβληθεῖ τὸν Νοέμβριο τοῦ 2005 στοῦ «Παγκόσμιον Φόρουμον Ἀστικῆς Κοινωνίας» (Global Civil Society Forum), πού τελοῦσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ προαναφερθέντος ἀρμοδίου φορέως τοῦ ΟΗΕ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη, ἀφοῦ πρῶτα ἀναφερόταν στὶς προβληματικὰς πτυχὰς τοῦ τουρισμοῦ καὶ τόνιζε τὴν ἀνάγκη προαγωγῆς στὸν κόσμον ἐνός δικαίου καὶ ἀειφόρου «οἰκοτουρισμοῦ», προέβαινε, ἐν συνεχείᾳ, στὴν ἀπαρίθμησι σειρᾶς ὅλης μέτρων, τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ προσδώσουν ἕνα νέο, πιὸ «ἀνθρώπινο» κοινωνικὸ πρόσωπο στὸν «τουρισμὸ μαζῶν», πού ἄρχισε ἐπ' ἐσχάτων νὰ παίρνει ἀνησυχητικὰς διαστάσεις, κυρίως στὸν λεγόμενον «Τρίτον κόσμον». Μαζὶ δὲ μὲ τὴν ἔκκλησι νὰ προστατεύονται οἱ «οἰκολογικὰ εὐαίσθητες περιοχὰς» τοῦ κόσμου ἀπὸ ἕνα ἀνεξέλεγκτα ἀναπτυσσόμενο τουρισμό, τὸ ἐν λόγω μνημόνιο προέτρεπε κυβερνήσεις, δήμους καὶ τουριστικὰς ἐπιχειρήσεις, νὰ καταβάλλουν κάθε δυνατὴ προσπάθεια πρὸς τρεῖς κυρίως κατευθύνσεις: α) τῆς διαφάνειας στὶς τουριστικὰς ἐπιχειρήσεις, β) τῆς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν ἐργασίας καὶ τῆς διασφαλίσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν ἐργαζομένων στὸν τομέα τοῦ τουρισμοῦ, καὶ γ) τῆς εὐαισθητοποιήσεως τῶν τουριστῶν ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἱστορία, τὴν πολιτισμικὴ κληρονομία, τὴν ἰδιαιτερότητα καὶ τὴν κοινωνικὴ δομὴ τοῦ τόπου ἢ τῆς χώρας πού ἐπισκέπτονται²⁶.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ του καὶ ὁ «Οἰκουμενικὸς Συνασπισμὸς Τουρισμοῦ» (Ecumenical Coalition on Tourism-ECOT), ἕνας διαχριστιανικὸς ὁργανισμὸς πού ἀπὸ τὸ 1982 ἐδρεύει στοῦ Hong Kong καὶ δραστηριοποιεῖται στὸν τομέα τῆς καταπολεμήσεως τῶν ἀρνητικῶν πλευρῶν τοῦ τουρισμοῦ (ὅπως ἡ παιδοφιλία, πορνεία, ἐκμετάλλευσι τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἄνισι κατανομή τῶν εἰσοδημάτων), μὲ κάποια ἀναφορὰ του συνηγοροῦσε καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς εὐαισθητοποιήσεως τῶν περιγητῶν ὅσον ἀφορᾷ στὶς κοινωνικὰς ἀνισότητες καὶ τὶς ἄθλιες συνθήκες ἐργασίας στὶς χῶρες πού ἐπισκέπτονται²⁷. Καί, ἀσφαλῶς, προέβαινε στὴν ἐνέργεια αὐτὴ μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι, ἐγκλωβισμένοι

μέσα στην πολυτέλεια του ξενοδοχείου μιάς παραδεισένιας ακρογιαλιάς της Νοτιοανατολικής Ασίας, της Αφρικής ή όρισμένων χωρών της Καρταϊβικής, όπου περνοῦν ἀμέριμνα τις διακοπές τους, οἱ τουρίστες σπανίως βλέπουν τὴν κόλαση μέσα στην ὁποία ὁ δύσμοιρος αὐτόχθων πληθυσμὸς πασχίζει νὰ βγάλει τὸν ἐπιούσιον ἄρτον του.

Ἄν λοιπόν, σεβαστοὶ Πατέρες καὶ φίλοι ἀκροαταί, διεθνεῖς ὄργανισμοὶ καὶ παγκόσμια φόρα αἰσθάνονται σήμερα τὴν ἀνάγκη νὰ παρέχουν ὁδηγίες στὸν κόσμο γιὰ ἓνα κόσμο, δίκαιο, συνάμα δὲ καὶ ἐπωφελῆ «*ψυχαγωγικὸ τουρισμὸς*», τί εἶδους «*κώδικα καλῆς συμπεριφορᾶς*», τί εἶδους προτροπῆ, θὰ μπορούσε νὰ δώσει ἡ Ἐκκλησία, σὲ ὅσους ἐτοιμάζονται γιὰ μία, ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς χώρας, «*προσκυνηματικὴ ἀποδημία*»; Ὁ λόγος, ὄχι βέβαια γιὰ ἀποδημίες πιστῶν πὺν μεταβαίνουν ὄντως γιὰ «*προσκύνημα*» ἢ γιὰ κάποιο «*τάμα*» σὲ ἱερὸς χώρους, ὅπως λ.χ. στὰ Ἱεροσόλυμα, στὴν Πόλη, στὸ Σινᾶ, στὴν Αἴγινα, στὴν Τήνο ἢ τὴν Πάρο. Ὁ λόγος, γιὰ τίς «*προσφορές-πακέτα*» πὺν διαφημίζονται μὲν ὡς «*προσκύνημα*», ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα συνιστοῦν «*ἐκδρομές*» οἱ ὁποῖες στὸ πλούσιο καὶ ἐλκυστικὸ πρόγραμμα τους συμπεριλαμβάνουν, μεταξὺ ἄλλων, καὶ μία ἐπίσκεψη σὲ κάποιο ξακουστὸ Μοναστήρι ἢ σὲ ἓνα ἱστορικὸ χριστιανικὸ μνημεῖο!

Ὁ ἐν λόγῳ «*κώδιξ καλῆς συμπεριφορᾶς*» πρέπει πρωτίτως νὰ βοηθᾷ τὸν ὑπὸ μὴλωτὴ «*προσκυνητοῦ*» περιφερόμενο σύγχρονο «*τουρίστα*», στὸ νὰ συλλαμβάνει τὴν βαθύτερη ἔννοια τοῦ ἐγχειρήματός του. Στὸ νὰ συνειδητοποιεῖ τὴν ἱερότητα τοῦ χώρου τὸν ὁποῖο ἐπισκέπτεται, εἴτε εἶναι αὐτὸς ἐν λειτουργίᾳ ἐνοριακὸς ἢ μοναστηριακὸς Ναός, εἴτε ἐρειπωμένο χριστιανικὸ μνημεῖο ἢ, ἀκόμη, μουσεῖο. Στὸ νὰ ἔχει συναίσθηση ὅτι «*ὁ τόπος ἐν ᾧ οὗτος ἔστηκε, γῆ ἁγία ἐστίν*» (Ἐξοδος 3, 5), καθὼς ἔλεγε στὸν Μωυσῆ ἡ Θεϊκὴ φωνὴ πὺν ἐκπέμπονταν ἀπὸ τὴν φλεγόμενη καὶ μὴ κατακαίομένη Βάτο στὸ ὄρος Χωρήβ. Νὰ μὴν ἔχει δηλαδὴ τὴν ἀνοικία συμπεριφορὰ κάποιου νεοέλληνο «*προσκυνητοῦ*», πὺν εὐρισκόμενος πρὸ τινος στὴν Ἁγιοσοφία, «*τὸ Παλλάδιο αὐτὸ τοῦ εὐλογημένου Γένους τῶν Ῥωμηῶν*»²⁸ ἔπειτα ἀπὸ μία φευγαλέα ἐπίσκεψη στὸ Φανάρι, καὶ ἀδιαφορώντας γιὰ ὅσα λέγονταν περὶ τῆς σημασίας γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία

καὶ τὸν Ἑλληνισμὸ τοῦ Ἱεροῦ αὐτοῦ προσκυνήματος (κι ἂς εἶναι σήμερα μουσεῖο), ἀδημονοῦσε, ζητώντας ἐπίμονα ἀπὸ τὸν ξεναγὸ νὰ συντομεύει, προκειμένου ὅπως τὸ «*γκρουπ*» του προλάβει τὴν Κλειστὴ Ἁγορὰ, τὸ περιώνυμο «*Τσαρσί*» τῆς Πόλης, προτοῦ σχολάσει!!

Ὁ προσκυνητὴς δὲν μεταβαίνει σὲ «*Προσκύνημα*» γιὰ ἀναψυχή. Οὔτε καὶ γιὰ νὰ θαυμάσει μόνον ξακουστὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἢ ἀγιογραφικὰ ἀριστουργήματα, πὺν δημιούργησαν κάποτε δεξιότῃ μαστόροι. Οὔτε δὲ μεταβαίνει μὲ τὴν νοσοτροπία τοῦ «*ἦλθον, εἶδον, ἀπῆλθον*»! Ὅπως παρατηρεῖ εὐστοχα ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας Τατάρνης, Ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος, ὁ προσκυνητὴς μεταβαίνει σ' ἓνα χωρὸ Ἱερὸ γιὰ νὰ προσκυνήσει, νὰ ἁγιασθεῖ, νὰ ἰαθεῖ, νὰ ὠφεληθεῖ πνευματικά...νὰ συγκεντρωθεῖ, νὰ συζητήσει, νὰ χωνέψει αὐτὰ πὺν εἶδε καὶ ἄκουσε, κυρίως δὲ γιὰ νὰ μετάσχει στὴν λειτουργικὴ ζωὴ μιάς Ἱερᾶς Μονῆς²⁹ ἢ μιάς Ἐνορίας. Μεταβαίνει ὁ προσκυνητὴς σ' ἓνα τόπο προκειμένου ὅπως βρεθεῖ σὲ «*κοινωνία*» μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ τόπου αὐτοῦ, τοὺς πιστοὺς πὺν εἶναι ἡ τοπικὴ ἔκφραση τῆς «*Μιάς*» Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ οἱ ὁποῖοι *μαζὶ μὲ μᾶς καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἀνά τὴν οἰκουμένη λοιποὺς ὀρθοδόξους, ἀποτελοῦν τὸ Σῶμα Χριστοῦ καὶ εἶναι «μέλη ἐκ μέρους»* (Α' Κορ. 12,27). Καὶ θὰ προσέθετα, πὺς μεταβαίνει ὁ προσκυνητὴς σ' ἓνα τόπο γιὰ νὰ ἐνδιαφερθεῖ καὶ γιὰ τὴν τύχη αὐτῶν πὺν συνιστοῦν τὴν τοπικὴ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία. Ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἔχει νόημα, νομίζω, νὰ ἐπισκεφθεῖ κανεὶς, ντόπιος ἢ ξένος, ἓνα ἱστορικὸ Ναὸ ἢ μιὰ Μονὴ κάποιου συρρικνωμένου ἀκριτικοῦ χωριοῦ τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου ἢ τῆς κατεχόμενης Κύπρου, χωρὶς νὰ διερωτηθεῖ γιὰ τὴν ἐρήμωσιν ὁ τόπος καὶ πὺς ζοῦν σήμερα οἱ ἐναπομείναντες, γηραιοὶ κυρίως, κάτοικοί του. Οὔτε ἀρκεῖ νὰ μεταβεῖ κάποιος στὴν Πόλη γιὰ ἐπίσκεψη στὸ Φανάρι, στὴν Χάλκη, τὴν Ἁγιοσοφία ἢ τὴν Μονὴ τῆς Χώρας, (ἐννοεῖται δὲ καὶ στὴν «*Κλειστὴ Ἁγορὰ*» καὶ σὲ κάποια ταβέρνα τοῦ Βοσπόρου!), χωρὶς νὰ προβληματισθεῖ γιὰ τὴν τύχη τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Πολίτικης Ῥωμοσύνης. Ὅπως δὲν ἔχει νόημα νὰ ἐπισκεφθεῖ κανεὶς «*προσκυνηματικά*» τὰ Ἁγία Χώματα τῆς Παλαιστίνης, τὴν Βηθλεέμ, τὴν Ναζαρέτ, τὸ Θαβῶρ, τὸν Ἰορδάνη

και τὰ Ἱεροσόλυμα, (διακατεχόμενος ἴσως και ἀπὸ κάποιο φόβο, μπὰς και σὲ λίγο «ἐξαραβισθεῖ» τὸ ἐκεῖσε Ἑλληνορθόδοξο Πατριαρχεῖο), χωρὶς ταυτόχρονα νὰ διερωτηθεῖ γιὰ τὰ αἷτια ἐκεῖνα ποὺ προκάλεσαν τὴν συρρίκνωση τοῦ ὀρθοδόξου και γενικὰ τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἁγίας Πόλεως τὰ τελευταῖα σαράντα χρόνια, και χωρὶς νὰ ἐνδιαφεθεῖ γιὰ τὴν μοῖρα και τίς συνθήκες διαβιώσεως στὴν ὑπὸ κατοχὴ πατρία τους γῆ, τῶν ἐναπομεινάντων λίγων αὐτοχθόνων πιστῶν, ποὺ ἀποτελοῦν τὸν κορμὸ τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας, τουτέστι τῶν Παλαιστινίων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν.

Ἄλλο πράγμα, λοιπόν, σεβασμία και ἐκλεκτὴ ὁμήγυρις, ἢ «Προσκυνηματικὴ Ἀποδημία», και ἕτερον ὁ «Θρησκευτικὸς Τουρισμός». Καὶ στὴν συνειδητοποίηση ἐκ μέρους τῶν ἀποδημούντων τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δυὸ αὐτῶν μορφῶν τοῦ «ἀποδημεῖν», πρέπει νὰ συμβάλουν ἀποτελεσματικὰ τόσο οἱ διοργανωταὶ παρομοίων «ἐξορμήσεων», (Μητροπόλεις, Ἐνορίες, Σύλλογοι, Ταξιδιωτικὰ γραφεῖα), ὅσο και οἱ Ἱερὲς Μονῆς και Ἐνορίες ποὺ φιλοξενοῦν ἄτομα ἢ ὁμάδες προσκυνητῶν. Χωρὶς τὴν βασικὴ αὐτὴ ποιμαντικὴ μέριμνα και προϋπόθεση, τὸ «προσκύνημα» καταντᾷ νὰ εἶναι, ἀπλῶς, περιήγηση.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Célia Chauffour, *La Pologne prie et sinterrogé sur la securite de son tourisme religieux*, στὴν Ἐφημερίδα *Le Monde*, 24 Ἰουλίου 2007.
2. Ὑπάρχουν π.χ. ἐνδείξεις ὅτι ἡ ἀτυχής ἀπόφαση τῶν Ἰορδανικῶν Ἀρχῶν στὶς ἀρχὲς τοῦ 2007 νὰ ἄρουν, γιὰ κάποιο διάστημα, τὴν ἀναγνώριση τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ὠφείλετο στὶς ἐπιφυλάξεις τοῦ Πατριάρχου γιὰ τὰ σχέδια διαφόρων ἰορδανικῶν φορέων ὅπως δημιουργήσουν, μὲ ρωσικὰ κεφάλαια, ἕνα τεράστιο τουριστικὸ συγκρότημα και Ἱ. Ναὸ στὴν ἀνατολικὴ ὄχθη τοῦ Ἰορδάνου, ὡς ἀντίπαλο δέος στοῦ γνωστοῦ προσκύνημα τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας, ποὺ κεῖται στοῦ κατὰ παράδοσιν σημεῖο τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου, και τὸ ὁποῖο βρῖσκεται στὴν ὑπὸ ἰσραηλινὴ κατοχὴ δυτικὴ ὄχθη τοῦ Ἰορδάνου Ποταμοῦ.
3. Raul Nicolau Gonsalves, *New horizons for the Pastoral Care of Tourism*, ἐν *Perspectives in Tourism, Spirituality in Tourism*, no. 2, σελ. 22
4. Antony Rogers, *Bringing People Together for Just Peace-Challenges to Tourism in the 21 Century*, ὅπ.π. σελ. 7
5. UNEP Global Civil Society Forum, UNEP/GCSF/5
6. European Tourist Attractions Market Assessment 2007, στοῦ <http://www.researchandmarkets.com/reports/451138>.
7. <http://www.sete.gr>, conferences.
8. <http://www.sete.gr>, δελτίο 8/9/2008
9. Ron O Grady, *The Threat of Tourism-Challenge to the Church*, WCC Publications, Geneva, 2006, p. 75
10. Βλ. *Αἰθερίας Ὀδοιπορικόν*, ἐκδ. «Τῆνος».
11. Ἀρχιμανδρίτου Δοσιθέου, *Ὁδηγὸς Ὀρθοδόξου Προσκυνητοῦ*, ἐκδ. Δ', Ἱ. Μονὴ Παναγίας Τατάρνης, σελ. 30.
12. Andrew Duff, *Churches and Tourism*, <http://www.churchesandtourismassociation.info>

13. Κατά πληροφορία τοῦ κροατικοῦ ιδρύματος “Svetiste Kraljice Mira”- «Προσκύνημα τῆς Βασιλίσσης τῆς Εἰρήνης», σὲ εἴκοσι ἑκατομμύρια ἀνέρχονται ἐκεῖνοι ποὺ σὲ μερικά χρόνια ἐπισκέφθηκαν τὴν κωμόπολη αὐτή. Βλ. Apparitions de la Vierge Marie Medjugorje, ἐν <http://www.kroatien-ferien.com>. Πρβλ. καὶ «Σὲ ἄνοδο ὁ Θρησκευτικὸς τουρισμός», στὴν ἐφημερίδα *Ναυτεμπορικὴ*, 22.6.2007.
14. Ὁ Καρδιανάλιος Ratzinger, καὶ σήμερα Πάπας Βενέδικτος ις', εἶχε τότε χαρακτηρίσει τὸ φαινόμενο τῆς Medjugorje ὡς «ἄπλο ἐφεύρημα». Βλ. Remi Fontaine, *Le cas Medjugorje*, Présent, 24 juin 2006.
15. <http://www.panagia-galaxa.gr./tourismos.html>
16. Διεθνὲς Συμπόσιο γιὰ τὸν Πολιτιστικὸ Τουρισμὸ 16-19/11/2006, βλ. <http://www.helexpo.gr/portal>. Event item.
17. ὅπ.π.
18. Βλ. www.seteconferences.com/5th-Conferencespeaches
19. Βλ. www.traveldailynews.gr/new.asp
20. <http://www.greece.ru/gr/cult>
21. Βλ. *Ἡ Ἑλληνικὴ Τουριστικὴ Ἀγορὰ γιὰ τὴν Κύπρο*. Στὸ <http://www.cyprustradecenter.gr/files/Cyprus-greece-commercial-relations-annex-4,ht>
22. Βλ. «Στοιχίωμα γιὰ τὴν Κύπρο ἢ ἀνάπτυξη θρησκευτικοῦ τουρισμοῦ. Στὸ http://www.traveldailynews.gr/new.asp?newid=33225&subcategory_id=30
23. Βλ. «Ἀνάπτυξη τοῦ Θρησκευτικοῦ Τουρισμοῦ στὴν Κύπρο». Ὅπ.π., 34532.
24. Βαρθολομαίου Κωνσταντινουπόλεως, *Ὁμιλία κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Θεοδώρου Μυλακοπῆς* (02.07.2005), βλ. <http://www.ec-patr.org/docdisplay>
25. Μονογραφηθέντα Πρακτικὰ τῆς ἐν Ρόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως (24 Σεπτεμβρίου-1 Ὀκτωβρίου 1961), ἐν Ὁρθοδοξία, ΛΖ' (1962) σελ.70
26. Background Document on Tourism. EED-Tourism Watch, UNEP/GCSF/5 (01 October 2005) σελ. 8.
27. An ECOT declaration on World Tourism Day 2006, στὸ <http://www.ecotonline.org>
28. Ἀρχιμ. Δοσιθέου, μν. ἔργ. σελ. 4
29. Αὐτόθι, σελ. 30 καὶ 62.

Ἡ καλλιέργεια τοῦ προσκνηματικοῦ πνεύματος καὶ οἱ σύγχρονοι ποιμαντικοὶ προβληματισμοὶ

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

(Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Προσκνηματικῶν Περιηγήσεων,
Ζάκυνθος, 13-15.11.2009)

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

Ἐπίσκεψη ὀνομάτων

Ἄν ἀναφερθοῦμε στήν ὀρολογία μὲ τὴν ὁποία ἐπιχειρεῖται ἀπὸ τοὺς ὁμιλητὲς τοῦ παρόντος συνεδρίου ἢ ἄλλους ἐρευνητὲς νὰ προσδιορισθεῖ καὶ νὰ ἀναλυθεῖ τὸ περιεχόμενο τοῦ ἐν ἐξελίξει εὐρισκομένου Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου, βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ ὄρους ὅπως προσκνηματικὲς περιηγήσεις, ἱερὲς ἀποδημίες, προσκνημα, προσκνηματικὲς ἐκδρομές, προσκνηματικὸς προορισμός, θρησκευτικὸς τουρισμός, προσκνηματικὸς τουρισμός, προσκνηματικὸ πνεῦμα. Κύριο ἐπιλαμβανόμενο στοιχεῖο «ἐπιθετικοῦ» ἢ «οὐσιαστικοῦ» χαρακτῆρα ἢ καὶ συνδυασμοῦ αὐτῶν τῶν δύο εἶναι τὸ οὐσιαστικὸ προσκνημα ἢ τὸ ἐπίθετο προσκνηματικὸς, μία λέξη πού ὡς ἐπίθετο ἀγνοεῖ καὶ τὸ Λεξικὸ τοῦ συναδέλφου Γ. Μπαμπινιώτη στήν πρώτη του ἔκδοση (1998, σ. 1510) ἐνῶ τὴν υἱοθετεῖ στήν δεύτερη ἐμπλουτισμένη ἔκδοσή του (Β΄ ἀνατύπωση, 2005, σ. 1493). Βλέπετε, ἢ γλώσσα μας ἐμπλουτίζεται καὶ προσλαμβάνει ἀποδίδοντας ἐπιθετικὰ ξενόγλωσσους ὄρους ὅπως στήν προκειμένη περίπτωση (pilgrimage tourism).

Ἐκεῖνο πού πρυτανεύει καὶ πρέπει νὰ τονισθεῖ εἶναι μία οὐσιαστικὴ στάση τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐκλάβει τὸν ἑαυτό του ὡς προσκνητή. Ὅχι σὰν ἕναν ὁποιοδήποτε περιηγητὴ ἢ ἀπλῶς τουρίστα, κατὰ τὴν σύγχρονη ἐκδοχὴ τοῦ μετακινουμένου πρὸς τέρψη, ἀνάπαυση καὶ ψυχαγωγία ἀτόμου.

Πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι στὴ βάση μιᾶς προσκνηματικῆς περιηγήσεως ὑπάρχει πάντοτε ἡ ἰδέα τοῦ ταξιδιοῦ, τῆς μετακίνησης. Ὁ ἄνθρωπος μετακινούμενος ἀπὸ τὴν ἀγῆ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐγκαθιστάμενος κάπου μόνιμα ἀναζητεῖ σὲ λίγο ἄλλη γῆ καὶ ἄλλα μέρη. Πιστεύει ὅτι κάπου ἄλλοῦ τὸν περιμένουν καλύτερες συνθήκες καὶ ἐλπίζει ὅτι πηγαίνοντας ἐκεῖ θὰ τὶς συναντήσῃ καὶ θὰ διευκολυνθεῖ στὴ ζωὴ του. Δὲν ἐπιθυμῶ σ' αὐτὴ τὴν εἰσήγησή μου νὰ κάνω μία ἐπισκόπηση τῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὁδίτη (homo viator) καὶ ταξιδευτῆ. Ἀπλᾶ ἐπεσήμανα μία κρυφὴ ἢ καὶ φανερὴ ἐπιθυμία ἐκείνου πού ἀναλαμβάνει μία ἔξοδο ἀπὸ τὸν τόπο του γιὰ νὰ συναντήσῃ κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ οἰκεῖο πού γνωρίζει, μία ἀπάντηση σὲ μία προσδοκία πού τὸν ὑποκινεῖ νὰ φύγει.

Διαφορετικὴ προσέγγιση καὶ ἐπιδίωξη

Μία προσκνηματικὴ περιήγηση, ἕνα ταξίδι γιὰ προσκνηματικὸς λόγους διαφέρει ἀπὸ ἄλλες συνήθειες μετακινήσεις: κατακτητικὲς, ἐμπορικὲς, οἰκονομικὲς, μεταναστευτικὲς, ἐπιστημονικὲς κ.ἄ. Ἡ περιήγηση αὐτὴ ἔχει γιὰ προορισμὸ ἕνα τόπο μὲ θρησκευτικὴ σημασία. Ἐνα σημεῖο γῆς πού μπορεῖ νὰ σὲ ἀπογειώσῃ, νὰ σὲ φέρῃ δηλαδὴ σὲ ἐπαφὴ μὲ μία ἄλλη πραγματικότητα, πού δὲν περιορίζεται σ' αὐτὰ πού σοῦ προσφέρουν οἱ πέντε αἰσθήσεις σου. Εἶναι ἕνας τόπος ὁ ὁποῖος καὶ ὅταν τὸν φθάσεις ὡς προορισμὸ σὲ παραπέμπει κάπου ἄλλοῦ.

Καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι πού ἐπιδιώκει ὁ «προσκνητής» ὅταν ἐπισκέπτεται ἱερὰ προσκνηματα, ἐκκλησίες ὅπου ὑπάρχουν θαυματουργὲς εἰκόνες καὶ ἅγια λείψανα, μοναστήρια καὶ ἡσυχαστήρια,

αγιάσματα, τόπους που συγκεντρώνουν θρησκευτικές μνήμες, μικρά ξωκκλήσια που πανηγυρίζουν· ακόμα πρόσωπα, που ή φήμη τους έχει ξεπεράσει την τοπική έμβέλεια και έλκύουν από παντού ανθρώπους που έπιζητούν ανάπαυση σώματος και ψυχής. Είναι αναγκαίο να μη ξεχνάμε το σκοπό για τον οποίο ξεκινούν οι άνθρωποι σ' αυτές τις περιοδείες.

Ο σκοπός αυτός, συνειδητά ή άσυνειδητά, περιλαμβάνει τις περισσότερες φορές την υπέρβαση της καθημερινότητας, ψυχική ανάταση και κατάνυξη, συνάντηση με μιάν άλλη πραγματικότητα, προσδοκία παρακλήσεως, αναζήτηση του προσωπικού και σε περιπτώσεις ομαδικού μαζικού τουρισμού. Έκεί είναι δυνατόν να απολαύσουν πνευματική θεραπεία, ν' αναγεννηθούν σωματικά και ψυχικά, ν' αποκτήσουν ψυχοσωματική ευεξία και δύναμη για ν' αντιμετωπίσουν εθύνες και δυσκολίες για όταν επιστρέψουν.

Αυτοί λοιπόν οι τόποι συνιστούν «σημεία» που εντάσσονται σε μία «πνευματική γεωγραφία», τα οποία, όταν ένωθούν μεταξύ τους, χαρτογραφούν όδοιπορικά προσκυνηματικού τουρισμού, υποβάλλουν σχέδια για εύσεβεις, ίερες αποδημίες και όδοιπορίες.

Η μαρτυρία του Ίησού

Πρέπει ασφαλώς σε αυτό το σημείο να τονίσουμε ότι αυτή ή πνευματική ωφέλεια για την όποια μιλήσαμε δεν είναι άπροϋπόθετη. Δεν αρκεί ό τόπος άκόμη και ό άγιασμένος τόπος για να σου δώσει τα όφέλη που περιμένεις. Είναι ό τρόπος με τον όποιο προσεγγίζεις αυτά τα μέρη. Είναι ή προετοιμασία ή όποια έχει προηγηθεί για να πλησιάσεις τα προσκυνήματα. Κι αν σκοπός σου είναι στα ιδιαίτερα αυτά μέρη να πλησιάσεις μ' έναν ιδιαίτερο τρόπο τόν Θεό, πρέπει να λάβεις υπόψη σου την προειδοποίηση του ίδιου του Κυρίου μας, ό Όποιος στον έμπνευσμένο διάλογό Του με την Σαμαρείτιδα στο κατά Ίωάννην Εύαγγέλιο απομακρύνει τον κίνδυνο μιάς άπόλυτης και άποκλειστικής τοπολογικής προσκυνήσεως του Θεού Πατέρα.

«Πίστεψέ με γυναίκα, ότι έρχεται ώρα που ούτε εις τόν όρος τούτο ούτε εις τόν Ίεροσόλυμα θά λα-

τρεύετε τόν Πατέρα. Άλλ' έρχεται ώρα, και μάλιστα ήλθε ήδη, που οι άληθινοί προσκυνηταί θά λατρεύσουν τόν Πατέρα πνευματικά και άληθινά, διότι τέτοιοι θέλει ό Πατέρας να είναι εκείνοι που τόν λατρεύουν» (Ίωάννου 4, 21, 23).

Ό λόγος αυτός του Κυρίου αίρει την άποκλειστικότητα, τόν εκεί και μόνον, όχι την ώφελιμότητα ενός τόπου άγιασμένου για τούς έν πνεύματι και άληθεία προσκυνητές.

Άγιασμένοι τόποι

Γι' αυτούς τούς τόπους ό μακαριστός Μητροπολίτης Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου κυρός Θεόδωρος, σε πρόλόγό του στο βιβλίο του τότε Άρχιμανδρίτου –τόρα Μητροπολίτου Ρεθύμνης και Μυλοποτάμου– κ. Ανθίμου Συριανού, *Παναγία Χαρακιανή, τόν Ίερό Προσκύνημα του Αύλοποτάμου*, διατύπωνε την άποψη:

«...Υπάρχουν τόποι έξαγιασθέντες με τόν σύνδεσμόν των μετά γεγονότων ή προσώπων ίερών, οι όποιοι άποτελούν μέσα αναφοράς προς τόν Θεόν και τας υπερβατικές πραγματικότητας, χώρον συναντήσεως δύο ή τριών πιστευόντων ανθρώπων, όπου έν μέσω αυτών κατά την διαβεβαίωσιν του Κυρίου είναι Έκείνος παρών, και συγχρόνως έτσι καθίστανται ή πρώτη βαθμής μιάς νοητής και εύλογημένης κλίμακος πνευματικών αναβάσεων».

Συναφείς είναι και οι έμπειρίες του μακαριστού Γέροντος Πορφυρίου (Μπαίρακτάρη, 1906-1991), ό όποιος ήταν ένας από τούς κύριους έμπνευστές της έρευνάς μου που φέρει τόν τίτλο «Πνευματική Γεωγραφία». Άξιίζει να αναφερθοΰμε στη μαρτυρία του Κλείτου Ίωαννίδη, (*Ό Γέρον Πορφύριος*, Άθήνα 1993, σ. 94):

«Μάς έλεγε ό Γέρον ότι όσάκις πήγε σε άγιασμένους χώρους, όπως είναι τόν όρος Σινά, τόν Σήλαιο της Άποκαλύψεως στη νήσο Πάτμο ή τόν Ίεροσόλυμα, αισθανόταν απερίγραπτα βιώματα. Πάντοτε τονίζε ότι υπάρχει άγιασμός των τόπων, ότι οι τόποι είναι διαποτισμένοι από τή χάρη του Θεού. Μάς έλεγε χαρακτηριστικά ότι, όταν άγωνιζόταν σε κάποιο μέρος, προκειμένου να φτάσει σε μιάν πνευματική κατάσταση με την προσευχή, χρειαζόταν λ.χ. ενός τετάρτου ή μισής ώρας άγώνα. Άλλά όταν αυτό γινόταν σε άγιασμένο τόπο,

τὰ πράγματα ἦταν διαφορετικά. Μπαίνω γιὰ παράδειγμα, μᾶς ἔλεγε μέσα σ' ἓνα ἅγιο σπήλαιο, ὅπως τὸ σπήλαιο τοῦ ἁγίου Νήφωνος ἢ τοῦ ἁγίου Νείλου στὸ Ἅγιον Ὄρος ἢ στὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως· καὶ δὲν προλαβαίνω ν' ἀρχίσω νὰ προσεύχομαι καὶ ἀμέσως ὁ ἁγιασμένος χώρος μὲ ἀνεβάξει στὰ ὕψη».

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἀναγνωρίζει τὴν τοποθεσία ὡς βοηθητικὴ γιὰ τὴν κατάνυξη:

«Πολλὲς φορὲς ὁδηγεῖ τὸν νοῦ μας σὲ κατάνυξη καὶ ἡ τοποθεσία πού μένομε καὶ ἡ θέα πού ἔχει. Ἄς σὲ πείσουν γι' αὐτὸ ὁ Κύριος, ὁ Ἡλίας καὶ ὁ Ἰωάννης, οἱ ὁποῖοι προσεύχονταν κατὰ μόνους (σὲ διαλεγμένους ἐρημικοὺς τόπους)».

Ἡ γῆ, κατὰ παράδοξο τρόπο ἀγιάζεται μὲ τὰ συρόμενα βήματα τῶν Ἁγίων Του καὶ ἐμεῖς ἀκολουθοῦντες τὰ βήματα αὐτὰ σὲ ταξίδια προσκυνηματικά μετέχουμε στὴν ἀκολουθία τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὸ «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι». Τὰ ταξίδια αὐτὰ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ κοπιαστικά, νὰ σὲ κάνουν νὰ μοχθεῖς. Δὲν εἶναι ταξίδια ἀναψυχῆς, ἀσχέτως ἂν σὲ ἀναπαύουν καὶ τελικὰ σὲ θεραπεύουν καὶ σὲ σώζουν. Εἶναι ταξίδια πού ἀκολουθοῦν τὸ καλοτάξιδο πλοῖο τῆς Ἐκκλησίας πού χαρακτηρίζεται ὡς «εὐπλοὺς ναῦς». Ἡ ψυχὴ μας κάνει τότε πανιά... Γίνεται γοργοτάξιδο σκαρὶ σὲ ὅλα τὰ μήκη καὶ πλάτη.

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα νομίζω ὅτι ἀρκοῦν θεολογικὰ γιὰ νὰ θεμελιώσουν τὴν τιμὴ πού ὀφείλουμε στοὺς ἁγιασμένους τόπους καὶ τὰ ὀφέλη πού ἀποκομίζουμε ὅταν φθάνουμε σεμνὰ καὶ ταπεινὰ ὡς προσκυνητὲς μὲ βαθειὰ συναίσθηση τῆς «ιερότητας» τοῦ τοπίου. Μὴ ξεχνᾶμε ὅτι «τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς» (Ψαλμὸς 23,1)

Ὡς προσκυνητῆς ὁ ἄνθρωπος μπαίνει σὲ νέες περιπέτειες προσπαθώντας νὰ πορευτεῖ σὲ δρόμους θεραπευτικὸς γιὰ νὰ θεραπεύσει βαθειὲς ἀνθρώπινες ἀνάγκες του. Ἡ στάση σεβασμοῦ μὲ τὴν ὁποία πλησιάζουμε τόπους καὶ πρόσωπα κάνει νὰ ἀναδυθοῦν μὲ ἓνα καινούριο ἐντελῶς νόημα. «Κοινοὶ τόποι» πού γίνονται ξεχωριστοί. Ὅχι μόνο γιὰτὶ ἐγὼ τοὺς εἶδα καὶ τοὺς ξεχώρισα. Κι αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβεῖ. Ἀλλὰ γιὰτὶ ἄλλοι πρὶν ἀπὸ ἐμένα ἔζησαν σ' αὐτοὺς καὶ τοὺς ξεχώρισε ἡ παρουσία τους. Τόποι πού γαληνεύει ἡ ψυχὴ μας

ὅταν τοὺς πλησιάσουμε. Ἡ ἀνθρώπινη παρουσία δέθηκε μαζί τους καὶ ἀναδύεται.

Ὅσα ἀναφέρθηκαν στοιχειοθετοῦν τὶς προϋποθέσεις μὲ τὶς ὁποῖες ὀφείλει ὁ προσκυνητῆς νὰ πλησιάζει τὰ προσκυνητάματα. Εἶναι αὐτὸ πού μποροῦμε νὰ χαρακτηρίσουμε ὡς προσκυνηματικὸ πνεῦμα καὶ στάση προσκυνηματικὴ.

Προσκυνηματικὸ πνεῦμα καὶ στάση

Νομίζω, ὅτι εἶναι πολὺ βοηθητικὸ γιὰ τὴν περίπωση πού μᾶς ἀφορᾷ, νὰ ἐγκύψουμε στὴν ἔννοια τῆς στάσεως καὶ νὰ ὀρίσουμε τὴν στάση ὡς μία ὀλικὴ διαγωγή, πού κινητοποιεῖ ὀλόκληρο τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀποτελεῖ σύνθεση πλήθους λειτουργιῶν. *Οἱ γνωστικές, συναισθηματικές καὶ βουλευτικές λειτουργίες* ὀργανώνονται σ' αὐτὴν σὲ μία πολὺπλοκὴ δομὴ. Μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ στάση ἔχει τὶς ρίζες τῆς στήν προσωπικότητα, ἡ ὁποία εἶναι δυνατόν νὰ ὀρισθεῖ ὡς τὸ σύνολο τῶν στάσεων ἑνὸς ἀτόμου.

Ἡ στάση ἀναφέρεται πάντοτε σὲ πρόσωπα ἢ πράγματα, καὶ εἰσάγει τὸ ἄτομο σὲ σχέση μὲ αὐτὰ, τὸ προδιαθέτει εὐνοϊκῶς ἢ δυσμενῶς καὶ ἐκφράζεται μὲ λόγια καὶ ἔργα. Ἐνέχει δὲ πάντοτε, γνώση, διάθεση εὐνοϊκὴ ἢ δυσμενῆ καὶ δράση, ἢ μᾶλλον προετοιμάζει, προδιαθέτει γιὰ μία ἐνέργεια καὶ συμπεριφορὰ. Ἀπὸ αὐτὰ πού ἀναφέραμε, εὐκόλα συμπεραίνεται ὁ *κοινωνικὸς χαρακτήρας* τῆς στάσεως, ἡ *σχέση* δηλαδὴ *ἀναφορᾶς* πρὸς τὸ *ἀντικείμενο*, πρόσωπο ἢ πρᾶγμα, τοῦ ὁποίου προϋποθέτει ἀσαφῆ τουλάχιστον στήν ἀρχὴ γνώση, ἡ ὁποία ὁμως τείνει νὰ καταστεῖ σαφέστερη καὶ καθαρότερη.

Ἐναντι αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, τὸ ἄτομο διατίθεται νὰ ἐπιδείξει ὀρισμένη συμπεριφορὰ, θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ, εὐνοϊκὴ ἢ δυσμενῆ. Ὅπωςδήποτε, ἡ στάση ἀποτελεῖ μία δυναμικὴ δομὴ, μία ἐξελικτικὴ, ὑποκείμενη σὲ παραλλαγές ἰσορροπία. Χαρακτηρίζεται ἀπὸ μία σταθερότητα καὶ εὐρύτητα ἀνταλλαγῶν μὲ τὸ περιβάλλον. Πρέπει ἐπίσης νὰ γνωρίζουμε ὅτι *μία στάση προκαλεῖ μίαν ἄλλη στάση*, πού δύναται νὰ ἐξελιχθεῖ καὶ σὲ *ἀντί-στάση*. Νὰ τονίσουμε, δηλαδὴ, ὅτι ἡ στάση τῶν προσκυνητῶν ὡς πρὸς τὸν προσκυνηματικὸν τόπον προορισμοῦ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ προσκύνημα θὰ ἐξαο-

τηθεῖ και ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη στάση τῶν ἐντεταλμένων πρὸς ὑποδοχὴ καὶ τῶν συνεργατῶν τους ὡς πρὸς τοὺς προσκυνητὲς ἢ ἐπισκέπτες. Θὰ ἐπανέλθουμε ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος.

Ὅπως γιὰ κάθε ἀντικείμενο μιᾶς στάσεως, ἔτσι καὶ ἡ *κατάλληλη* στάση τῶν προσκυνητῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπευθύνων ὑποδοχῆς πρέπει νὰ διακρίνεται ἀπὸ κάποιες *προϋποθέσεις*. Θὰ ἔλεγα ἀπὸ ἓνα πνεῦμα τὸ ὁποῖο θὰ ἐμπνέει τὴν στάση καὶ θὰ τὴν καθοδηγεῖ. Τὸ γενικὸ τοῦτο πνεῦμα μπορεῖ νὰ διαφοροποιεῖται κάθε φορὰ στὶς ἐπὶ μέρους λειτουργίες τῆς στάσεως στὶς ὁποῖες ἀναφερθήκαμε λίγο πιὸ πάνω. Γιὰ κάθε λειτουργία προϋποτίθεται ἡ ἀρχὴ πού τὴν ἐμπνέει καὶ τὴν κινητοποιεῖ. Ἔτσι, λοιπόν, ἀπαιτοῦνται τρία πράγματα τὰ ὁποῖα καὶ ἀναφέρονται στὶς τρεῖς λειτουργίες τῆς στάσεως:

- ὡς πρὸς τὴ *γνώση* ἀπαιτεῖται ἓνα *πνεῦμα μαθητείας*·
- ὡς πρὸς τὴ *διάθεση* ἀπαιτεῖται ἓνα *πνεῦμα ἀγάπης*·
- ὡς πρὸς τὴ *δράση* καὶ τὴ *συμπεριφορὰ* ἀπαιτεῖται ἓνα *πνεῦμα ἀσκήσεως*.

Συνεπῶς:

- Γιὰ νὰ γνωρίσεις κάτι *πρέπει νὰ μαθητεύσεις* σ' αὐτό.
- Γιὰ νὰ διατεθεῖς εὐμενῶς *πρέπει νὰ τὸ ἀγαπήσεις*.
- Γιὰ νὰ δράσεις σωστὰ καὶ νὰ συμπεριφερθεῖς σωστὰ *πρέπει νὰ ἀσκηθεῖς* στὴν ἐκτέλεσή του.

Καλλιέργεια τοῦ προσκυνηματικοῦ πνεύματος

Ἀκριβῶς, λοιπόν, στὴν καλλιέργεια τοῦ προσκυνηματικοῦ πνεύματος πρέπει νὰ θεμελιωθεῖ κάθε προσπάθεια προετοιμασίας γιὰ τὴν ἀνάληψη μίας «ἱερῆς ἀποδημίας». Ὅφειλουμε νὰ παράσχουμε κάθε εἶδους σχετικὴ *πληροφορία καὶ γνώση* μετὸν τόπο προορισμοῦ: τὴν ἱστορία του, τοὺς ἀνθρώπους πού ἔδρασαν ἐκεῖ καὶ ἄλλα στοιχεῖα ἀπαραίτητα. Ταυτόχρονα *πρέπει νὰ κινήσουμε θετικὰ καὶ ἀγαπητικὰ* τὴ διάθεση τοῦ προσκυνητοῦ γιὰ ὅσα θὰ συναντήσει ἐκεῖ πού θὰ καταλήξει. Ἀκόμα χρειάζεται μία *πνευματικὴ προετοιμασία ἀσκήσεως* γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συμμετάσχει ἐκεῖ πού θὰ φθάσει στὴν προσευχὴ, στὴν ἀγρυπνία,

στὶς λατρευτικὲς εὐκαιρίες πού προσφέρονται σὲ ἓναν τέτοιο τόπο. Κι αὐτὰ ὅλα μποροῦν νὰ καλλιεργηθοῦν καὶ στὸ Σχολεῖο, στὸ πλαίσιο τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ὑπὸ τὴ μορφή διαθεματικῶν διδασκαλιῶν γιὰ παράδειγμα καὶ στὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα ἀλλὰ καὶ σὲ ἐνοριακὲς εὐκαιρίες ὁμιλιῶν ἢ παρουσιάσεων.

Ποιοτικὴ φιλοξενία

Δίπλα, ὅμως, στὴν καλλιέργεια τῶν μελλόντων προσκυνητῶν ἀπαιτοῦνται καὶ ἄλλες προϋποθέσεις ἀπ' αὐτοὺς πού ὑποδέχονται τοὺς προσκυνητὲς. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ποιμαντικὴ τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, τὰ προσκυνηματικὰ ταξίδια ἢ οἱ ἱερὲς ἀποδημίες ἀπασχολοῦν ἔντονα μεμονωμένους ποιμένες καὶ τὴν διοικοῦσα Ἐκκλησία. Στὶς σύγχρονες ἀνάγκες προσπαθοῦν ν' ἀνταποκριθοῦν προβάλλοντας παραδοσιακοὺς θησαυροὺς μετ' ἐπίκαιρο τρόπο. Μερικὰ τους δὲν εἶναι μία «μουσειακὴ» συντήρηση ἀλλὰ μία ζωντανὴ ἐνεργοποίηση καὶ προβολὴ ἐκείνου τοῦ ὁποῖου αἰσθάνονται ὡς ἄγρυπνοι θεματοφύλακες. Ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ προσεχθεῖ ἰδιαίτερα εἶναι ἡ ποιότητα τῆς ἐπὶ τόπου προσφορᾶς μας, ἡ ὑπαρξὴ στοιχειώδους προετοιμασίας καὶ ἀνάλογης ὑποδομῆς καὶ ὄχι μόνο ὑλικῆς.

Γνωρίζουμε ὅτι οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁργανισμοῦ Τουρισμοῦ (Ε.Ο.Τ.) καὶ τοῦ Ὑπουργείου Τουριστικῆς Ἀνάπτυξης ἢ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ-Τουρισμοῦ, ὅπως εἶναι ἡ τωρινὴ (συνδυαστικὴ) μετονομασία τῶν δύο μέχρι τώρα ξεχωριστῶν Ὑπουργείων, φροντίζουν γι' αὐτὸ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ὑπεύθυνοι συμβάλλουν ἱκανῶς πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση. Πέρα ἀπὸ καθαριότητα καὶ τάξη πού πρέπει νὰ ἐπικρατεῖ, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ μὴν ξεχνᾶμε τὸν σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ξεκινοῦν οἱ ἄνθρωποι σ' αὐτὲς τους τὶς περιοδεῖς. Πόσο εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ προσφέρουμε αὐτὸ τὸ ποιοτικὸ στοιχεῖο ζωῆς πού ὁ κόσμος περιμένει καταφεύγοντας ἐκεῖ; Ἡ προετοιμασία, βέβαια, αὐτὴ δὲν εἶναι θέμα ὑποδείξεων, συνταγῶν, ἐντολῶν. Εἶναι ἐτοιμασία γιὰ «στάση ζωῆς» πού ἀναπαύει ὅσους προσέρχονται. Μία στάση φιλοξενίας πού συνοψίζει ὑποδοχὴ καὶ ἀγάπη. Οἱ ἄνθρωποι αὐτὴν τὴν φιλοξενία ἔχουν ἀνάγκη. Σ' ἓναν κόσμον, μέσα

στον οποίο τις περισσότερες φορές αισθάνονται ανέστιοι, στην Ἐκκλησία και στους χώρους της περιμένουν να νοιώσουν σαν στο σπίτι τους, οἰκεῖοι και δικοί.

Κι ὅμως εἶναι φορές, πού κι ἐκεῖ λείπει ἡ ζεστασιά τῆς ἀνθρώπινης ἐπαφῆς· ἀπουσιάζει ὁ θερμὸς λόγος· ἡ ὑποδοχὴ γίνεται ψυχρὰ και βαρετά, σαν νὰ ἐνοχλεῖ ὁ ἐπισκέπτης· οἱ χώροι ἔτσι ὅπως εἶναι διαμορφωμένοι μερικὲς φορές, ἀποδιώχνουν και ἀπωθοῦν.

Αὐτὴ ἡ φροντίδα γιὰ ποιότητα γιὰ τὴν ὁποία μιλούσαμε πιὸ πάνω πρέπει νὰ ἐπεκτείνεται ὄχι μόνο στοὺς ἀνθρώπινο δυναμικὸ πού θὰ ὑποδέχεται τοὺς ξένους ἀλλὰ και στὰ ἀντικείμενα πού θὰ ἔχουμε προετοιμάσει νὰ προσφέρουμε ὡς ἀναμνηστικά, δωρεάν ἢ πρὸς πώληση. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο χρειάζεται ἡ ἀπαιτούμενη προσοχή.

Πολλὲς φορές και γιὰ νὰ κρατήσουμε τὶς τιμὲς προσιτές, ὅταν τὰ κατασκευάζουμε οἱ ἴδιοι ἢ διότι τὰ προμηθεύομαστε ἀπὸ ἐργαστήρια μαζικῆς παραγωγῆς, παραμελοῦμε τὴ φιλοκαλικὴ παράδοση τῆς Ὁρθοδοξίας ἐμπορευματοποιώντας τὴν και προσφέρουμε «ἀναμνηστικά» (σουβενίρ) πού τελικά «δὲν θὰ θυμίζουν τίποτε» ἀπὸ τὸν τόπο πού ἐπισκεφθήκαμε. Τὰ ἐργόχειρα δὲν εἶναι «ἐργόχειρο» ἀλλὰ κακῆς ποιότητος κατασκευάσματα πού δυσφημοῦν αὐτὸν πού τὰ προσφέρει ἢ τὰ πωλεῖ.

Ἦς μὴ ξεχνᾶμε μάλιστα, ὅτι αὐτὸ πού θ' ἀποκομίσει ὁ ἐπισκέπτης ἀπὸ τὸν τόπο πού ἐπισκέπτεται πρέπει νὰ ἔχει και ἕναν αἰσθητικὸ παιδαγωγικὸ χαρακτήρα πού νὰ τὸν πλησιάζει στὴν ἄπειρη ὁμορφιά, στοὺς ἄλλο Κάλλος, τὸ ὁποῖο στὴν οὐσία συμβολίζει. Καὶ τὸ πιὸ μικρὸ ἀντικείμενο ἄς μὴ τραυματίζει τουλάχιστον τὴν εὐαισθησία μας ἂν δὲν μπορεῖ νὰ κάνει αἰσθητὴ αὐτὴ τὴν ἄλλη πραγματικότητα.

Ἦς φροντίσουμε, λοιπόν, μὲ κάθε τρόπο ξεκινώντας ἀπὸ τὰ δικὰ μας, τὰ ἐκκλησιαστικά, νὰ ἀποχαρακτηρισθεῖ και ἡ Ἑλλάδα ὡς «χώρα τοῦ κίτς». Ἦς μὴ ξεχνᾶμε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία διαφύλαξε στοὺς σῶμα Τῆς ὡς κιβωτὸς ὅ,τι πιὸ ἐκλεκτὸ δημιούργησε ὁ λαϊκὸς μας πολιτισμὸς. Αὐτὸ πρέπει νὰ καθοδηγήσει και τώρα κάθε εἶδος πρωτοβουλίες ἔτσι ὥστε ἡ θεραπεία νὰ ἀνάγεται σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα και νὰ καλύπτει ὅλες τὶς χρεῖες τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπιλεγόμενα

Σ' αὐτὰ πού προηγήθηκαν διαφαίνονται και ποιμαντικοὶ προβληματισμοὶ ὡς πρὸς τὴν ὠφελιμότητα αὐτῶν τῶν προσκυνηματικῶν περιηγήσεων ἢ ὅπως ἀλλιῶς θὰ θέλαμε νὰ χαρακτηρίσουμε τὶς ἀπόπειρες προσεγγίσεως «ἱερῶν τόπων» ἢ «τόπων ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ ὁ Θεός». Ἀσφαλῶς δὲν προβληματίζονται μόνο οἱ σύγχρονοι μας ἐκκλησιαστικοὶ ταγοὶ και πιστοὶ πού συμμετέχουν σ' αὐτὲς τὶς ἱερὲς ἀποδημίες. Ἦδη ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης εἶχε ἐκφράσει τὶς ἐπιφυλάξεις του γι' αὐτοὺς πού ξεσηκώνονταν νὰ πᾶνε στὰ Ἱεροσόλυμα νὰ προσκυνήσουν (*Περὶ τῶν ἀπίοντων εἰς Ἱεροσόλυμα*, PG 46, στ. 1009-1116). Πολλοὶ διερωτῶνται κατὰ πόσον μπορεῖ νὰ συνδυαστεῖ μία ἐκδρομὴ μὲ ὅλες τὶς ἀνάσεις πού προσφέρει ἡ σύγχρονη τουριστικὴ βιομηχανία μὲ τὴν ψυχικὴ ἀνάταση τῆς ἀτμόσφαιρας μιᾶς Ἱεράς Μονῆς γιὰ παράδειγμα. Πόσο οἰκοδομητικὲς μπορεῖ νὰ εἶναι τέτοιου τύπου πρωτοβουλίες ἐκ μέρους τῶν ἐνοριῶν, γιατί μὴν ξεχνᾶμε ὅτι σκοπὸς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου εἶναι ἡ οἰκοδομὴ τῆς Ἐκκλησίας και δὲν πρέπει ἄστοχες ἐνέργειες μερικὲς φορές νὰ καλλιεργοῦν μία ἀντίθετη κατάσταση και νὰ καταλύονται οἱ ἀρχὲς και οἱ λειτουργίες τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ἐνέργειες ὀφείλουν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ φορεῖς νὰ ἐνεργοῦν μὲ πνεῦμα διακρίσεως και νὰ κρατοῦν τὸν ἐκκλησιαστικὸ χαρακτήρα και τὸν στόχο μιᾶς προσκυνηματικῆς ἐπισκέψεως.

Ὅπως ἀναφέραμε οἱ τόποι αὐτοὶ εἶναι τόποι ἱεροὶ και ὅπως τονίζει σημαίνων ἐκπρόσωπος τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας μας «...τὰ ἴχνη αὐτῆς τῆς ἱερότητας ἔρχεται νὰ γνωρίσει ὁ ἄνθρωπος. Γιὰ τοῦτο ἔρχεται, ὀφείλει νὰ ἔρχεται ὡς προσκυνητῆς. Νὰ ἔρχεται, νὰ συμπεριφέρεται και ν' ἀπέρχεται ὡς προσκυνητῆς. Νὰ ἐμβιώνει, νὰ συμβιώνει και νὰ ἀποβιώνει ὡς εὐλαβῆς ἐπισκέπτης» (Κ.Ε. Τσιρόπουλος, *Ἀνάμεσα σὲ δύο αἰῶνες*, Ἀθήνα 2002, σ. 134).

Βιβλιογραφία

Γιὰ τὴ συγγραφὴ τῆς εἰσηγήσεως ὁ ὁμιλητῆς στηρίχθηκε κυρίως σὲ μελέτες και ἔρευνες τοῦ γύρου ἀπὸ τὴ θεματικὴ «Πνευματικὴ Γεωγραφία» και

«Θεραπευτικός Τουρισμός», οί όποϊες ἔχουν ἀποτυπωθεῖ ἐν μέρει στήν ἀκόλουθη ἀρθρογραφία του:

- Φιλοξενία, στό περ. «Ὁ Ἐφημέριος» 1984, σ. 184-185 καί στό ἀνάτυπο *Στιγμιότυπα καί περιπλανήσεις σέ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας* 3, Ἀθήνα 1985, σ. 34-40.
- Σχεδίασμα πνευματικῆς γεωγραφίας, στό περ. «Ὁ Ἐφημέριος» 1985, σ. 56-58 καί στό ἀνωτέρω ἀνάτυπο, σ. 82-96.
- Θεραπευτικός Τουρισμός, στό περ. «Ὁ Ἐφημέριος» 1987, σ. 272-273 καί 1988 σ. 112-114, 136-138) καί στό ἀνάτυπο *Σύγχρονοι Ποιμαντικοί Προβληματισμοί*, Ἀθήνα 1988 σ. 55-72.
- Θεραπευτικός Τουρισμός, στό περ. «Ὁ Ἐφημέριος» 1989, σ. 16-18 καί στό ἀνάτυπο *Θεραπευτική Διακονία*, Ἀθήνα 1989, σ. 100-109.
- «Ταξιδεύοντας», στό περ. «Ὁ Ἐφημέριος» 1991, σ. 272-274 καί στό ἀνάτυπο *Ποιμαντική τῆς καθημερινῆς Ζωῆς*, Ἀθήνα 1992, σ. 176-182.
- Αἰγαιοπελαγίτικες σελίδες, στό περ. «Ὁ Ἐφημέριος» 1993, σ. 272-274 καί στό ἀνάτυπο *Ποιμαντική πολλαπλῶν διαδρομῶν*, Ἀθήνα 1995, σ. 228-236.
- Ἐνα ταξίδι ἀλλιῶτικο ἀπό τὰ ἄλλα, στό περ. «Ἐφημέριος» 2006, 8, σ. 14-15.
- Προσκυνηματικές περιηγήσεις: Θεολογική θεμελίωση, περ. «Ἐφημέριος» 2006, 9, σ. 15-18.

Ἐπίσης:

- Ἀλέξανδρου Μ. Σταυρόπουλου - Ἄγγελου

Βαλλιανάτου - Ἀριάδνης Σαραντουλάκου - Τριαντάφυλλου Μπολτέτσου, *Οἱ δρόμοι τοῦ νεοῦ. Ὀδοιπορικό θεραπευτικοῦ τουρισμοῦ στήν ἀγίασμα τῆς Ἑλλάδας*. Ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2002, 60 σ.

Βλ. ἀκόμη:

- Βαρβούνη Μ. Γ., Προσκυνηματικές ἐκδρομές καί ἱερές ἀποδημίες, περ. «Θεολογία», τομ. 80, τεύχ. 1, Ἰανουάριος-Μάρτιος 2009, σ. 191-211.
- *Ἱερά Προσκυνήματα*, Ἡμερολόγιον 2007 (τοῖχου) Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου καί Ἁγίου Γεωργίου Ν. Παλατίων-Ὠρωποῦ.
- Ἱερεμίου (Φούντα), Πρὸς τοὺς ἀλλοδαπούς ἐπισκέπτες τῆς χώρας μας, στήν «Ἀπλή Κατήχηση» Ἰανουάριος 2007 σ. 23-27 καί Φεβρουάριος 2007 σ. 42-43.
- Κατραμάδου Σπυρίδωνος (Ἀρχιμανδριτοῦ), Γραμματέως τοῦ Συνοδικοῦ Γραφείου Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων, Τουρισμός καί χριστιανική μαρτυρία, στό περ. «Ἐκκλησία» 2008, 8, σ. 616-622.
- Χρυσοστόμου Μητροπολίτου Ζακύνθου, Ὁ Προσκυνηματικός Τουρισμός σήμερα, στό περ. «Ἐκκλησία» 2009, 7, σ. 473-475.
- Χρυσοχοῖδη Κρίτωνος, Ἱερά Ἀποδημία. Τὸ προσκυνηματικό ταξίδι στοὺς Ἁγίους Τόπους στή μεταβυζαντικά χρόνια, στό *Ταξίδι, ἀπό τοὺς ἀρχαίους ἕως τοὺς νεότερους χρόνους*, ἔκδοση τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν (Ἐπιστήμης Κοινωνία), Ἀθήνα 2003, σ. 99-110.

Οἱ Προσκυνηματικὲς Περιηγήσεις στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Λευκάδος καὶ Ἰθάκης

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Γερασίμου Ζαμπέλη

(Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων,
Ζάκυνθος, 13-15.11.2009)

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

Μακαριώτατε Πάπα καὶ Πατριάρχα Προκαθη-
μενε τοῦ Θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης
Ἀφρικῆς κ.κ. Θεόδωρε,
Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κύπρου κ. Χρυσό-
στομε,
Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος, κ. Ἰερώνυμε,
Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Περγάμου κ. Ἰωάν-
νη, Ἐκπρόσωπε τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰ-
κουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου.
Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Ζακύνθου κ.κ. Χρυ-
σόστομε. Πρόεδρε τῆς Ὁργανωτικῆς Ἐπιτρο-
πῆς τοῦ Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου περὶ τῶν
Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων.
Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι Ἅγιοι Ἀρχιε-
ρεῖς,
Τίμιον Πρεσβύτεριον, Χριστοῦ Διακονία,
Ἀξιότιμοι Κυρίες καὶ Κύριοι Βουλευτές,
Ἀξιότιμε κ. Γεώργιε Κούρτη, Πρόεδρε τοῦ Ἐλεγ-
κτικοῦ Συνεδρίου τῆς Πατρίδος μας,
Ἀξιότιμοι κ. Νομάρχα καὶ κ. Δήμαρχε τῆς ὠραίας
καὶ ἱστορικῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου Ζακύνθου
καὶ λοιποὶ δήμαρχοι καὶ Ἐκπρόσωποι τῶν το-
πικῶν Αὐτοδιοικήσεων καὶ λοιπῶν Φορέων καὶ
Συλλόγων,
Κύριοι Ἐκπρόσωποι τῶν Ταξιδιωτικῶν Γρα-
φείων,
Σεβαστοὶ Ἐκπρόσωποι τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, τῶν
Ἱ. Προσκυνημάτων καὶ λοιποὶ ἀδελφοὶ οἱ ἀσχο-
λούμενοι μὲ τὰ θέματα τῶν Προσκυνηματικῶν
Περιηγήσεων.

Κυρίες καὶ Κύριοι Σύνεδροι,

Κάθε ὑπεύθυνη ἀληθινὴ καὶ ἀληθινὰ ἐλεύθερη
προσέγγιση τῆς μαρτυρίας τῶν πολύτιμων στοιχεί-
ων πολιτισμοῦ καὶ τοῦ μαρτυρίου «αἵματος καὶ
πνεύματος», τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας Λευκάδος
καὶ Ἰθάκης μέσα στὸν ἀσίγηστο τρικυμισμὸ τῆς
ἱστορίας τῆς ἀποτελεῖ ὅπωςδήποτε μία τίμια καὶ
ὑπεύθυνη συνάντηση μὲ τὴν ἱστορία. Δὲν εἶναι
«στοιχεῖα» ἑνὸς ἀπολιθωμένου καὶ ἀδημιούργη-
του παρελθόντος. Εἶναι «στοιχεῖα» καὶ «σημεῖα»
μιᾶς ζωντανὰ δημιουργικῆς διδακτικῆς ἔκφρασης
τοῦ πολιτιστικοῦ γίνεσθαι τοῦ βαθιὰ ἱστορικοῦ
καὶ γνήσια μαρτυρικοῦ αὐτοῦ τόπου.

Ὁ ἐπισκέπτης - προσκυνητὴς θὰ συναντηθεῖ, θὰ
σιγοπερπατήσῃ μὲ τὴν ἱστορία. Ταυτόχρονα θὰ
προκληθεῖ νὰ διαλεχθεῖ μυστικὰ μαζί της καὶ ἀθό-
ρυβα θὰ «δρέψῃ ἄνθη» ἀπὸ τὸν εὐωδιαστὸ τῆς
ἀνθόκηπο. Ἄνθη διδαχῆς Ρωμοσύνης, δυνάμεις
Ἑλληνορθόδοξης. Ποὺ διαθέτουν καὶ σήμερα τὸν
ὄπλισμὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἀντοχῆς καὶ τὴν δυνατό-
τητα τοῦ ποιοτικοῦ ἐπηρεασμοῦ τοῦ σύγχρονου,
ἐν πολλοῖς «μεταφυσικὰ ἀστέγου καὶ κοσμοθεω-
ρικὰ κενοῦ» ἀνθρώπου.

Θὰ ἐπιχειρήσω –γιὰ τὴν οἰκονομία τοῦ χρόνου–
σχεδὸν τηλεγραφικὰ, νὰ ἐκθέσω τὰ «σημεῖα» ποὺ
σηματοδοτοῦν τὸ δημιουργικὸ χτῆς καὶ σιωπηλὰ
διδάσκουν τὸ ἄγνο καὶ ἀπορριμμένο σήμερα.

Κάθε βηματισμὸς στὴν περιοχὴ τῆς τοπικῆς Ἐκ-
κλησίας Λευκάδος καὶ Ἰθάκης εἶναι μία αὐ-
θόρμητη κίνηση θαυμασμοῦ, ἓνα περπάτημα σὰ
φλογισμένα διάσελα μία ἰδιαίτερα σημαντικῆς καὶ
ἀπόλυτα διδακτικῆς ἱστορίας. Μὲ συχνῆς ἐναλ-
λαγῆς πτώσεων καὶ ἀνορθώσεων, ἐρειπίων καὶ
ἀναστηλώσεων, πολιτιστικῆς συνέχειας καὶ ἀνα-
τροπῶν, αἵματος καὶ πνεύματος. Ἀφοῦ οἱ ἐκάστο-
τε κατακτητὲς ἢ οἱ περαστικοὶ τυραννίσκοι ἐπιχει-

ροῦσαν νὰ διαμορφώσουν ἀντίστοιχα τὸ ἦθος καὶ τὸ ὕφος τοῦ λαοῦ τῆς περιοχῆς. Γιὰ νὰ γνωρίσουν κάθε φορὰ τὶς ἀντιστασιακὲς ἀναπνοὲς του, σὲ ἀπάντηση τῶν δικῶν μας προκλήσεων.

Στὴν εἴσοδο τοῦ νηιοῦ τῆς Λευκάδας θὰ συναντήσῃ ὁ προσκυνητὴς τὸ κάστρο τῆς Ἁγίας Μαύρας μέσα στὸ ὁποῖο ὑπάρχει, ἀπέριπτα φτιαγμένο, ὕστερα ἀπὸ τὴν πυρπόληση τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, ὁ ἱερός Ναός τῆς Ἁγίας Μαύρας. Ἡ Ἁγία Μαύρα εἶναι ἡ προστάτις καὶ ἔφορος τῆς πόλεως Λευκάδος. Τὸ κάστρο σηματοδοτεῖ τὴν ἱστορία τῆς πόλεως καὶ τοῦ νηιοῦ ὁλόκληρου ἀπὸ τὸ 1.300 μ.Χ. Ὅταν ἡ δυναστεία τῶν Ὀρσίνι ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία τοῦ νηιοῦ καὶ μετέφερε τὴν πρωτεύουσα ἀπὸ τὴν ἀρχαία Νίσυρο –σημερινή περιοχή «Κούλουμος»– στὴν νησίδα Lettona, τρία χιλιόμετρα βορειοανατολικά τῆς σημερινῆς πρωτεύουσας Λευκάδας. Δηλαδή, ἐκεῖ πού σήμερα ὑπάρχει τὸ κάστρο τῆς Ἁγ. Μαύρας. Κάστρο χαράκωμα ἀντίστασης καὶ σημεῖο ἔκφρασης τοῦ ἐλεύθερου φρονήματος τοῦ Λευκαδικοῦ λαοῦ.

Σημαντικὸ ρόλο, πολιτιστικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς ἀνάπτυξης ἔπαιξε ὁ ἱερός ναός τῆς ἁγίας Μαύρας. Ὁ ναός αὐτὸς χτίστηκε ἀρχικὰ ἀπὸ τὸν φράγκο Ἀνδριανὸ κατακτητὴ Βαλτέρο Βρυέννιο τὸ 1331. Ἦταν Ρωμαιοκαθολικοῦ δόγματος, καὶ γκρεμίστηκε γιὰ νὰ χτιστεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλένη Παλαιολόγου Βράνκοβιτς, κόρη τοῦ δεσπότη τοῦ Μυστρᾶ Θωμᾶ Παλαιολόγου καὶ σύζυγο τοῦ ἡγεμόνα τῶν Σερβῶν Θωμᾶ Βράνκοβιτς, ὁ ὀρθόδοξος Ναός, περικαλλῆς, σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρία τῶν τοπικῶν ἀρχείων.

Ἐδῶ ἡ Ἑλένη ἀφιερώθηκε, ἔγινε μοναχὴ –τὸ μοναχικὸ τῆς ὄνομα ἦταν Ὑπομονή– καὶ ὅταν ἐν Κυρίῳ «κοιμήθηκε», ἐνταφιάσθηκε στὸν προαύλιο χώρο τοῦ Ναοῦ.

Ὁ ἱερός Ναός καὶ τὸ σχολεῖο –τυπο κέντρο παιδείας– τοῦ «καστροφύλακα», πού δραστήρια ἐργάστηκε καὶ ἀποδοτικὰ διακόνησε τὴν ἱερὴ ὑπόθεση τῆς παιδείας τοῦ λαοῦ καὶ ὄχι τῆς ἀμφιλεγόμενης ἐκπαίδευσης, σὲ δύσκολες καὶ κρίσιμες ἱστορικὲς στιγμές, ἀποτέλεσε τὸν οὐσιαστικὸ πνευματικὸ - παιδευτικὸ - φιλανθρωπικὸ καὶ λειτουργικὸ πνεῦμα τῆς εὐρύτερης περιοχῆς. Ἦταν ὁ κεντρικὸ μοχλὸς κίνησης τῆς σώζουσας φιλανθρωπίας καὶ φιλοθεΐας γιὰ τέσσερις περίπου αἰῶνες.

Ἡ ἱερὴ Μονὴ Φανερωμένης, πού βρίσκεται τρία

χιλιόμετρα δυτικὰ τῆς πόλεως, σ' ἓνα πανέμορφο «μπαλκόνι τοῦ οὐρανοῦ», ἔχει ἱστορικὴ διαδρομὴ, παρουσία καὶ προσφορὰ τουλάχιστον δέκα ἑπτὰ αἰῶνες. Διασώζει προστατευτικὰ τὴν ἱερὴ καὶ θαυματουργὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Πεφανερωμένης, πού εἶναι τὸ «ἱερόν Παλλάδιον» τῆς νήσου, ὅπως χαρακτηριστικὰ σημειώνεται στὴν εἰκόνα. Ἀποτελεῖ σήμερα τὸ πνευματικὸ –καὶ ὄχι μόνο– καρδιακὸ κύτταρο ζωῆς τῶν Λευκαδίων. Πλήθος ἀνθρώπων ὀλοχρονίς, φτάνει στὴ μονὴ προκειμένου νὰ «συναντήσουν» τὴν «ΚΥΡΑ ΜΑΣ» στὸ θρόνο τῆς. Καὶ ταπεινά, μυστικά, σιωπηλὰ ν' ἀποθέσουν τοὺς ἱεροὺς λυγμοὺς τῆς καρδίας καὶ τὶς προσδοκίες τους.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εἶναι σημαντικὰ διδακτικὴ καὶ διδακτικὰ ἐκφραστικὴ. Ἐδῶ θὰ χειροτονηθεῖ διάκονος ὁ μεγάλος διδάσκαλος τοῦ Γένους Νικηφόρος Θεοτόκης. Ἐδῶ θὰ κηρύξει ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης. Ὅπως θὰ ἀναπαυθεῖ γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἰόνιας Ἀκαδημίας Γεώργιος –Φρειδερίκος Γκίλφορντ, ἀφοῦ τώρα θὰ κατηγεῖται ἀπὸ μοναχοὺς τῆς ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Γεωργίου Σκάρων. Στὴν μονὴ τῆς Φανερωμένης καὶ συγκεκριμένα στὸ ἱερὸ μετόχι τῆς, τὴν «Ἀνάληψη», θὰ βροῦν καταφύγιο καὶ θὰ ἐνισχυθοῦν πολὺπλευρα οἱ διωγμένοι τὸ 1806 Σουλιῶτες, κνηγήμενοι ἀπὸ τὶς ὀρδὲς τῶν Τουρκαλβανῶν τὸν Ἀλῆ Πασᾶ. Ἀπὸ ἐδῶ θὰ ἐνισχύεται οἰκονομικὰ ὁ ἀγώνας τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, τοῦ Θεόδωρου Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια. Ἐδῶ θὰ λειτουργεῖ σχολεῖο, «τῶν Φώτων καὶ τοῦ Εὐαγγελίου» τὰ δύσκολα χρόνια τῶν σκληρῶν κατοχῶν. Φραγκοκρατία (1331-1479), Τουρκοκρατία (1479-1684), Ἐνετοκρατία (1684-1797), Γαλλοκρατία (1797-1799), Ρώσικη Προστασία (1799-1800), Ἑπτάνησα Πολιτεία (1800-1807), Γαλλοκρατία (1807-1810), Ἀγγλοκρατία (1810-1864).

Πάντοτε θὰ συντρέχει πνευματικὰ, παιδευτικὰ καὶ πολὺπλευρα φιλάνθρωπα.

Οἱ ἐκκλησίαι τῆς πόλεως καὶ τῶν χωριῶν, πού διασώθηκαν ἀπὸ τὴν ἀγριότητα τοῦ ἐγκέλαδου ἢ ἀναστηλώθηκαν μὲ τὴν φροντίδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλίων, ἀποτελοῦν ἐκφραστικὰ μνημεῖα λατρείας, πολιτισμοῦ καὶ Ἑλληνορθόδοξης μαρτυρίας. Μὲ τὴν παρουσία τους προβάλλουν τὸ χτῆς καὶ τὸ σήμερα τῆς «πονεμένης Ρωμοσύνης»

άποτυπώνουν, έναργέστατα και με περισσή επάρκεια, με τὸν ἀρχιτεκτονικό τους σχεδιασμό, τὴν εἰκονογραφική τους σύνθεση, τὴν ξυλογλυπτική τους εὐαισθησία καὶ τὴν λεπτότητα τῆς συντήρησής τους τὴν ιδιαίτερη πολιτιστική φινέτσα καὶ τὶς πνευματικὲς φόρμες τοῦ Ἑπτανησιακοῦ πολιτισμοῦ, πού δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰ σημαντικὰ χαρακτηριστικά τῆς Ὁρθόδοξης Τέχνης. Ἡ κάθε μία ἐκκλησία φέρει στίς «ράχες» τῆς μία ιδιαίτερα βαρῦτιμη ἱστορικοί μαρτυρία.

Ἐρειπωμένα μοναστήρια, πού εἶναι διάσπαρτα στὸν κεντρικὸ κορμὸ τοῦ νησιοῦ, με σημαντικὴ τὸ καθένα ἱστορία καὶ προσφορά στὸ παρελθόν, διδάσκουν γιὰ τὸ χτῆς καὶ προβληματίζουν γιὰ τὸ σήμερα. Ἀποτελοῦν ὅμως ἐκφραστικά ἀποτυπώματα τῆς εὐσέβειας τῶν Λευκαδίων Ἰθακησίων.

Ὀλόκληρη ἡ Λευκάδα, ὁ Κάλαμος, ὁ Καστός, τὸ Μεγανῆσι καὶ ἡ Ἰθάκη με τὴν ἱστορικὴ μονὴ τῆς Παναγίας τῶν Καθαρῶν καὶ τῆς ἀξιοπρόσεχτα σημαντικὲς Ἐκκλησίες, πού δὲν ὑστεροῦν σὲ τίποτα ἀπὸ τὶς Ἐκκλησίες τῆς Λευκάδας, εἶναι ἱερὲς δεξαμενὲς σημαντικῶν διδαχῶν, μοναδικῆς ὁμορφιάς καὶ ἀδαπάνητου μεγαλείου.

Ναί! Ἡ Ἑλλάδα, ἡ Ἑπτάνησος καὶ ιδιαίτερα ἡ περιοχὴ τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὴ γενέθλια γῆ ἑνὸς μοναδικοῦ ἀξιακοῦ κώδικα, ὁ ὁποῖος ἱερὴ μήτρα ἔχει τὸν ἀντιστασιακὸ δυναμισμό τῆς ἱστορίας καὶ τῆς παράδοσής της. Πού διαχρονικά ἐμπλουτίζεται ἀπὸ ἀσίγαστο καὶ ἀνανεωτικὸ ρεῦμα ζωῆς, τὸ ὁποῖο ἔρχεται, ζωντανὸ καὶ ζωτικὸ μέσα ἀπὸ τοὺς ταμιευτῆρες τῆς Ἑλληνοορθοδοξίας. Γιὰ νὰ μορφοποιήσει κάθε φορὰ ὄρθιες καὶ ἀνένταχτες συνειδήσεις, ὄρθιες καὶ ἀνυπόταχτες καρδιὲς προσωπικότητες ἐλπίδος καὶ ἐλευθερίας, πού θὰ σταθοῦν ἀπέναντι στοὺς κατακτητῆς, θὰ προσφέρουν τὸ αἷμα καὶ τὸ πνεῦμα τους στὴν ἱερὴ ὑπόθεση τῆς Ρωμοσύνης καὶ τὴν ἴδια στιγμή θὰ δημιουργοῦν ἱστορία καὶ πολιτιστικὴ συνέχεια. Στοιχεῖα-κύτταρα, πού μπορεῖ εὐκόλα νὰ διαγνώσει ὁ προσκυνητῆς αὐτοῦ τοῦ τόπου. Καὶ θαυμάζοντάς τα νὰ διδαχθεῖ πολὺπλευρα, πολυσήμαντα. Νὰ «λειτουργηθεῖ» στὸ ἐκκλησιακὸ μυστήριό τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ὁμορφιάς τοῦ τόπου.

Τὸ ἐπισημαίνει με ἀπλοῖκό λόγο καὶ ταπεινὴ μεγαλοσύνη ὁ ποιητῆς:

«Βωμὸς ἡ λίμνη καὶ Χερουβὶμ οἱ γλάροι της..!

βρισκόμαστε σὲ λειτουργία ντυμένοι με τὸ σκουρογάλανο πέπλο τοῦ δειλινοῦ»

(Ἄννα Μπαρδάνη-Ζαφισάνου. Ἀπογευματινὴ εἰκόνα ἀπὸ τὴ λιμνοθάλασσα τῆς Λευκάδος).

Οἱ παραδοσιακοὶ οἰκισμοί, τὰ ἐκκλησιακὰ φεράγγια, οἱ καταπράσινες ράχες τῶν βουνῶν καὶ οἱ καλλιεργούμενες πλαγιές, οἱ νερόμυλοι καὶ τὰ θαυμάσια πέτρινα γεφύρια, τὰ λιθόστρωτα μονοπάτια γιὰ πεζοπορία καὶ οἱ μικροὶ καταρράκτες, οἱ ἀνεμόμυλοι καὶ τὰ γραφικὰ ἐκκλησιάκια στίς ὁμορφες ράχες τῶν βουνῶν, οἱ δαντελωτές, ἤρεμες καὶ ἥσυχες ἀκρογιαλιές με τὴν ὀλόασπρη ἀμμουδιά, τῆς ὁποίας τὰ βότσαλα μοιάζουν ὅπως τὸ θέλει ὁ ποιητῆς Ἄγγελος Σικελιανός, «σὰν αὐγὰ περιστεριοῦ», τὰ ἤρεμα λιμανάκια, τὸ πράσινο καὶ τὸ μπλε με τὰ ὁποῖα ὁ θεῖος Δημιουργὸς ἐπένδυσε τὰ δημιουργήματά του, ὅλα μαρτυροῦν καὶ ἀποκαλύπτουν τὸ ιδιαίτερο τῆς ὁμορφιάς, τὸ σημαντικὸ καὶ τὸ παιδευτικὸ τῆς θαυμαστῆς, ἀχειροποίητης καὶ ἀλλὰ καὶ χειροποίητης, σύνθεσης πού ὀλοκληρώνουν τὴν εἰκόνα τῶν νησιῶν μας καὶ ἀπλόχερα προσφέρουν στὸν ἐπισκέπτη - προσκυνητῆ ὅ,τι ἀναζητεῖ: τὴν ἡρεμία, τὴν κρυστάλλινη ἱστορικὴ γνώση, τὴν μαρτυρία τῆς ἄδυτης ὁμορφιάς τοῦ τόπου, τοῦ συγκεκριμένου χώρου, ἀλλὰ καὶ τῆς Λευκαδίτικης ἡ Ἰθακήσιας καρδιάς.

Τὸ ἀποκαλύπτει σ' ἕνα τίμιο ξέσπασμα ἀποκαλυπτικῶν ἐμβιώσεων, ὁ ποιητῆς:

«Νησί ἀβασίλευτη στὸ πέλαο δόξα, ὦ ριζωμένο στὸ διάστημα τοῦ Ὀμήρου τὸ σίχο, λουσιμένο βυθισμένο στὸν ἕμνο» (Βαθὺς λόγος, Ἄγ. Σικελιανός).

Γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσει με τὸ ἐκφραστικὸ ἀποτύπωμα τῶν καρδιακῶν τῆς σπαραγμῶν καὶ τῶν ψυχικῶν ἐκχυμώσεων ἡ Δέσπω Καρούσου:

«Νησί, στολίδι ἀκριβὸ τοῦ Ἰονίου, καλωσορίζεις ἀνέμελα τὸ παρδαλὸ πλῆθος τῶν σημερινῶν καιρῶν χωρὶς νὰ χάνεις τίποτε ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου γιατί εἶναι θυμωμένη με τὸ κορμὶ τοῦ λαοῦ σου. (Λευκάδα).

Ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμή ὅλα σὲ προσκαλοῦν μυστικά καὶ σὲ προκαλοῦν ἀθόρυβα γιὰ ἐπανάληψη τοῦ ἱεροῦ σου προσκυνήματος.

Σᾶς εὐχαριστῶ.

Τὰ Ἐπτάνησα ὡς Πανορθόδοξοι Προσκυνηματικοὶ Προορισμοὶ Ζάκυνθος, Ἱστορία - Παραδόσεις

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Παναγιώτη Καποδίστρια,
Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Ἱερῶς Μητροπόλεως Ζακύνθου

(Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων,
Ζάκυνθος, 13-15.11.2009)

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

Μακαριώτατε Πάπα καὶ Πατριάρχα Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεόδωρε,
Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου κ. Χρυσόστομε,
Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμε,
Ἅγιοι Ἐκπρόσωποι τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῆς Σιωνίτιδος, Πολυσέβαστή μας Χορεία τῶν Ἱεραρχῶν,
Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἐντιμότατοι Ἀρχόντες,
Ἐλλογιμότατοι Κύριοι Καθηγητῆς καὶ Σύεδροι,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Κατ' ἀρχὴν ὀφείλω χάριτες υἱικῆς στὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο, ὅτι, ὡς Πρόεδρος τῆς Ἱερῶς Συνόδου, ἀνέθεσε στὴν ταπεινότητά μου νὰ παρουσιάσει στὸ παρὸν Συνέδριο τὸ θέμα «Τὰ Ἐπτάνησα ὡς Πανορθόδοξοι Προσκυνηματικοὶ Προορισμοὶ - Ζάκυνθος, Ἱστορία - Παραδόσεις».

Πρόκειται γιὰ ἓνα πλατύ, βαθὺ καὶ ἀπαιτητικὸ θέμα, τὸ ὁποῖο ἀγκαλιάζει ἓναν ὀλόκληρο Πολιτισμὸ (τὸν Ἐπτανησιακὸ), ἐστιάζοντας μάλιστα στὴν πάλαι ποτὲ «Φλωρεντία τῆς Ἀνατολῆς», τοῦτέστιν τὸ νησί μας τὴ Ζάκυνθο.

Περὶ τῶν ἰδιαιτεροτήτων τοῦ Ἐπτανησιακοῦ Πολιτισμοῦ ἔχουν πλεῖστα ὅσα γραφεῖ ἀπὸ σημαίνοντες ἐπιστήμονες, οἱ ὅποιοι ἔχουν δαπανήσει τὴ ζωὴ τους στὴν ἔρευνα καὶ τὴν καταγραφή τῶν ἱστορικῶν δεδομένων τοῦ Ἰόνιου χώρου. Τὰ δεδο-

μένα ὑπάρχουν, οἱ θαυμαστικῆς ἀναφορῆς στὶς ἰδιαιτερότητες τοῦ τόπου περισσεύουν, οἱ προγονικῆς δάφνης πότε μαραίνονται, πότε ἀναθαροῦν, οὐδέποτε ὅμως ἐκπίπτουν.

Τὰ Ἐπτάνησα δὲν ἀποτελοῦν μονάχα γεωγραφικὸ χῶρο, ἀλλὰ λειτουργοῦν καὶ ὡς ἰδέα. Ἀνέκαθεν (καὶ ὄχι τόσο στὶς μέρες μας, ὡς πρὸς τὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ πράξη) ἀπετέλεσαν ἓνα γεωγραφικὸ σῶμα, γνωρίζοντας τὴν αὐτὴ τύχη κάτω ἀπὸ τὶς ἴδιες ἐξουσίες. Εὐνόητο εἶναι, ὅτι θὰ διαμόρφωναν παρόμοια πολιτισμικὴ, θρησκευτικὴ, ἱστορικὴ αὐτοσυνειδησία, ἢ ὅποια θὰ μπορούσε νὰ συνομισηθεῖ στὴ φράση, ὅτι κατέστησαν διαιώνια «*δύση τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀνατολὴ τῆς Δύσης*»¹. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἀπετέλεσαν τὸ κατῶφλι τῆς συνάντησης τῆς λεγόμενης «*καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς*» μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴ πραγματικότητα. Δύο κόσμοι ἀλληλοπεριχωρούμενοι βελούδινα στὴν Ἰόνια ἐπικράτεια, δίχως ἀδιέξοδες ἐκπλήξεις, μεγαλόστομες ἐντάσεις ἢ φοβίες ἔναντι τῶν ἑτεροτήτων τοῦ Ἄλλου ἢ τοῦ Ξένου.

Ἄν καὶ τὰ στοιχεῖα δὲν εἶναι πολλὰ γιὰ τὴν βυζαντινὴ ἐποχὴ τῶν Ἐφτὰ Νησιῶν, λόγῳ τῆς ἀποστασίας τους ἀπὸ τὸ πάλαι ποτὲ βυζαντινὸ κέντρο τῶν ἐξελίξεων, μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶχαν καὶ αὐτὰ τὸν ρόλο τους ὡς συναντώμενα ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστῆς τῆς μεγάλης αὐτῆς περιόδου στὴ μέση τῆς Μεσόγειας λεκάνης. Πρωτοσυναντῶνται ἐνωμένα τὰ νησιά (πλὴν τῶν Κυθῆρων, ποὺ συνδέονται κυρίως μὲ τὴν Πελοπόννησο ἕως τὴ Βενετικὴ Κυριαρχία) ὡς Ναυτικὸ Θέμα τῆς Κεφαλληνίας, τὸν 8ο αἰῶνα². Σπαράγματα ἔργων τέχνης τῆς ἀξιωματικῆς αὐτῆς περιόδου ἐδῶ κι ἐκεῖ στὰ Νησιά μαρτυροῦν τὸν ὅσο ἐπηρεασμὸ ἀπὸ τὴ Βυζαντινὴ Τέχνη, τὴν κυρίως ἐκκλησιαστικὴ. Γιὰ παράδειγμα, φθάνουν ἕως τὶς μέρες μας βυζαντινὰ

μνημεία στην Παλαιόπολη τῶν Κορφῶν, στοὺς Παξοὺς, στὸ Φισκάρδο τῆς Κεφαλονιάς, στὸ Μερινάδο, στὸ Νησιὸ Σχοιναρίου, στὸν Σκοπὸ καὶ στὸ Κάστρο τῆς Ζακύνθου, στὸν Ποταμὸ ἢ στὴν Παλαιόπολη τῶν Κυθήρων. Ἡ βυζαντινὴ ἀγιογράφηση τῶν ναῶν αὐτῶν καὶ ἄλλων ἀνθεῖ καὶ διαρκεῖ ἀρκετά, παράγοντας σημαντικὰ ἔργα, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ (14ος αἰώνας) κυριαρχεῖ πλέον ἡ Βενετικὴ παρουσία στὰ Ἑπτάνησα. Τώρα πλέον ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Δύση, ἀλλὰ καὶ ἡ συνάντηση στὰ Νησιὰ πνευματικῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν ἀλωμένη Κωνσταντινούπολη, τὴν Κρήτη, τὴν Ἡπειρο, τὴν Πελοπόννησο, εἶναι καθοριστικὴ γιὰ τὴν διαμόρφωση τῆς ἐπτανησιακῆς ιδιαιτερότητας, ἡ ὁποία δὲν ἐκφράζεται μονάχα στὴν Τέχνη ἢ τὰ Γράμματα, ἀλλὰ στὴν ἴδια τὴν ψυχρὴ σύνθεση τοῦ λαοῦ τῶν Νησιῶν, κάτι ποὺ ὡς γονίδιο φθάνει ἕως τὸν 21ο αἰώνα. Τὸ ἀπλοποιημένο δυτικὸ Μπαρόκ στὴν οἰκοδόμηση ναῶν ὀδήγησε στὸ λεγόμενο «ἐπτανησιακὸ μπαρόκ». Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ἔχουμε σημαντικὰ ἔργα αὐτῆς τῆς περιόδου ὡς πρὸς τὴν τοιχογράφηση ἐκκλησιῶν, ἡ ὑγρασία τοῦ Ἴονιου χώρου προξενεῖ προβλήματα. Τὰ μεταβυζαντινὰ ἔργα ὡς πρὸς τὰ εἰκονίσματα εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ θαυμαστά.

Οἱ Κρητες ζωγράφοι, δίνοντας νέα πνοὴ καὶ ἀνθεκτικὰ φτερὰ στὴ Βυζαντινὴ Ἀγιογραφία, παράγουν κορυφαῖα ἔργα. Εἶναι ἡ Ἐποχὴ (μὲ κεφαλαῖο τὸ ἔψιλον) τῶν Φιλόθεου Σκούφου, Ἡλία Μόσχου, Θεόδωρου Πουλάκη, Ἀδελφῶν Τζάνε καὶ ἀργότερα τῶν Γερόλυμου Πλακωτοῦ ἢ Πιπτόρου, Στέφανου Τζανκαρόλα, Κωνσταντίνου Κονταρίνη, Ἀνδρέα Καραντινοῦ, Λέοντος Λειχοῦδη, Γεωργίου Χρυσολωρᾶ, Σπυρίδωνος Σπεράντζα, Ἀγγελου Δημισιάνου, Νικολάου Καλλέργη. Ἡ κράση μὲ τὴν Ἱταλικὴ Τέχνη φέρει στὸ προσκήνιο σημαντικοὺς δημιουργοὺς καὶ ἔργα σπουδαῖα: Δοξαράδες (Παναγιώτης καὶ Νικόλαος), Νικόλαος Κουτούζης ὁ καὶ πρωτοκορυφαῖος τῆς ἐπτανησιακῆς ζωγραφικῆς, Νικόλαος Καντούνης, Γιαννάκης Κοράης³.

Ἀξίζει ἐδῶ ἐμφατικὰ νὰ τονισθεῖ ἡ μεγάλη καὶ γονιμὸτατη ἐπιρροὴ τῶν Κρητῶν στὴν ἐπτανησιακὴ ἰδιοπροσωπία. Μετὰ τὴν πτώση τοῦ Χάνδακα (1669) οἱ Κρητες πρόσφυγες μπολιάζουν καλὸ-τυχὰ τοὺς Ἴονιους μὲ ὅ,τι ὁμορφο καὶ πρωτοπο-

ριακὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὡς πρὸς τὰ Γράμματα καὶ τὶς Τέχνες. Κατὰ κύριο λόγο τὴ Ζακύνθο⁴.

Ὁ φερόμενος πάντως ὡς Ἑπτανησιακὸς Πολιτισμὸς διαμορφώθηκε ὑπὸ τὴν λειτουργία καὶ λειτουργικότητα τῶν ὀρθόδοξων κοινωνιῶν τῶν Νησιῶν. Ἑπτανήσιοι κυρίως σπουδάζουν σ' ἑλληνικὰ κολέγια στὴν Ἱταλία, τὰ ὁποῖα φρενάρουν μὲ τὸν τρόπο τους τὴν διείσδυση τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν στὴν Ὀρθόδοξη Ἀνατολή. Λόγιοι πηγαινοέρχονται στὴν Δύση, ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ τὶς νέες ιδέες καὶ τροφοδοτώντας μὲ νέες γνώσεις τὰ μετόπισθεν, καθεὶς ἐφ' ᾧ ἐτάχθη. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ τοὺς Ἑρμόδωρο Λήσταρχο, Μάξιμο Μαργούνιο, Θωμᾶ Φλαγγίνη, Ἰωάννη Κωπτούνιο, Νικόλαο Κούρτσολα, Θωμᾶ Διπλοβατάτζη καὶ κατὰ τὴν περίοδο τοῦ νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ τοὺς Ἀντώνιο Κατήφορο, Βικέντιο Δαμοδό, Εὐγένιο Βούλγαρι, Νικηφόρο Θεοτόκη, Ἡλία Μηνιάτη, Ἰωαννίκιο καὶ Σωφρόνιο Λειχοῦδη καὶ πλείστους ἄλλους σπουδαίους καὶ ἀξιωματημένους μὲ πρωτοποριακὸ ἔργο⁵.

Ὡς πρὸς τὴν Λογοτεχνία, καθοριστικὴ –ἀν ὄχι θεμελιακὴ– εἶναι ἡ παρουσία τοῦ *φαινομένου Διονύσιος Σολωμὸς* στὴν Ἑπτανησιακὴ Γραμματεία, ἡ ὁποία ἐπηρεάζει ἔκτοτε γονιμοποιητικὰ τὴν ἐν γένει Λογοτεχνία τῶν Ἑλλήνων. Βέβαια καὶ ὁ Σολωμὸς δὲν προῆλθε ἀπὸ παρθενογένεση. Εἶχε βαθιὲς ρίζες στὴν ἀλληλοπεριχώρηση τῶν Ἰονίων μὲ τὴν Κρήτη καὶ τὴν Δύση, ἀλλὰ ἐτοῦτος ὁ Παμμέγιστος ἔχτισε πολὺ ψηλὰ τὴ φωλιά του καὶ ἐκεῖ πάντα παραμένει δυσθεώρητος γιὰ ἐμᾶς τοὺς ἐπιγενόμενους⁶. Ὅμως καὶ ὅσοι Ἑπτανήσιοι ἀκολουθοῦν μετὰ ἀπὸ αὐτόν, ἀφενὸς μὲν ὑπάρχουν στὴν παρασκά του, ἀφετέρου δὲ ἔχουν πολὺ ψηλὰ τὸν πήχη τῆς Ποιότητος. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τότε μέχρι τὶς μέρες μας συναντῶνται Ἴονιοι Τεχνῖτες τοῦ Λόγου κορυφαῖοι: Ἀνδρέας Κάλβος, Οὔγκος Φώσκολος, Γεώργιος Τερτσέτης, Ἀντώνιος Μάτεσης, Ἀνδρέας Λασκαράτος, Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, Ἰωάννης Ζαμπέλιος, Ἰάκωβος Πολυλάς, Λορέντζος Μαβίλης, Κωνσταντῖνος Θεοτόκης καὶ πολλοὶ ἄλλοι⁷.

Ἀνάλογα ἄλλα ποιότητας ἔχουν διαίονια κατορθωθεῖ καὶ σὲ ὅλες τὶς μορφές τῆς Τέχνης⁸, μὲ σημαντικότερες ἐκφράσεις τὴ Ζωγραφικὴ καὶ τὴ Μουσικὴ⁹.

Ὡς πρὸς τὰ Ἐκκλησιαστικά τῶν Ἑπτανήσων στεκόμαστε στοὺς σημαντικότερους σταθμούς τοῦ Χριστιανισμοῦ τους: Ἐπὶ Λατινοκρατίας-Φραγκοκρατίας καταργεῖται σταδιακὰ ὁ Ἐπίσκοπος στὰ Νησιά καὶ ὁ θεσμὸς τῶν Πρωτοπαπάδων¹⁰ εἶναι αὐτὸς πού θά ἰσχύει πλέον, τὸν ὁποῖον διατηρεῖ καὶ ἡ Βενετική Κυριαρχία¹¹, μὲ κάποια διαλείμματα ἐκλογῆς ἐπισκόπων, ἀνάλογα μὲ τὰ συμφέροντα τῆς Γαληνοτάτης, παράλληλα μὲ τὸ ὑφιστάμενο ἀξίωμα τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου. Ἐννοεῖται, ὅτι ἀκραγγίζουμε τὸ θέμα, ἐπειδὴ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ νησιά ὑπήχθη στὴ Βενετία σὲ διάφορο χρόνο, ὅποτε τὰ ἐκκλησιαστικά του διαμορφώθηκαν ἀνάλογα μὲ τὶς ὁρέξεις καὶ τὰ ὑφιστάμενα πολιτικο-κοινωνικά δεδομένα τοῦ συγκεκριμένου τόπου καὶ χρόνου, πολλάκις μὲς ἀπὸ ἔριδες καὶ προβλήματα στὸν τρόπο συνύπαρξης τῶν δύο δογμάτων στὰ Νησιά. Ὁρθόδοξο Ἐπίσκοπο ἀπέκτησε ἡ Κέρκυρα τὸ 1799-1800. Τὸ πέρασμα τῶν Ρώσων σηματοδότησε τὴν ἀποκατάσταση τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας τοῦ 1803 τὴν καθιστᾷ δόγμα ἐπικρατέστερο ἐναντι τῆς «δεκτῆς καὶ προστατευομένης» «Καθολικορωμάνας».

Ἡ Βρετανική Κυριαρχία τοῦ 19ου αἰώνα χειραγωγεῖ τὰ Ἑπτάνησα στὴν Ἐνωση μὲ τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1864 μὲ ὅ,τι θετικό ἢ καὶ ἀρνητικό αὐτὸ συνεπάγεται σὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τοῦ κοινοτικοῦ βίου τῶν Ἰονίων.

Ὡς πρὸς τὰ Ἐκκλησιαστικά τῆς περιόδου αὐτῆς, σημαντικὸς σταθμὸς εἶναι τὸ ἐπὶ ἀρμοστέας Μαίτλαντ Σύνταγμα τοῦ 1817, τὸ ὁποῖο ἐπαναφέρεται ὁ θεσμὸς τοῦ Ἐπισκόπου σὲ καθένα ἀπὸ τὰ Ἑπτὰ Νησιά. Σημαντικὲς προσωπικότητες παρήλασαν ὡς Μητροπολίτες ἢ Ἐπίσκοποι καὶ μάλιστα σὲ πολὺ εὐαίσθητη περίοδο, δεδομένης τῆς Ἐπανάστασης στὴν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα. Ἀναφέρουμε μονάχα τὸν φλογερὸ Φιλικὸ Νικόλαο Κορκίνη τὸν Ζακύνθου καὶ τὸν Κεφαλληνίας Σπυρίδωνα Κοντομίχαλο, οἱ ὁποῖοι μάλιστα καθυστέρησαν, ὅσο ἀνθεξάν, τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀφομοίωση τῶν Ἰονίων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὴν Ἐνωση¹².

Σημαντικὴ εἶναι ἡ παρουσία τῶν Τριῶν Ἁγίων τῆς Ἑπτανήσου στὴν διαμόρφωση τῆς θρησκευτικότητας τῶν Ἰονίων. Δὲν εἶναι ἀπλῆς ἢ ἀπλοϊκῆς περιπτώσεις τὰ ἀνέγγιχτα ἀπὸ τὸν Χρόνο Λεί-

ψανα Διονυσίου τοῦ ἐν Ζακύνθῳ, Γερασίμου τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ Σπυρίδωνος τοῦ ἐν Κερκύρα. Ἀλλὰ καὶ τῶν Ἁγίων Θεοδώρας τῆς Αὐγούστας ἐν Κερκύρα καὶ Ἰωσήφ τοῦ Κρητὸς ἐν Γαϊτανίῳ Ζακύνθου. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι ἀπετέλεσαν τονωτικὴ ἔνεση γιὰ τὴν συσπείρωση ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν, παρὰ τοὺς κλυδωνισμούς, ἐξαιτίας τῆς συνάντησης καὶ συνύπαρξης μὲ τοὺς Δυτικούς.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ συνοπτικὰ στοιχεῖα, τὰ ἀφορῶντα γενικὰ στὰ Ἑπτάνησα καὶ τὰ ὁποῖα δύναται ὁ ὑποψιασμένος καὶ ἀπαιτητικὸς ἐπισκέπτης ν' ἀκραγγίξει ταξιδεύοντας στὰ Ἴονια, περιορίζουμε τὸ ἐνδιαφέρον μας στὸ νησί τῆς Ζακύνθου, τὴν «ὕλησαν» κατὰ Ὅμηρον, τὴν «ὥραϊαν καὶ μόνην» κατὰ Κάλβον.

Ψαύοντας τὰ χνάρια τῆς τοπικῆς θρησκευτικότητας θὰ συναντήσῃ ἀξιοσημείωτες ιδιαιτερότητες, οἱ ὁποῖες πάντως ὑπηρετοῦν τὴν κοινὴ τῶν Ὁρθοδόξων Πίστη, δίχως ὅμως τὶς ἀκρότητες καὶ τὶς εὐσεβοφάνειες, οἱ ὁποῖες κατὰ κωμικοτραγικὸ τρόπο σημειώθηκαν ἢ καὶ ἀκόμη παρατηροῦνται σὲ ἄλλες τοπικὲς Ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδας¹³.

Κατὰ τὴν Παράδοση, τὸν Χριστιανισμὸ ἐκήρυξε στὴ Ζάκυνθο ἡ Μαρία ἢ Μαγδαληνή, ὅταν ναυάγησε στὰ βορειοδυτικά του νησιοῦ τὸ πλοῖο πού τὴν μετέφερε στὴ Ρώμη, γιὰ νὰ διαμαρτυρηθεῖ γιὰ τὴν στάση τοῦ Πιλάτου ἐναντι τοῦ Ἰησοῦ¹⁴.

Παρενθετικά ἐδῶ χρειάζεται ν' ἀναφερθεῖ, ὅτι τὸ 1777, προερχόμενος ἀπὸ τὴν Κεφαλονία, βρέθηκε στὴ Ζάκυνθο ὁ ἐθνεγέρτης Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Ὁμοῦ δὲν κατόρθωσε νὰ κηρύξει, ἐπειδὴ τὸν ἀπέπεμψε –δυστυχῶς– τὸ ἀρχοντολόι τοῦ καιροῦ, συμπαραστατούμενο ἀπὸ τὸν τοπικὸ Κληρὸ¹⁵.

Σταθερὴ πάντως ἀξία τοῦ Τζάντε καὶ τῶν ἀπανταχοῦ Ζακυνθίων εἶναι ὁ Ἅγιος Διονύσιος¹⁶. Τὸ Σκήνωμά του, ἀλώβητο καὶ εὐωδιάζον ἀποτελεῖ τὴν ἐγγύηση ποιότητας τῆς ζακυνθινῆς καθημερινότητας, τὸ σημεῖο ἀναφορᾶς καὶ καταφυγῆς τοῦ καθενός, εἴτε πιστοῦ, εἴτε δύσπιστου περὶ τὰ πνευματικά. Δὲν εἶναι λίγες οἱ φορὲς, πού ἀκοῦμε τὸ ἐξαιρετικὰ παράδοξο, ἀλλὰ εὐκόλα ἐρμηνεύσιμο: «Δὲν ξέρω ἀπὸ ἐκκλησιᾶς, Χριστοῦ καὶ Παναγίας... Ὅσο ἔχω ἐγὼ τὸ Ἅγιο Κορμάκι δὲν ἔχω τίποτα...». Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὰ δύο τριήμερα τῶν πανηγύρεων τοῦ Ἁγίου Διονυσίου (τῆς μνήμης του

ἀπὸ 16ης ἕως 19ης Δεκεμβρίου καὶ τῆς μεταθέσεως τοῦ ἀπὸ τὰ νησιὰ τῶν Στροφάδων ἀπὸ 23ης ἕως 26ης Αὐγούστου) λειτουργοῦν ὡς ἐγεργήρια ψυχῶν. Ὅσοι ἔχουν βρεθεῖ κατ' αὐτὰς τὶς ἐπίσημες ἑορτὲς στὸ περικαλλέστατο Καθολικὸ τῆς Μονῆς Του, θὰ ἔχουν ἀσφαλῶς μεταλάβει ἀπὸ τῆς Χάρης καὶ τὸ Μεγαλεῖο ποῦ ἐκπέμπει φωτιστικὰ καὶ ἰαματικὰ πρὸς τὸν κάθε προσκυνητὴ ἢ συνάφεια μὲ τὸν Ἅγιο τῆς Συγγνώμης καὶ τῆς Ἀνεξικακίας¹⁷.

Μία ἄλλη πολυσήμαντη παράγραφος τοῦ Ζακυνθινοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Τυπικοῦ εἶναι οἱ Τελετὲς τοῦ Μεγαλοβδόμαδου καὶ τῆς Λαμπρῆς. Στὴν διάρκειά τους ὁ Ζακυνθινὸς καὶ μαζί του οἱ χιλιάδες ἐπισκέπτες τοῦ νησιοῦ, εἰσοδεοῦν μὲ ὅλο τους τὸ εἶναι στὸ Θεῖο Δρᾶμα καὶ μεταλαμβάνουν μέχρι τὴν ὕστατη σταγόνα ἀπὸ τὸ ποτήριο τῆς ἡμέρας τῆς Λαμπρῆς. Δὲν θὰ παρουσιάσουμε ἐδῶ λεπτομέρειες (ἂν καὶ ἡ λεπτομέρεια ἐν προκειμένῳ ἔχει ἐξέχουσα θέση) μιὰ καὶ κατ' ἔτος κυκλοφορεῖ εἰδικὸ ἔντυπο, στὸ ὁποῖο καταγράφονται ὅλα τὰ Δρώμενα τοῦ Πάθους καὶ τῆς Ἀναστασης¹⁸. Μένουμε σὲ ὀρισμένες μόνον στιγμὲς:

Α) Καθ' ὅλη τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα οἱ ναοί, οἱ ἱερεῖς στὶς ἀκολουθίες καὶ ὁ λαὸς μαυροφοροῦν. Τοῦτο δὲν ἀλλάζει, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς «*Gloria*», δηλαδὴ τῆς «Πρώτης Ἀνάστασης», κατὰ τὸν Ἑσπερινὸ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅποτε «*ξεχηρεύουν*» χαρμόσυνα καὶ οἱ καμπάνες, οἱ ὁποῖες εἶχαν σιωπήσει ἐντελῶς μετὰ τὴν Θεῖα Λειτουργία τῆς Μεγάλης Πέμπτης.

Β) Ἡ ὥρα τῶν Ὁρῶν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς εἶναι ἡ Λιτανεία τοῦ Ἐσταυρωμένου ἀνὰ τὴν πενθηφοροῦσα πόλη τοῦ Τζάντε. Ἡ στιγμὴ τῶν Στιγμῶν ὁμως εἶναι ἡ λεγόμενη «*Εὐλογία τοῦ Σύμπαντος*»: Ὁ Μητροπολίτης, στὸ τέλος τῆς Λιτανείας, ἀπὸ εἰδικὴ ἐξέδρα στὴν Πλατεῖα Σολωμοῦ καὶ ὑπὸ τὶς πένθιμες νότες τοῦ «... καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα» (τονισμένο πρωτότυπα κατὰ πάσα πιθανότητα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Πλανήτερο¹⁹, ἀποδιδόμενο ὑπέροχα ἀπὸ τὴ Φιλαρμονική), εὐλογεῖ μὲ τὸν Ἐσταυρωμένο τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ Ὁρίζοντα. Πολλοὶ δηλώνουν, ὅτι ἀξίζει νὰ ζοῦν, γιὰ νὰ συμμετέχουν σὲ αὐτὴ καὶ μόνη τὴν ἱερότατη Τελετὴ. Δέος καὶ κατάνυξη! Ἄκρα δικὴ μας ταπείνωση ἐνώπιον τῆς ἄκρας Συγκαταβάσεως τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ...

Μία ἄλλη σημαντικὴ ἐθιμικὴ Τελετὴ, τὴν ὁποῖαν ἀξίζει κανεὶς νὰ παρακολουθήσει εἶναι τὰ λεγόμενα «*Κάλαντα τοῦ Δεσπότη*». Ἐξηγῶ συνοπτικὰ: Ὁ Ὁρθρος τῶν Θεοφανίων ψάλλεται στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἁγίου Νικολάου τῶν Ξένων ἀφ' ἐσπέρας. Στὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας καὶ μὲ τὴ συνοδεία τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, τοῦ Κλήρου ἱεροφροῦντος καὶ τοῦ Λαοῦ, μεταβαίνει ὁ Μητροπολίτης στὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο. Εἶναι τὸ τιμώμενο πρόσωπο τῆς βραδιάς ὡς εὐρισκόμενος «*εἰς τόπον*» καὶ «*τύπον*» τοῦ κατ' ἐξοχὴν Τιμωμένου, δηλαδὴ τοῦ Ἐπιφανέντος Χριστοῦ. Στὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο ἀκούει εἰδικὰ γιὰ τὴν περίπτωση συνθεμένα Κάλαντα μὲ κείμενο εὐχαιτικὸ γιὰ τὸν «*Λειτουργὸ Θεοῦ Ὑψίστου*» καὶ στὴ συνέχεια ἀπὸ τὸν ἐξώστη τοῦ Μεγάλου ἀπευθύνεται στὸν λαό, ποῦ περιμένει ἔξω, μὲ ἐπίκαιρη καὶ συνήθως βαρυσήμαντη ὁμιλία του, τὴν σημαντικότερη τῆς χρονιάς. Αὐτὴ ἢ ἀπὸ τὸν Ἐξώστη Ὁμιλία τοῦ ἐκάστοτε Ζακύνθου ἴσως ν' ἀποτελεῖ ἐπιρροή ἀπὸ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Προσωπικὰ δὲν γνωρίζω κάτι ἀνάλογο στὴν Ὁρθοδοξία, ποῦ νὰ ἔχει μάλιστα τόσο βαθιὲς ρίζες στὸν Χρόνο.

Ὅλα ὅσα προαναφέρθηκαν ἀκροθιγῶς ὡς πρὸς τὶς ἰδιαιτερότητες τοῦ Ζακυνθινοῦ Τυπικοῦ δὲν μποροῦν νὰ ἐκφραστοῦν δίχως τὸ ἀνάλογο ἔνδυμα τῆς Μουσικῆς. Στὴ Ζάκυνθο ἀνθεὶ παλαιόθεν ἓνα ἰδιάζον ἐντόπιο μέλος ὡς πρὸς τὴν Ψαλτικὴ, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ μετεξέλιξη τοῦ Κρητικοῦ Μέλους (πού, κατὰ τὸν Μᾶρκο Δραγούμη²⁰, ἐπηρέασε τὴν ζακυνθινὴ ψαλμωδία ἀπὸ τὸν 16ο αἰῶνα, κυρίως ὁμως μετὰ τὴν πτώση τοῦ Χάνδακα), ἀφοῦ συναντήθηκε καὶ ἀνακατεύτηκε μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ ἀκούσματα.

Τὰ ζακυνθινὰ ψαλίσματα ἀκούγονται κατὰ προτίμησιν ἀπὸ δύο τετράφωνους χορούς. Τοῦτο σήμερα τηρεῖται μόνον στὸν Ναὸ τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Διονυσίου ἀπὸ τοὺς χοροὺς τῶν Ἰωάννη Σούλη καὶ Σάββα Βοζαῖτη. Κατὰ τὸν ἐρευνητὴ καὶ συγγραφέα Νίκια Λούντζη, «*ἡ προαναφερθεῖσα ἰδιότυπη χρῆσις τῶν δύο χορῶν ὑπῆρξε, (...), βενετσιάνικη εἰσφορά στὸ Ζακυνθινὸ Μέλος. Καθιερώθηκε στὸ ναὸ τοῦ San Marco (...). Ἡ ἀντιφωνία ἦταν βέβαια σὲ χρῆσις τόσο στὸ Βυζάντιο ὅσο, κατ' ἐπέκτασι, στὴν παλιότερη ζακυνθινὴ ἐκκλησία. (...)* Ἡ “ἐπανάστασις” τοῦ Βίλλαερτ στὸν

“Αγιο Μάρκο ἔγκειται στὸ ὅτι, μὲ τοὺς δύο χοροὺς καὶ τὰ δύο ὄργανα τῆς ἐκκλησίας, ξεπέρασε τὴν ψαλμωδία “ἔξ ὑπαμβιβῆς” γιὰ νὰ εἰσαγάγει τὴν ταυτόχρονη, ἀντιστικτική ἢ ἀρμονική, συνήχηση. Ἡ “βενετσιάνικη πρόταση” τῆς λειτουργίας τῶν δύο χορῶν, ἀναμφίβολα, ἀποτέλεσε ὑπέρβαση»²¹.

Εἶναι κατανοητό, ὅτι σκοπὸς τῆς εἰσήγησής μας δὲν εἶναι μουσικολογικός, ἀλλὰ, ἐπειδὴ κατὰ καιροὺς διάφοροι ἀνυποψίαστοι μέμφονται τὸ ζακύνθιον ὕψος, κλείνω τὴν παράγραφο αὐτὴν, δανειζόμενος τὴν ἀποψη τοῦ συνθέτη Μιχάλη Ἀδάμη, καταγεγραμμένη ἀπὸ τὸν Μάρκο Δραγούμη: *“Ὅτι δηλαδή, ὅταν ἀκουγε τὴν ψαλμωδία αὐτὴν, τοῦ θύμιζε τὴν ἀρχαία Βυζαντινὴ Μουσικὴ «περισσότερο ἀπ’ ὅτι τὸ νεοβυζαντινὸ μέλος πὺ κυριαρχεῖ σήμερα στὸ πανελλήνιο»²².*

Ἀξίζει ἐδῶ ν’ ἀναφερθεῖ μετὰ λόγου γνώσεως καὶ ἐκφράζοντας τὰ αἰσθήματα τοῦ κάθε Ζακύνθινου, ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ ἐθιμικὲς-λατρευτικὲς ἰδιαιτερότητες, ἐὰν τηρηθοῦν καὶ ὑπηρετηθοῦν ἀπὸ τὸν Κλῆρο καὶ δὴ καὶ τὸν ἐκάστοτε Μητροπολίτη τῆς Ζακύνθου, τότε ἡ ναὺς τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ταξιθεύει μ’ ἐνότητα καὶ ἀσφάλεια. Ἐὰν ὅλα τὰ παραπάνω δὲν τηρηθοῦν, οἱ κραδασμοὶ εἶναι πάμπολλοι καὶ ἐπικίνδυνοι. Γι’ αὐτὸ καὶ παλαιὸ αἶτημα τῶν Ζακύνθινων ὑπῆρξε (κάτι πὺ βεβαίως προκύπτει ἀπὸ πλῆθος δημοσιευμάτων στὸν διαχρονικὸ τοπικὸ Τύπο) ὁ Ἐπίσκοπός τῆς νὰ προέρχεται ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς, ὥστε νὰ δυνηθεῖ νὰ τηρήσει τὴν τοπικὴ Τάξη, ὄχι ὡς βεβιασμένη ἀναγκαιότητα, ἀλλὰ ὡς ἀνάγκη ἀναπνοῆς καὶ τοῦ ἴδιου. Κατὰ τὴν τελευταία 15ετία ἡ Ζακύνθος ἔχει εὐεργετηθεῖ νὰ ποιμαίνεται ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Χρυσόστομο Συνετό, ὁ ὁποῖος, μὲ τρόπο συνετό, ὄχι μονάχα ἐτήρησε κατὰ πάντα τὴν ἐκκλησιαστικὴ μας Παράδοση, ἀλλὰ τῆς προσέδωσε καὶ νέα πνοή! *“Ὅχι ἐπειδὴ πρέπει, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ πηγάζει ἀνακουφιστικά ἀπὸ μέσα του!!!*

Ὁ ἐπιχειρῶν περιήγησι τὴν θρησκευτικὴν πραγματικότητα τῆς Ζακύνθου ἐπισκέπτης, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ προσκύνημα στὸ τετιμημένο Σκήνωμα τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, θὰ ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ λάβει γνώση τῆς τοπικῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἐπισκεπτόμενος τὸ νεοσύστατο Μουσεῖο²³ τῆς Μονῆς, ὅπου ἐκτίθενται πραγματικοὶ θησαυροὶ Τέχνης καὶ Πίστης, ἀποκατεστημένοι κατὰ κύριο λόγο

στὸ ὑποδειγματικὸ Ἐργαστήριον Συντήρησης Εἰκόνων²⁴, πὺ λειτουργεῖ τὰ τελευταία χρόνια στὴ Μονή. Ὅλα τοῦτα τὰ ἔργα ἔλκουν τὴν καταγωγή τους κυρίως ἀπὸ τὴν παλαιὰ ἔδρα τῆς Μονῆς στὰ νησάκια Στροφάδες²⁵, ἀμελητέες γιὰ τοὺς πολλοὺς κουκίδες στὴν νοτιοδυτικὴ ἄκρη τοῦ ἑλληνικοῦ χάρτη, ὅπου ὁμως σώζεται καὶ κατὰ τὴν τελευταία 15ετία γίνεται τιτάνια προσπάθεια ν’ ἀποκατασταθεῖ τὸ περιώνυμο Καστρομονάστηρον τῶν Παλαιολόγων, πάλαι ποτὲ πνευματικὴ ἀκρόπολις τῆς ὅλης περιοχῆς.

Ὁ περιηγητὴς ἀξίζει νὰ θαυμάσει ἐξάλλου τὰ παλαιάτα καὶ ἐσχάτως ἀποκατεστημένα Μοναστήρια²⁶ τοῦ Προδρόμου στὴ Λαγκαδά, Ἁγίου Γεωργίου τῶν Κρημῶν (ὅπου διακρίθηκε ὁ ρακενδύτης Μοναχὸς καὶ Δάσκαλος τοῦ Γένους Παχώμιος Ρουσάνος), τῆς Σπηλιώτισσας Ὁρθονιῶν, τῆς Ἀναφωνήτρας στὸ Πλεμοναρίο (ὅπου ὁ ἀσκητὴς Ἀρχιεπίσκοπος πρώην Αἰγίνης Διονύσιος ὁ Σιγοῦρος συναντήθηκε μὲ τὸν φονέα τοῦ ἀδελφοῦ του, συγχωρώντας τον), ἀλλὰ καὶ ἕνα πλῆθος ἐνοριακῶν ναῶν ἢ παρεκκλησιῶν, τὰ ὅποια (μὲ σημαντικότερο παράδειγμα τὴν χρυσοποίκιλτη Φανερωμένη τῆς πόλης Ζακύνθου) προσπαθοῦν ἀκόμη νὰ ὀρθοποδήσουν μετὰ τὴ φοβερὴ Σεισμοπυρκαγιά τοῦ Αὐγούστου 1953.

Στέκομαι ἰδιαίτατα σὲ αὐτὴ τὴ χρονολογία, ἐπειδὴ τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ γεγονός ἐπέφερε συγκλονιστικὲς μεταβολές, τόσο τὸν τόπο, στὰ μνημεῖα, στοὺς ἀνθρώπους τῆς Ζακύνθου, ὅσο καὶ στὴν ἴδια τὴν ψυχοσύνθεσι τῶν ἐντοπίων. Εἶναι τέτοιο τὸ κοινωνικὸ-οἰκονομικὸ καὶ πολιτισμικὸ σόκ, ὥστε ἔκτοτε οἱ Ζακύνθιοι, εἴτε σὲ διαπροσωπικὲς σχέσεις, εἴτε στὴ Γραμματεία τους, χρονολογοῦν πλέον «προσεισμικά» καὶ «μετασεισμικά». Ὁ ἐπισκέπτης μας συχνότατα θὰ τὸ ἀκούσει αὐτό. Ὅπως, ἐξάλλου, ἀξίζει νὰ μπεῖ στὸν προσεισμικὸ τόπο καὶ χρόνον μας, μὲς ἀπὸ μία ξενάγησι στὸ Μεταβυζαντινὸ Μουσεῖον Ζακύνθου, στὴν πλατεία Σολωμοῦ. Ἐκεῖ ἔχουν συγκεντρωθεῖ πλῆθος πολυτιμῶν καὶ ἀξιοθαύμαστων σπαραγμάτων Τέχνης ἀπὸ ναοὺς, ἀφανισμένους ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν Σεισμῶν. Τέμπλα, φορητὲς εἰκόνες, τοιχογραφίες, ξυλόγλυπτα, ἀργυρογλυπτά καὶ ὅτι ἄλλο θαυμαστὸ χαρακτηρίζει τὴν ἐντόπια Τέχνη. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ στὸ Μουσεῖον Σολωμοῦ καὶ Ἐπι-

φανῶν Ζακύνθιων, ὅπου ὑπάρχει μία μικρὴ μὲν ἀλλὰ σημαντικὴ συλλογὴ ἔργων θρησκευτικῆς Τέχνης.

Ὅλον αὐτὸν τὸν εἰκαστικὸ πλοῦτο περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ Τέχνη τῆς Ζακύνθου, ἀναχωρῶντας ὁ περιηγητὴς ἀπ' τὸ νησί μας, μπορεῖ νὰ τὸν πάρει μαζί του μὲς ἀπὸ μνημειώδεις ἐκδόσεις. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ τοῦ προτείνω κάποιες: α) Τὸ πόνημα ὑπὸ τὸν τίτλο «*Μουσεῖο Ζακύνθου*» τῆς Ζωῆς Μυλωνᾶ²⁷, καὶ β) τὸ τρίτομο ἔργο «*Εἰκόνες τῆς Ζακύνθου*» τῶν Μυρτάλης Ἀχειμιάστου-Ποταμιάνου καὶ Γιάννη Ρηγόπουλου²⁸.

Κλείνω αὐτὴ τὴν περὶ Ζακύνθου συνοπτικὴ παρουσίαση μ' ἓνα ὑμνητικὸ σονέτο γιὰ τὸ νησί, γραμμένο ἀπὸ ἓναν κορυφαῖο τῆς παγκόσμιας Γραμματείας. Δὲν ἀνήκει στοὺς περιηγητὲς, οἱ ὁποῖοι ἔφτασαν ἕως ἐδῶ καὶ ἔγραψαν τὶς ἐντυπώσεις τους. Ἡ δύναμη τῆς Φήμης τῆς Ζακύνθου ὑπῆρξε ὅμως τόσο διαδεδομένη, ὥστε καὶ ὁ *Edgar*

Allan Poe (διότι περὶ αὐτοῦ πρόκειται) μεγαλύνει τὸν τόπο ὡς ἐξῆς:

ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

Ἄπο τ' ὠραιότερο λουλούδι, ἐσὺ ἀνθονήσι,
ἐπῆρες τὸ γλυκόνωμα πού σε ὁμορφαίνει.
Πόσες στὴ θύμησή του, ὅποιος θὰ σε ἀντικρίσει,
λαμπρὲς καὶ ἁρμονικὲς στιγμὲς δὲν ἀνασταίνει!

Ἐυπνοῦν θωριὲς εὐτυχισμένες πού ἔχουν σβήσει,
ἐλπίδες φευγαλέες καὶ στοχασμοὶ χαμένοι,
τ' ὄραμα ἐκείνης πού δὲν θὰ ξαναγουρίσει
ποτὲ στὴ χλοερὴ γῆ τὴ μοσκοβολισμένη.

Ποτὲ πλιά! Τὸν ἀντίλαλο γρικῶ θλιμμένο. -
Δὲν θὰ ξαναχαρῶ τὰ μαγικά σου κάλλη...
Καὶ τώρα πιά θᾶναι γιὰ μὲ καταραμένο
τὸ πρόσχαρο καὶ ὀλανθισμένο σου ἀκρογιάλι,
ὦ φλόγα τοῦ Ἰακύνθου, Ζάκυνθος ἐσύ,
λουλούδι τῆς Ἀνατολῆς, Χρυσὸ Νησί²⁹!

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἡ ἔκφραση αὐτὴ ἀποδίδεται στὸν Ζακύνθιο συγγραφέα Διονύσιο Ρώμα.
2. Τένιας Ρηγάκου, «Βυζαντινὴ καὶ Μεταβυζαντινὴ Τέχνη στὰ Ἴονια Νησιά», *Ἴόνιοι Νῆσοι. Ἱστορία καὶ Πολιτισμός*, ἔκδ. Περιφέρεια Ἰονίων Νήσων, Ἀθήνα 2007, σ. 55.
3. Βλ. ἀναλυτικὴ ἀναφορά, ὁ.π., σ. 55-65.
4. Βλ. Ντίνου Κονόμου, *Κρήτη καὶ Ζάκυνθος*, Ἀθήνα 1968 καὶ Τοῦ ἴδιου, *Κρητικοὶ στὴ Ζάκυνθο*, ἔκδ. Παγκρητίου Ἐνώσεως Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1970.
5. Βλ. Ἀθανασίας Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη, «Παιδεία καὶ Φιλοσοφία στὰ Νησιά τοῦ Ἰονίου (16ος-19ος αἰῶνας)», *Ἴόνιοι Νῆσοι. Ἱστορία καὶ Πολιτισμός*, ὁ.π., σ. 123-133.
6. Βλ. Πρωτοπρεσβυτέρου Παναγιώτη Καποδίστρια, «Ὁ ἐνικὸς Σολωμός», *Παρνασσός* 41 (1999) 398-410.
7. Βλ. Θεοδόση Πυλαρινοῦ, «Ἡ Ἑλπνησιακὴ Λογοτεχνία», *Ἴόνιοι Νῆσοι. Ἱστορία καὶ Πολιτισμός*, ὁ.π., σ. 135-159.
8. Βλ. Θάνου Χρήστου, «Ἡ Τέχνη στὰ Ἐπτάνησα (18ος-20ὸς αἰῶνας)», ὁ.π., 205-223.
9. Βλ. Κώστα Καρδάμη, «Ἡ Μουσικὴ στὰ Ἐπτάνησα», ὁ.π., σ. 187-203.
10. Πρὸβλ. Σπύρου Χρ. Καρύδη, «Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Πρωτοπαπᾶ Ζακύνθου καὶ τὸ ζήτημα τῆς Ἐπισκοπῆς Κυθῆρων κατὰ τὴν περίοδο τῆς Βενετικῆς Κυριαρχίας», *Περιοδικὸ Θησαυρίσματα* 38 (2008) 349-370.
11. Ὅσον ἀφορᾷ στὰ τῆς Κέρκυρας αὐτῆς τῆς περιόδου, πρὸβλ. ἐπιλεκτικὰ, Α. Χ. Τσίτσα, *Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κέρκυρας κατὰ τὴν Λατινοκρατίαν 1267-1797*, Κέρκυρα 1969 καὶ Ἀλίκης Νικηφόρου, *Δημόσιες τελετὲς στὴν Κέρκυρα κατὰ τὴν περίοδο τῆς Βενετικῆς Κυριαρχίας 14ος-18ος αἰ.*, ἔκδ. Θεμέλιο/Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη, Ἀθήνα 1999.
12. Βλ. Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ, «Ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἰονίων Νήσων», *Ἴόνιοι Νῆσοι. Ἱστορία καὶ Πολιτισμός*, ὁ.π., σ. 239-255.
13. Πρὸβλ. Δημητρίου Μαγριπλῆ - Ἰ. Σόλαρη - Ἰ. Μπουγά, «Θρησκευτικὸς φανατισμὸς καὶ τοπικὲς κοινωνίες στὸν ἑλληνικὸ χῶρο», στὸν Τόμο *Φιόρα Τιμῆς γιὰ τὸν Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσόστομο Β' Συνετό, Ζάκυνθος* 2009, σ. 583-594.
14. Βλ. Λεωνίδα Χ. Ζώη, *Ἱστορία τῆς Ζακύνθου*, Ἀθήνα 1955, σ. 286 ἐξ.

15. Βλ. σχετικά, Γ. Γ. Άλισανδράτου, *‘Ο Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς στὴν Κεφαλονιά καὶ τὴ Ζάκυνθο (1777), Ἀνέκδοτη ἐπιστολὴ ἑνὸς ἀκροατῆ του. Μελέτη ἱστορικὴ καὶ φιλολογικὴ*, Ἀθήνα 1982.
16. Βλ. Ντίνου Κονόμου, *Ἅγιος Διονύσιος ὁ Πολιοῦχος Ζακύνθου*, Ἀθήνα 1969 (β΄ ἔκδοση Ἱερῶς Μητροπόλεως Ζακύνθου, 1996).
17. Πρβλ. Jill Dubish, *Τὸ θρησκευτικὸ προσκύνημα στὴ σύγχρονη Ἑλλάδα. Μία ἐθνογραφικὴ προσέγγιση*, ἔκδ. Ἀλεξάνδρεια, Ἀθήνα 2000.
18. Κυκλοφορεῖ συνήθως ἀπὸ τὶς ζακυνθινὲς ἐκδόσεις Ἐντυπο κάθε χρόνο εἰδικὸ τεῦχος, σὲ 10.000 ἀντίτυπα, τὸ ὁποῖο διανέμεται δωρεὰν στοὺς πασχαλινούς ἐπισκέπτες τῆς Ζακύνθου. Σὲ αὐτὸ ἀναφέρονται τὰ ἔθιμα τῶν Μεγάλων Ἡμερῶν, θεολογικὰ καὶ λογοτεχνικὰ κείμενα σχετικὰ μὲ τὸ θεῖο Δράμα, ξεναγήσεις στὰ Μουσεῖα καὶ στ’ ἀξιοθεάτα τοῦ νησιοῦ. Ὅλ’ αὐτὰ διανθισμένα μὲ πλούσιο φωτογραφικὸ ὕλικό. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι τὸ σχετικὸ φυλλάδιο τοῦ 2009 διανεμήθηκε σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, μὲσω τῆς ἐγκριτῆς Ἐφημερίδας *Τὸ Βῆμα τῆς Κυριακῆς* (4.4.2009) καὶ ἔτσι ἔφθασε σὲ 250.000 ἀναγνώστες!
19. Ὑπάρχει ὁλόκληρη διαλεκτικὴ γιὰ τὴν πατρότητα τῆς μελωδίας αὐτῶν τοῦ θαυμαστοῦ αὐτοῦ ψάλματος, Βλ. σχετικά, τὸ κεφάλαιο «Ὁ Ὕμνος Ἴνα τί ἐφρούραξαν ἔθνη», στὸ Νίκια Λούντζη, *Ἡ Ζάκυνθος μετὰ μουσικῆς... Ἐκκλησιαστικὴ καὶ Κοσμικὴ Μουσικὴ* (Λαϊκὴ), ἔκδ. Οἱ Φίλοι τοῦ Μουσείου Σολωμοῦ καὶ Ἐπιφανῶν Ζακυνθίων, Ἀθήνα 2008, (τ. 1), 98-114.
20. Βλ. Μάρκου Φ. Δραγοῦμη, «Ἡ δυτικίζουσα ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ μας στὴν Κρῆτη καὶ στὰ Ἐπτάνησα», *Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρείας*, 31 (1976-1978) 272. Σημαντικώτατο εἶναι καὶ τὸ πόνημα, Τοῦ ἴδιου, *Ἡ μουσικὴ παράδοση τῆς Ζακυνθινῆς Ἐκκλησίας*, ἔκδ. Οἱ Φίλοι τοῦ Μουσείου Σολωμοῦ καὶ Ἐπιφανῶν Ζακυνθίων, Ἀθήνα 2000, τὸ ὁποῖο μετὰ πολλῆς ἐπιστημοσύνης ἀντιμετωπίζει τὸ θέμα, ἀποτυπώνοντας ἄγνωστες ἢ λιγότερο γνωστὲς μελωδίες.
21. Νίκια Λούντζη, ὅ.π., σ. 57. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ, ὅτι τὸ ἐν λόγω πόνημα Λούντζη (σελ. 47-175) ἀποτελεῖ τὴν καλύτερη καὶ γλαφυρότερη (γιατὶ ὄχι;) μέχρι στιγμῆς σύνοψη τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης γύρω ἀπὸ τὸ Ζακυνθινὸ Ἐκκλησιαστικὸ Μέλος καὶ τὴν ἐν γένει ἐκκλησιαστικὴ μας Μουσικὴ Παράδοση.
22. Μάρκου Φ. Δραγοῦμη, «Πρόσφατες ἐρευνες στὴ Ζάκυνθο γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ τῆς μουσικῆς», *Δελτίον τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας*, τ. 2, 271.
23. Βλ. σχετικά, Ζωῆς Μυλωνᾶ, «Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Στροφάδων καὶ Ἁγίου Διονυσίου καὶ τὸ νέο Μουσεῖο», *Ἐορτολόγιον 2002 Ἱερῶς Μητροπόλεως Ζακύνθου*, σ. 22-61.
24. Βλ. σχετικά, [Ἄνωνύμου], «Ἐργαστήριον Συντήρησης Ἱερῶς Μονῆς Στροφάδων καὶ Ἁγίου Διονυσίου», *Ἐορτολόγιον 2003 Ἱερῶς Μητροπόλεως Ζακύνθου*, σ. 25-30. Πρβλ καὶ «Μικρὴ Πινακοθήκη. Οἱ Εἰκόνες πρὶν καὶ μετὰ τὴ συντήρηση», ὅ.π., σ. 31-43.
25. Ἀπὸ μία τεράστια βιβλιογραφία περὶ τῶν Στροφάδων Νήσων, ἀναφέρουμε ἐπιλεκτικὰ: α) Ντίνου Κονόμου, *Ἐκκλησίες καὶ Μοναστήρια στὴ Ζάκυνθο*, Ἀθήνα 1967, σ. 154-157, β) Διονυσίου Ἰ. Μούσουρα, *Αἱ Μοναὶ Στροφάδων καὶ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Κρημνῶν Ζακύνθου*, (διδασκαρικὴ διατριβή), ἔκδ. Ἱερῶς Μονῆς Στροφάδων καὶ Ἁγίου Διονυσίου Ζακύνθου, ἐν Ἀθήναις 2003, γ) Πρωτοπρεσβυτέρου Παναγιώτη Καποδίστρια, «Στὸν πλωτὸ παράδεισο τῶν Στροφάδων Νήσων», *Ἐορτολόγιον 2008 Ἱερῶς Μητροπόλεως Ζακύνθου*, σ. 16-29 καὶ δ) Γιώργου Καρρῆ καὶ Ἀριστοτέλη Μαρτίνη, «Στροφάδια: Ἕνας ἀπομονωμένος οἰκολογικὸς θησαυρὸς», ὅ.π., σ. 30-39.
26. Βλ. σχετικά, στὸν Τόμο «Μονὲς τῆς Ζακύνθου. Ἱστορία - Ἀρχιτεκτονικὴ - Τέχνη», Πρακτικὰ Ἐπιστημονικῆς Ἡμερίδας (16 Νοεμβρίου 1996), ἔκδ. Ἱερῶς Μητροπόλεως Ζακύνθου, Ζάκυνθος 1998.
27. Ἐκδ. Ταμείου Ἀρχαιολογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, Ἀθήνα 1998. Ἡ συγγραφέας τοῦ Ζωῆ Μυλωνᾶ εἶναι Ἀρχαιολόγος καὶ διετέλεσε ἐπὶ πολλὰ χρόνια Διευθύντρια τοῦ Μουσείου Ζακύνθου καὶ ἐσχάτως τῆς νεοσύστατης 20ῆς Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων.
28. Ἐκδ. Ἱερῶς Μητροπόλεως Ζακύνθου καὶ οἱ τρεῖς τόμοι. Ὁ α΄ εἶναι τῆς Μυρτάλης Ἀχειμάστου-Ποταμιάνου (Ἀθήνα 1997), μὲ προλεγόμενα τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη, κυκλοφορήθηκε μάλιστα καὶ στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα. Οἱ β΄ καὶ γ΄ τόμοι τῆς σειρᾶς εἶναι τοῦ Γιάννη Ρηγόπουλου καὶ φέρουν τὸν παραλλαγμένον τίτλο «*Εἰκόνες τῆς Ζακύνθου καὶ τὰ πρότυπά τους*» (Ἀθήνα 2006).
29. Ἡ μετάφραση εἶναι τοῦ Μαρίνου Σιγούρου, δημοσιευμένη στὸ βιβλίο τοῦ Ἐκλεπτὲς σελίδες (1901-1952), τοῦ 1952. Ἐδῶ προέρχεται ἀπὸ τὴν ποιητικὴ ἀνθολογία τοῦ Διονύση Σέρρα, *Ἡ Ζάκυνθος στὴν ἑλληνικὴ καὶ ξένη ποίηση*, ἔκδ. Οἱ Φίλοι τοῦ «Περίπλου», Ἀθήνα 1994, σ. 126. Τὸ ἴδιο ποίημα βλ. α) Ἔδγαρ Ἄλαν Πόε, *Τὰ Ποιήματα*, (Μτφρ. Νίκου Σημηριώτη), ἔκδ. Σ. Ἰ. Ζαχαρόπουλος, Ἀθήνα 1979, σ. 39 καὶ β) Edgar Allan Poe, «Sonnet To Zante/Σονέτο. Στὴ Ζάκυνθο», (Μτφρ. Στέφανου Μπεκατώρου), *Περιοδικὸ Ἑπτανησιακὰ Φύλλα* 19 (1998) 327.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Περὶ Ἑσυχαστηρίων

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γουμένισσης,
Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου κ. Δημητρίου

(Γουμένισσα-Ἀθήνα, Ἰανουάριος 2010)

Πρὸς
τὴν Ἱεράν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἀθήνας

Μακαριώτατε Ἅγιε Πρόεδρε,
Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Σύεδροι,

μοῦ ἀναθέσατε νὰ εἰσηγηθῶ ἐπὶ τοῦ χρονίσαντος ζητήματος τῶν Ἑσυχαστηρίων.

Ἡ ἐν γένει ἐπιστήμη καὶ ἡ βιβλιογραφία ἔχουν ἀσχοληθῆ ἑπανελημμένα μὲ τὸ θέμα. Ἦδη ἡ γνωστή μας Θ.Η.Ε. ἔχει εἰδικὸ ἀφιέρωμα-λήμμα στὸν 6ο τόμο (1964)· ἀπὸ τὸ 1970 ἔχουμε γνωμοδότηση τῆς Εἰσαγγελίας τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ δημοσιευμένες Παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῆς τοῦ τότε Ὑψηλοῦ-Δικηγόρου κ. Σπ. Τρωιάνου μὲ βάση τὰ ἰσχύοντα τότε νομοκανονικὰ δεδομένα (βλ. Ποινικὰ Χρονικά, τόμος Κ', 1970, σ. 546-48)· ὑπάρχει νεότερη πληρέστατη διδακτορικὴ διατριβὴ τῆς νομικοῦ Μαρίας Τατάγια (Τὸ Νομικὸ καθεστὸς τῶν Ἑσυχαστηρίων στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα-Θεσσαλονίκη 2005, σελίδες 258 μὲ τὴν βιβλιογραφία) καὶ ἐπίσης ἄλλες ἐξαιρετικὰ σημαντικὲς γνωμοδοτήσεις ἢ εἰσηγήσεις ἄμεσα ἢ ἔμμεσα γιὰ τὸ θέμα ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἀσχολεῖται ἡ Ἱερά Σύνοδος μὲ τὸ ζήτημα. Καὶ ἡ Δικαιοσύνη ἐπίσης ἔχει ἀσχοληθεῖ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Τὰ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τοῦ Κράτους δὲν μποροῦμε ἐμεῖς νὰ τὰ ἐλέγξουμε.

Τὰ τῆς Συνόδου (δηλαδὴ τὴν ἔκδοσιν ἑνὸς Νομοκανονικοῦ πλαισίου) μποροῦμε νὰ τὰ ρυθμί-

σομε, ὅπως ἔγινε στὸ παρελθόν, τὸ 1969 (μὲ τὸν τότε Κ.Χ. καὶ τὸ 1972 μὲ τὸν Κανονισμό). Θὰ εἶναι ὁμως εὐκόλο νὰ κλείσει ἀπὸ Νομοκανονικῆς ἀπόψεως τὸ ζήτημα;

Μήπως ὑπάρχει δυστοκία, ἐξαιτίας τῶν συνεχῶν παρεμβάσεων τῆς Πολιτείας στὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ 1833 καὶ ἐξῆς (στὴν μοναστηριακὴ περιουσία, καὶ στὴν κοσμικὴ-ἰδρυματικὴ ἀντιμετώπιση ἐν γένει τῶν μοναχῶν);

Μήπως ἐπηρεάζει τὴν ἐκκρεμότητα τοῦ θέματος καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἀκυρώσεως μὲ προσφυγὴ στὸ ΣτΕ;

Ὅλα συμβάλλουν στὴν δυστοκία ἐξευρέσεως ὀριστικῆς Νομοκανονικῆς λύσεως, ἂν καταλήξουμε σὲ ἓνα πλαίσιο νομοκανονικῶς θεμιτό, ἐφετό, ἐφαρμοστό ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς καὶ ἀπρόσβληπτο.

Ἐχουμε καὶ τὴν σχετικῶς πρόσφατη κρίση τοῦ 1987 μὲ τὴν συμμετοχὴ τῶν κατεχουσῶν Ἱ. Μονῶν Ν.Π.Δ.Δ. (τοῦ 1/4) στὴν παραχώρηση τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας· αὐτὸ ὁμως ἀπεδείκνυε τὴν ἐμμονὴ τῆς Πολιτείας στὴ λογικὴ τοῦ 1833 καὶ ἐξῆς (μὲ τὴν διάλυση-συγχώνευση ἑκατοντάδων Μονῶν, μὲ τὴν ἐκποίηση-ρευστοποίηση τῆς περιουσίας, μὲ τὴν ἐπιστράτευση τῶν γυναικείων Μονῶν σὲ ἐντεταλμένους ρόλους κρατικῶν ἰδρυμάτων κοινωνικῆς προνοίας).

Βεβαίως, ὑπῆρξε *προσφυγὴ τῶν Ἱ. Μονῶν* Ἄνω Ξενιάς, Ὀσίου Λουκά, Ἀγίας Λαύρας, Μεταμορφώσεως Σωτήρος (Μετεώρων), Ἀσωμάτων-Πετράκη, Χρυσολέοντισσας Αἰγίνης, Φλαμουρίου Βόλου καὶ Μεγάλου Σπηλαίου *πρῶτα* στὸ ΣτΕ *κατὰ τοῦ Νόμου*. Καί, ἐπειδὴ μὲ ὀριακὴ πλειοψηφία 3 πρὸς 2 δὲν τελεσφόρησε στὸ ΣτΕ, ἔγινε *προσφυγὴ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως* στὸ *Εὐ-*

ρωπαϊκό Δικαστήριο *Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων* (ὑπόθεση 10/1993/403/483-485). Ἐκδόθηκε ἡ μνημειώδης ἀπόφαση στίς 9.12.1994 κατὰ τῶν Ν. 1700/1987 «Ρύθμιση θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας» καὶ 1811/1989 «Σύμβαση παραχώρησης στοῦ δημόσιου τῆς δασικῆς καὶ ἀγροτολιβαδικῆς περιουσίας τῶν ἱερῶν Μονῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πού συμβάλλονται στή σύμβαση αὐτή».

Με βάση τὸ ἄ. 43 τῆς Συνθήκης γιὰ τὴν Προάσπιση τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων καὶ τῶν Θεμελιωδῶν Ἐλευθεριῶν, γιὰ πρώτη φορὰ Ἐυρωπαϊκὸ Δικαστήριον μετὰ τὸ Σκεπτικὸ τῆς ἀποφάσεώς του ἀναγνωρίζει κυριότητα τῶν ἱερῶν Μονῶν στὴν περιουσία τους μετὰ τὴν χρησιμοποίησιν πρὶν ἀπὸ τὴν σύστασιν τοῦ νεότερου Ἑλληνικοῦ κράτους [βλ. Γεωργίου Κων. Ἀποστολάκη (Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης), Βασικαὶ Διατάξεις Ἐκκλησιαστικοῦ-Κανονικοῦ Δικαίου καὶ Νομολογία (Ἑλλάδος, Κρήτης, Δωδεκανήσων, Ἁγίου Ὁρους, Κύπρου, Ἀλλοδαπῆς, κ.λπ.), Ἡράκλειον Κρήτης 2006, σ. 1007· δημοσιεύει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δικαστηρίου].

Σημειωτέον ὅτι, μετὰ τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴ στὸ Ε.Δ.Α.Δ., μετὰ τὸ ἄρθρον 55 τοῦ Ν. 2413/1996 (ΦΕΚ 124^Α) «καταργήθηκε» ὁ Ν. 1700/87, δηλαδὴ δόθηκε τὸ δικαίωμα στίς Ἱ. Μονές πού εἶχαν συμβληθῆ στὴ Σύμβαση μετὰ τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον καὶ τὴν Δ.Ι.Σ., δηλαδὴ στὸ 1/4 τοῦ συνολικοῦ ἀνά τὴν Ἑλλάδα ἀριθμοῦ τῶν Μονῶν, καὶ στὸ ὑπόλοιπον 3/4 τῶν Μονῶν, νὰ «ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ εἶναι διάδικοι καὶ νομιμοποιῶνται ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ στίς δίκες πού ἀφοροῦν στὰ δικαιώματα καὶ συμφέροντά τους σχετικὰ μετὰ τὴν περιουσία τους πού καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς νόμους 1700/1987 (ΦΕΚ 61 Α΄) καὶ 1811/1988 (ΦΕΚ 231 Α΄). Ἡ ἀπόδειξις τῶν ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων καὶ τῆς νομῆς τῶν Ἱερῶν Μονῶν στὴν προαναφερόμενη περιουσία γίνεται μετὰ κάθε ἀποδεικτικὸ μέσον πού προβλέπεται στίς οἰκείες διατάξεις τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, μετὰ τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν διατάξεων πού ἴσχυαν πρὶν ἀπὸ τοὺς νόμους 1700/1987 καὶ 1811/1988 ὡς πρὸς τὴν κτήσιν νομῆς καὶ ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων ἔναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου» (βλ. ἀρχιμ. Κωνσταντίνου Ραμιώτη, πτ. Νομικῆς καὶ Θεολογίας-τ. Πρωτοδίκη, Ἡ Ἐκκλησία μέσα στὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία, Πρότυπες Θεσσα-

λικές Ἐκδόσεις, Ἀθήνα 1997, σ. 344· μετὰ ἦν σὲ φωτοστατικὸ ἀντίγραφο παρατίθεται ἡ θετικὴ ὁμόφωνη γνωμοδότησις 275/1997 τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους γιὰ τὴν συμμόρφωσιν τοῦ νέου αὐτοῦ Ν. 2413/1996 μετὰ τὴν ἀπόφασιν Ε.Δ.Α.Δ.).

Πρόσφατα ὅμως ἔχουμε τὴν νέα ἐξέλιξιν μετὰ τὸν περίφημον ΕΤΑΚ καὶ τὴν ἐξαγγελίαν γιὰ ἐπαύξισιν τῆς φορολογίας τῶν ἀκινήτων μας ἀποκλειστικὰ σὲ ὅλα τὰ λεγόμενα θρησκευτικὰ ΝΠΔΔ, τουτέστι στὰ ἐκκλησιαστικὰ ΝΠΔΔ, ΕΚΥΟ, Μητροπόλεις, Ἱεροσόφια καὶ Ἱερεῖς Μονές, ἀπὸ 1/1000 σὲ 3/1000! [βλ. τὸ ὑπ' ἀρ. 4258/2176/6.11.09 Ἑπίσημον μετὰ τὴν τελικὴν θέσιν τῆς Δ.Ι.Σ. πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Οἰκονομικῶν κ. Γ. Οἰκονομικῶν γιὰ τὴν δημόσια διαβούλευσιν στὸ προσχέδιον Νόμου γιὰ τὸν ΕΤΑΚ, ὡς καὶ τὴν δηλώσιν τοῦ Σεβ. Ἱωαννίνων ὡς Προέδρου τῆς ΕΚΥΟ στὸ ΑΠΕ στίς 16/11 μετὰ καὶ τὴν σχετικὴν Εἰσήγησιν του στὴν Ι.Σ.Ι. τοῦ Ὀκτωβρίου 2009].

Λοιπόν, αὐτὰ εἶναι τὰ ἀντικειμενικὰ δεδομένα ἀπὸ τὸ 1833 μέχρι σήμερα. Καλῶς ἢ κακῶς, ἡ Ἐκκλησία (καὶ τὰ Μοναστήρια Ἐκκλησία εἶναι) τελικὰ εἰσπράττουν καὶ τὴν καταφυγὴν προσκυνητῶν, ἐπισκεπτῶν τοῦ θρησκευτικοῦ τουρισμοῦ, καὶ τὸν θαυμασμὸν μιᾶς συνέχειας πολιτιστικῆς δημιουργίας (πού εἶναι τὸ ἐλάχιστον βέβαιον ὡς ἀποτίμησις), ἀλλὰ καὶ εἰσπράττουν τὴν ὑποσυνειδητὴν ἀντιδράσιν τῶν πλειοτέρων μετεφηβικῶν ἀπολακτίσεων καὶ ἀφαιμάξεων τῆς ἐκσυγχρονισμένης Νεοελληνικῆς πραγματικότητος.

Ὅλα αὐτὰ ὡς κρατικὴ ἀντιμετώπισιν ὁδηγοῦν πολλὰς νέες ἀδελφότητες στὴν ἀξιοποίησιν τῆς εὐχέρειας ἀπὸ μέρους τοῦ Συνταγματικοῦ, τοῦ Ἐυρωπαϊκοῦ, τοῦ Νομοκανονικοῦ-Καταστατικοῦ, τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, ὥστε νὰ προτιμοῦν νὰ ἰδρῶσιν Ἱεροσκήφια-Ν.Π.Ι.Δ. ἀντὶ νὰ ἰδρῶσιν Μονές-Ν.Π.Δ.Δ.

Ἄς προχωρήσουμε ὅμως.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (451) μετὰ τὸν δ΄ κανόνα τῆς ὄρισεν πῶς ἰδρύεται μία ἱερά Μονή: μετὰ τὴν «γνώμην» τοῦ ἐπισκόπου, ὀριοθετώντας τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοτέλειαν τῆς μονῆς ἀποκλειστικὰ

στά «ἐντός» καὶ ὀρίζοντας τὴν πνευματικὴ δικαιοδοσία τοῦ ἐπισκόπου νὰ ἐλέγχει τὴν δράση τῶν μελῶν τῆς, ὅταν ὑπερβαίνουν τὰ ὅρια «ἐκτός» τῆς ἰ. μονῆς. Αὐτοὺς τοὺς ὅρους ἀκολουθοῦν καὶ οἱ ἐπόμενες Ἱερές Σύνοδοι πὺ ἀσχολήθηκαν μὲ παρόμοια Κανονικὰ θέματα: Πενθέκτη, Ζ' Οἰκουμενική, Πρωτοδευτέρα (βλ. σχετικὴ Γνωμοδότηση τοῦ Καθηγητοῦ Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, εἰς Γεωργίου Στ. Ἀποστολάκη, Πρ. Πρωτοδικῶν-νῦν Ἐφέτη, Σχέσεις Μητροπολίτου καὶ Ἱερῶν Μονῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Πρότυπες Θεσσαλικές Ἐκδόσεις, 2003, σσ. 42-48).

«Γνώμη» τοῦ Ἐπισκόπου: (ἀμφότερα ἐννοούμενα καὶ ἐρμηνεύμενα στὶς πάγιες ἐκκλησιαστικὲς διαστάσεις): ἰδού τὸ ἰδρυτικὸ θεμέλιο βάσει τοῦ Κανονικοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐκκλησιολογικῆς οὐσίας. Ἰσχύει ἐπὶ αἰῶνες καὶ θὰ συνεχίσει νὰ ἰσχύει.

Ὅμως, ἀπὸ τὸ 1833 κ.ἐξ., προκειμένου νὰ ἰδρυθεῖ στὴν Ἑλλάδα ἰ. Μονή, δὲν ἀρκεῖ ἡ σύμφωνη «γνώμη» τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ἀπαιτεῖται καὶ ἡ συμφωνία τοῦ ἀρμοδίου κρατικοῦ ὀργάνου, ἡ νομικὴ Πράξη τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, τοῦ μετέπειτα Ἰπουργεῖου Θρησκευμάτων κ.ο.κ. Χωρὶς αὐτὴν δὲν ὑφίσταται κατὰ τὸν νόμο μία ἱερὰ Μονή! [ΣτΕ 2403/1965, βλ. Μαρίας Τατάγια, Τὸ νομικὸ καθεστῶς τῶν Ἡσυχαστηρίων στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (διδασκαρική διατριβή), ἐκδ. Σάκκουλα «Δίκαιο καὶ Θεομοί» 2005, σ. 3].

Ὅσοις Μονές ἰδρύονται μὲ «σύμφωνη γνώμη» τοῦ Ἐπισκόπου, ὄχι ὅμως ὡς ΝΠΔΔ, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὶς διαδικασίες τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ Ἡσυχαστήρια, θεωροῦνται ὡς «καταχρηστικῶς φέρουσαι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον» τῆς μονῆς (Μ. Τατάγια, ἔ.ἀ., σ. 3). Καὶ ἡ νομολογία τὰ ἀντιμετωπίζει διαφορετικὰ ἀπὸ ὅ,τι τὶς ἰ. Μονές-νπδδ, τὰ βλέπει ὡς μορφὲς πραγματώσεως «οἰονεὶ μοναχικοῦ βίου» (ἀπόφαση ἘφΑθ. 2960/1977, αὐτόθι, σ. 4· βλ. καὶ Σπυρίδωνος Ν. Τρωιάνου, Παρατηρήσεις στὴν 21/24.6.1970 Γνωμοδότηση τοῦ Ἀντεισαγγελέως Ἀρείου Πάγου, Ποινικὰ Χρονικὰ τόμος Κ', 1970, σ. 546β ἐρειδόμενος καὶ στὴν νομικὴ θέση περὶ τῆς ἀποκλειστικότητος τῆς μοναχικῆς ιδιότητος τῶν ἐγκαταβιούτων στὶς ἰ. Μονές-ΝΔΠΔ στοῦ Π. Πα-

ναγιωτάκου, Σύστημα τοῦ Ἐκκλησ. Δικαίου, τ. Δ'. Τὸ δίκαιον τῶν μοναχῶν, ἐν Ἀθήναις 1957, σ. 289).

Στὰ Δωδεκάνησα, λόγῳ Πατριαρχικοῦ δικαίου, σημειωτέον ὅτι τὰ ὑπάρχοντα Ἡσυχαστήρια δὲν ὑφίστανται ὡς αὐτοτελεῖς καὶ ἀνεξάρτητες μονές, ἀλλὰ ὡς ἐξαρτήματα τῶν κυριάρχων Μονῶν (αὐτόθι σσ. 4/5 ὑποσημ. 7· πρβλ. Σπ. Τρωιάνου, Παρατηρήσεις, ἔνθ. ἀν., σ. 546α).

Πάντως, γιὰ τὴν προῖστορία τοῦ ἐκκρεμοῦς αὐτοῦ ζητήματος (μόνον ἀπὸ Κανονιστικῆς τακτοποιήσεως), πρέπει νὰ ἐπισημειώσουμε τὴν καθοριστικὴ σημασία τῆς πολιτειακῆς συμπεριφορᾶς. Εἶναι καταγεγραμμένα στὴν θύραθεν καὶ τὴν νεότερη ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἡ διάλυση ἑκατοντάδων μοναστηριῶν ἀνδρικῶν καὶ κυρίως γυναικείων, μὲ ἀριθμὸ μοναχῶν ἢ μοναζουσῶν κάτω τῶν τριάντα, καὶ ἡλικία τῶν διαμενόντων ἐπίσης κάτω τῶν τριάντα ἢ καὶ πενήντα ἐτῶν, ὡς καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα δήμευση-διαρπαγὴ τῆς περιουσίας τοῦς (βλ. ἀρχιμ. Κωνσταντίνου Ραμιώτη, ἔνθ. ἀν, σσ. 176-7, 182-190, 202-203 καὶ ἀλλαχοῦ· ἐπίσης Μ. Τατάγια ἔνθ. ἀν. σσ. 191-2).

Στὴν ὅλη ἀρπακτικὴ συμπεριφορὰ τοῦ προτεσταντιζόντος κρατικοῦ μηχανισμοῦ ἀρκεῖ ὡς ἀντίλογος ἡ γνωστὴ κριτικὴ τοῦ Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη.

Ἀπὸ τὸ 10944/382/2.7.1860 ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ 1860 ὑπῆρχαν ἀτύπως μοναστικὲς γυναικεῖες ἀδελφότητες, καὶ ἡ Σύνοδος ζητοῦσε πληροφορίες ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους πὺ ὑπῆρχαν τέτοια μὴ ἀνεγνωρισμένα κρατικῶς καὶ συνοδικῶς ἄτυπα μοναστήρια καὶ στὸ ὄνομα τίνος Ἀγίου· πόσα τὸν ἀριθμὸ καὶ μὲ τί εἶδους συγκρότηση λεπτομερῶς, πῶς συγκροτήθηκαν καὶ ποιὸς χορήγησε τὴν ἄδεια· ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν τρόπο πορισμοῦ τῶν πρὸς τὸ ζῆν καὶ τῆς ἐνδυσμασίας!

Ἐνδεικτικὰ, ἀναφέρουμε περίπτωση Μητροπολίτου τὸ 1928 ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξασφαλίσαι ἔγκριση ἀπὸ τὸ Ἰπ. Θρησκευμάτων γιὰ σύσταση Μονῆς στὴ Μεσσηνία ὑπὸ μορφὴν σωματείου ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Συνόδου, καὶ τὸ Ἰπουργεῖο ἐμπιστευτικὰ ἐνημερῶνει τὴν Σύνοδο! Τέλος, τὸ ἰ. Ἡσυχαστήριον Ἁγίας Τριάδος στὴν Αἴγινα (τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου) νομιμοποιήθηκε μὲ τὴν μορφὴ ἰδρύματος τὸ 1931.

“Όλα αυτά συνιστούν την προϊστορία της διαπάλης και των κρατικιστικών επεμβάσεων από το 1833 και έντεϋθεν, ὅποτε γίνεται κατανοητὸ γιατί προτιμήθηκε ἡ ἀνίδρυση Ἑσυχαστηρίων. Διότι εἶχαν ἄτυπη νομικὴ μορφή, δὲν ὑπῆρχε περίπτωση παρεμβάσεων εἴτε κρατικῶν εἴτε καὶ ἐκκλησιαστικῶν, μήπως καὶ ἀξιοποιῦνται σὲ σκοποὺς πέραν τῶν ἐπιλεγμένων ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἰδρυτικὴ τους πράξη καὶ κυρίως τὴν ἡσυχαστικὴ ιδιοσυστασία (βλ. Μ. Τατάγια σσ. 17-18).

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΕΣ

Ὁ ἐνιαῖος Κανονισμὸς 39/1972 «περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ὁρθοδόξων Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν Ἑσυχαστηρίων» προέβλεπε γιὰ τὰ ἰ. Ἑσυχαστήρια ὅτι εἶναι πνευματικὰ ἰδρύματα Ν.Π.Ι.Δ. (ἐνῶ οἱ ἰ. Μονές Ν.Π.Δ.Δ.) μετὰ τὶς ἴδιες θεμελιώδεις μοναχικὲς ὑποσχέσεις, μετὰ τὸν ἴδιο τρόπο τοῦ κοινοβιακοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ μετὰ τὸν ἴδιο ἀπαράλλακτο σκοπὸ: τέλεια βίωση τῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς, πρὸς σωτηρίαν καὶ θέωσιν (ἄ. 5, παραπέμπον στὸ ἄ. 1β τοῦ ἐνιαίου Κανονισμοῦ).

Ὁμιλοῦμε γιὰ τὸ 1972. Προφανῶς ἤθελε νὰ ὀριοθετήσει σὲ ἓνα ἐνιαῖο πλαίσιο, ἐλεγχόμενο ἐκκλησιολογικὰ καὶ νομοκανονικὰ, τὴν ὑφιστάμενη πραγματικότητα τῶν Ἑσυχαστηρίων.

Πνευματικὰ «ἰδρύματα» καὶ οἱ Μονές καὶ τὰ Ἑσυχαστήρια. Ἦδη ἡ βυζαντινὴ ἐποχὴ, τὸ βυζαντινορωμαϊκὸ καὶ εἰδικότερα τὸ ιουστινιάνειο δίκαιο, κατέτασσε τὰ Μοναστήρια στὰ εὐαγγῆ ἰδρύματα καὶ μάλιστα μετὰ ἰδιαίτερη νομικὴ προσωπικότητα (βλ. Μ. Τατάγια, σ. 15 καὶ ὑποσημειώσεις). Στὰ Μοναστήρια ἐπεφύλασσε κοινωνικὴ διακονία ἢ Αὐτοκρατορία.

Ἄλλη βεβαίως ἡ σημερινὴ νομικὴ ἔννοια τοῦ «ἰδρύματος» (π.χ. ἐνὸς κοινωφελοῦς καταστήματος, βρεφοκομείου, γηροκομείου, προνοιακοῦ συγκροτήματος γιὰ νέους, μετὰ καταστατικὸ πὺν προβλέπει ἐκ τῶν ὑστέρων μετὰ ἐκλογὲς περιοδικὴ σύσταση Δ.Σ., ἔλεγχο, διάλυση, ὑποκατάσταση κ.λπ. χωρὶς νὰ προϋποθέτει τὰ ἐγκαταβιοῦντα ἢ καὶ τὰ διοικητικὰ μέλη τοῦ ἰδρύματος). Καὶ ἄλλη εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ Ἑσυχαστηρίου ὡς «ἰδρύματος» μετὰ συμβολαιογραφικὴν πράξη τὴν ὁποία συνθέτουν ἐξ

ὀρισμοῦ τὰ βασικὰ ἰδρυτικὰ μέλη (μοναχοί-μοναχες ἢ καὶ λαϊκοί). Εἶναι κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα κοσμικὰ ἰδρύματα, ἔστω καὶ ἂν σύμφωνα μετὰ τὸν Καν. 39/1972 ἰδρύνονται μετὰ βάση τὶς προβλέψεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα (ἄρθρα 108-121).

Ἄρα, εἶναι «Μονές» αὐθύπαρκτες, μετὰ νομικὴ ὑπόσταση καὶ αὐτοτέλεια. Κατὰ τὸν τίτλο μόνο συγγέονται μετὰ τὰ «Ἑσυχαστήρια» τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, πὺν ἦταν τόποι ἐφησυχάσεως κατὰ μόνες μελῶν τῆς κυριάρχου Μονῆς καὶ διατελοῦσαν σὲ διοικητικὴ-πνευματικὴ ἐξάρτηση ἀπὸ τὶς Μονές (βλ. Σπ. Τρωιάνου, Παρατηρήσεις, ἐνθ. ἀν. σ. 546 α-β· Μ. Τατάγια, σσ. 9-10). Σήμερα, ἔχουμε οὐσιαστικὰ «κοινοβιακὰ μοναστικὰ ἰδρύματα» παρόμοια ἐπακριβῶς μετὰ τὶς ἄλλες ἰ. Μονές στὸ στόχο καὶ τὶς ἐπαγγελίες, ὅπως ἀναφέραμε, ἀλλὰ μετὰ ἰδιαιτερότητες νομικῆς συστάσεως, λειτουργίας καὶ αὐτοτέλειας. Δὲν εἶναι ἰδιωτικὲς Μονές μετὰ τὴν ἰδιοκτησιακὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, ἐφόσον ἐντάσσονται στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐφόσον ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ Καταστατικὰ τους «ἀνοίγονται» στὴ λατρευτικὴ, προνοιακὴ, ἱεραποστολικὴ, κατηχητικὴ κ.λπ. διακονία τῆς τοπικῆς καὶ τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας (π.χ. Ἑσυχαστήριον Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ Ἑμμαοῦς, βλ. Μ. Τατάγια, ἐνθ. α. σ. 31).

Γιὰ νὰ μὴν μᾶς ξενίζει ἡ «ὀρολογία», καταλήγω τονίζοντας ὅτι εἶναι ἓνας συμβατικὸς «ὄρος», δάνειο ἀπὸ τὸ παρελθόν, μετὰ πολὺ εὐρύτερη ὅμως σημασία. Σχολιάζοντας τὸ 1970 γνωμοδότηση τοῦ ἀντεισαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Σπ. Τούσα σὲ συγκεκριμένο ζήτημα «ἰδιωτικοῦ» Ἑσυχαστηρίου πὺν δὲν ἐντάσσεται στὴν ἐξεταζόμενη περίπτωση, ὑφηγητῆς τότε, ὁ σήμερα ὄμ. Καθηγητῆς κ. Σπύρος Τρωιάνος παρατηροῦσε ὅτι ἀπλὰ ἐπιδόθηκε καὶ κατὰ τὸ παρελθόν αὐτὴ ἡ νομικὴ προσωπικότητα (Ἑσυχαστήριον), ὄχι ὡς προσαρμοστέα στὴ φύση καὶ στὸ σκοπὸ τους, ἀλλὰ ἔνεκα ἐλλείψεως ἄλλης καταλληλότερης (Σπ. Τρωιάνου, ἐνθ. ἀν., σ. 546β).

«Ἰδρύματα» λοιπὸν τὰ Ἑσυχαστήρια;

Οἱ νομικοὶ (βλ. Μ. Τατάγια, σσ. 12-13) λένε ὅτι περισσότερο ὁμοιάζουν μετὰ «σωματεῖα» κατὰ τὸν Α.Κ. Τὸ Ἴδρυμα τὸ συνιστᾷ ἓνας δωρητῆς μετὰ τὴν βούλησίν του, καὶ ἡ πορεία τοῦ Ἰδρύματος ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ τὸ νπιδ, τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξει τὴν θέληση τοῦ δωρητῆ. Τὸ Ἑσυχαστήριον

ιδρύεται από μία ομάδα ανθρώπων, με ιδρυτικό Κανονισμό εκ των προτέρων, ή πορεία του είναι στα χέρια των μελών του Ήσυχαστηρίου, και η γενική συνέλευση δύναται να αλλάξει τον Κανονισμό: ἄρα ἐδῶ ἔχουμε περισσότερο «σωματεῖο» παρά ἴδρυμα.

Ἐπίσης, ἐφόσον ὑπάρχει ἡ ἐγκριτική Κανονική ἐποπτεία τοῦ Ἐπισκόπου, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχουμε καὶ πτυχές ΝΠΔΔ στὴ λειτουργία τῶν Ήσυχαστηρίων.

Μὲ ἄλλα λόγια, στὰ Ήσυχαστήρια, ὑφίσταται μία σύμμεκτη νομικὴ προσωπικότητα (μὲ στοιχεῖα ἰδρύματος ἐξ ὀρισμοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ στοιχεῖα οὐσιαστικῆς λειτουργίας σωματείου καὶ μερικὰ στοιχεῖα ΝΠΔΔ). Τύποις ἀναφέρονται ὡς ἰδρύματα. Εἶναι νομικὰ πρόσωπα ἐκκλησιαστικῆς φύσεως, *sui generis* καθιδρύματα μὲ ἰδιάζοντες σκοπούς, μὲ εἰδικὸ χαρακτήρα καὶ ἰδιαιτερότητα στὴν ἔννομη τάξη (βλ. Χαραλάμπους Κ. Παπαστάθη, *Νομοκανονικὲς Μελέτες*, Πρότυπες Θεσσαλικῆς Ἐκδόσεις, Τρίκαλα-Ἀθήνα 2009, σ. 176β· Μ. Τατάγια, σ. 13· παραπέμπει καὶ στὴς Ἀνθῆς Πελλένη-Παπαγεωργίου, *Τὸ ἴδρυμα ἰδιωτικοῦ δικαίου*, Ἀθήνα-Κομοτηνὴ 1993, σ. 69).

Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ ὅλες τὶς μέχρι σήμερα ἀποπειρες νομοκανονικῆς τακτοποιήσεως τοῦ θέματος. Καὶ ἐξηγοῦμαι.

Α] Κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ Ν.Δ. 126/1969 («Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας» τῆς Ἑλλάδος τῆς 10/17 Φεβρ. 1969) εἶχε ἐκδοθεῖ ὁ *ἰσχύων Κανονισμὸς 39/1972* (ΦΕΚ Α' 103) «Περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ὁρθοδόξων Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν Ήσυχαστηρίων». Τὸ Ν.Δ. αὐτό (δηλ. ὁ Κ.Χ. τοῦ 1969) καταργήθηκε τὸ 1974· ὅμως ὁ Κανονισμὸς παραμένει σὲ ἰσχὺ καὶ διέπει τὴν λειτουργία τῶν ἱ. Μονῶν καὶ (ἐμμέσως-κατ' ἀναλογίαν) τῶν Ήσυχαστηρίων (βλ. Μ. Τατάγια, σ. 14· καὶ Σπύρου Τρωιάνου, *Παραδόσεις ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου*, β' ἐκδ., 1984, σσ. 17, 24 καὶ 336-341).

Τί προέβλεπε ὁ Κανονισμὸς 39/1972; Στὸ ἀ. 5 παρ. (α) ἔλεγε: «Αἱ ἱ. Μοναὶ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου ἢ Ήσυχαστήρια εἶναι πνευματικὰ Ἰδρύματα συνιστάμενα κατὰ τὰς περὶ Ἰδρυμάτων διατάξεις τοῦ Α.Κ., ἀποτελοῦσι Νομικὰ Πρόσωπα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, ὁ σκοπὸς δὲ αὐτῶν συμπίπτει πρὸς τὰ ἐν

τῇ παρ. β' τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ παρόντος Καταστατικοῦ Κανονισμοῦ διαλαμβανόμενα» (βλ. Γεωργίου Κων. Ἀποστολάκη, γραμματέως Κ.Ε.Σ.-Ο.Δ.Μ.Π. Ἱ. Ἀρχ/πῆς Κρήτης, *Βασικαὶ Διατάξεις Ἐκκλησιαστικοῦ-Κανονικοῦ Δικαίου καὶ Νομολογία...*, Ἡράκλειον Κρήτης 2006, σ. 195).

Ἄν θέλουμε λεπτομερέστερο διάγραμμα τῶν προβλέψεων τοῦ Καν. 39/72, στὸ ἄρθρο 5 προβλέπονται ὅτι:

- τὰ Ήσυχαστήρια εἶναι Μονές Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, Ἰδρύματα κατὰ τὸ Ἀστικὸ Δίκαιο μὲ ἰδιαίτερο Καταστατικὸ, τὸ ὁποῖο συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἱ. Κανόνες, τὶς ἱ. Παραδόσεις, τοὺς κρατικούς νόμους καὶ τὶς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ 39/72·
- ἡ ἐγκυρότητά τους ἐξασφαλίζεται μὲσω Μητροπολίτου (κυρίως) καὶ Συνόδου (ἐν συνεχείᾳ), ΥΠΕΠΘ (τελικά), γιὰ τὴν ἔκδοση Β.Δ. (ἀπαραιτήτως)·
- ὅσα δὲν εἶχαν αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις μέχρι τὴν ἔκδοση τοῦ Καν. 39/72, ὄφειλαν σὲ ἕνα βῆμα νὰ συμμορφωθοῦν, εἰδάλλως διὰ τῶν ἀρχῶν θὰ ἐπιβάλλονταν κυρώσεις·
- ἀνδρῶες Μονές δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν γυναικεῖα Μετόχια ἢ Ήσυχαστήρια·
- ἐκκλησιολογικὸ σχίσμα τῆς πλειονότητος τῶν μελῶν τοῦ Ήσυχαστηρίου ἀπὸ τὸν οἰκεῖο Ἐπίσκοπο, ἐπάγεται τὴν περιαγωγὴν τοῦ Ήσυχαστηρίου στὴν τοπικὴ Ἐκκλησία μὲ τὴν συνδρομὴ τῆς Δ.Ι.Σ. καί, μετὰ ἀπὸ ἐγκρισήν της, ἀκολουθοῦν τὰ νόμιμα ἔγγραφα στὸ ΥΠΕΠΘ γιὰ ἔκδοση Β.Δ. περιαγωγῆς τοῦ Ήσυχαστηρίου στὴν τοπικὴ Ἐκκλησία·
- τὰ ἀφορῶντα στὴν διοίκηση, ὀργάνωση, διαχείριση, ἐποπτεία τοῦ Μητροπολίτη, ἐκπροσώπηση τῶν Ήσυχαστηρίων καὶ ἐν γένει στὴν λειτουργία τους ρυθμίζονται μὲ τὸν ἐσωτερικὸ Κανονισμό τους.

Αὐτὸς ὁ Καν. 39/1972 (ποὺ ἀφοροῦσε καὶ στὶς ἱ. μονές-ΝΔΠΔ καὶ στὰ ἡσυχαστήρια-ΝΠΙΔ) ἐκδόθηκε μὲν κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ν. 126/1969 (ὁ ὁποῖος καταργήθηκε μὲ τὸ Ν.Δ. 87/3.10.1974 ποὺ ἐπανεφέρε σὲ ἰσχὺ μέχρι τὸ 1977 τὸν Κ.Χ. τοῦ 1943), ἀλλὰ ὁ Κανονισμὸς ἰσχύει μέχρι σήμερα.

Ἡ πρόθεση βασικὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως νὰ δώσει μία τάξη νομοκανονικῆ, ἕνα γενικὸ

πλαίσιο λειτουργίας και μία γενική πρόβλεψη έποπτείας δημιούργησε αυτόν τον Κανονισμό, ό οποίος όριζε ως προς τή «Ήσυχαστήρια ότι είναι γενικώς όλα μία μορφή «ιδρυμάτων». Προτιμούσε αυτόν τον ένιαίο όρο αντί παντός έτέρου, π.χ. του «σωματείου» ή του «συνεταιρισμού». Η όρολογία αυτή ήταν έν ταυτῶ και μία διαπιστωτική προσέγγιση τής πραγματικότητας (βλ. Μ. Τατάγια, σ. 18).

Όμως προσέκρουσε σέ ένα νομικό σκόπελο, πού όδήγησε σέ καταβύθιση όχι όλου του Κανονισμού, αλλά του συγκεκριμένου άρθρου 5 του άφορῶντος στα Ήσυχαστήρια.

Β] Ένδιαφερόμενοι προσέφυγαν στο Άνώτατο Άκυρωτικό Δικαστήριο, άμέσως μετά την έκδοση του Κανονισμού, ζητώντας άκύρωση του συγκεκριμένου άρθρου.

Και έκδόθηκε ή περίφημος 866/1974 άκυρωτική άπόφαση τής όλομέλειας. Τό βασικό σκεπτικό παραθέτει ό Καθηγητής κ. Τρωιάνος στην πολύτιμη και εύχρηστη «Έπιλογή από τή νομολογία» πού παραθέτει σέ κάθε ύποκεφάλαιο του βιβλίου του.

Τό ΣτΕ επικαλείται τό ά. 16 του Συντάγματος για τήν κατοχύρωση τής θρησκευτικής έλευθερίας και θεωρεί άντισυνταγματικό τόν περιορισμό και του Ν.Δ. 126/1969 και του 39/1972 Κανονισμού «προκειμένου περι τών όπαδῶν τής επικρατούσης έν Έλλάδι θρησκείας» νά έκδηλώνουν τήν πίστη προς τό θεϊόν με προσευχές και συνεχή άσκηση μόνο μετά από σύσταση ιδρύματος και έγκριση τής Διοικήσεως. Σέ αντίθεση με όλους τούς έν Έλλάδι (πολίτες και μη) πού συνεταιρίζονται έντελῶς έλεύθερα για θρησκευτικούς και λατρευτικούς σκοπούς, χωρίς τέτοια δέσμευση. Αυτό σημαίνει για τό ΣτΕ μεγαλύτερους περιορισμούς για τούς όπαδούς τής επικρατούσης θρησκείας από ό,τι για τούς όπαδούς όποιασδήποτε άλλης γνωστής θρησκείας. Με έκτενές λοιπόν σκεπτικό θεωρεί ότι και ή πρόβλεψη του τότε ισχύοντος Κ.Χ. (α. 33 παρ. 2) και οι παράγραφοι α', β', γ' του άρθρου 5 του Κανονισμού 39/1972 καθώς και οι υπόλοιπες παράγραφοι δ' έως και στ' έπρεπε νά άκυρωθούν. Έντοπίζεται σαφώς ή δι' αυτών (κατά παράβαση του Συντάγματος) θεσπιζόμενη ύποχρέωση προς σύστασιν ιδρύματος (Σπύρου Τρωιάνου, ένθ. άν., σσ. 340-1).

Αυτά άκριβώς επικαλείται και ό όμ. Καθηγητής κ. Χαρ. Παπαστάθης σέ γνωμοδότησή του «Περί τών ήσυχαστηρίων και τών άνηκόντων εις αυτά Μετοχίων» [Νομοκανονικά 2/α (Άπρ. 2003) 73-86: άναδημοσιευόμενη στίς *Νομοκανονικές Μελέτες ένθ. άν.*, σ. 174βξξ.]: «...οί διατάξεις του ως άνω άρθρου τυγχάνουν αντίθετοι προς τό Σύνταγμα, καθ' όσον ύποβάλλουν τήν ίδρυσιν Ήσυχαστηρίου έκ μέρους τής Διοικήσεως εις περιορισμούς άντικειμένους προς τās άρχάς τής θρησκευτικής έλευθερίας (Σ. 13) και προς τό άρθρ. 12 του Συντάγματος περι του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι έλευθέρως, ένταῦθα δέ δια θρησκευτικούς (λατρευτικούς) σκοπούς, και δη και περιορισμούς εις βάρος τών όπαδῶν τής επικρατούσης θρησκείας (Σ. 13 § 1), ιδίως μάλιστα άν ληφθῆ υπ' όψιν ότι εις τὰ Ήσυχαστήρια δύνανται νά διαβιούν και λαϊκοί (βλ. Σπ. Τρωιάνου, *Παραδόσεις Έκκλησιαστικού Δικαίου, Άθήνα-Κομοτηνή 1984, σ. 337-338*)».

Παρά τήν άκύρωση όμως του άρθρου 5 του Καν. 39/1972, φαίνεται πώς είτε οι άρμόδιες Έκκλησιαστικές Άρχές (κατά τόν Καθηγητή κ. Παπαστάθη) είτε άμεσα οι ίδιοι οι ένδιαφερόμενοι νά συστήσουν Ήσυχαστήριο καθ' έαυτούς και στή συνέχεια ό έπιχώριος Μητροπολίτης καταφάσκων (κατά τήν Δρα Νομ. κ. Μαρ. Τατάγια) βασίζονται στο άκυρωθέν άρθρο 5 για νά προχωρήσουν στίς κανονικές και νόμιμες διαδικασίες (αυτό έν άλλαις λέξεσιν ύποστηρίζει και ό Καθηγητής κ. Σπυρ. Κοντογιάννης στην Εισήγησή του για τὰ Ήσυχαστήρια προς τήν ΜΣΕ Μοναχικού Βίου υπό τήν έποψη ότι τό ΣτΕ δέν κατήργησε τήν ουσία του ά. 5, αλλά κάποιους περιορισμούς: ένδεχομένως νά ειχε ύπόψη του κάποια άλλη νομική γνώμη πού άγνοούμε έμεις, διότι όλοι οι προαναφερθέντες όμόφωνα όμιλούν για όλική άκύρωση όλων τών έδαφίων α'-στ', και έμεις αυτό συμπεραίνουμε από τήν άνάγνωση αυτούσιας τής άποφάσεως).

Γι' αυτό γράφει ό κ. Παπαστάθης: «...θά θεμελιωθῆ ή παρούσα άπάντησις και εις τό άρθρ. 5 του Κανονισμού 39/1972, τās διατάξεις του όποιου αι Έκκλησιαστικά Άρχαί συνεχίζουν νά λαμβάνουν υπ' όψιν κατά τήν σύνταξιν τής ιδρυτικής πράξεως παντός Ήσυχαστηρίου, παρά τήν άκύ-

ρωσιν τῶν διατάξεων αὐτῶν παρὰ τῆς Ὀλομελείας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας».

Πράγματι δέ, στήν ὡς ἄνω γνωμοδότηση (βλ. σσ. 176β-177αβ) ἀναφέρει ὡς πραγματικό γεγονός τήν σύνταξη τοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ Ἡσυχαστηρίου «Ἅγιοι Ἀπόστολοι καί Ἰσαπόστολοι Κύριλλος καί Μεθόδιος» μέ βάση τὸ ἄ. 5 ἐδ. β' τοῦ Καν. 39/1972 καί τήν ἐπακόλουθη βεβαίωση τοῦ τότε Μητροπολίτου Θ. ὅτι εἶναι σύμφωνος πρὸς τοὺς Ἱ. Κανόνες, τὶς Ἱ. Παραδόσεις καί τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, τήν διαβίβαση πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., τὴν παρ' Αὐτῆς σχετικὴ διαδικασία πρὸς τὸ ΥΠ.Ε.Π.Θ. καί τὸ ἐγκριτικὸ 289/1993 Π.Δ.

Τὰ παραθέτω ὅλα αὐτὰ εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ἀνωτέρω ὅτι οἱ Ἐκκλησιαστικὲς Ἀρχές (Μητροπόλεις-Ἱερά Σύνοδος) συνεχίζουμε νὰ λαμβάνουμε ὑπόψη μας τὰ ἐδάφια ἀ'-στ' τοῦ ἀκυρωθέντος ἀπὸ τὸ 1974 ἄ. 5 τοῦ ἰσχύοντος (κατὰ τὰ ἄλλα) Καν. 39/1972.

Βεβαίως, ὑπάρχει καί κάποια ἄλλη νομικὴ ἄποψη, νεότερη. Ὅτι τὸ ΣτΕ ἀκύρωσε μὲν τὸ ἄ. 5 τοῦ Καν. 39/1972 σὲ ὅ,τι ἀφοροῦσε στὰ Ἡσυχαστήρια. Ἀλλὰ δὲν ἀκύρωσε τὶς διατάξεις τοῦ Α.Κ. (ἄρθρα 108-121) ποὺ προβλέπουν τὴν σύσταση ἰδρυμάτων. Οὔτε βέβαια μποροῦσε νὰ ἐπιβάλει τὸ εἶδος τῆς νομικῆς προσωπικότητος (ἴδρυμα ἢ σωματεῖο ἢ συνεταιρισμὸς μὴ κερδοσκοπικός) σὲ μία θρησκευτικὴ ἔνωση ἀνθρώπων, ἐφόσον αὐτὸ θὰ συνιστοῦσε ἐπίσης περιορισμὸ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας (βλ. Μ. Τατάγια, σ. 19· παραπέμπει στὸ Σ. Ὁρφανουδάκη, Ἡ Ἐλευθερία τῆς συνένωσης, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 175).

Συνέχισαν λοιπὸν νὰ ἰδρύνονται στὴ χώρα μας Ἡσυχαστήρια καί μετὰ τὴν ἐν λόγω ἀκυρωτικὴ ἀπόφαση καί μάλιστα ὡς Ἰδρύματα! Μὲ συστατικὰ Καταστατικὰ ὅπως προβλέπει ὁ Α.Κ. κατατεθειμένα σὲ συμβολαιογράφους, μέ κανονικὲς ἐγκρίσεις ἀπὸ τοὺς ἐπιχωρίους Μητροπολίτες, μέ ἐγκρίσεις τῆς Ἱεράς Συνόδου, μέ προώθηση τῶν ἐγγράφων στὴν ἀρμόδια Δνση Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως τοῦ ΥΠ.Ε.Π.Θ, μέ Π.Δ. δημοσιευμένα στὸ ΦΕΚ (ὅπου δημοσιευόταν ὅλο τὸ Καταστατικὸ καί οἱ σχετικὲς προτάσεις).

Γ] Ὁ ἰσχύων Καταστατικὸς Χάρτης (Ν. 590/1977) στὸ ἄ. 39 παρ. 10 λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του

τὸ σκεπτικὸ καί τὸ ἀκυρωτικὸ διατακτικὸ του ΣτΕ γιὰ τὰ Ἡσυχαστήρια (προκειμένου νὰ μὴν περιορίσει τὴν ἴδρυσή τους σὲ μία μόνο μορφή βάσει τοῦ Α.Κ.). Γι' αὐτὸ καί προβλέπει γενικὰ καί ἀόριστα ὅτι ἰδρύνονται «μέ βάση τὶς κείμενες διατάξεις» (ὑπονοεῖ ὅλες τὶς μορφές Ν.Π.Ι.Δ. τοῦ Ἄστικοῦ Κώδικα). Συγκεκριμένα προβλέπει νὰ δημιουργήσει ἡ Ἐκκλησία ἓνα νομοκανονικὸ γενικὸ πλαίσιο: «Διὰ κανονιστικῶν ἀποφάσεων τῆς Δ.Ι.Σ., ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς Ἱ.Σ.Ι. καί δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως θεσπίζονται τὰ πλαίσια λειτουργίας τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ὁρθοδόξων Ἡσυχαστηρίων, ἅτινα ἰδρύνονται ὡς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου κατὰ τὰς κείμενας διατάξεις, καί λειτουργοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτῶν κανονισμοῦ».

- Ὁ συντάκτης προέβλεψε ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα καί μίλησε γιὰ Κανονιστικὲς Διατάξεις σὲ πληθυντικὸ, ὅπως συμβαίνει μέ τοὺς Κανονισμοὺς διαφόρων Συνοδικῶν σωμάτων ποὺ τοὺς συμπληρώνουμε ἢ τροποποιοῦμε κατ' ἀνάγκην.
- Μέχρι σήμερα, δὲν ἐκδόθηκαν οἱ γενικὲς Κανονιστικὲς Διατάξεις.
- Πάντως, ἡ ἐξουσιοδότηση τοῦ Κ.Χ. δὲν εἶναι περιοριστικὴ, ἀλλὰ δυναμικὴ. Δὲν σημαίνει ὅτι (ἄνευ γενικοῦ πλαισίου) δὲν δύναται νὰ συσταθοῦν Ἡσυχαστήρια. Αὐτὸ ἐπισημαίνει ὁ ὁμ. Καθηγητὴς κ. Σπυρ. Κοντογιάννης στὴν Εἰσήγησή του.
- Ὅμως, πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι μέ περιέργη ἀναβλητικότητα ἡ Δ.Ι.Σ. καί ἡ Ἱ.Σ.Ι. δὲν προχώρησαν στὴν σύνθεση τοῦ γενικοῦ Κανονιστικοῦ πλαισίου γιὰ τὰ Ἡσυχαστήρια.

Δ] Τόσες ἄλλες ἹΕΡΕΣ ΣΥΝΟΔΟΙ πρὸ ἡμῶν δὲν θέλησαν νὰ προχωρήσουν πιὸ πέρα ἀπὸ τὸν βασικὸ Καν. 32/1969· πιὸ πέρα ἀπὸ τὴν τυπικότητα πρόβλεψη τοῦ Κ.Χ. τοῦ 1977 (ἄ. 39)· πιὸ πέρα ἀπὸ δύο-τρεῖς ἀποτρεπτικὲς Συνοδικὲς ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα τῆς Ἱ. Μ. Κασσανδρείας καί τῆς Ἱ. Μ. Σύρου (ἂν θέλετε νὰ τὰ μνημονεύσω καί αὐτά).

- Σὲ ἐρώτημα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κασσανδρείας 36/27.1.1998 ἀπήντησε ἡ Ἱ. Σύνοδος νὰ προτιμᾶται ἡ ἴδρυσις μόνον Ἱερῶν Μονῶν

(369/6678NK/473/14.4.1998). Είχε προηγηθῆ ἄλλο ἓνα παρόμοιο ἔγγραφο τῆς Δ.Ι.Σ. (2622-/828/305/19.3.1997).

- Βεβαίως στήν *Ι. Μ. Κασσανδρείας ὑπάρχουν τρεῖς ἀνδρῶες Ι. Μονές καί τέσσερα Ἡσυχαστήρια* (τὸ ἓνα μεθιδρυθὲν μετὰ τὴν ἀπάντηση τῆς Συνόδου! ἄλλο ἓνα εἶναι τὸ γνωστὸ Μετόχι τῆς Σιμωνόπετρας στήν Ὁρμύλια ἀπὸ παλιά, τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ 1972 ἀπὸ παλαιότερα πὺν τὸ καθοδηγοῦσε ὁ Γέρον Παιῖσιος, τὸ τέταρτο ἀπὸ τὸ 1977). *Τί θέλω νὰ πῶ; Ὅτι ἡ Συνδικὴ ἀπάντηση τὸ 1998 ἐπὶ μακαριστοῦ Κασσανδρείας Συνεσίου δὲν ἔγινε σεβαστή, καὶ ἰδρύθηκε τὸ 1999 νέο Ἡσυχαστήριον γυναικεῖο. Ἡ Σύνοδος δὲν τὸ ἀπαγόρευσε (δὲν εἶχε τέτοια δυνατότητα οὔτε Κανονικὴ οὔτε Νομικὴ), ἀλλὰ συνέστησε.*
- *Δεύτερη περίπτωση ἀπὸ τὸ Εὐρετήριο τῶν ΝομοΚανονικῶν Ἀποφάσεων: «Νὰ μὴν ἐνθαρρύνεται ἡ ἴδρυσις Ἡσυχαστηρίων ἀπὸ ἄλλας Ἐκκλησίας (875/6698 NK/1058/29.7.98 ἐπὶ ἔρωτ. 81/23.2.98 τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σύρου). Παρὰ ταῦτα διαπιστώνουμε ὅτι ὑφίσταται κητορικὸ Ἡσυχαστήριον τοῦ Ταμιάθεως Ἰωακείμ στὴ Σύρο (κτήτωρ, ἰδιοκτήτης, ἐφόσον εἶναι καὶ Ἡσυχαστήριον).*

Δὲν εἶχα τὴν εὐχέρεια νὰ ἐξετάσω τὸ σκεπτικὸ τῶν Συνοδικῶν αὐτῶν ἐγγράφων. Ἀπλὰ παραθέτω ἐνδεικτικὰ τὶς ἀνευρεθεῖσες πληροφορίες.

Ε] Καὶ στὸ προσχέδιο νόμου τὸ 1989 περὶ Κ.Χ., γιὰ τὴν ὑπέρβαση τῆς κρίσεως μὲ τὸν περίφημο Ν. 1700/87, πὺν εἶχε συντάξει ἐπιτροπὴ μὲ τὸν Καθηγητὴ κ. Βλ. Φειδᾶ, προβλεπόταν στὸ ἄ. 9 ὅτι «τὰ ἡσυχαστήρια ἰδρύονται ὡς ἐκκλησιαστικὰ Ν.Π.Ι.Δ. κατὰ τὶς περὶ αὐτῶν διατάξεις τοῦ ἄ. 2 πᾶρ. 4 τοῦ παρόντος» (σχεδίου). Γι' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις προβλέπεται ὑπαρξὴ πέντε τουλάχιστον ἰδρυτικῶν μελῶν ἢ αἴτησή τους καὶ ἡ ἀπαραίτητη ἔγκριση τῆς Μητροπόλεως ὑποβάλλονται στὸ Πρωτοδικεῖο· σ' αὐτὰ τὰ Ν.Π.Ι.Δ. ἐφαρμόζονται οἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 78-105 τοῦ Α.Κ. οἱ σχετικὲς μὲ τὰ σωματεῖα (βλ. Μ. Τατάγια, σσ. 13-14).

Στὸ προσχέδιο αὐτό, ὡς πρὸς τὰ Ἡσυχαστήρια, ἔχουμε μία σημαντικὴ διαφοροποίηση ἀπὸ τὶς προβλέψεις τοῦ Καν. 39/72 καὶ τοῦ Κ.Χ. 1969 ὡς

πρὸς τὰ Ἡσυχαστήρια: τὰ θεωρεῖ σὲ ἀντιστοιχία πρὸς τὰ σωματεῖα τοῦ Α.Κ., ἀπαιτεῖ ὀπωσδήποτε τὴν ἔγκριση τῆς Μητροπόλεως, καὶ τὸ ἰδρυτικὸ αἴτημα μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔγκριση δὲν προωθεῖται στὸ Ὑπουργεῖο ἀλλὰ στὸ Πρωτοδικεῖο.

Στ] Ἔχουμε ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἓνα σχετικὰ πρόσφατο ἔγγραφο, τὸ 24493/Α1/8.3.2006 ἀπὸ τὴν Γεν. Δνση Θερησκευμάτων/ Δνση Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως/Τμῆμα Ἱ. Ναῶν-Ἱ. Μονῶν, πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδο καὶ τὶς Ἱ. Μητροπόλεις.

Μνημονεύουν τὴν ἀκύρωση τοῦ ἄ. 5 τοῦ Καν. 39/1972 (ὅποτε ὑφίσταται ἔλλειψη Νομοκανονικῶν ρυθμίσεων ἀπὸ τὴν Σύνοδο εἰδικὰ γιὰ τὰ Ἡσυχαστήρια). *Μᾶς ὑπενθυμίζουν ὅτι δὲν ἐκδόθηκαν οἱ προβλεπόμενες Κανονιστικὲς Διατάξεις περὶ Ἡσυχαστηρίων* καὶ ὅτι ὑπάρχει ἐμπλοκὴ καὶ πρόβλημα σὲ κάθε περίπτωση προώθησεως νέας ἐγκρίσεως, νέου Διατάγματος γιὰ ὁποιοδήποτε νέο Ἡσυχαστήριον.

Ζ] Ὁ ὁμ. Καθηγητὴς κ. Σπ. Κοντογιάννης, μέλος τῆς Σ.Ε. ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου, στήν ἀναλυτικὴ εἰσήγησή του «*Περὶ ἰδρύσεως ἢ μὴ Ἡσυχαστηρίων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος*»

- Παραπέμποντας στὸ «Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο» τῶν Καθηγητῶν Τρωϊάνου-Πουλῆ, ἐνημερῶνει πὺς τὰ Ἡσυχαστήρια θεωροῦνται μοναστικὰ ἰδρύματα, ἀλλὰ δὲν συνιστοῦν ἀπὸ νομικῆς πλευρᾶς μονές κατ' ἀκριβείαν· παραθέτει τὶς μορφὲς ὀργανώσεως βάσει τοῦ Α.Κ. μὲ τὶς ὁποῖες αὐτὰ ὑφίστανται (σωματεῖα-ἰδρύματα-ἀστικὲς μὴ κερδοσκ. ἑταιρεῖες)· θεωρεῖ πὺς ὁ Κ.Χ. τοῦ 1977 τὰ ἀντιμετώπισε μὲ ρεαλισμὸ ὡς δεδομένη κατάσταση (μολονότι ἀντικανονικὴ), ὁπότε μὲ τὴν πρόβλεψη τοῦ ἄ. 39 § 10 τὰ ἀναγνώρισε κατ' ἀνάγκην καὶ ἐξουσιοδότησε τὴν Ι.Σ. νὰ ἐκδώσει κανονιστικὴ ἀπόφαση γιὰ τὰ γενικὰ πλαίσια λειτουργίας τους.
- προβαίνει σὲ παρατηρήσεις ρεαλιστικὲς ἐπὶ τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ κ. Ἦλ. Παπανικολάου, ὁ ὁποῖος γνωμάτευσε πὺς εἶναι ἀδύνατη πλέον ἡ ἴδρυση Ἡσυχαστηρίων α) μετὰ τὴν ἀκυρωτ. ἀπόφ. 866/74 καὶ β) μετὰ τὴν καθυστέρηση ἐκδόσεως τῶν προβλεπομένων Κανονιστικῶν διατάξεων: (α) σχετικὰ μὲ τὸν Καν. 39/72, ὑποστηρίζει ὅτι δὲν καταργήθηκε ἡ οὐσία, ἀλλὰ

ένας τυπικός λόγος του ἄ. 5 του Καν. και αιτιολογεί την ἄποψη του και με τὸ πραγματικό γεγονός, ὅτι ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα συνέχισαν νὰ ἰδρύνονται Ἑσχαστήρια ἀκόμη και με τὴ μορφή Ἰδρυμάτων! (β) ὡς πρὸς τὴν δεύτερη ἄποψη ἐπικαλεῖται τὸ ἄ. 67 τοῦ νέου Κ.Χ. με τὸ ὁποῖο προβλέπεται μέχρι τὴν ἔκδοση νέων Κανονιστικῶν διατάξεων ἢ ἰσχύς τῶν παλαιότερων διατάξεων, ὅποτε ἰσχύουν κάλλιστα οἱ διατάξεις τοῦ παλαιότερου Κανονισμοῦ περὶ Μονῶν και Ἑσχαστηρίων και καλῶς ἢ Σύνοδος ἐγκρίνει τὰ σχετικά αἰτήματα.

- Τονίζει ὅτι ὁ Κ.Χ. (ὁ Ν. 590/1977) παρὰ ταῦτα συμμορφώνεται με τὸ πόρισμα τῆς ἀκυρωτικῆς ἀποφάσεως 866/1974 τοῦ ΣτΕ, και προβλέπει ὅτι τὰ Ἑσχαστήρια «ἰδρύνονται ὡς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις». Αὐτὴ ἢ γενικὴ διατύπωση προβλέπει τὴν σύστασή τους ὄχι μόνο ἀποκλειστικὰ ὡς Ἰδρύματα (ἄ. 108 Ἀστ. Κώδικος), ἀλλὰ και ὡς σωματεῖα (78 Α.Κ.) και ὡς ἀστικὴ εἰταιρεία μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος (741 Α.Κ.) [σελ. 3-4 γνωμοδοτήσεως].
- Ὑποστηρίζει ὅτι δὲν κωλύεται ἢ Δ.Ι.Σ. ἀπὸ τὴν ἔλλειψη μέχρι στιγμῆς νέων Κανονιστικῶν διατάξεων ὥστε νὰ ἐγκρίνει τὴν σύσταση Ἑσχαστηρίων, ἐὰν αὐτὰ ἰδρύνονται σωστὰ πρὸς τὶς δικαϊκὰς διατάξεις, δηλαδή ἀφ' ἑνὸς πρὸς τοὺς Ἰ. Κανόνες (ὥστε νὰ ἔχουν ἀπὸ τοῦ Μητροπολίτου μέχρι και τῆς Συνόδου τὴν βασικὴ ἐγκριση και προώθηση), και ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὶς προβλέψεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος (ὥστε νὰ προωθηθοῦν ἀπὸ τὶς Πολιτειακὰς Ἀρχὰς πρὸς δημοσίευση, μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐγκριση).
- Προχωρεῖ τέλος σὲ συγκεκριμένη διατύπωση ἑνὸς γενικοῦ ρεαλιστικοῦ πλαισίου Κανονισμοῦ γιὰ τὰ Ἑσχαστήρια με 15 ἄρθρα. Σ' αὐτὸ προβλέπει σχεδὸν παρόμοια με τὶς Ἰ. Μονὰς γενικὴ ἐποπτεία τοῦ Μητροπολίτου, ἀκόμη και στὴν νομιμότητα διαχειρίσεως. Ὁχι στὶς λεπτομέρειες λειτουργίας, διότι (ὅπως παρατηρεῖ στὴν εἰσήγησή του) ρυθμίζονται με τὸν ἐσωτερικὸ Κανονισμό («ὀργανισμό») κάθε Ἑσχαστηρίου.
- Μία μόνο παρατήρηση θὰ εἶχα νὰ κάνω. Στὴν Εἰσήγηση (ἐκτὸς τῶν ἄλλων) παρατηρεῖ πὼς ἢ

866/74 δὲν ἀκύρωνε ὄλο τὸ ἄρθρο (5), ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν πρόβλεψή του γιὰ σύσταση Ἑσχαστηρίων «ἀποκλειστικὰ και μόνο με τὴν μορφή Ἰδρυμάτων (κατόπιν ἐγκρίσεως κρατικῆς)». Με τὸ νομικὸ αἰτιολογικὸ ὅτι αὐτὸ συνιστοῦσε περιορισμὸ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, πὺ εἶναι συνταγματικὰ προστατευόμενη, ἐφόσον πρόκειται γιὰ Ν.Π.Ι.Δ., δὲν ἔπρεπε περιοριστικὰ νὰ προβλέπει τὴν ἀποκλειστικὴ νομικὴ μορφή «Ἰδρυματος», ἀλλὰ νὰ παρέχει τὴν εὐχέρεια συστάσεως και με ἄλλες μορφὰς πὺ προβλέπει ὁ Ἀστικὸς Κώδικας: π.χ. «Σωματεῖο», «Ἐταιρεία μὴ κερδοσκοπικὴ» κ.λπ. Συνεπῶς (κατὰ τὸν κ. Καθηγητὴ) ἢ ἀκύρωση δὲν ἀφοροῦσε στὴν οὐσία τοῦ ἁρθρου (ὡς πρὸς αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ Ἑσχαστήρια), ἀλλὰ σὲ ἑνα τυπικὸ λόγο.

Πιθανότατα νὰ μὴν εἶχε στὴ διάθεσή του τὸ ὑλικὸ τῆς ἀκυρωτικῆς ἀποφάσεως καθ' ἑαυτὴν ἢ ἐνδεχομένως νὰ θέλησε νὰ δώσει μία ἐλεύθερη ἐπιστημονικὴ ἐρμηνεία τοῦ πράγματος (ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς νομικῆς ἐρμηνείας, πὺ και ἐκεῖ χωροῦν ποικίλες γνώμες και ἐρμηνεῖες) και ἐρειδόμενος στὸ γεγονός τὸσων ἐγκριτικῶν Π.Δ. ἀπὸ τὸ 1974 και ἐξῆς, παρὰ τὴν ἀκυρωτικὴ ἀπόφαση, με Ἑσχαστήρια ὑπὸ μορφήν ἰδρυμάτων.

Ὅπως ὅμως διαπιστώσαμε, τελικὰ στὸ σκεπτικὸ και στὸ διατακτικὸ τῆς ἢ Ὀλομέλειας τοῦ ΣτΕ ἀκύρωσε συλλήβδην ὄλα τὰ ἐδάφια α' -στ' τοῦ ἁρθρου 5, ἔστω και ἂν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Α.Κ. και κυρίως ἐν ὀνόματι τῆς Συνταγματικῆς προστατευομένης θρησκευτικῆς ἐλευθερίας συνεχίζουσαν νὰ ἰδρύνονται Ἑσχαστήρια και μετὰ τὴν ἀπόφ. 866/74 ΣτΕ (ὄλομ.).

Πὼς βλέπει ἢ νομικὴ ἐπιστῆμη τὰ Ἑσχαστήρια;

«...εἶναι ὀργανισμοὶ με ἀνεξάρτητη λειτουργικὴ δράση και κοινωνικὴ προσφορά, πὺ ὄχι μόνο δὲν ἀποκλείονται ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ δράση, ἀλλὰ ἀντιθέτως με τὴν ὑλοποίηση τῶν καταστατικῶν τους σκοπῶν ἐκπληρώνουσαν κοινωνικὰς ἀνάγκες αὐτοδύναμα». Με τὸ δικαίωμα αὐτὸ εἶναι ἀσυμβίβαστα νομοθετικὰ και διοικητικὰ μέτρα πὺ θὰ ἐμπόδιζαν τὴν ἀνάπτυξη αὐτὴ ἢ πὺ συγκεκριμένα

θά ἀποδυνάμωναν τὴ δυνατότητα ἐπιλογῆς αὐτοῦ τοῦ τρόπου ζωῆς» (παρατηρεῖ ἡ Μ. Τατάγια, ἐνθ. ἀν. σ. 42. Καὶ παραπέμπει γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν στους: Ἄρ. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, τευχ. α' ἀτομικὲς ἐλευθερίες, Θεσσαλονίκη 1982⁴, σ. 114 ἐξ.· Π. Δαγκτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο, Ἀτομικά Δικαιώματα*, τ. Β', σ. 1142 κ.ἐξ.).

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ἡ ἀκύρωση τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Καν. 39/1972 ἀπὸ τὸ 1974, ἡ Καταστατικὴ ἐξουσιοδότηση (ἄρθρο 39 τοῦ Ν. 590/77) γιὰ τὴν ἔκδοση Κανονιστικῶν διατάξεων περὶ Ἑσχασηρίων ἀπὸ τὸ 1977 καὶ τὸ αἴτημα τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως/Τμῆμα Ἰ. Ναῶν-Ἰ. Μονῶν ἀπὸ τὸ 2006 ἀφ' ἑνός·

καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ *πραγματικότητα τῆς ὑπάρξεως ἀνδρομένων Ἑσχασηρίων πρὸ τοῦ 1833, ἀλλὰ καὶ ἐφεξῆς μέχρι τελευταῖα (2003)* στὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

σὲ *συνδυασμὸ μὲ τὶς Συνταγματικὲς ἐπιταγὲς (Συνταγμ. ἄ. 12 ἐλευθέρως συνεταιρίζεσθαι, ἄ. 13 θρησκευτικὴ ἐλευθερία, α. 5§1 ἐλεύθερη ἀνάπτυξη προσωπικότητος-προστασία τῆς ἀξίας καὶ ἀξιοπρέπειας)*·

μᾶς ὀδηγοῦν σὲ ὠριμὴ ἐξέταση τοῦ εἰσέτι ἐκκρεμοῦς αὐτοῦ ζητήματος.

Πρέπει ἐπιτέλους νὰ τὸ ἐξετάσουμε ἀπὸ κάθε ἄποψη. Νὰ δοῦμε νηφάλια, ρεαλιστικά (ιστορικά, πραγματιστικά, δεοντολογικά, νομοκανονικά) τί δέον γενέσθαι, μὲ διάθεση πατρικῆ-ποιμαντικῆ γιὰ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας (μέρος τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ οἱ συγκροτήσαντες ἢ οἱ μέλλοντες συγκροτήσαι Ἑσχαστήρια, ὅπως καὶ οἱ προτιμῶντες τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τῶν ἰ. Μονῶν), προβλέποντας –εἰ δυνατόν– καὶ κάθε «ρίζα πικρίας».

Βεβαίως, δὲν μποροῦμε ὅλα νὰ τὰ ρυθμίσουμε μὲ πληρότητα. Καὶ ὁ Κανονισμὸς 32/1972 ἐπιχείρησε νὰ βάλει μία τάξη στὴν ἀκαταστασία, ἀλλὰ κάποιοι θεώρησαν πὼς ἐθίγοντο τὰ συμφέροντά τους καὶ τὸν προσέβαλαν στὸ ΣτΕ (ἐνῶ μέχρι σήμερα τὰ Ἑσχαστήρια ἰδρύνονται ὑπὸ τὴν μορφήν

«ἰδρυμάτων», παρ' ὅτι ἀκυρώθηκε τὸ ἄ. αὐτὸ γιὰ τὸν συγκεκριμένον «ἀσφυκτικὸ» περιορισμὸ τῆς διοικήσεως καὶ τὸν ἔλεγχο τῆς διοικήσεως).

Τί θέλω νὰ πῶ; Ὅτι, ἐπιχειρώντας νὰ συνθέσουμε τὶς προβλεπόμενες «Κανονιστικὲς διατάξεις», δὲν ἀποκλείεται κάποιοι νὰ ἀνεύρουν ἓνα παραθυράκι καὶ νὰ προσφύγουν μὲ αἴτημα ἀκυρώσεως στὸ ΣτΕ, ὅπως ἔγινε μὲ τὸν 39/72. Πρέπει νὰ ζητήσουμε τὴν συνδρομὴ καὶ Νομικῶν καὶ Συμβούλων τοῦ ΣτΕ ἐπ' αὐτοῦ (π.χ. τοῦ κ. Μαρίνου, τοῦ ὁποίου –σημειωτέον– ἡ εἰσήγηση τὸ 1987 πρὸς τὸ 5μελές ΣτΕ γιὰ τὸν Ν. 1700/87 σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν ἄλλο Εἰσηγητὴ ἦταν τελικῶς πληρέστερη, δὲν ὑπερίσχυσε στὸ ΣτΕ μὲ πλειοψηφία 3-2, ἀλλὰ τὸ σκεπτικὸ τῆς ἔγινε δεκτὸ ἀπὸ τὸ ΕΔΑΔ τὸ 1993!).

Καὶ νὰ καταλήξουμε σὲ ἓνα γενικὸ πλαίσιο Κανονιστικῶν διατάξεων.

Δὲν θὰ ἀναλύσω τὸ Κανονιστικὸ πλαίσιο τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κοντογιάννη ἐξαρχῆς. Νομίζω ὅτι εἶναι ἐπαρκὲς ὡς ἀρχικὸ γενικὸ πλαίσιο, συντεταγμένον μὲ τὴν πείρα τῆς μέχρι τοῦδε βιβλιογραφίας, ὥστε νὰ ἀποφύγουμε τοὺς σκοπέλους προσφυγῶν καὶ ἀκυρώσεων (διότι δὲν εἶναι μόνον τὸ ΣτΕ, εἶναι καὶ ἐνδεχομένως καὶ τὸ ΕΔΑΔ).

Θὰ προχωρήσω ἐν πρώτοις λιτὰ σὲ ὀρισμένες διασαφήσεις, ἀρϋόμενες νομοκανονικὲς πληροφορίες κυρίως ἀπὸ τὴν διδακτορικὴ διατριβὴ τῆς κ. Μαρίας Τατάγια πού προμνημόνευσα, ἀλλὰ καὶ ἄλλες γνωμοδοτήσεις πού θὰ παρενεῖρω.

Ἔρχομαι σὲ μερικὰ εἰδικὰ ζητήματα:

1ον. Γιὰ νὰ συσταθῆ ἓνα Ἑσχαστήριο, *ἀπαιτεῖται Κανονισμὸς*. Βούληση ὅχι ἑνός, ἀλλὰ πλείονων προσώπων, πού θὰ ἰσχύει γιὰ πλείονα πρόσωπα (ἄρα ἔχουμε «ὄργανισμό» μὲ τὴ νομικὴ ὀρολογία). Γιὰ νὰ τροποποιηθῆ, χρειάζεται εἰδικὴ διαδικασία, ρητὰ προβλεπόμενῃ ἀπὸ τοὺς ἰδιαιτέρους «Κανονισμούς», καὶ τὸ κυριότερο ὁ κάθε Κανονισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιτίθεται στους ἰ. κανόνες, τὶς ἰ. παραδόσεις καὶ τοὺς νόμους, ἀκόμη καὶ στὸν ἀκυρωθέντα Κανονισμὸ 39/72 (βλ. ἐρμηνεία Βαλσαμῶνος στὸν Α' τῆς Πρωτοδευτέρας: «τὰ παρὰ νόμους καὶ ἀκανονίστως τοῖς τυπικοῖς περιεχόμενα, οὐ κρατήσουσιν»). Μόνον ὑπ' αὐτὴν τὴν νομοκανονικὴ προϋπόθεση οἱ ἀπρόσωποι κανόνες τοῦ Καταστατικοῦ ἑνός Ἑσχαστηρίου [ἀσφαλῶς καὶ

μίας ι. Μονής] δεσμεύουν την διοίκηση και τὰ δικαστήρια.

Θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ, ὅπως προβλέπουν πολλὰ τέτοια καταστατικά μέχρι σήμερα, ἀπαγορεύεται νὰ τροποποιηθοῦν. Τέτοιες διατάξεις ἀφοροῦν τὸν σκοπό, τὴν σχέση με τὸν ἐπιχώριο Ἐπίσκοπο, τὸν κοινοβιακὸ θεσμό, τὸ ἀναπαλλοτρίωτο καὶ ἀνεκποίητο τῆς περιουσίας καὶ τῶν κτηρίων, τὴν ἔσαει ὑπαρξῆς τοῦ ἡσυχαστηρίου, τὴν αὐτοτέλεια-αὐτοδιοίκηση-ἀνεξαρτησία (δηλ. τὸ εἶδος τοῦ ἰδιωτικοῦ νομικοῦ προσώπου).

Τὸ Καταστατικὸ ὑποβάλλεται ἐξαρχῆς στὸν οἰκεῖο Ἐπίσκοπο, ὥστε νὰ βεβαιώσει ὅτι ἐκπληρώνει τοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ προωθηθῆ περαιτέρω. Πρόκειται γιὰ ἔλεγχο νομιμότητος (βλ. Μ. Τατάγια, σ. 22-7). Διαβιβάζεται ἀκολούθως στὴν Δ.Ι.Σ. καὶ στὸ ΥΠ.Ε.Π.Θ. (χωρὶς νὰ μνημονεύεται κάτι περὶ «συμφώνου γνώμης») καὶ ἐκδίδεται τὸ Π.Δ. πὺν δίδει «νομικὴ προσωπικότητα» στὸ κάθε συγκεκριμένο Ἠσυχαστήριον.

Τινὲς διαβλέπουν ὀπίσω τῆς συγκεκριμένης αὐτῆς προβλέψεως, ὅπως καὶ τῆς ἐξουσιοδοτήσεως γιὰ τὴν ἔκδοση Κανονιστικῶν Διατάξεων περὶ Ἠσυχαστηρίων ἀπὸ τὴν Δ.Ι.Σ. (καὶ τὴν Ι.Σ.Ι.) «ἔλεγχο σκοπιμότητος», στὸν ὁποῖο χωρεῖ ἀτομικὴ προσβολὴ ἀκυρώσεως ἐνώπιον τοῦ ΣτΕ (βλ. Μ. Τατάγια σ. 21). Τί θὰ πῆ αὐτό; Ὅτι ἐνδεχομένως δύναται νὰ παρέμβει ὁ Μητροπολίτης σὲ οὐσιώδη ζητήματα ἢ ἡ Δ.Ι.Σ. καὶ ἡ Ἱεραρχία μετὸς τοὺς γενικοὺς Κανονισμοὺς νὰ προβλέψουμε πράγματα πολὺ «ἀσφυνκικά» ἢ στὴ διαδικασία ἐγκρίσεως, γιὰ τὰ ὁποῖα κατὰ περίπτωσιν εἰδικὴ δύναται ἓνα συγκεκριμένο Ἠσυχαστήριον ὡς «σωματεῖο», ὡς «ἴδρυμα» θρησκευτικὸ νὰ προσφύγει μετὰ αἴτηση ἀκυρώσεως στὸ ΣτΕ ὡς περιοριστικὰ τῆς Συνταγματικῶς προστατευόμενης ἐλευθερίας τοῦ θρησκεύειν καὶ τοῦ συνεταιρίζεσθαι (Σ. ἄ. 13, ἄ. 12 κ.ἄ.)...

Στοὺς Κανονισμοὺς προβλέπεται ἀκόμη καὶ μεταφορὰ τῆς ἑδρας τοῦ Ἠσυχαστηρίου σὲ Μετόχι, εἴτε ἐντὸς εἴτε καὶ ἐκτὸς τῆς Μητροπόλεως, μετὰ ταυτόχρονη μετατροπὴ τοῦ κεντρικοῦ Ἠσυχαστηρίου σὲ μετόχι (ἐνθ. ἄν. 29).

Προαναφέραμε ὅτι ὁ σκοπὸς εἶναι βασικὴ καὶ ἀναλλοίωτη διάταξη τοῦ Καταστατικοῦ, ὅπως ἐπί-

σης ὅτι γιὰ τὴν σύστασιν ἐνὸς Ἠσυχαστηρίου ἀναντιρρητικῶς ἀπαιτεῖται ἐγκριση-βεβαίωσιν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ὁ ὁποῖος βεβαιώνει γιὰ τὴν θεμελιώδη μοναχικὴ κοινοβιακὴ στοχοθεσίαν τοῦ Ἠσυχαστηρίου. Διότι, ἂν εἶναι ἓνα ὁποιασδήποτε ἄλλης ὑφῆς ἴδρυμα, τότε δὲν ἀποτελεῖ «μονὴ ἰδιωτικοῦ χαρακτήρα», ἀλλὰ κάτι ἄλλο, ὅποτε δὲν εἶναι ἡσυχαστήριον. Οἱ θεμελιώδεις καταστατικοὶ σκοποὶ κρίνουν τὴν ταυτότητα τοῦ ἰδρύματος-ἡσυχαστηρίου, ὅπως γενικὰ δέχεται περὶ τῶν ἱερῶν Μονῶν ἡ νομολογία: ἘφΑθ 2190/1968 (ΝοΒ 17 {1969} 304)· ΠρωτΚεφαλλ 133/1970 (ἈρχΝ 23 {1972} 72)· ἘφΑθ 15234/1988 (ἈρχΝ 40 {1989} 24).

Ἐπίσης ἀσύμβατος πρὸς τὴν φύσιν τους εἶναι κάθε κερδοσκοπικὴ ἐργασία γιὰ ἰδιοτελεῖ πορισμὸν εἴτε τῶν μελῶν εἴτε γιὰ τὸ Ἠσυχαστήριον, μετὰ μόνον ἐξαιρέσιν τὴν μὴ κερδοσκοπικὴ κοινωφελῆ προσηγορὰ (ἐνθ. ἄν., σσ. 29-32).

Τέλος, ὅλοι οἱ Κανονισμοὶ προβλέπουν ἔσαει λειτουργίαν τοῦ νομικοῦ προσώπου τοῦ Ἠσυχαστηρίου.

Ἐπὶ τοῦ ὅτι ἔχει καὶ τὸ ἐνδεχόμενον διαλύσεως τοῦ Ἠσυχαστηρίου, σὲ περίπτωσιν πὺν ἐκλείπει καὶ τὸ τελευταῖον μέλος. Τότε προβλέπεται ἀπὸ τὰ Καταστατικά ἓνα τετραετὲς ἢ πενταετὲς (συνήθως) «διάστημα» διακοπῶν μετὰ προσωρινὸν διαχειριστὴ/διαχειριστὲς τὸ πρόσωπο/τὰ πρόσωπα πὺν διορίζει ὁ Μητροπολίτης αὐτεπάγγελτα ἢ μετὰ ἀπὸ αἴτηση ὅσων ἔχουν ἔννομον συμφέρον (χωρὶς δικαίωμα ἐκποιήσεως παρὰ μόνον τῶν ἀναλωσίμων). Κάτι ἀνάλογο περὶ διαλύσεως ἰσχύει, καὶ ἂν ἐγκαταλειφθεῖ τὸ Ἠσυχαστήριον ἢ ἂν συγχωνευθεῖ κ.λπ. (ἐνθ. ἄν. σσ. 32 ἐξ.).

Ἡ περιουσία τοῦ διαλυομένου Ἠσυχαστηρίου προβλέπεται (συνήθως) ἀπὸ τὰ Καταστατικά πῶς καὶ πὺν θὰ μεταβιβασθῆ. Ὅριζοῦν τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἀδελφότητος. Ἀποκλείουν ρητὰ τὰ Μέλη τῆς Ἀδελφότητος καθ' ἑαυτὰ ὡς ἀποδέκτες τῆς περιουσίας μετὰ διανομή. Συνήθως ἀποδέκτης εἶναι ἡ Μητρόπολις, μετὰ πρόβλεψιν νὰ μεριμνήσει, ὥστε νὰ ἀποδοθῆ σὲ ἐνδεχόμενὴ Ἀδελφότητα πὺν θὰ ἐγκαταβίωσιν στὸ Ἠσυχαστήριον κατὰ τὸ μέλλον. Ἡ σὲ ὁμορες Μονὲς ἢ σὲ νομικὰ πρόσωπα πὺν συνέστησαν τὰ Μέλη τοῦ Ἠσυχαστηρίου ἢ στὰ προϋπάρχοντα Νομικὰ Μέλη πὺν συνέστησαν τὸ

Ήσυχαστήριο ἐξ ὑπαρχῆς. Πάντως ρητὰ ἀποκλείεται κάθε ἄλλος σκοπὸς πλὴν τοῦ ρητὰ μνημονευομένου (ἀορίστως βεβαίως) πνευματικοῦ ἢ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ (ἐνθ. ἀν. σσ. 37-39).

2ον. Δὲν θὰ εἰσέλθω σὲ πάρα πολὺ εἰδικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ρυθμίζει κάθε Κανονισμὸς καθ' ἑαυτὸν, τοῦ ὁποῖου τὴν συμβατότητα πρὸς τοὺς ἰ. Κανόνες, τὶς ἰ. Παραδόσεις καὶ τοὺς Νόμους κατὰ περίπτωση ὑποχρεοῦται νὰ βεβαιώσει ὁ οἰκείος Ποιμενάρχης, ἀκολούθως ἢ Σύνοδος (γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο) καὶ τελικὰ ἢ ἀρμόδια πολιτειακὴ Δνση στὸ ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Π.χ. ἓνα τέτοιο ζήτημα εἶναι ἡ εἰσοδοχὴ ἀλλοδαπῶν, ἢ ὁποῖα ἀποκλείεται γιὰ τὰ ἰδρυτικὰ μέλη Μονῶν καὶ Ἑσυχαστηρίων (βάσει τοῦ Καν. 39/1972), παλαιότερα ἀποκλειόταν διαρρήδην γιὰ τὶς Μονές μὲ τὸν Κ.Χ. τοῦ 1852, ἀλλὰ σήμερον δὲν συνιστᾷ κώλυμα ὡς εἰσοδοχὴ μεταξὺ τῶν δοκίμων κ.λπ. βάσει τοῦ ἄ. 13 § 2 τοῦ Συντάγματος, ὅπως δέχεται καὶ ὁ Συνταγματολόγος κ. Δαγκιόγλου (ἐνθ. ἀν. τ. Α', σ. 384) καὶ ὁ κ. Μαρίνος (Ἡ Ὁρθοσκευτικὴ Ἐλευθερία, Ἀθήναι 1972, σ. 101).

Ἡ μοναχικὴ κουρὰ ἀποφασίζεται ἀπὸ τὴν Γεροντία μὲ πρόταση τοῦ Ἡγουμένου/τῆς Ἡγουμένης. Γιὰ νὰ γίνει ὁμως ἐκτελεστή, πρέπει νὰ ὑπάρξει ρητὴ ἔγκριση ἀπὸ τὸν ἐπιχώριο Μητροπολίτη. Αὐτὸ προβλέπει ὁ Ν. 590/1977 στὸ ἄρθρο 39 § 6 καὶ ὁ Καν. 39/1972 στὸ ἄρθρο 9 § γ' περὶ τῶν ἰ. Μονῶν, ἀλλὰ ἐδῶ δὲν ἔχουμε καμία ἀπολύτως διαφοροποίηση ἢ ἀπόκλιση ἀπὸ τὰ Κανονικὰ ἢ Ἐκκλησιολογικὰ πλαίσια. Χωρὶς τὴν ἔγκριση τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ γενομένη κουρὰ εἶναι ἄκυρη, καὶ ὑπάρχουν ἤδη ἐπ' αὐτοῦ ἐνδεικτικὰ ἀποφάσεις Ἐφετείου [ἘφΑθ 2192/1968 ΝοΒ 17 (1969) 306] καὶ Ἀρείου Πάγου [ΑΠ 52/1971 ΝοΒ 19 (1971) 453]. Αὐτὸ δὲν εἶναι δικαίωμα ἀστυνομέσεως, ἀλλὰ θεμελιῶδες ἐκκλησιολογικό-συνακτικὸ καθῆκον τὸ ὁποῖο ὀροθέτησαν ἤδη ἀπὸ πολὺ παλιὰ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι (Δ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς καὶ Α' τῆς Πρωτοδευτέρας) ὅπως ἐξαρχῆς ἀναφέραμε. Ὑπάρχει ὁμως καὶ Καταστατικὸ Ἑσυχαστηρίου (Γενεσίου Πανοράματος Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης) μὲ ηὐξημένες ἀρμοδιότητες τοῦ Πνευματικοῦ τῆς Ἀδελφότητος στὸ ζήτημα τῆς κουρᾶς ἀδελφῶν, πού παρορᾷ τε-

λείως βάσει τοῦ Καταστατικοῦ τὸν ἐπιχώριο Ἐπίσκοπο (βλ. Μ. Τατάγια σ. 67-70). Πιστεύω ὅτι ἀντικανονικῶς παρσισέφρυσε αὐτὴ ἡ διάταξη, ἔστω καὶ ἂν Συνταγματικὰ καὶ βάσει τοῦ Α.Κ. εἶχαν κάθε δικαίωμα νὰ τὴν προωθήσουν.

Ἐπίσης, σὲ ἄλλο Καταστατικὸ προβλέπεται εὐλογία τοῦ Μητροπολίτου γιὰ χορήγηση ἄδειας σὲ Μοναχὸ Ἑσυχαστηρίου γιὰ ἀπουσία ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Μητροπόλεως, ἐνῶ στὰ περισσότερα τὴν ἄδεια ἀπουσίας τὴν παρέχει ὁ Ἡγούμενος/ἡ Ἡγουμένη (Μ. Τατάγια, ἐνθ. ἀν. σ. 81).

3ον. Ἐνα ἐξίσου λεπτὸ θέμα εἶναι ἡ ἄσκηση ἐμπορικῶν δραστηριοτήτων (σσ. 82 ἐξ). Κάθε ἀτομικὴ ἰδιοτελὴς ἐνασχόληση, κάθε ἐμπορικὸς εἰσοδηματικὸς πορισμὸς ἀσφαλῶς καὶ εἶναι ἀδιανόητος καὶ καταδικαστέος ἀνεκαθεν γιὰ οἰονδήποτε Μοναχό. Τὸ Κανονικὸ Δίκαιο δὲν κάνει ἐξαιρέσεις. Μερικὰ ὁμως Καταστατικὰ προβλέπουν γιὰ τὰ Μέλη τῶν Ἑσυχαστηρίων τὴν δυνατότητα συμμετοχῆς σὲ σωματεῖα, συλλόγους ἢ ἰδρύματα μὲ μορφωτικούς ἢ ἐκπαιδευτικούς ἢ ἱεραποστολικούς σκοπούς (ἐξωτερικὴ ἱεραποστολή, ἔκδοση βιβλίων, ἐνίσχυση ὀρθοδόξων προσκυνημάτων κ.λπ.). Προβλέπεται ὁμως ἀπὸ τοὺς κανονισμοὺς τῶν ἰδιαίτερων αὐτῶν συλλόγων ὅτι τὰ φυσικὰ πρόσωπα πού μετέχουν δὲν συνταυτίζονται μὲ τὸ Ἑσυχαστήριο, ἔχουν αὐτοτελῆ ἀνεξάρτητη δράση καὶ δὲν ἐπεμβαίνουν στὴ ζωὴ τοῦ Ἑσυχαστηρίου, ἐνῶ τὰ Ἑσυχαστήρια δίνουν μόνον πνευματικὲς ὁδηγίες στὰ σωματεῖα αὐτὰ (Μ. Τατάγια, σσ. 84/5).

Τέτοιες παράλληλες δράσεις ἀναπτύσσουν τελευταῖα καὶ ἱερὲς Μονές (π.χ. Ἱ. Μονὴ Μεταμορφώσεως Λαγκαδᾶ).

4ον. Πῶς διοικοῦνται τὰ Ἑσυχαστήρια;

Ἀπὸ τὴν Ἀδελφότητα, σὲ σύναξη ὡς ἀνώτατο ὄργανο, καὶ ἀπὸ τὴν Γεροντία, μὲ τὴν Ἡγουμένη ὡς διαρκὲς ὄργανο. Ὅρια μέσα στὰ ὁποῖα ἀπαξάπαντες κινοῦνται εἶναι τὸ Καταστατικὸ, οἱ ἰ. Κανόνες καὶ οἱ ἰ. Παραδόσεις, ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν δύνανται νὰ ἀποφασίσουν.

Ὁ ἡγούμενος/ἡ ἡγουμένη ἐκλέγονται μὲ τὶς προβλεπόμενες διαδικασίες, ὁ οἰκείος Ποιμενάρχης ἐλέγχει τὴν νομιμότητα-κανονικότητα καὶ χειροθετεῖ-ἐγκαθιδρύει τὸν ἐκλεγέντα/τὴν ἐκλεγείσα.

Μέσα σὲ τρεῖς ἡμέρες μπορεῖ νὰ ἀσκηθῆ ἔνσταση κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς. Ἐπίσης καὶ κάθε ἐπισκοπικὴ ἔνσταση ἐξετάζεται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο.

Μερικὰ Καταστατικὰ δὲν προβλέπουν τὴν διαδικασία ἐγκαθιδρύσεως ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη, ὅμως βάσει τοῦ Κανονικοῦ δικαίου αὐτὴ ἐπιβάλλεται. Ὅπως καὶ ἐνδεχόμενῃ ὀλιγωρία τοῦ Μητροπολίτου συνεπάγεται-δέον ὅπως ἐρμηνεύεται ὡς σιωπηλὴ συγκατάνευση καὶ ἔγκρισή του.

Ἡ ἐνημέρωση (οὐσία σιωπηλὴ ἔγκριση) τοῦ Μητροπολίτου εἶναι ἀναγκαῖα καὶ γιὰ τὴν περὶ πτωση τῆς ἀντικαταστάσεως λόγῳ ἀσθενείας ἢ παραιτήσεως ἢ δικαστικῆς ἐκπροσωπήσεως τοῦ Ἱγουμενοῦ/τῆς Ἱγουμένης. Καὶ τοῦτο, λόγῳ τῆς πνευματικῆς ἐποπτείας τὴν ὁποία ἀσκεῖ σὸ Ἱουχαστήριον (Μ. Τατάγια σ. 109-150).

Πρέπει νὰ διευκρινίσουμε, σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἰδρύματα τοῦ Α.Κ. πού ἐκεῖ τὸ δικαστήριον ὁρίζει προσωρινὴ διοίκηση ὅταν ἐκλείψουν τὰ μέλη πού ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν διοίκηση ἐνὸς οἰουδήποτε ἰδρύματος, σὰ Ἱουχαστήρια δὲν ἐφαρμόζεται ὁ Α.Κ., καθὼς ὅλοι οἱ Κανονισμοὶ προβλέπουν τὴν Κανονικὴ παρέμβαση τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου. Σὲ περίπτωσιν ὅμως πού ἀπομείνει ἔστω καὶ ἓνα μόνο Μέλος, δὲν θεμελιώνεται δικαίωμα παρεμβάσεως τοῦ Μητροπολίτου καὶ διορισμοῦ προσωρινῆς διοικήσεως· διότι θὰ ἦταν δραστηρικὴ ἐπέμβαση σὴν αὐτονομία τῶν Ἱουχαστηρίων καὶ θὰ ἀντέκειτο σὰ διττῶς ἐγκεκριμένα Καταστατικὰ (ἐνθ. ἀν. σ. 184).

5ον. *Πατρικὴ καὶ προστατευτικὴ ἐποπτεία τοῦ Μητροπολίτου.* Δὲν θὰ προχωρήσω σὲ ἐκκλησιολογικὰ διαστάσεις τοῦ θέματος πρὸς εἰδότας. Οὔτε θὰ ἀναλύσω τὰ δικαιώματα ἀπὸ καθέδρας. Θὰ προτιμήσω νὰ προσεγγίσω τὰ ὄρια τῶν δικαιωμάτων.

Γενικότερα, τὸ σύστημα τῶν ἱερῶν Μονῶν «εἶναι μὲν αὐτοτελῆ νομικὰ πρόσωπα, ἀλλὰ ἢ αὐτοδιοικήσῃ τους πού συνιστᾶ μέρος τῆς καθόλου αὐτοδιοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καθιερώθηκε... σὲ βάρος τοῦ Κράτους καὶ ὄχι σὲ βάρος τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ὀργάνων της, ὅπως εἶναι ὁ ἐπίσκοπος», παρατηρεῖ ὁ Πρ. Πρωτοδικῶν (νῦν Ἐφέτης) κ. Γ. Στ. Ἀποστολάκης (ἐνθ. ἀν., σ. 38/9). Καὶ παραθέτει τὸ ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον

ἀπὸ 19.8.2000 «Κανονικὸ Σημείωμα περὶ τῶν Ὁρίων τῆς Ἐποπτείας σὲ τῆς Ἱερῆς Μονῆς» τοῦ Καθηγητοῦ Βλασίου Φειδᾶ. Πρέπει κανεὶς νὰ τὸ ἀναγνώσει ὅλο, γιὰ νὰ συναγάγει ἀσφαλῆ συμπεράσματα, ὅπως καὶ νὰ γνωρίζει τὴν ἀφορμὴ πού προκάλεσε τὴν σύνθεσή του (κατ' ἀναλογίαν μὲ τὶς Πατερικὰς ὁμιλίαις καὶ τὶς ἀναλύσεις σὲ διάφορα ζητήματα, πού οὔτως ἢ ἄλλως ἐπηρεάζονταν ἐμφανῶς ἀπὸ τὶς συγκυρίες καὶ τὶς συνθήκες μέσα σὲ τὶς ὁποῖες ἐλέγοντο καὶ σὲ τὶς ὁποῖες ἀπευθύνονταν). Πάντως ἀναφέρει: «*Τὸ Τυπικὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Στουδίου λειτουργεῖ πάντοτε ὡς ἀδιαμφισβήτητο πρότυπο ἐφαρμογῆς τῆς κανονικῆς παραδόσεως σὴν πράξει, γιὰ τὴν διάκριση τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοτελείας τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ τῆς ποιμαντικῆς «πρόνοιας» τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου. Ἡ ἐμμονὴ σὴν ὀρθοδοξία τῆς πίστεως, ἢ τήρησις τῆς κανονικῆς καὶ τῆς λειτουργικῆς τάξεως, ὁ σεβασμὸς τῶν καθιερωμένων ἀρχῶν τῆς μοναστικῆς παραδόσεως καὶ οἱ ἐκτὸς μοναστηρίου ἐκκλησιαστικῆς ἢ ἄλλης δραστηριότητες τῶν μοναχῶν ἀποτελοῦν τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς ποιμαντικῆς «πρόνοιας» τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου γιὰ τὰ μοναστήρια τῆς ἐπισκοπικῆς του περιφέρειας. Ὡστόσο, ἢ «πρόνοια» αὐτὴ ἐκφράζεται ὄχι βεβαίως μὲ ὑποκειμενικὰς ἢ αὐθαίρετες παρεμβάσεις, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐνεργοποίησιν τῶν κανονικῶν διαδικασιῶν τῶν ἀρμοδίων σὲ κάθε περίπτωσιν συνοδικῶν ὀργάνων... Ἡ συνήθης τάσις ὀρισμένων ἐπιχωρίων ἐπισκόπων νὰ ἐρμηνεύουν τὸν ὄρο «πνευματικὴ ἐποπτεία» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ἢ ὁποία ἀσκεῖται σὲ τὶς ἐνορίες εἶναι καταχρηστικὴ, ἀφοῦ παραθεωρεῖ τὴν κανονικὴν παράδοσιν γιὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοτελείαν τοῦ μοναχικοῦ βίου» (ἐνθ. ἀν. σσ. 44/5).*

Αὐτὸ εἶναι τὸ γενικὸ πλαίσιο γιὰ τὶς ἰ. Μονές.

Ἦδη σὸ προτεινόμενον Σχέδιον Κανονιστικῶν Διατάξεων προβλέπονται τὰ σχετικὰ μὲ τὰ ὄρια δικαιοδοσίας τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου.

Στὴν εἰρημένη διδ. διατριβῇ ἀντλοῦνται στοιχεῖα ἀπὸ ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε ἐγκεκριμένα Καταστατικὰ γιὰ τὶς ἀρμοδιότητες τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, πού κρίνω σκόπιμο νὰ παραθέσω:

- ἀνώτατη πνευματικὴ ἐποπτεία, πατρικὴ-προστατευτικὴ, γιὰ τὴν σωστὴ λειτουργία τοῦ Ἱουχ. βάσει τῶν Ἱ. Κανόνων.

- Παρακολούθηση της ανεπίληπτης διαβίωσης των μελών βάσει του ἔσ. Κανονισμού·
- ειρηνευτική παρέμβαση, ὅποτε δημιουργηθοῦν ἔσωτερικά προβλήματα·
- μέριμνα γιὰ νὰ μὴν παρεκκλίνουν τὰ μέλη ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πίστη·
- κανονική μνημόνευση τοῦ ὀνόματός του σὲ ὅλες τὶς Ἀκολουθίες·
- δίνει τὴν εὐλογία του καὶ ἐγκαθιστᾷ τὸν ἐκλεγέντα ἡγούμενο ἢ τὴν ἐκλεγείσα ἡγουμένη·
- παρέχει τὴν εὐλογία του γιὰ τὴν ἀνάληψη καθηκόντων τῶν μελῶν τῆς γεροντίας·
- ἐγκρίνει τὴν πρόσληψη ἢ τὴν τυχὸν ἀποβολὴ τῶν δοκίμων·
- δίνει τὴν εὐλογία γιὰ τὴν κουρὰ τῶν δοκίμων σὲ ρασοφόρους, σὲ μικροσχημούς, σὲ μεγαλόσχημούς (τὴν προβλεπόμενη Ἀκολουθία εἴτε ὁ ἴδιος τὴν τελεῖ εἴτε ὁ πνευματικὸς τῆς Ἀδελφότητος μὲ ἄδεια τοῦ Ἐπισκόπου)·
- δίνει τὴν εὐλογία γιὰ τὸν ἐφημέριο καὶ γιὰ τὸν πνευματικὸ μὲ πρόταση τοῦ Ἡσυχαστηρίου·
- ἐγκρίνει καὶ τελεῖ τὶς χειροτονίες τῶν κληρικῶν στὰ ἀνδρῶα Ἡσυχαστήρια·
- ἀσκεῖ πειθαρχικὸ ἔλεγχο γιὰ τὰ παραπτώματα ποὺ ὑπάγονται στὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων·
- ἐλέγχει τὴν νομιμότητα τῆς οἰκονομικῆς διαχείρισεως (αὐτὸ προβλέπεται μόνον ἀπὸ δύο Καταστατικά) (βλ. Μ. Τατάγια, σσ. 176-177).
- Στὰ πλαίσια αὐτοῦ τοῦ ἐλέγχου (καταστατικά) ἀνήκει καὶ τὸ ἐνδεχόμενο διερευνήσεως, ἂν δικαστικὸς ἀγῶνας ποὺ ἐκτελέστηκε ἀπὸ τὰ νόμιμα ὄργανα ἐνὸς Ἡσυχαστηρίου δὲν συνάδει πρὸς τοὺς ἱ. Κανόνες, ἔστω κι ἂν ἦταν νόμιμος (ἐνθ. ἄν., σ. 202)· διερεύνηση ἀπολογιστικά τοῦ νομίμου ἢ μὴ ἐκποιήσεως ἀκινήτων τοῦ Ἡσυχαστηρίου, δεδομένου ὅτι ἡ περιουσία πάγια ἀπὸ ὅλα τὰ Καταστατικά καὶ γενικότερα ἀπὸ τὸ Κανονικὸ δίκαιο ὀρίζεται ἀναπαλλοτρίωτος (ἐνθ. ἄν., σσ. 202-208).

Συμπληρωματικά πρέπει νὰ σημειώσουμε καὶ ἄλλες σημαντικὲς παραμέτρους. Ὅπως:

- Ὁ διαχωρισμὸς σὲ θέματα πνευματικῆς ἀρμοδιότητος καὶ διοικητικῆς ἀρμοδιότητος, Κανονικά καὶ Νομικά, τὰ μὲν ἐπίπτοντα στὴν ἀρμοδιότητα ἐλέγχου τοῦ Μητροπολίτου, τὰ δὲ δυ-

νάμενα νὰ ἐκφεύγουν τῆς ἀρμοδιότητός του, εἶναι μία «πληγὴ» ποὺ ἐπέφερε στὸ ἐκκλησιαστικὸ μας σῶμα ὁ ἐκπροτεσταντισμὸς τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ ἐντεῦθεν ὅσα ἐπακολούθησαν μέχρι σήμερα. Ἡ Ἐκκλησία θεωρήθηκε νομιμοποιούμενη μόνο μέσα ἀπὸ τὴν κρατικὴ ἔγκριση. Τὰ οἰκονομικά λοιπὸν πράγματα καὶ ἀρκετὰ διοικητικά θεωρεῖται πὼς δὲν ἔχουν σχέση μὲ τὸν ἐκκλησιαστικὸ πνευματικὸ θεσμό, ἀλλὰ βαίνουν παράλληλα, εἶναι ἀνεξάρτητα, μποροῦν νὰ ἐλεγχθοῦν ἄλλως. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια ἀνεφύη καὶ ὁ θεσμὸς τῶν Ἡσυχαστηρίων: αὐτὸ εἶναι ἢ μία πλευρὰ τοῦ θέματος (βλ. Μ. Τατάγια, ἐνθ. ἄν. σσ. 180/1).

- Ἡ περιουσία τῶν Ἡσυχαστηρίων γενικῶς δὲν ἀποτελεῖ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, δὲν ἐπίπτει στὸν ἔλεγχο τῶν ἐπιθεωρητῶν δημοσίων διαχειρίσεων οὔτε ἀσφαλῶς προβλέπεται κάτι περὶ αὐτῶν στὸν Καν. 100/1998 «Περὶ ΕΚΥΟ». Κατόπιν τῶν ἀλλεπαλλήλων κρατικῶν ἐπεμβάσεων καὶ ἀφαιμάξεων στὶς Μονὲς καὶ τῶν ἀναγκαστικῶν ἐξωθήσεων ἀρκετῶν «μονῶν» νὰ ὑφίστανται ἀτύπως, προκύπτει τελικὰ ὁ θεσμὸς τῶν Ἡσυχαστηρίων τὰ ὁποῖα προβλέπουν ἐλευθερία ἀπὸ κάθε ἀπρόβλεπτη μελλοντικὴ κρατικὴ ἐπιδρομὴ στὰ οἰκονομικά. Γι' αὐτὸ καὶ ρητὰ σὲ μερικὰ Καταστατικά ὀρίζεται «ἐλεγχος αὐστηρὸς καὶ ἄγρυπνος, διὰ τὴν σκοπιμότητα καὶ νομιμότητα ἐκάστης δαπάνης του, παρὰ τῶν προβλεπομένων διὰ τοῦ παρόντος ὀργάνων του, ὅπως τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς Γεροντίας καὶ τῆς Ἀδελφότητος. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ρητὴν καὶ ἀκαμπτὸν βούλησιν τῶν πνευματικῶν θέσεων τοῦ Ἡσυχαστηρίου» (Καν. Ἱ. Ἡσ. Ἀγίου Ἀθανασίου καὶ Ἀγίας Κυράνης» ἄ. 28, παρὰ Μ. Τατάγια σ. 193): αὐτὸ εἶναι ἢ δευτέρη αἰτία τοῦ ζητήματος τῆς αὐτοτέλειας τῶν Ἡσυχαστηρίων (ὅπως ἤδη ἀρκούντως ἐξηγήσαμε ἐκ προοιμίου).

Βεβαίως, κατὰ νομικὴν ἀκρίβεια (Α.Κ., Σύνταγμα, Ε.Δ.) δύναται ὁ καθεὶς νὰ διαχειρίζεται τὰ ἴδια, ἀλλὰ ἐδῶ ἔχουμε ἓνα ἐκκλησιαστικὸ Ν.Π.-Ι.Δ. σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τοῦ Κανονικοῦ δικαίου, μοναχικὴ πολιτεία, μοναχικὴ ἄσκηση, μοναχικὴ ιδιότητα, ἐνταξὴ στὸ σῶμα τῆς τοπικῆς καὶ τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας. Ὅποτε ἡ περιουσία

του Ήσυχαστηρίου ἀσφαλῶς ἐξυπηρετεῖ τοὺς σκοποὺς πού ἐξυπηρετεῖ καὶ τῶν ἱ. Μονῶν-Ν.Π.-Δ.Δ. Αὐτὸ ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι στὰ Καταστατικὰ προβλέπεται ἡ σύσταση Μετοχιῶν τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν μορφή ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας (βλ. Μ. Τατάγια, ἔνθ. ἀν. σ. 193).

Στὴν προειρημένη διδ. διατριβὴ [πού εἰρήσθω ἐν παρόδῳ συντάχθηκε μὲ ἐπιβλέποντες τοὺς Καθηγητὲς κ.κ. Χαρ. Παπαστάθη, Γ. Νάκο καὶ Κ. Κυριαζόπουλο, καὶ τοὺς Καθηγητὲς κ.κ. Ἰω. Κονιδάρη, Ἀντ. Μανιτάκη καὶ Βασ. Λεονταρίτου στὴν ἑπταμελῆ, κριθεῖσα μὲ ἄριστα] τονίζεται ὅτι «τὴν ἐποπτεία τοῦ ἐπισκόπου τὴν προβλέπουν ρητὰ καὶ οἱ ὄργανοι τῶν ἡσυχαστηρίων, διότι, ὅπως παρατηρήσαμε, ἐπιτάσσεται ἀπὸ ἕνα πλῆθος κανόνων τοῦ δικαίου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ πολιτικὸ δίκαιο, ὅπως εἶναι ὁ Ν. 590/1977 (Ἄρθρο 39 § 6: «Ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν ἱερῶν μονῶν τῆς ἐπαρχίας του τὴν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας πνευματικὴν ἐποπτείαν»). Μετὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω εἶναι σαφὲς ὅτι, ὅταν τὰ καταστατικὰ ἀποκλείουν τὸν ἔλεγχο τῆς οικονομικῆς διαχείρισης ἀπὸ τὸν μητροπολίτη, αὐτὸς μπορεῖ νὰ ἀσκηθεῖ καὶ μόνον βάσει τῶν κανόνων τῆς ἀρμοδιότητος τῆς πνευματικῆς ἐποπτείας. Πιὸ συγκεκριμένα ὁ ἔλεγχος ἀφορᾷ πάντοτε τὴ νομιμότητα τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ὀργάνων, τῶν πράξεων καὶ τῶν παραλείψεων, τὴν τήρηση τῶν ἐπιταγῶν τοῦ κανονικοῦ δικαίου, σὲ ὁποιαδήποτε πηγὴ καὶ ἂν περιλαμβάνεται, στὸ καταστατικὸ, στὴν πολιτικὴ νομοθεσία, στὶς κανονιστικὰ πράξεις (κανονισμοὺς) πού ἐκδίδει ἡ Δ.Ι.Σ. σχετικὰ μὲ τὴ ρύθμιση τοῦ μοναχικοῦ βίου» [Μ. Τατάγια σ. 193-(197)-199· πρὸβλ. Σπυρ. Ν. Τρωιάνου, *Παρατηρήσεις, ἔνθ. ἀν. 547β-548α· τοῦ αὐτοῦ, Τὸ καθεστὼς διοικήσεως τῶν ἱερῶν Μονῶν, εἰσήγηση, περ. Ἐκκλησία, τ. 1, σσ. 29-31· καὶ Ἀναστασίου Μαρίνου, Ὁ ἐπιχώριος Ἀρχιερεὺς καὶ ἡ αὐτοδιοίκησις τῶν ἱερῶν μονῶν, γνωμοδότηση, περ. Ἐκκλησία, Ὀκτώβριος 1999, τ. 10, σσ. 581-589, ἰδίως 583/4· παρατιθέμενα καὶ στὸ Γ. Στ. Ἀποστολάκη ἔνθ. ἀν. σσ. 67-70].*

Αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει παρέμβαση σὲ βαθμὸ κατάργησης τῆς αὐτοτέλειας καὶ αὐτονομίας τῶν Ἁσυχαστηρίων, πού οὐδὲ κἂν στὶς Ἱερεῖς Μονές εἶναι θεμιτὸς.

Δὲν θὰ ἐπιμείνω ἀπ' αὐτοῦ, διότι πᾶς ἐνδιαφερόμενος δύναται νὰ ἀνατρέξει στὴν παρατιθέμενη βιβλιογραφία πού εἶναι ἐκτενής, προοδευτικὰ ἐξελισσόμενη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα καὶ ἐξαντλητικὴ γιὰ τὴν διερεύνηση κάθε ἐνδεχομένου.

Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ τὸ ζήτημα τῆς βεβαιώσεως περὶ τοῦ Κανονισμοῦ τῶν Ἁσυχαστηρίων ὡς οἰονεὶ Μονῶν κατὰ τὴν νομολογία, ὡς Μονῶν-ΝΠΔ καλυπτομένων καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δικλῖδα τοῦ Α.Κ. Ἔχουμε τὴν 10/2009 Γνωμοδότηση τοῦ κ. Θεοδ. Παπαγεωργίου (Ἐκκλησία 6/2009, σ. 413-4) ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαιότητα (πρὸ)ἐγκρίσεως τοῦ Ἑσωτερικοῦ Κανονισμοῦ μίας Ἱεράς Μονῆς, τὴν ὁποία ἀρύεται ὄχι ἐκ τοῦ γράμματος τῆς παρ. 4 τοῦ ἄ. 39 τοῦ ν. 590/1977 ἀλλὰ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ τὴν ἐποπτεία ἐπὶ πάντων καὶ τὸν ἔλεγχο νομιμότητος· ἐξ αὐτῶν συμπεραίνει ὅτι ὁ μὲν Μητροπολίτης προελέγχει-προεγκρίνει τὸν Ἑσωτερικὸ Κανονισμὸ λειτουργίας μιᾶς Μονῆς-ΝΠΔ, καὶ μεταβατικὰ μετὰ τὸν Μητροπολίτη τὸν προελέγχει-τὸν προεγκρίνει ἡ Δ.Ι.Σ. προκειμένου νὰ τὸν δημοσιεύσει στὸ περ. Ἐκκλησία (οἰονεὶ ΦΕΚ γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ΝΠΔΔ).

Προκειμένου περὶ τῶν Ἁσυχαστηρίων, δὲν δύναται ὁ κυρίαρχος Ἐπίσκοπος νὰ ἐγκρίνει τὸν Κανονισμό-«ὄργανισμό» συστάσεως καὶ λειτουργίας ἑνὸς Ἁσυχαστηρίου, ἀκόμη καὶ ἂν ἐπέμενε· ἄλλο βεβαίωση, ἄλλο ἐγκριση καὶ παρέμβαση στὸν ἰδρυτικὸ Κανονισμό. Σύμφωνα ὅμως μὲ τὸ προτεινόμενο Σχέδιο Κανονισμοῦ γιὰ τὰ Ἁσυχαστήρια, οὕτως ἢ ἄλλως ὑποχρεωτικὰ καλεῖται νὰ παράσχει τὴν κατὰ τοὺς ἱ. Κανόνες ἀρχικὴ σύμφωνη γνώμη του ὡς ἐπιχώριος Ἐπίσκοπος (αὐτὸ εἶναι τὸ ἐκκλησιολογικῶς θεμελιῶδες, τὸ ὁποῖο οὐδεὶς Α.Κ. δύναται νὰ ἀνατρέψει). Ἐπειτα καλεῖται νὰ βεβαιώσει ἂν ὁ Κανονισμὸς εἶναι σύμφωνος μὲ τοὺς ἱ. Κανόνες, τὶς ἱ. Παραδόσεις καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους, καὶ τότε ἡ Συμβολαιογραφικὴ πράξη συστάσεως τοῦ Ἰδρύματος/Σωματείου «Ἁσυχαστηρίου» μὲ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα τοῦ Μητροπολίτου διαβιβάζονται στὴν Ἱερά Σύνοδο (ὁ Καν. ὁμιλεῖ γιὰ τὴν Ἱεραρχία· ἐκ παραδρομῆς; ἠθελήμενα; γιὰ νὰ εἶναι δυσχερέστερη ἢ ἀνίδρυση Ἁσυχαστηρίων;). Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ διορθωθεῖ: διότι ἡ Δ.Ι.Σ. ἀσχολεῖται οὐσιαστικὰ μὲ τέτοια ζητήματα.

Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ οικείου Μητροπολίτου και Ήσυχαστηρίου ως προς τὰ ἀνωτέρω ζητήματα, με γνωμοδότηση τῆς ΜΣΕ ἐπὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου ἀποφασίζει ἡ Ἱεραρχία. Ὅποτε ἔχουμε ἤδη αὐτὴν τὴν ἔμμεση ἐγκριτικὴ διαδικασία στὸν Κανονισμό. Δὲν εἶναι βεβαίως κατὰ κυριολεξία καὶ νομικὴ ἢ κανονικὴ ἀκρίβεια ἐγκριση. Οὕτως ἢ ἄλλως καὶ ἐπὶ Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τὰ Μοναστηριακὰ τυπικὰ καὶ οἱ ἴδιες οἱ Μονῆς εἶχαν μίαν αὐτοτέλεια (αὐτὸ εἶναι γνωστὸ). Τὸ ἂν σήμερα πρέπει νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν πατρικὴ καὶ προστατευτικὴ ἐπισκοπικὴ πρόνοια νομίζω ὅτι ἐγκρύπτει περισσότερο ποιμαντικὸ λόγο, ἐκκλησιαστικὸ λόγο, παρὰ κοσμικὸ-ἀστυνομικὸ λόγο. Ὅποτε αὐτὴ ἢ συγκεκριμένη ἀσφαλιστικὴ δικλῖδα ἀρκεῖ.

βον. Γιὰ τὴν δυνατότητα ἀνιδρύσεως *Μετοχίων* ἀπὸ τὰ Ήσυχαστήρια καὶ τὸ ἰσχύον καθεστῶς.

Τὸ ἄ. 39 § 7 τοῦ Ν. 590/1977 προβλέπει ὅτι τὰ μετόχια Μονῶν πού ἀνήκουν στὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἰδρύονται με ἄδεια τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καὶ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ οικείου Ἐπισκόπου.

Με τὴν στενὴ ἔννοια τοῦ ὄρου ὡς Μονὴ ἀσφαλῶς ἐννοεῖται ἓνα ΝΠΔΔ. Ὡστόσο καὶ ὁ Καν. 39/72 θεωρεῖ τὰ Ήσυχαστήρια Μονῆς (ιδιωτικοῦ δικαίου), τὰ ὁποῖα ἐπιπλέον ἰδρύονται με ἄδεια τοῦ κυριάρχου Μητροπολίτου καὶ φέρουν τὰ χαρακτηριστικὰ ἀνεξάρτητης Μονῆς.

Ἦδη τὸ τ.ΥΠ.Ε.Π.Θ. με τὸ 10798/Α1/21.2.2002 ἔγγραφό του θεωρεῖ ὡς νόμιμη τὴν ἴδρυση μετοχίων ἀπὸ τὰ ἡσυχαστήρια με βάση τὸ καταστατικὸ τους. Ἐπίσης ὑπάρχει γνωμοδότηση στὰ Νομοκανονικά (Νομοκανονικά 2, 2003, 67-73) τοῦ Καθηγητοῦ Κ. Βαβούσκου βάσει τῆς ὁποίας τὰ Ήσυχαστήρια ὡς Μονῆς δύνανται νὰ ἰδρύνουν Μετόχια με τὴν διαδικασία τοῦ ἄ. 39 § 7 τοῦ Ν. 590/1977.

Καὶ ὁ κ. Παπαστάθης σὲ ἐκτενῆ γνωμοδότηση παρατηρεῖ: «με βάση τὴν κοινὴν διαπίστωσιν ὅτι τὰ Ήσυχαστήρια, ὡς Μοναὶ ιδιωτικοῦ δικαίου, εἶναι καὶ ταῦτα αὐτοτελεῖ, αὐτοδιοικούμενα, ἀνεξάρτητα καὶ κυρίαρχα, ὡς καὶ αἱ Μοναὶ, αἱ ὁποῖαι τυγχάνουν νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ἐπεὶ ὅτι καὶ τὰ Ήσυχαστήρια ἔχουν τὰ Ήσυχαστήρια ἔχουν τὸ δικαίωμα κτήσεως Μετοχίων»

[*Περὶ τῶν ἡσυχαστηρίων καὶ τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτὰ Μετοχίων, Νομοκανονικά 2/α* (Ἄπρ. 2003) 73-86· ἀναδημοσιευόμενὴ σὺς *Νομοκανονικὲς Μελέτες* ἔνθ. ἀν., σ. 179].

Ἐρχόμεθα τώρα σὲ δύο πολὺ λεπτὰ ζητήματα ἱεροκανονικῆς σημασίας.

α) Ὅταν πρόκειται νὰ ἰδρύνουν κάποιον Μετόχι ἢ νὰ ἀπολάβουν κάτι ὡς δωρεὰ ὑπὸ μορφήν Μετοχίου, λαμβάνουν τὴν εὐλογία τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου, ἀλλὰ καὶ τοῦ οικείου Μητροπολίτου στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ ἔδρα τους ὡς Ήσυχαστηρίου. Ἄλλωστε αὐτὸς σὲ τελικὴ ἀνάλυση ἢ κάποιος διάδοχός του κάποιον στιγμὴ θὰ χρειασθῆ ἐνδεχομένως νὰ λάβει μέτρα πνευματικῆς ἐποπτείας. Μερικὰ ὁμως Καταστατικὰ δὲν προβλέπουν τέτοια ἐνημέρωση, τέτοια πληροφόρηση τοῦ οικείου Μητροπολίτου.

β) Προβλέπεται (ἤδη προαναφέρθηκε) ἡ μεταφορὰ τῆς ἔδρας τοῦ Ήσυχαστηρίου στὸ Μετόχι, πάντα βέβαια με τὴν ἐγκριση τῶν ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν, ἂν εἶναι ἐκτὸς τῶν ὁρίων μιᾶς Μητροπόλεως, καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς ἔδρας σὲ Μετόχι· αὐτὸ προβλέπεται ἐξαρχῆς ἀπὸ τὰ Καταστατικὰ, ὁπότε (ἐὰν ὑπάρχει ἀντίρρηση, ἀντιβαίνουσα σὺς Κανονικὲς προβλέψεις, ἀλλὰ καὶ στὴν Συνταγματικὴ ἐλευθερία) δύναται νὰ ἐκφρασθῆ ἐξαρχῆς ἢ Κυριαρχικὴ ἀντίρρηση.

γ) Τὸ ἐπίσης σημαντικὸ εἶναι ὅτι ἀπὸ τὴν κατὰ γράμμα ἐρμηνεία τοῦ ἄρθρου 39 § 7 τοῦ Ν. 590/77 περὶ Μετοχίων φαίνεται πὼς τὰ Μετόχια ἰδρύνονται με σύμφωνη γνώμη τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως, ἀλλὰ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ οικείου Ἐπισκόπου. Ἡ διατύπωση τοῦ ἄρθρου εἶναι γενικὴ. Παρὰ ταῦτα ὁμως δὲν χρησιμοποιεῖ καὶ τόσον ἀσαφὴ διατύπωση. *Ἰδρύεται με εὐλογία τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καὶ λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτεία* [ἀντὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἀντωνυμίαν αὐτοῦ] *τοῦ οικείου ἐπισκόπου*. Ὅντως δεῖχεται νὰ παραπέμπει στὴν ἐποπτεία τοῦ Ἐπισκόπου τῆς κυριάρχου Μονῆς στὴν ὁποία ἀνήκει τὸ Μετόχι, ἐδῶ δὲ τοῦ κυριάρχου Ήσυχαστηρίου πού ἰδρύνει Μετόχι.

Αὐτὸ συμπεραίνει καὶ ὁ Καθηγητὴς κ. Παπαστάθης στὴν προειρημένη γνωμοδότησή του (βλ. ἀνωτ. σσ. 179-183) καὶ ἡ Μαρ. Τατάγια στὴ διδ. διατριβὴ τῆς (ἔνθ. ἀν. σσ. 210-211).

Ἐντελῶς διαφορετικὴ διαγνώμη διατυπώνει ἡ ὑπ' ἀριθμοὺς 3945/1594 ἀπὸ 20ῆς Νοεμβρίου 1992 Ἐγκύκλιος (2543) τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰδικὰ γιὰ τὸ θέμα τῶν ἐξωκλιματικῶν Μετοχιῶν, Ἡσυχαστηρίων κ.λπ., ὅπου σημειώνεται: «ὡσαύτως οἰονδήποτε προνόμιον κυριάρχου Μονῆς, κατ' οὐδὲν κατισχύει τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐπιχωρίου Ἐπισκόπου, ὡς πρὸς τὴν κανονικὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τοῦ Μετοχίου αὐτῆς. Οἰαδήποτε μεταβολὴ τῶν προσώπων τῶν ἐγκαταβιούντων ἐν τοῖς Μετοχίοις ἐτέρας Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, δέον ὅπως γνωστοποιῆται διὰ Κανονικοῦ γραμματος εἰς τὸν κυριάρχον ἐπιχώριον Ἐπίσκοπον, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ἐν γένει διακονία τοῦ ἐγκαταβιούντος τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν αὐτοῦ, γεγονός ὅπερ προϋποθέτει ἀναμφιβόλως τὴν κανονικὴν μνημόνευσιν αὐτοῦ (τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως, ὅστις κέκτηται τὴν ἐπὶ τοῦ Μετοχίου ἐποπτεῖαν) ἐν ταῖς Ἱεροαῖς Ἀκολουθίαις καὶ λοιπαῖς ἀγιαστικαῖς πράξεσι καὶ μυστηρίοις, ὡς ἄλλωστε καὶ ὁ σεπτὸς Οἰκουμενικὸς θρόνος ἐπανάλαβε πρὸ τριῶν μόλις δεκαετιῶν ἐκφράζων οὕτω τὴν ἔκπαιλα καθεστηκυῖαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πράξιν... ὑπομιμνήσκομεν ὑμῖν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος ὑπ' ἀριθμ. 2404/26.2.1985 προηγηθεῖσαν Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον...» (Νομοκάνων 2, Νοέμβριος 1994).

Τὸ ἐὰν ἡ ὑπερκειμένη πάντων ἡμῶν Ἱερὰ Σύνοδος θέλει Ἱεροκανονικῶς καὶ ἐκκλησιολογικῶς νὰ ὑπερβῇ τὸ γράμμα τοῦ νόμου, αὐτὸ εἶναι ἓνα ζήτημα τὸ ὁποῖο χρῆζει γνωμοδοτήσεως. Πάντως, ἐὰν ἐπιμείνουμε, θὰ ἔχουμε προβλήματα, μὲ βάση τὸ γράμμα τοῦ Ν. 590/77 καὶ μόνον αὐτό.

Καὶ μία τελευταία γνώμη, ἀπὸ τὰ «Νομοκανονικά» τοῦ μακαρίτου Γ. Λιλαίου. Σὲ σχετικὴ γνωμοδότησή του ἐκ 12 σελίδων ἀφιερώνει μόνο τρεῖς θετικὲς παραγράφους (!) γιὰ τὴν σύσταση Ἡσυχαστηρίων. Ἐκεῖ συγκατανεύει νὰ ἰδρύνονται, βάσει τοῦ Κ.Χ. καὶ μόνον μὲ τὶς ἐξῆς ἀσφαλιστικὲς δικλίδες: α) μὲ βεβαίωση τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως καὶ β) μὲ βεβαίωση τῆς ἐπὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (γιὰ τὴν συμβατότητα μὲ ἰ. κανόνας, παραδόσεις, μοναχικὴ παράδοση). Μία τέτοια βεβαίωση γιὰ ἴδρυση Ἡσυχαστηρίων τὴν θεωρεῖ συνταγματικῶς ἐπιτρεπτή, ὡς προστατεύουσα τὸ ὀρθόδοξο χριστιανικὸ δόγμα (τὸ ἐξάγει ἔμμεσα καὶ ἀπὸ τὸ § 3 τοῦ Συντάγματος καὶ ἀπὸ

τὸ ἄ. 1 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη). Διότι –λέει– στὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ὁ Συνταγματικὸς Νομοθέτης ἀνέθεσε τὴν ὑποχρέωση τῆς διαφυλάξεως τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν Κανόνων καὶ τῶν ἱερῶν Παραδόσεων (βλ. γνωμοδότηση, Νομοκανονικά, τ. Α', σ. 146).

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἡσυχαστήρια ὑπὸ τὴν μορφή Μοναστικῶν καθιδρυμάτων ὑπῆρξαν καὶ (μᾶλλον) θὰ συνεχίσουν νὰ ὑπάρχουν. Μὲ διαφορετικὴ ἐξάρτηση ἀπὸ τὸν ἐπιχώριο Ἐπίσκοπο, μὲ τὴν αὐτὴ περιπτου μοναστικὴ ἐξάρτηση καὶ στοχοθεσία ὅπως καὶ οἱ λοιπὲς Μονές.

Προϋπήρξαν ἤδη εἴτε ὡς ἐξαρθήματα Μονῶν εἴτε ὡς ἰδιωτικά-κτητορικά (;) παλαιόθεν ἐν Ἑλλάδι. Ἐλάχιστα μὲν, ἀλλὰ προϋπήρξαν, ὅπως ἐνδεικτικὰ: στὴν Ἀργολίδα ἓνα γυναικεῖο ἀπὸ τὸ 1149, σήμερα μὲ 10 μοναχές· στὴν Κέρκυρα ἀπὸ τὸ 1680 μὲ 5 μοναχές σήμερα, ἄλλο ἓνα τῆς ἴδιας ἐποχῆς πάλι μὲ 5 μοναχές, καὶ ἄλλο ἓνα τοῦ 16ου αἰῶνα ἐπίσης γυναικεῖο-ιδιόκτητο (ἐκεῖ ὑπήρχε ἐνετοκρατία βέβαια)· στὴ Ζάκυνθο ἀπὸ τὸ 1961 μὲ 15 μοναχές· στὰ Θαψανά τῆς Πάρου ἀπὸ τὸ 1939 γυναικεῖο μὲ 33 μοναχές· στὴ Μητρόπολη Ὑδρας 7 γυναικεῖα Ἡσυχαστήρια μὲ δύναμη μοναζουσῶν ἀπὸ 2 ἕως 13 μοναχές μὲ κυριότερο ἐκεῖνο τῆς Ἁγίας Τριάδος - Ἁγίου Νεκταρίου, πού ὑφίσταται μὲ τὴ νομικὴ μορφή Ἰδρύματος ἀπὸ τὸ 1931 ὅπως προανέφερα.

Λοιπὸν, προϋπήρξαν καὶ ὑφίστανται καὶ ὡς Ἰδρύματα ἀρκετὲς ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἰδιότυπες Ἱερές Μονές, χωρὶς νὰ ἔχουν Καταστατικὸ! Χωρὶς νὰ νομιμοποιῶνται τυπικὰ ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας (ὡς Διοικήσεως) ἢ ἔναντι τοῦ Κράτους (δὲν τὰ καλύπτει οὔτε ὁ Κ.Χ. οὔτε ὁ Α.Κ.).

Ἡ ἀπόπειρα νομιμοποιήσεως τῶν Ἡσυχαστηρίων (θετικὴ κατ' ἀρχὴν γιὰ ὄσους καλοπροαιρέτους καὶ εὐπειθεῖς) ὡστόσο παρέχει τὴν εὐκαιρία καὶ εἰς μὴ ἐχέφρονας (ὅπως βεβαίως καὶ οἱ πάγιοι ἐκκλησιαστικοὶ θεσμοὶ) νὰ καλύψουν ἰδιοτελεῖς ἐπιδιώξεις πού δὲν εὐδοῦνται μὲ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ τὸ γράμμα τῆς Μοναχικῆς πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Γι' αὐτὸ ἡ εὐθύνη ἐπιμερίζεται σ' ἐμᾶς, τοὺς ἰδίους τοὺς ἐκάστοτε Ἐπισκόπους: στὴν διάκριση

και την αδιακρισία, στην ποιότητα και την βαρύτητα του λεγομένου «ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος» πρὶν τὴν παροχὴ συμφώνου γνώμης καὶ συγκαταθέσεως. Διότι δὲν ἀρκεῖ ἓνα «Ναί», ὅταν δὲν ἔχουμε τὴν δυνατότητα τὴν ποιμαντικὴ νὰ διακρίνουμε τὰ βαθύτερα τῆς καρδίας καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν εὐτολμία νὰ ἀσκοῦμε (πατρικῶς μὲν καὶ προστατευτικῶς), ἀλλὰ πάντως νὰ ἀσκοῦμε τὴν προβλεπόμενη «ἐπίσκοπικὴ ἐποπτεία» στὶς Μονές ἢ τὰ Ἑσυχαστήρια πού ἐνίοτε ἐκφεύγουν ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς ἀποστολῆς των, πρὸς ἀπώλειαν καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν εἰς αὐτὰ καταφευγόντων...

Τὰ Ἑσυχαστήρια εἶναι μία πραγματικότητα.

Ἄν προχωρήσουμε σὲ ἔκδοση ἑνὸς πρώτου Γενικοῦ Πλαισίου, μίας πρώτης Κανονιστικῆς Διατάξεως, τὸ προτεινόμενο ἀπὸ τὸν κ. Κοντογιάννη εἶναι ὡς βασικὸ πλαίσιο ἐπαρκές.

Νὰ ζητήσουμε τίς ἀντιπροτάσεις τῶν ἄλλων Ἀδελφῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα; Πάντως νὰ μὴν πολυχρονίσει τὸ ζήτημα, ὅπως ἀπὸ τὸ 1977 μέχρι σήμερα (32 χρόνια)!

Γενικῶς νὰ ὑπομνήσουμε σὲ ὅλους μὲ «ἐπίσκεψιν τῶν λέξεων» τὴν σημασία τῶν ὄρων ὅταν τὰ Ἑσυχαστήρια μετατρέπονται σὲ τόπους συρροῆς

λαοῦ, τότε ὑπάρχει μία ἔκπτωση ταυτότητος καὶ προοπτικῆς, μία μετάπτωση καὶ ὑφαρπαγὴ ρόλων ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑποτίθεται πὼς οἱ ἐν Ἑσυχαστηρίῳ «φεύγουν». Γιατὶ ἀποφεύγουν τὸ κυριολεκτικότερο, τὸ «Ἱερὰ Μονή» (πού καὶ αὐτὸ πάλι ὡς «Μονάζειν» ἄλλη προοπτικὴ εἰκονίζει καὶ παραπέμπει σὲ μία προοπτικὴ «κατὰ μόνας»);

Νὰ ὑποδειχθῇ μὲ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιο Ἑπόμνηση ἐκ νέου στοὺς Σεβ. Ἀδελφούς νὰ ἐξηγοῦν στοὺς προσερχομένους ὅτι μὲ βάση τὰ νέα Κανονιστικὰ πλαίσια σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα τὰ Ἑσυχαστήρια δὲν θὰ διαφέρουν ἀπὸ τίς Ἱερές Μονές ἐναντι τῆς Μητροπολιτικῆς ἐποπτείας (ἐὰν αὐτὸ εἶναι τὸ πρόβλημα καὶ ἡ κύρια αἰτία τῆς προτιμῆσεως αὐτῆς τῆς μορφῆς ἰδιοσυστασίας). Κατὰ τὰ ἄλλα, βεβαίως, ὑπάρχουν τὰ δεδομένα ὠφελήματα τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου. Ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὡς Ποιμενάρχες σὲ ποιούς ἐμπιστευόμεθα τὸ ὠφέλημα αὐτό...

Μετὰ σεβασμοῦ
ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ Ἀδελφός

† Ὁ Γουμενίσσης,
Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Κανονισμός υπ' αριθμ. 198/2010 «Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης του υπ' αριθμ. 5/1978 Κανονισμού: Περί Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων».

Η ΔΙΑΡΚΗΣ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐχουσα ὑπ ὄψει:

1. Τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 42 παραγρ. 2 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περί τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». (Φ.Ε.Κ.146/τχ.Α'/31.5.1977).

2. Τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 8 τοῦ υπ' αριθμ. 5/1978 Κανονισμοῦ «Περί Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων (Φ.Ε.Κ. 48/τχ.Α'/3.4.1978).

3. Τὴν υπ' αριθμ. 1/1.2.2010 Πράξιν τοῦ Ἀνωτάτου Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Α.Υ.Σ.Ε.).

4. Τὴν ἀπὸ 4.2.2010 Ἀπόφασιν Αὐτῆς.

ΨΗΦΙΖΕΙ

Τὸν υπ' αριθμ. 198/2010 Κανονισμὸν ἔχοντα οὕτω:

Κανονισμὸς υπ' αριθμ. 198/2010
«Περί τροποποίησης καὶ συμπλήρωσης
τοῦ υπ' αριθμ. 5/1978 Κανονισμοῦ:
Περί Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων».

Ἄρθρον 1

Εἰς τὸ ἀρθρον 8 τοῦ υπ' αριθμ. 5/1978 Κανονισμοῦ: «Περί Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων» (Φ.Ε.Κ. 48/τχ.Α'/3.4.1978) προστίθεται παράγραφος 3 καὶ 4 ἔχουσαι οὕτω:

«3. «Οὐδεὶς διορίζεται τακτικὸς Ἐκκλησιαστικὸς Ὑπάλληλος ἐὰν μὴ πρότερον πιστοποιηθῆ ἡ ἐπάρκεια γνώσεων αὐτοῦ περὶ τῆς δομῆς, τῆς λειτουργίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Φορέων. Αἱ πρὸς πιστοποιήσεις γνώσεις, ὁ φορέυς, ἡ διαδικασία, ὁ τρόπος καὶ τὰ

ὄργανα ἀξιολογήσεως ἀνὰ Κλάδων, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη συναφὴς λεπτομέρεια, καθορισθῆσονται ἐιδικώτερον ὑπὸ Κανονισμοῦ ἐγκριθσομένου ὑπὸ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ δημοσιευθσομένου διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἐπισήμου Δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

«4. «Οὐδεὶς διορίζεται τακτικὸς Ἐκκλησιαστικὸς Ὑπάλληλος ἐὰν μὴ πρότερον ἀπασχοληθῆ δι' ἐν τουλάχιστον ἔτος εἰς οἰανδήποτε θέσιν καὶ ὑφ' οἰανδήποτε ἔννομον σχέσιν εἰς Ἐκκλησιαστικὸν φορέα, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ εἴδους τῆς ἀπασχολήσεως ἀποδεικνυομένων διὰ βεβαιώσεως τοῦ οἰκείου Ἐκκλησιαστικοῦ φορέως καὶ τοῦ ἀντιστοίχου Ἀσφαλιστικοῦ Ὄργανοῦ».

Ἄρθρον 2

Ἰσχὺς τοῦ Κανονισμοῦ

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἄρθρον 3

Κάλυψις δαπάνης

Ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ προκαλεῖται δαπάνη σὲ βάρος μόνον τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ προσδιορισθεῖ.

Ἀθῆναι, 4 Φεβρουαρίου 2010

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καθαβρύτων καὶ Αἰγιαθείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Ἀνδρέου Δ.Δ. Ἀμπέλιου
Δήμου Ἀκράτας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 7ῃ Ἰανουαρίου 2010

† Ὁ Καθαβρύτων καὶ Αἰγιαθείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Δράμας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίου Γεωργίου Ἀγάπης,
Ἁγίου Γεωργίου Αἰγείρου,
Ἁγίου Νικολαίου Δενδρακίων,
Ἁγίου Δημητρίου Λιβαδεροῦ,
Ἐψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Νέας Σεβαστείας,
Ἁγίου Γεωργίου Μαυροκορδάτου,
Ἁγίου Δημητρίου Περιβλήπτου,
Ἁγίων Θεοδώρων Πρινολιόφου,
Προφήτου Ἡλίου Πηγῶν,
Ἁγίου Γεωργίου Σιδηρονέρου,
Ἁγίου Γεωργίου Σιταγρῶν,
Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου Ταξιαρχῶν,
Ἁγίου Παντελεήμονος Τερψιθέας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Δράμῃ τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου 2010

† Ὁ Δράμας ΠΑΥΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίου Ἀθανασίου Γεωργιτσίου,
Ἁγίας Βαρβάρας Καστρίου,
Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου Βασιλικῆς,
Ἁγίου Δημητρίου Καλυβίων Θεολόγου,
Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Καλλιθέας,
Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Καλλιθῆς,
Ἁγίου Ἰωάννου Βασιλακίου,
Ἁγίων Ταξιαρχῶν Λαγίου

Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης Καστανέας Βοιῶν,
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Σπάρτῃ τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου 2010

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καρπενησίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, Γ) τοῦ Ν. 673/1977, καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἁγίας Τριάδος Καρπενησίου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Καρπενησίῳ τῇ 11ῃ Ἰανουαρίου 2010

† Ὁ Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Οἱ ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 3.2.2010

Συνήλθε τὴν Τετάρτη, 3 Φεβρουαρίου 2010, στὴν πρώτη Συνεδρία Τῆς ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Κατὰ τὴν σημερινὴ Συνεδρία:

Ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἐπικύρωσε τὰ Πρακτικά τῆς Ἐξουσιοδοτήσεως.

Ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἐνημέρωσε τοὺς Σεβασμιωτάτους Συνοδικοὺς ὅτι μὲ ἐνέργειες τῆς Μ.Κ.Ο. «Ἀλληλεγγύη» καὶ σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν καὶ ἄλλους μὴ Κυβερνητικοὺς Ὄργανισμοὺς, συγκεντρώθηκαν καὶ πρόκειται νὰ ἀποσταλοῦν τὴν Κυριακὴ 7 Φεβρουαρίου, στὴν πληγείσα ἀπὸ τὸν καταστροφικὸ σεισμὸ Ἀιτή, 22 τόνοι ἀνθρωπιστικῆς βοήθειας, ἀποτελουμένης ἀπὸ φαρμακευτικὸ ὑλικὸ καὶ ρύζι καθὼς καὶ σταφίδα ποὺ προσέφερε ἡ Ἱερά Μητρόπολη Ἡλείας μὲ τὴν φροντίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Γερμανοῦ. Τὴν ἀνθρωπιστικὴ βοήθεια θὰ συνοδεύσουν ὁ Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Σπυρίδων Κουβέλνς, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεξικοῦ κ. Ἀθηναγόρας, καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Μ.Κ.Ο. «Ἀλληλεγγύη», κ. Κωστῆς Δήμτσας.

Ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ἐνέκρινε:

Τὴν πραγματοποιήσιμη Ἡμερίδα, μὲ κεντρικὸ θέμα προβληματισμοῦ «Ἐἰς ἀπολογία τῶν Εὐαγγελίου» (Φιλ. 1,17). Ἀπαντήσεις σὲ σύγχρονες προκλήσεις». Ἡ Ἡμερίδα διοργανώνεται ἀπὸ τὴν Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Θείας Λατρείας καὶ τοῦ Ποιμαντικοῦ Ἔργου καὶ θὰ πραγματοποιηθεῖ στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στίς 3 Ἰουνίου 2010.

Τὴν πρόταση τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων, γιὰ τὴν πραγματοποίησιμη σειρᾶς Ἡμερίδων μὲ

σκοπὸ τὴν προβολὴ τῆς συμβολῆς τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἀντιμετώπιση τῶν φαινομένων τῆς «Φτώχειας» καὶ τοῦ «Κοινωνικοῦ Ἀποκλεισμοῦ», μὲ τὴν συνεργασία τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Εὐποιίας καὶ τῆς Μ.Κ.Ο. «Ἀλληλεγγύη». Οἱ Ἡμερίδες διοργανώνονται μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀφιέρωσος τοῦ ἔτους 2010 στὴν καταπολέμηση τῆς «Φτώχειας».

Τὴν πρόταση τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων γιὰ τὴν διοργάνωση τοῦ Δ΄ Πανελληνίου Συνεδρίου γιὰ τοὺς Κληρικοὺς τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖο διακονοῦν στὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Χώρας, μὲ θέμα: «Ἡ Ποιμαντικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα». Τὸ Συνέδριον θὰ πραγματοποιηθεῖ στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στίς ἀρχὲς Μαρτίου 2010.

Τὴν διοργάνωση τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς «Ἐβδομάδος Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» ἀπὸ 21 ἕως 27 Φεβρουαρίου 2010, γιὰ τὴν προβολὴ καὶ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου, κατόπιν προτάσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τέλος ἡ Δ.Ι.Σ. συζήτησε καὶ ἔλαβε ἀποφάσεις σχετικὰ μὲ τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ ζητήματα.

Στίς 12 τὸ μεσημέρι ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος ὀλοκλήρωσε τὶς ἐργασίες Τῆς, καὶ ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος μὲ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς μετέβησαν στὸν Ἀερολιμένα γιὰ νὰ ὑποδεθοῦν τὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖο, ἐρχόμενον ἀπὸ τὴν Καλαμάτα.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Οἱ ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 4.2.2010

Συνήλθε τὴν Πέμπτη, 4 Φεβρουαρίου 2010, στὴν δευτέρη Συνεδρία Τῆς ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Κατά την σημερινή Συνεδρία:

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἐπικύρωσε τὰ Πρακτικά τῆς προηγούμενης Συνεδρίας.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἀσχολήθηκε μὲ τὸ θέμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱθαγένειας σὲ ἀλλοδαποὺς μετανάστες, τὸ ὁποῖο ἐτέθη σὲ διαβούλευση ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Κοινοβούλιο καὶ κατέληξε στὰ ἑξῆς:

1. Ἡ ἐν ἰσχύι νομοθεσία διὰ τῆς ὁποίας κυρώθηκε ὁ κώδικας τῆς Ἑλληνικῆς Ἱθαγένειας προβλέπει τὰ σχετικά μὲ τὴν κτήση τῆς Ἑλληνικῆς Ἱθαγένειας, τὴν ἀπώλεια τῆς Ἱθαγένειας καὶ τὴν ἀρμοδιότητα ἐπὶ θεμάτων Ἱθαγένειας καθὼς καὶ τὴν ἀπόδειξη τῆς Ἑλληνικῆς Ἱθαγένειας.

Ἡ θέσπιση καὶ ἡ κατὰ καιροὺς τροποποίηση τοῦ Νόμου ποὺ ἀφορᾷ στὴν Ἱθαγένεια, δὲν προέβλεπε, οὔτε καὶ τώρα προβλέπει τὴν παρέμβαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Εἶναι ἀρμοδιότητα τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου, κατὰ τὸν λόγο τοῦ Χριστοῦ «ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Μαρκ. Ιβ' 17).

2. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀρμοδία νὰ καθορίζει τὶς προϋποθέσεις καὶ τοὺς ὅρους, μὲ τοὺς ὁποίους ἀποδέχεται ἀλλοδόξους καὶ ἀλλοεθνεῖς στὸ δικό της ἐκκλησιαστικὸ πολίτευμα, διὰ τοῦ Βαπτίσματος, καὶ νὰ χορηγεῖ σὲ αὐτοὺς τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν Μυστηρίων καὶ ἰδιαίτερος διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας. Μάλιστα, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἐνέταξε στοὺς κόλπους τῆς πολλοὺς ἀλλοδαποὺς καὶ ἀλλοεθνεῖς, κατόπιν αἰτήσεως τους καὶ κατηχήσεως, τοὺς ὁποίους ἔκτοτε θεωρεῖ ὁμότιμα καὶ ἰσότιμα μέλη τῆς, δεδομένου ὅτι ἡ Ἐκκλησία κινεῖται πέρα ἀπὸ γλῶσσες καὶ ἐθνότητες καὶ εἶναι ἡ ἐνότητα τῶν πάντων.

Συγχρόνως οἱ κατὰ τόπους Μητροπολίτες καὶ Ἱερεῖς, μετὰ ζήλου καὶ ἀγάπης ἀντιμετωπίζουν τὸ θέμα τῶν μεταναστῶν, καὶ ἀνταποκρίνονται σὲ τὶς ὑλικὲς ἀνάγκες τους, ἀκόμη καὶ τῶν ἀλλοδόξων, διότι ἐφαρμόζουν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου: «ἐπέινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατε μέ, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετε μέ, γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἦλθετε πρὸς με» (Ματθ. κε' 35).

3. Ὁ Νόμος περὶ Ἱθαγένειας δὲν ταυτίζεται ἀπόλυτα μὲ τὸ μεταναστευτικὸ πρόβλημα. Γι' αὐτὸ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία πρέπει νὰ μελετήσῃ ἐπισταμένως τὶς προϋποθέσεις, βάσει τῶν ὁποίων θὰ χορη-

γεῖται ἡ Ἑλληνικὴ Ἱθαγένεια. Συγχρόνως ὁμως πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσει μὲ σοβαρότητα τὸ μεταναστευτικὸ πρόβλημα, βάσει τῆς Εὐρωπαϊκῆς Νομοθεσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐαισθησίας καὶ τῆς ἰδιαιτερότητας ὁρισμένων περιοχῶν τῆς Πατρίδος μας, καὶ τὶς ἐνδεχόμενες κοινωνικὲς ἐπιπτώσεις στὸ σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ.

4. Οἱ κατὰ τόπους Μητροπολίτες, καίτοι βεβαίως δὲν ἀμφισβητοῦν τὴν νομοθετικὴ ἀρμοδιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου σὲ τέτοια ζητήματα, οὔτε καὶ τὴν ἰδιοποιοῦνται, ἔχουν αἴσθησι τῆς ἀποστολῆς τους ὡς Ποιμενάρχες. Γι' αὐτὸ ἀφενὸς μὲν τηροῦν τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς πάντας, ἀφετέρου δὲ γνωρίζουν καὶ τὶς ἐπὶ μέρους ἐθνικὲς καὶ κοινωνικὲς εὐαισθησίες, ὅποτε οἱ ἀπόψεις τους πρέπει νὰ συνυπολογίζονται γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τέτοιων κρίσιμων θεμάτων.

Ἐπίσης ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἐνέκρινε τὴν δωρεὰν παραχώρηση πρὸς τὸν Δῆμο Κυθήρων, ἐκτάσεως γῆς 14 στρεμμάτων, ἰδιοκτησίας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Λιβαδειῶν Κυθήρων, γιὰ τὴν ἀνέγερση Σχολικοῦ συγκροτήματος.

Τέλος ἡ Δ.Ι.Σ. συζήτησε καὶ ἔλαβε ἀποφάσεις σχετικὰ μὲ τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ ζητήματα.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Οἱ ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 12.2.2010

Συνῆλθε τὴν Παρασκευή, 12 Φεβρουαρίου 2010, στὴν τέταρτη Συνεδρία τῆς ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Κατὰ τὴν σημερινὴ Συνεδρία :

Ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἐνημέρωσε τὰ μέλη τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου γιὰ τὴν ψήφισι ἀπὸ τὴν Ὀλομέλεια τῆς Βουλῆς τῆς διχοτομήσεως τῆς Μητροπόλεως Ἀττικῆς σὲ δύο νέες Μητροπόλεις, Ἰλίου, Πετροπόλεως καὶ Ἀχαρνῶν καὶ Κηφισίας, Ἀμαρουσίου καὶ Ὠρωποῦ.

Στὴ συνέχεια, ἀνεγνώσθη τὸ ἀπὸ 11ης Ἰανουαρίου 2010 Πατριαρχικὸ Γράμμα περὶ τῆς ἐκκλήτου προσφυγῆς τοῦ καθαιρεθέντος τέως Μητροπολίτου Ἀττικῆς Παντελεήμονος. Κατόπιν συζητήσεως ὁμοφώνως ἀποφασίσθηκε:

α. Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἀποδέχεται, ὅπως

ἄλλωστε ἔχει ἀποφασισθεῖ καὶ ἀπὸ τὴν Ἱεραρχία, στὸ σύνολό τους τὸν Πατριαρχικὸ Τόμο τοῦ 1850 καὶ τὴν Πατριαρχικὴ Πράξη τοῦ 1928, καὶ ὁπωσδήποτε τὴν διάταξη τοῦ 6ου ὄρου τῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως περὶ τῆς Ἐκκλητοῦ Προσφυγῆς στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὅπως προβλέπεται καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρο 44 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

β. Τὸ συγκεκριμένο ὅμως θέμα εἶναι μία εἰδικὴ περίπτωση, διότι τὸ ἄρθρο 160 τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας» δὲν προβλέπει τὴν δυνατότητα ἐπανεξέτασης τοῦ θέματος ἀπὸ τὸ Δευτεροβάθμιο δι' Ἀρχιερεῖς Συνοδικὸ Δικαστήριον.

γ. Ἦδη ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν τακτικὴ Συνεδρίασή Της, τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου 2009, ἀπεδέχθη ὁμοφώνως τὴν εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκοπίου, μὲ θέμα «Ὁ περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων Νόμος», καὶ συγκρότησε Ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀρχιερέων καὶ Εἰδικῶν γιὰ τὴν μελέτη τροποποιήσεως τμημάτων τοῦ ὑφισταμένου Νόμου ἢ τὴν κατάρτιση νέου σχεδίου Νόμου.

δ. Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος συγκαλεῖ Ἐκτακτὴ Συνεδρίαση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὰς 23, 24 καὶ 25 Φεβρουαρίου 2010, μὲ σκοπὸ τὴν πλήρωση τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Λαγκαδᾶ, Ἰλίου καὶ Κηφισίας, γιὰ τὴν ἄμεση καὶ καλύτερη διαποίμανση τοῦ πιστοῦ Λαοῦ τῶν περιοχῶν αὐτῶν, καθὼς καὶ πλήρωση κενῆς θέσεως Βοηθοῦ Ἐπισκόπου στὴν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν.

Ἐπιπλέον στὴν παρούσα σύγκληση θὰ συζητηθοῦν καὶ τὰ θέματα ποὺ δὲν συζητήθηκαν κατὰ τὴν Τακτικὴ Ἱεραρχία τοῦ Ὀκτωβρίου 2009.

Ἐπίσης ἀποφασίσθηκε νὰ ἀνατεθεῖ στὴν Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων ἡ μελέτη καὶ ἡ ὑποβολὴ προτάσεως περὶ τοῦ τρόπου ἐκλογῆς νέων Ἀρχιερέων.

Τέλος ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἐνημέρωσε τὴν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο γιὰ τὴν ἀποσταλεῖσα ἀνθρωπιστικὴ βοήθεια στὴν σεισμόπληκτὴ Ἀιτή, ἡ ὁποία ἐγίνε μὲ πρωτοβουλία τῆς Μ.Κ.Ο. «Ἀλληλεγγύη» καὶ ὅτι θὰ ἀποσταλεῖ καὶ νέα βοήθεια πρὸς

τῶν ἐορτῶν τοῦ Πάσχα. Ἐπίσης ἐξετάζεται ἡ πρόταση γιὰ τὴν ἀνέγερση δύο κατοικιῶν φιλοξενίας Ὀρφανοτροφείων, στὴν πληγείσα πρωτεύουσα τῆς Ἀιτῆς. Μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴ μέριμνα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεξικοῦ κ. Ἀθηναγόρα, ἥδη ἔχει δημιουργηθεῖ καταυλισμὸς 500 σκηνῶν, ὁ ὁποῖος φιλοξενεῖ 3.000 πρόσωπα ποὺ σιτίζονται μὲ τὴν μέριμνα τῆς Μητροπόλεως Μεξικοῦ καὶ τὴν συνδρομὴ τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Οἱ ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 19.2.2010

Συνῆλθε τὴν Παρασκευή, 19 Φεβρουαρίου 2010, στὴν πέμπτη Συνεδρία Της ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

Ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος κατ' ἀρχὴν ἐνημέρωσε τὴν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο γιὰ τὰ μεσολαβήσαντα γεγονότα καὶ κυρίως γιὰ τὴν ἐπανελημμένη προσωπικὴ ἐπικοινωνία, τὴν ὁποία εἶχε μὲ τὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο, σχετικὰ μὲ τὴν ὑπόθεση τοῦ τέως Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονος.

Στὴ συνέχεια ἀνεγνώσθη τὸ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 214/17.2.2010 Πατριαρχικὸ Γράμμα.

Κατόπιν διαλογικῆς συζητήσεως μὲ πνεῦμα νηφαλιότητος, ψυχραιμίας καὶ ὑπευθυνότητος, ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν Της:

- τὴν ἀνάγκη διατηρήσεως τοῦ κλίματος ἐμπιστοσύνης μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο,
 - τὴν κρισιμότητα τῶν ἡμερῶν ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ Ἑλληνικὸς Λαός,
 - τὴν κατασκευτικὴ ἐκκλησιαστικὴ περίοδο τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ποὺ διανύομε καὶ δὴ καὶ τὴν Καθαρὰ Ἑβδομάδα,
 - τὴν ἐπικράτηση πνεύματος ἐνότητος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ
 - τὴν ἐλπίδα τῆς διευθετήσεως τῶν ἀνακυφάντων προβλημάτων,
- ἀποφάσισε ὁμοφώνως:

1. Τὴν σύγκληση τῆς Ἱεραρχίας ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ καὶ
2. Τὴν συγκρότηση τοῦ Δευτεροβάθμιου δι' Ἀρ-

χειρεῖς Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, κατὰ τὸν Νόμον, προκειμένου νὰ ἐκδικάσει τὴν ἔφεση τὴν ὁποία κατέθεσε στὴν Ἱερά Σύνοδο ὁ τέως Μητροπολίτης Ἀττικῆς Παντελεήμων.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

*Ἡ Ἐκδημία τοῦ Μητροπολίτου
πρώην Χαλκίδος κυροῦ Χρυσόστομου*

Στις 26 Ἰανουαρίου τ.ἔ. ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρώην Χαλκίδος κυρὸς Χρυσόστομος, κατὰ κόσμον Νικόλαος Βέργης. Ὁ μακαριστὸς Ἱεράρχης γεννήθηκε τὸ 1924 στὴν Ἀθήνα. Σπούδασε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἔλαβε τὸ πτυχίον τοῦ 1952. Χειροτονήθηκε Διάκονος τὸ 1952 καὶ Πρεσβύτερος τὸ 1953. Ὑπηρέτησε ὡς Ἱεροκῆρυξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας ἀπὸ τὸ 1952 ἕως τὸ 1962. Διετέλεσε Διευθυντὴ τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως στὴν Ἀποστολικὴ Διακονία κατὰ τὴν περίοδο 1962-1970 καὶ Πνευματικὸς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκτροφείου τῆς ἐνῶ δίδαξε ὡς Καθηγητὴς στὸ Φροντιστήριον Πνευματικῶν Πεντέλης. Ὑπηρέτησε ὡς ἐφημέριος στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸ 1964 ἕως τὸ 1974. Διετέλεσε Γραμματεὺς τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διοργανώσεως Ποιμαντικοῦ Ἔργου καὶ ἰδιαίτερος Γραμματεὺς τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ στὴν Ἱερά Σύνοδο. Μητροπολίτης Χαλκίδος ἐξελέγη τὸ 1974 καὶ παραιτήθηκε τὸ 2001 γιὰ λόγους ὑγείας.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 26.1.2010 ἡ σορὸς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου ἐξετέθη σὲ λαϊκὸ προσκύνημα. Ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία ἐψάλη στὸν Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ Ἁγίου Δημητρίου Χαλκίδος τὸ ἀπόγευμα τῆς 27.1.2010, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου. Συμμετεῖχαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος, Μονεμβασίας καὶ Σπάργης κ. Εὐστάθιος, Κίτρους καὶ Κατερίνης κ. Ἀγαθόνικος, Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Κωνσταντῖνος, Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμπτῶν κ. Δανιὴλ, Σύρου κ. Δωρόθεος, Νέας Σμύρνης κ. Συμεῶν, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Γεώργιος καὶ οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννης καὶ Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελος.

Τὸ σεπτὸ σκῆνωμα τοῦ μεταστάντος προσεφώνησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ὁ Πανος. Ἀρχιμανδρίτης π. Ἰωάννης Καραμούζης ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν.

**Διορθόδοξο Κέντρο
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**

Σεμινάρια γιὰ θεολόγους καὶ δασκάλους

Ἀπὸ τὶς 16 Νοεμβρίου μέχρι καὶ τὶς 16 Δεκεμβρίου 2009 πραγματοποιήθηκε ἡ πρώτη σειρὰ σεμιναρίων, τὰ ὁποῖα διοργανώνει στὴν Πεντέλη τὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Σεμινάρια ἀπευθύνονται σὲ καθηγητὲς θεολόγους καὶ σὲ δασκάλους τοῦ Δημοτικοῦ καὶ διοργανώνονται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Τὴν πρώτη σειρὰ μαθημάτων παρακολούθησαν 80 ἐκπαιδευτικοί. Οἱ κυριώτερες ἐνότητες ποὺ ἀναπτύχθηκαν μὲ θεωρητικὸ καὶ ἐμπειρικὸ τρόπο ἦταν: Ἡ ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας, οἱ διδακτικὲς προσεγγίσεις τοῦ μαθήματος τῶν Θερησκευτικῶν, θέματα διαπολιτισμικῆς ἐκπαίδευσης, τὰ δικαιώματα τοῦ παιδιοῦ, ἡ χρῆση τῶν νέων τεχνολογιῶν κ.ἄ. Τὴν εὐθύνη τοῦ προγράμματος εἶχε ὁ κ. Ἄγγελος Βαλλιανάτος, Σχολικὸς Σύμβουλος Θεολόγων καὶ τὶς εἰσηγήσεις παρουσίασαν καθηγητὲς Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ στελέχη τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἡ ἐπομένη σειρὰ σεμιναρίων θὰ λάβει χώραν ἐντὸς τοῦ Φεβρουαρίου. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νὰ ἀπευθυνθοῦν στὸ τηλέφωνο: 210-8037643.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

*Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου
μὲ τὴν ἐδκαιρία τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν
Ἱεραρχῶν (30.1.2010)*

Ἀγαπητοὶ μου Ἐκπαιδευτικοί,

Ἀγαπητὰ μου παιδιά,

Ζοῦμε μία ἐποχὴ ποὺ ἡ ἐκπαίδευση ἔχει χάσει τὸν καλλιτεχνικὸ τῆς ρόλο· νὰ καλλιιεργεῖ δηλαδὴ τὶς ψυχὰς τῶν μαθητῶν καὶ νὰ ἀλλάξει τὸν κόσμον.

Είναι περισσότερο γραφειοκρατική και μονοδιάστατη χάνοντας τον απελευθερωτικό της ρόλο. Δεν είναι παράξενο επομένως πού η έορτή των Τριών Ίεραρχών, ως έορτή της Παιδείας, αντιμετωπίζεται από μερικούς, με άδιαφορία. Μία άργία, πού κομίζει μία άκατανόητη έορτή.

Είναι τόσο άκατανόητη, όσο άκατανόητη μοιάζει νά είναι η σχέση της Παιδείας με την Κοινωνία. Δεν είναι καθόλου εύκολο νά γίνει άντληπτό, ιδιαίτερα σήμερα, ότι μία άδικη και άπρόσωπη κοινωνία δεν μπορεί νά έχει παιδεία, αλλά νά γεννά ένα άδικο, άπρόσωπο και πολλές φορές άπάνθρωπο εκπαιδευτικό σύστημα.

Ο Μέγας Βασίλειος, ο Άγιος Ίωάννης ο Χρυσόστομος και ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος στάθηκαν στον άνθρωπο και τα έργα του. Καταδίκασαν την ανισότητα και τη βιαιότητα της έξουσίας των ισχυρών για νά δείξουν ότι μόνο ένας άνθρωπος πού καλλιεργείται με άρετες και τα άγαθά του πολιτισμού μπορεί νά αλλάξει την άσχήμια των κοινωνιών.

Γιά τους Τρεις Ίεράρχες ο νόμος της αγάπης, της ισότητας, της έλευθερίας και της ειρήνης δεν έχει τίποτε το κοινό με το νόμο των ισχυρών κάθε εποχής. Η Παιδεία, σύμφωνα με τη διδασκαλία τους, άποτελεί δρόμο απελευθέρωσης προσωπικής και κοινωνικής και το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει νά σέβεται την ιδιαιτερότητα του προσώπου του μαθητή, νά βρίσκεται στην ύπηρεσία του, νά καλλιεργεί και νά θεραπεύει τη δίψα του για μάθηση. Ο στόχος πρέπει νά είναι η κατά πρόσωπο καλλιέργεια και όχι το κατά κεφαλήν εισόδημα. Η αγάπη και όχι η άναγκαιότητα.

Όσο η Παιδεία θά ίσοδυναμεί με εκπαιδευτικό σύστημα πού θεωρείται επιτυχημένο μόνο ως παρασκευαστικό στάδιο για την είσαγωγή στην Τριτοβάθμια Έκπαίδευση, τόσο περισσότερο θά αυξάνεται ο αριθμός των μαθητών πού θά «χάνεται» και δεν θά ολοκληρώνει τη βασική εκπαίδευση, θά υποφέρει από κατάθλιψη και θά μισεί το σχολείο.

Οί Τρεις Άγιοι με το βίο τους και τη διδασκαλία τους μάς καλούν σε μετάνοια, σε μία ουσιαστική στροφή πού θά βοηθήσει νά άνθίσουν οί ψυχές των παιδιών μας.

Θά τιμήσουμε ουσιαστικά τους Τρεις Ίεράρχες μόνο όταν θά άποκτήσουμε Παιδεία και εκπαιδευ-

τικό σύστημα πού θά σέβεται το δάσκαλο και το μαθητή.

Μνημόσυνο του μακαριστού Άρχιεπισκόπου Χριστοδούλου

Με τη συμπλήρωση διετίας από την πρὸς Κύριον έκδημίαν του μακαριστού Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κυρού Χριστοδούλου η Ίερά Άρχιεπισκοπή Άθηνών έτέλεσε μνημόσυνο στις 28 Ίανουαρίου 2010. Το μνημόσυνο έτελέσθη στο Άρχιεπισκοπικό παρεκκλήσιο του Άγίου Ανδρέου προεξάρχοντος του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ίερωνύμου. Παρέστησαν πολλοί κληρικοί και οί λαϊκοί υπάλληλοι της Άρχιεπισκοπής. Στη συνέχεια ο μακαριώτατος έτέλεσε Τρισάγιον επί του τάφου του μακαριστού Άρχιεπισκόπου στο Α΄ Κοιμητήριο Άθηνών.

Ίερά Μητρόπολις Καστορίας

Έκδηλώσεις για τον Καστορίας Γερμανό Καραβαγγέλη

Έβδομήντα πέντε χρόνια συμπληρώνονται φέτος, από τον θάνατο του ήρωα του Μακεδονικού Άγώνα Μακαριστού Μητροπολίτου Καστορίας κυρού Γερμανού Καραβαγγέλη. Η Ίερά Μητρόπολις Καστορίας άπέτισε φόρο τιμής και εδγνωμοσύνης διοργανώνοντας την Κυριακή 7.2.2010 έκδηλώσεις μνήμης.

Το πρωί τελέσθηκε Πολυαρχιερατική Θεία Λειτουργία και Μνημόσυνο στον Ίερό Μητροπολιτικό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Καστορίας, προεξάρχοντος του Πατριαρχικού Έκπροσώπου του Παναγιωτάτου Οίκουμενικού Πατριάρχου κ Βαρθολομαίου, Μητροπολίτου Αυστρίας κ Μιχαήλ. Άργότερα, έγινε κατάθεση στεφάνων στο Ηρώο, όπου βρίσκονται τοποθετημένα τα όσα του Ίεράρχου και το άπόγευμα της ίδιας μέρας πραγματοποιήθηκε έπετειακή έκδήλωση στο Ξενοδοχείο «Δέδης» με όμιλητή τον Σεβ. Μητροπολίτη Αυστρίας. Τον χαιρετισμό της Ίερας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος μετέφερε ο Σεβ. Μητροπολίτης Βεροίας κ. Παντελεήμων.

Πριν από το πέρας της Θείας Λειτουργίας η Ίερά

Μητρόπολις τίμησε τὸν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων κ. Φίλιππο Πετσάλνικο μὲ τὸ ἀνώτατο παράσημο τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐκδηλώσεις γιὰ τοὺς Πρωτοετείς Φοιτητές καὶ τὰ Φιλόπρωχα Ταμεῖα

Ἐκδήλωση γιὰ τοὺς πρωτοετείς φοιτητές τῆς Δυτικῆς Θεσσαλονίκης διοργάνωσε γιὰ τέταρτη συνεχῆ χρονιά ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως στίς 11.1.2010. Μίλησαν σχετικά ὁ π. Γεώργιος Μίλκας καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Βαρνάβας, ὁ ὁποῖος δώρησε ἕναν ἀσημένιο σταυρὸ σὲ κάθε φοιτητὴ καὶ φοιτήτρια. Τὴν ἐκδήλωση πλατσίωσε μὲ καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα ἡ Νεανικὴ Ὁρχήστρα τῆς Ἑνορίας Εὐαγγελισμοῦ Εὐδόσου. Ἐξ ἄλλου στίς 19.1.2010 ἡ Ἱερά Μητρόπολις τίμησε τὰ μέλη καὶ τοὺς συνεργάτες τῶν Ἑνοριακῶν Φιλοπύχων Ταμείων, στοὺς ὁποῖους παρέθεσε δεξίωση σὲ κεντρικὸ ξενοδοχεῖο τῆς Θεσσαλονίκης. Παρανετικὰ λόγια γιὰ τὴ δύναμη τῆς Ἀγάπης ἀπηύθυνε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας.

Ἱερά Μητρόπολις Ἡλείας

Συνέδρια γιὰ τὶς Χριστιανικὲς Ἀξίες καὶ γιὰ τὴν Ἀποκάλυψη

Δύο Θεολογικὰ Συνέδρια ὁργάνωσε προσφάτως ἡ Ἱερά Μητρόπολις Ἡλείας. Τὸ πρῶτο εἶχε ὡς κεντρικὸ θέμα: «Οἱ Χριστιανικὲς καὶ Πολιτισμικὲς Ἀξίες στὴν ἐποχὴ μας» καὶ πραγματοποιήθηκε στίς 10 καὶ 11 Ἰανουαρίου σὲ συνεργασία μὲ τὸ παράρτημα Ν. Ἡλείας τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων. Εἰσηγήσεις παρουσίασαν ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ὡλένης κ. Ἀθανάσιος, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Γεώργιος Κουμάκης, ἡ Σχολικὴ Σύμβουλος Θεολόγων κ. Αἰκατερίνη-Μαρία Μπαλῆ, ἡ Διδάκτωρ τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου κ. Εὐαγγελία Δαμουλῆ-Φίλια, ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Σπυρίδων Τσιτσιγκὸς καὶ ὁ Κοσμήτωρ τῆς Σχολῆς Ἀνθρωπιστικῶν καὶ Κοινωνικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν κ. Χρῆστος Τερέζης. Χαιρετισμὸ ἀπη-

ύθυνε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλείας κ. Γερμανός.

Τὸ δεύτερο Συνέδριο πραγματοποιήθηκε στίς 6 Φεβρουαρίου στὸν Πύργο καὶ στίς 7 Φεβρουαρίου στὴν Ἀμαλιάδα μὲ κεντρικὸ θέμα: «Ἡ Ἀποκάλυψις στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας». Ὅμιλητές ἦσαν ὁ Πρωτ. Ἰωάννης Σκιαδαρέσης, Ἐπίκουρος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτοῆς, Ἀναπληρωτὴς Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ὅπως ἀναφέρει ἡ σχετικὴ ἀνακοίνωση στὴν Ἱερά Μητρόπολη Ἡλείας ὑπάρχουν 17 Ναοὶ ἀφιερωμένοι στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Θεολόγο.

Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Συνέδριο Νεολαίας

Μὲ θέμα «Πῶς θέλω νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία» πραγματοποιήθηκε στίς 19.12.2010 τὸ Συνέδριο Νεολαίας τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος. Στὸ Συνέδριο ἀνεγνώσθη μῆνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, ὁ ὁποῖος τόνισε ὅτι πρέπει νὰ ἀκοῦμε τὰ σχόλια καὶ τὶς παρατηρήσεις τῶν νέων μὲ προσοχή. Μετὰ ἀπὸ τοὺς χαιρετισμοὺς τῶν ἐπισήμων ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Νικόλαος κήρυξε τὴν ἐναρξη τοῦ Συνεδρίου θυμίζοντας ὅτι ἀποτελεῖ τὴ συνέχιση ἑνὸς ἐπιτυχημένου θεσμοῦ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἀκολούθησαν εἰσηγήσεις ἀπὸ τὸν Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτ. Θεμιστοκλῆ Χριστοδούλου, Δρα Θεολογίας, τὴν Βουλευτὴ καὶ Δημοσιογράφο κ. Λιάνα Κανέλλη καὶ τὸν κ. Ἀλέξανδρο Κατσιάρα, Θεολόγο καὶ Διευθυντὴ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ νεανικὴ σύναξη ἔκλεισε μὲ μικρὴ συναυλία ἀπὸ μαθητὲς τοῦ Ὡδεῖου Καραμπογιᾶ.

Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Βράβευση ἀπὸ τὴν Ε.Π.Ο.

Τὴν προσφορὰ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης καὶ προσωπικῶς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Εὐσταθίου τίμησε ἡ Ἑλληνικὴ Ποδοσφαιρικὴ Ὁμοσπονδία. Στίς 11.1.2010 ὁ Πρόεδρος τῆς Ε.Π.Ο. κ. Σοφοκλῆς Πιλάβιος μετέβη στὴ Σπά-

ρη και σε ειδική τελετή παρέδωσε το βραβείο στον Σεβ. Μητροπολίτη κ. Ευστάθιο. Στην προσφώνησή του ο κ. Πιλάβιος αναφέρθηκε στην αθλητική δραστηριότητα της Μητροπόλεως μέσω των Κατηχητικών Πρωταθλημάτων και στη συμμετοχή των κληρικών στα αθλητικά δρώμενα της Λακωνίας. Αντιφώνων ο Σεβασμιώτατος ανακοίνωσε ότι συντόμως θα είναι έτοιμο το Άθλητικό Κέντρο της Μητροπόλεως. Στη συνέχεια εκπρόσωποι των τοπικών ποδοσφαιρικών ενώσεων επέδωσαν τιμητικές πλακέτες σε κληρικούς, οι οποίοι συμπαρίστανται ενεργώς στους αθλητές της περιοχής.

Ίερά Μητρόπολις Σερρών και Νιγρίτης

*Τὰ ἐγκαίνια
τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βιβλιοθήκης*

Στις 6.12.2010 ἐγκαινιάσθηκε στις Σέρρες ἡ νέα Ἐκκλησιαστική Βιβλιοθήκη τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Σερρών καὶ Νιγρίτης, ἡ ὁποία φέρει τὸ ὄνομα *Μυριόβιβλος*. Τὸν Ἀγιασμό ἐτέλεσε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Θεολόγος παρουσία τοῦ Ὑφυπουργοῦ Οἰκονομικῶν κ. Μάρκου Μπόλαρη καὶ τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν. Ἡ Βιβλιοθήκη στεγάζεται στὸν 3ο καὶ 4ο ὄροφο τοῦ Μαξιμείου Πνευματικοῦ καὶ Πολιτιστικοῦ Κέντρου καὶ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴ δωρεὰ τῶν προσωπικῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Θεολόγου καὶ τῶν μακαριστῶν Μητροπολιτῶν Μαξίμου Ξύδα, Κωνσταντίνου Καρδαμένη καὶ Κωνσταντίνου Μεγγρέλη. Στὸν σύγχρονο χῶρο τοῦ Ἀναγνωστηρίου δίδεται ἡ δυνατότητα ἐκμάθησης τῶν νέων τεχνολογιῶν τῆς Πληροφορικῆς. Ἡ Βιβλιοθήκη εἶναι ἀνοικτὴ γιὰ τὸ κοινὸ ἀπὸ Δευτέρα ἕως καὶ Παρασκευὴ τὸ πρωὶ καὶ τὸ ἀπόγευμα.

Ίερά Μητρόπολις Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου

*Νέος Πρωτοσύγκελλος
ὁ Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος Σφονδυλιᾶς*

Ὁ Πανος. Ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθάγγελος Σφονδυλιᾶς ὀρίσθηκε ὡς νέος Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου μὲ ἀπόφαση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Δημητρίου. Ὁ νέος Πρωτοσύγκελλος γεν-

νήθηκε στὸν Βόλο τὸ 1954 καὶ τὸ κατὰ κόσμον ὄνομά του εἶναι Εὐστάθιος. Εἶναι πτυχιούχος τοῦ Τμήματος Πολιτικῶν Μηχανικῶν καὶ τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ. Κατὰ τὴν περίοδο 1986-89 διετέλεσε Διευθυντὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης. Ἐκάθη Μοναχὸς στὶς 5.12.1989 στὴν Ἱερά Μονὴ Ἀσωμάτων Πετράκη. Ὑπηρέτησε στὴν Ἱερά Μητρόπολη Λαρίσης ὑπὸ τὸν τότε Μητροπολίτη Λαρίσης καὶ νῦν Μητροπολίτη Γουμένισσης κ. Δημήτριο Ἀπὸ τὸ 1991 ἕως σήμερα διακονεῖ στὴν Ἱερά Μητρόπολη Γουμένισσης ὅπου διετέλεσε ἐφημερεύων Ἱεροκῆρυξ.

Ίερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

*Τριετὲς Μνημόσυνο τοῦ Μητροπολίτου
Θεοκλήτου*

Στις 12.2.2010 συμπληρώθηκαν τρία χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμηση τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κυροῦ Θεοκλήτου. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Κοσμᾶς τιμώντας τὴ μνήμη τοῦ προκατόχου του ἐτέλεσε ἐπιμνημόσυνη δέσπη στὸν Ἱερό Ναὸ Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀγρινίου μαζί μὲ ὄλους τοὺς ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως. Τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας (21.2.2010) ἔχει προγραμματισθεῖ νὰ τελεσθεῖ τὸ ἐπίσημο μνημόσυνο τοῦ μακαριστοῦ Θεοκλήτου στὸν Ἱερό Καθεδρικό Ναὸ Ἁγίου Σπυρίδωνος τῆς Ἱεράς Πόλεως Μεσολογγίου. Θὰ ἱεουργήσει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Κοσμᾶς καὶ θὰ παραστοῦν οἱ ἀρχεῖς τοῦ Νομοῦ. Στὴ συνέχεια θὰ τελεσθεῖ τρισάγιο στὸν τάφο τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου στὴν Ἱερά Μονὴ Παναγίας Ἐλεούσης Αἰτωλικοῦ. Ἐξ ἄλλου μὲ προτροπὴ τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Κοσμᾶ τὴν Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς (14.2.2010) ἐτελέσθη ἐπιμνημόσυνη δέσπη σὲ ὄλους τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας ψυχῆς τοῦ αἰοδίμου Ἱεράρχου.

Ίερά Μητρόπολις Κορίνθου

*Ὁ ἐορτασμὸς τῆς μνήμης
τοῦ Ἁγίου Βλασίου*

Στις 10 καὶ 11 Φεβρουαρίου τὸ Ξυλόκαστρο ἐόρτασε πανηγυρικῶς τὴ μνήμη τοῦ Πολιούχου τοῦ Ἱε-

ρομάργου και θαυματουργού Ἁγίου Βλασίου. Κατὰ τὴν παραμονὴ ἐτελέσθη Μέγας Πολυαρχιερατικὸς Ἐσπερινὸς χοροστατοῦντος τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ὡλένης κ. Ἀθανασίου, ὁ ὁποῖος κήρυξε τὸν Θεῖο Λόγο. Στὶς 11.2.2010, κατὰ τὴν κυριώνυμη ἡμέρα, ἐτελέσθη Πολυαρχιερατικὸ Συλλεΐτουργο στὸ ὁποῖο προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος πλαισιούμενος ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ζάμπιας κ. Ἰωακείμ, τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Πατρῶν κ. Χρυσόστομο –ὁ ὁποῖος ὁμίλησε κατὰ τὸ κήρυγμα– καὶ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Κορίνθου κ. Διονύσιο. Ἀκολούθησε ἡ λιτάνευση τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τοῦ Ἁγίου στοὺς δρόμους τοῦ Ξυλοκάστρου μὲ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Ἀναπληρωτοῦ Ὑπουργοῦ Ἀμύνης κ. Παν. Μπεγλίτη ὡς ἐκπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος παρέδωσε στὸν Σεβ. Μητροπολίτη Κορίνθου κ. Διονύσιο τὴν Ποιμαντορικὴ Ράβδο τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Χαλκίδος κυροῦ Χρυσόστομου, ὁ ὁποῖος ἦταν Κορίνθιος στὴν καταγωγὴ.

Θεολογικά καὶ Ἐπιστημονικά Χρονικά

Ἀφιερωματικοὶ Τόμοι στὴ μνήμη τοῦ Ἱ. Μ. Χατζηφώτη

Τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας καὶ οἱ ἐκδόσεις Ἀλήθεια παρουσίασαν ἓνα δίτομο συλλογικὸ ἔργο μὲ τίτλο «Ἀλεξανδρινὸς Ἀμπτός. Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τοῦ Ἱ. Μ. Χατζηφώτη», τὸ ὁποῖο ἐξέδωσε ἡ Ἀλεξανδρινὴ Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη. Ἡ παρουσίαση ἔγινε στὶς 10.12.2009 στὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν στὴν Ἀθήνα. Κατὰ τὴν παρουσίαση ὁ κ. Μανόλης Βαρβούνης, Ἀναπληρωτὴς Καθηγητὴς τοῦ Δ.Π.Θ. καὶ Ἄρχων Χαρτοφύλαξ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου, παρουσίασε τὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννου Χατζηφώτη καὶ ὁ κ. Παναγιώτης Τζουμέρκας, Λέκτωρ τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Θεσσαλονίκης, Ἄρχων Ὑπομνηματογράφος τοῦ

Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου, παρουσίασε τὸ πλούσιο βιογραφικὸ τοῦ τιμωμένου ἀειμνήστου συγγραφέως. Συντόνισε ὁ κ. Κώστας Τσαρούχας, Δημοσιογράφος καὶ Ἄρχων Ἐκδικος τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου. Χαιρετισμὸ στὴν ἐκδήλωση ἀπύθυναν ὁ Μακαριώτατος Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεόδωρος Β΄ καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος.

Στὸ τέλος τῆς ἐκδηλώσεως ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἐπέδωσε τοὺς δύο τόμους στὴν οἰκογένεια τοῦ τιμωμένου, ἐκ μέρους τῆς ὁποίας ἐξέφρασε εὐχαριστίες ἡ κ. Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη. Οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Ἱ. Μ. Χατζηφώτη ἐπέδωσαν στὸν Μακαριώτατο κ. Θεόδωρο ἀντίτυπα τῶν ἔργων τοῦ ἐκλιπόντος γιὰ τὴν Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας.

«Ὅταν ὁ Θεὸς πεθαίνει»

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς 5.2.2010, σὲ μία κατάμεστη ἀπὸ κόσμο αἴθουσα, παρουσία τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου, παρουσιάσθηκε στὸ Βυζαντινὸ καὶ Χριστιανικὸ Μουσεῖο τὸ βιβλίον «Ὅταν ὁ Θεὸς πεθαίνει» ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Ἀρμός. Πρόκειται γιὰ μία συνάντηση προσωπικῆς ἀγωνίας δημιουργημένη ἀπὸ ἀπαντήσεις πού δίνει ὁ θεολόγος καὶ Διευθυντὴς τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀλέξανδρος Κατσιάρας σὲ ἐρωτήσεις τῆς γνωστῆς συγγραφέως Μάρως Βαμβουνάκη.

Γιὰ τὸ βιβλίον μίλησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας, ἡ συγγραφεὺς Μάρω Βαμβουνάκη, ὁ ποιητὴς Ἄγγελος Καλογερόπουλος ἐνῶ ὁ ἠθοποιὸς Φάνης Μουρατίδης ἀνέγνωσε ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίον. Τὴν ἐκδήλωση συντόνισε ἡ δημοσιογράφος Κατερίνα Ἀκριβοπούλου.

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων

*Ὁ Πατριάρχης Θεόφιλος καλεῖ τὴν
Μ.Κ.Ο. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ στὴ Γάζα*

Στις 28.1.2010 ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Θεόφιλος Γ' βρέθηκε γιὰ ὑπηρεσιακοὺς λόγους στὴν Ἀθήνα καὶ συναντήθηκε μὲ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο, μὲ τὸν Ὑφυπουργὸ Ἐξωτερικῶν κ. Σπύρο Κουβέλη καὶ μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Νέας Δημοκρατίας κ. Ἀντώνη Σαμαρᾶ. Ὁ κ. Θεόφιλος κάλεσε τὴν Μ.Κ.Ο. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ συντηρήσει ἓνα σχολεῖο, τὸ ὁποῖο ἐπλήγη ἀπὸ βομβαρδισμοὺς στὴν περιοχή τῆς Γάζας. Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Μ.Κ.Ο. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ κ. Κωνσταντῖνος Δήμητρας ὑποσχέθηκε ὅτι τὸ ἔργο θὰ ὑλοποιηθεῖ στὸ πλαίσιο τῆς στενῆς καὶ πολὺπλευρης συνεργασίας μὲ τὸ Πατριαρχεῖο.

Ἐκκλησία Ρωσίας

*Ἐπίσκεψη τοῦ Πρωθυπουργοῦ
κ. Γ. Παπανδρέου στὸν Πατριάρχη Μόσχας*

Μὲ τὸν Πατριάρχη Μόσχας καὶ πασῶν τῶν Ρωσιῶν κ. Κύριλλο, συναντήθηκε στις 16.2.2010 ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδας κ. Γεώργιος Παπανδρέου, στὴν Πατριαρχικὴ κατοικία στὸ κέντρο τῆς Μόσχας.

Ὁ Πατριάρχης Μόσχας καὶ πασῶν τῶν Ρωσιῶν κ. Κύριλλος, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συνάντησης, τόνισε τὴ σημασία τοῦ πνευματικοῦ διαλόγου καὶ συνεργασίας μεταξὺ Ρωσίας καὶ Ἑλλάδας, ὥστε ἀπὸ κοινοῦ νὰ ὑπερασπιστοῦν τὰ Ὁρθόδοξα θεμέλια τῶν δύο χωρῶν...

Σύμφωνα μὲ τὸν Πατριάρχη Κύριλλο, ἓνα ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα αὐτῆς τῆς ἀλληλεπίδρασης εἶναι ἡ Διακοινοβουλευτικὴ Συνέλευση τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ εἶναι σημαντικό νὰ συνεργαστοῦμε καὶ μὲ ἄλλους τρόπους.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ρωσικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἐξέφρασε τὴ ἀνησυχία του «ὅτι σὲ διάφορες εὐρωπαϊκὲς χῶρες, ὑπάρχουν περιστατικά, ποὺ δείχνουν τὴ μετατόπιση τῶν Χριστιανικῶν ἀξιών. Ὡς παράδειγμα νὰ ἀναφέρω τὴ πρόσφατη ἀπόφαση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, τὸ Νοέμβριο τοῦ 2009, γιὰ τὴν ἀπαγόρευση τῶν Χριστιανικῶν Συμβόλων στὰ σχολεῖα τῆς Ἰταλίας».

Ἐπίσης, ὁ Πατριάρχης ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησή του, ὅτι «στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχουν γίνει τέτοιες ἐνέργειες ὥστε νὰ ἀφαιρεθοῦν τὰ χριστιανικὰ σύμβολα ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ δικαστήρια, ἀλλὰ οὔτε καταργήθηκε ὁ ὄρκος ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο».

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ του, ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Γεώργιος Παπανδρέου τόνισε: «Πρέπει πάντα νὰ φροντίσουμε, ὥστε αὐτὲς οἱ ἠθικὲς ἀξίες στὴν ἐποχὴ τῆς Παγκοσμιοποίησης νὰ μὴ φύγουν ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων».

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι στὴ συνάντηση συζητήθηκε ὁ προσκνηματικὸς τουρισμὸς, καθὼς καὶ ἡ πολιτιστικὴ συνεργασία μεταξὺ Ρωσίας καὶ Ἑλλάδας, ἡ ὁποία σύμφωνα μὲ τὸν Πατριάρχη Κύριλλο θὰ ἀυξηθεῖ περισσότερο.

Τὸν Πρωθυπουργὸ κ. Γεώργιο Παπανδρέου συνόδευαν, ὁ Κυβερνητικὸς Ἐκπρόσωπος κ. Πεταλωτῆς, ὁ Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Δρούτσας καὶ ὁ Πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στὴ Μόσχα.

Ἐκκλησία Σερβίας

*Ἡ ἐκλογή τοῦ Νέου Πατριάρχου
κ. Εἰρηναίου*

Ὁ ἀπὸ Ναῖσοῦ (Νίς) Εἰρηναῖος, 80 ἐτῶν, εἶναι ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου, Μητροπολίτης Βελιγραδίου καὶ Καρλοβικίου καὶ Πατριάρχης Σερβίας. Ἡ ἐκλογή ἔγινε τὴν Παρασκευὴ 22 Ἰανουαρίου ἀπὸ τὴ Σύνοδο τῶν Ἱεραρχῶν στὴν ὁποία συμμετεῖχαν 45 Μητροπολίτες καὶ Ἐπίσκοποι. Σύμφωνα μὲ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκ-

κλίσιας τῆς Σερβίας ὁ Πατριάρχης ἐξελέγη σὴν τελικὴ φάση μὲ κλήρωση μεταξὺ τριῶν Ἱεραρχῶν. Οἱ ἄλλοι δύο ἦσαν οἱ Ἐπίσκοποι Μαυροβουνίου Ἀμφιλόχιος καὶ Μπάτσκας Εἰρηναῖος. Τὰ ὄνοματά τῶν τριῶν αὐτῶν ὑποψηφίων γράφηκαν σὲ ξεχωριστὰ χαρτιά καὶ τοποθετήθηκαν στὸ Ἅγιο Δισκοπότηρο. Τὸν κλῆρο γιὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ νέου Πατριάρχου τραβήξε ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Λαμπόβινα π. Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος στὸ παρελθὸν θῆτευσε καὶ σὴν Ἱερὰ Μονὴ Χελανδαρίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ὁ Μακαριώτατος κ. Εἰρηναῖος γεννήθηκε τὸ 1930 στὸ χωριὸ Βίντοβα τῆς πόλης Τσατσάκ (Κεντρικὴ Σερβία). Τὸ βαπτιστικὸ του ὄνομα εἶναι Μίροσλαβ. Φοίτησε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Βελιγραδίου. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Θεολογικοῦ Σεμιναρίου τῆς Πριζρένης, 1959-1968. Ὁλοκλήρωσε τὶς μεταπτυχιακὰς σπουδὰς του σὴν Ἀθήνα τὸ 1962-1963. Τὸ Μάιο τοῦ 1974 ἐξελέγη ἐπίσκοπος Μοραβίτσκιμ κοντὰ στὸν Πατριάρχου Γερμανό. Ἐπίσκοπος Νύσσης ἐξελέγη κατὰ τὴν συνεδρίαση τῶν Ἐπισκόπων τὸ 1975, καὶ ἐνθρονίσθηκε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1975 στὸν Καθεδρικοὺς Ναὸ τῆς Ἐπισκοπῆς Νίς.

Ἐκκλησία Κύπρου

Συνέδριο γιὰ τὸν Ἐθνομάρτυρα Ἀρχιεπίσκοπο Κυπριανό

Ἀπὸ τὶς 22 ἕως καὶ τὶς 24 Ἰανουαρίου τ.ἔ. ἡ Ἱερὰ Βασιλικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Μαχαιρᾶ καὶ τὸ Τμήμα Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Κύπρου διοργάνωσαν Ἱστορικὸ καὶ Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο μὲ θέμα: «Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανός. Ὁ Μάρτυρας τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος». Κατὰ τὸν χαιρετισμὸ του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος Β΄ τόνισε τὰ ἑξῆς:

«Ἰδιαίτερα στοὺς κρίσιμους τούτους καιροὺς,

τοὺς ὁποῖους διερχόμαστε, χρειαζόμαστε καὶ ἔχουμε ἀνάγκη τὸν Ἀρχιεπίσκοπο καὶ Ἐθνομάρτυρα Κυπριανό, γιὰ νὰ ἀντλήσουμε θάρρος καὶ δύναμη στὸν ἀγῶνα μας ἐναντίον τοῦ Τούρκου εἰσβολέα πρὸς ἀπελευθέρωση τῆς σκλαβωμένης γῆς μας. Καὶ τοῦτο γατὶ ὁ Κυπριανὸς διαμνύει πρὸς ὅλους καὶ πρὸς κάθε κατεύθυνση ὅτι ἡ Ἐλευθερία δὲν ἀπαχονίζεται, οὔτε καὶ σφαγιάζεται, ἀλλ' οὔτε καὶ πεθαίνει!».

Ὅπως εἶναι γνωστὸ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανὸς ἐσφαγιάσθη τὴν 9η Ἰουλίου 1821 μαζί μὲ ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους καὶ ἡγούμενους τῆς Κύπρου, διότι ὁ Ὀθωμανὸς διοικητὴς Κιουτσούκ Μεχμέτ πληροφορήθηκε τὴ συμμετοχὴ τοῦ Ὁρθόδοξου κλήρου τῆς Κύπρου στὴ Φιλικὴ Ἐταιρία.

Συμβούλιο Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν

Νέος Πρόεδρος ὁ Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ

Ὅπως μᾶς πληροφοροεἶ τὸ Δελτίον Ἐπίσκεψις (τεῦχος 707 τῆς 31.12.2009), τὸ ὁποῖο ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ Ὁρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴ Γενεύη, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ ἐξελέγη νέος Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ) μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου. Ἡ ἐκλογή ἐγένετο στὴ Γενεύη κατὰ τὴ συνέλευση τοῦ ἀνωτάτου διοικητικοῦ ὄργανου τοῦ ΚΕΚ ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ 40 μέλη καὶ συνεδρίασε ἀπὸ 16 ἕως 19 Δεκεμβρίου 2009. Ὁ Σεβασμιώτατος κ. Ἐμμανουήλ ἔλαβε 38 ψήφους. Σημαντικὸ παράγοντα γιὰ τὴν ἐκλογή αὐτὴ ἀπετέλεσε ἡ πολυετὴς πείρα τοῦ Μητροπολίτου Γαλλίας στὰ Διορθόδοξα καὶ Διαχριστιανικὰ θέματα καθὼς καὶ ἡ ιδιότητά του ὡς Διευθυντοῦ τοῦ Γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση.